

Безопасност на децата онлайн

СРЕДСТВА ЗА ЗАЩИТА И ПОДКРЕПА НА
НЕНАВЪРШИЛИТЕ ПЪЛНОЛЕТНЕ
ЛИЦА В ЦИФРОВИЯ СВЯТ

ДОКЛАД НА СЪПРЕДСЕДАТЕЛИТЕ НА СПЕЦИАЛНАТА ГРУПА ПО

ВЪПРОСИТЕ НА БЕЗОПАСНОСТТА НА ДЕЦАТА ОНЛАЙН

Проф. г-р Йорг М. Фегерт и г-р Мария Мелкиор

Настоящият документ не може да се счита за официална позиция на Европейската комисия.

Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз, 2026 г.

© Европейски съюз, 2026 г.

Политиката на Комисията за повторна употреба се прилага в съответствие с Решение 2011/833/ЕС на Комисията от 12 декември 2011 г. относно повторната употреба на документи на Комисията (ОВ L 330, 14.12.2011 г., стр. 39, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2011/833/oj>). Освен ако не е отбелязано друго, повторната употреба на настоящия документ е разрешена съгласно лиценз Creative Commons Attribution 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Това означава, че повторната употреба се позволява, при условие че надлежно се посочи източникът и се укажат евентуалните промени.

За употребата или възпроизвеждането на елементи, които не са собственост на Европейския съюз, трябва да се поиска разрешение директно от носителите на авторските права.

Съдържание

ПРЕДГОВОР

→ 04

ВЪВЕДЕНИЕ

**Безопасно израстване
в света на социалните
медии+**

→ 07

ГЛАВА 1

**Съобразен с развитието
подход към
безопасността на децата
онлайн**

→ 33

ГЛАВА 2

**Доказателства за
рисковете, пред
които са изправени
ненавършилите
пълнолетие лица онлайн**

→ 61

ГЛАВА 3

**Защита на
ненавършилите
пълнолетие лица в една
бързо променяща се
среда на социалните
медии+**

→ 90

ГЛАВА 4

**Предоставяне на
средства за подкрепа
на ненавършилите
пълнолетие лица да се
ориентират безопасно
в цифровия свят**

→ 134

БЛАГОДАРНОСТИ

→ 159

Предговор

През март 2026 г. председателят на Европейската комисия Урсула фон дер Лайен възложи на двама специални съветници — проф. д-р Йорг М. Фегерт и д-р Мария Мелкиор — да съпредседателстват специалната група по въпросите на безопасността на децата онлайн и потенциалните възрастови ограничения за социалните медии. На съпредседателите беше възложено да изготвят доклад за резултатите от дейността на работната група и да предоставят съвети относно най-добрия подход, чрез който Европа може да направи онлайн пространството по-безопасно за децата.

Обявена за първи път в речта на председателя на Комисията за състоянието на Съюза през 2025 г., работната група събра представители на академичните среди на високо равнище, практикуващи специалисти, представители на младежта и на родителите и други специалисти от различни области в цяла Европа, за да оценят въздействието на социалните медии върху ненавършилите пълнолетие лица.

Специалната група заседава три пъти, като на всяко заседание в нея участваха различни специалисти. На 5 март 2026 г. се проведе първото заседание на специалната група, на което бяха разгледани съществуващите научни доказателства относно въздействието на социалните медии и в по-широк план на цифровата среда върху децата и подрастващите.

По време на второто заседание на специалната група, което се проведе на 16 април 2026 г., бяха обсъдени съществуващите законодател-

**„В цялата тази работа
ще се ръководим от
необходимостта да
предоставим повече
възможности на
родителите и да изградим
по-безопасна Европа за
нашите деца. Защото,
когато става въпрос
за безопасността на
децата ни онлайн,
в Европа предимство
имат родителите, а не
печалбите.“**

— ПРЕДСЕДАТЕЛЯТ НА ЕВРОПЕЙСКАТА
КОМИСИЯ УРСУЛА ФОН ДЕР ЛАЙЕН
РЕЧ ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА СЪЮЗА, 2025 Г.

ство и инструменти на ЕС, както и националните подходи на политиката за осигуряване на безопасността на децата онлайн.

Специалната група проведе трето заседание на 16 юни 2026 г., като се съсредоточи върху националните подходи на политиката и потенциалните препоръки за предоставяне на средства за защита и подкрепа на децата и подрастващите в цифровия свят.

ОСНОВНИТЕ ТЕМИ, ОБСЪДЕНИ ПО ВРЕМЕ НА ЗАСЕДАНИЯТА

НА РАБОТНАТА ГРУПА, ВКЛЮЧВАХА:

- // предимства и недостатъци на въвеждането на конкретни възрастови ограничения за социалните медии и другите цифрови услуги;
- // адаптирани подходи за предоставяне на средства за защита и подкрепа на ненавършилите пълнолетие лица въз основа на възрастовите групи, социално-икономическия произход и специфичните за възрастта рискове;
- // безопасност още при проектирането/безопасност по подразбиране и поемане на отговорност от страна на доставчиците на социални медии и други цифрови услуги;
- // образователни мерки и мерки за повишаване на осведомеността с цел да се насърчи отговорното използване на интернет сред децата и подрастващите, родителите и лицата, полагащи грижи, учителите и възпитателите;
- // начини за подкрепа на родителите и възпитателите и за предоставяне на средства на децата и подрастващите, за да могат да се възползват от възможностите на цифровия свят.

Анализът и препоръките в настоящия доклад се основават на изключително важния принос на група от различни специалисти, поканени на заседанията на работната група, и на многобройни допълнителни срещи с представители на държавите членки, особено на срещите, организирани от ирландското председателство на Съвета на ЕС и Люксембург (среща на министрите от D9+), трети държави (включително Австралия и Бразилия), Европейския парламент и неговите членове, особено на интергрупата по правата на детето, както и с представители на промишлеността, гражданското общество, мозъчните тръстове и други организации, включително Службата на Върховния комисар по правата на човека на ООН и Европейския комитет по защита на данните (ЕКЗД).

След тези обсъждания и въз основа на събраните доказателства съпредседателите разработиха своите препоръки. Макар отговорността за препоръките да се носи единствено от съпредседателите, тяхната работа се дължи до голяма степен на приноса на други изтъкнати експерти, представители на родителите и на младежта, както и на експертния опит, предоставен от Европейската комисия.

Докладът има за цел да предостави информация за бъдещите действия, които ще бъдат предложени от Европейската комисия и държавите — членки на ЕС, с цел да се повиши безопасността на децата онлайн. С тази независима аналитична оценка се предоставят препоръки и идеи за децата и подрастващите, родителите и лицата, полагащи грижи, учителите и възпитателите, както и за доставчиците на социални медии и други цифрови услуги относно начините за по-добра защита и предоставяне на по-добри средства за ползване на интернет от ненавършилите пълнолетие лица.

ОБХВАТ И ТЕРМИНОЛОГИЯ

Основната задача, определена от председателя Урсула фон дер Лайен, беше специалната група да обсъди безопасността на децата онлайн и потенциалните възрастови ограничения за социалните медии. Макар обхватът на настоящия доклад да съответства на поставената задача, развитието на дискусиите по време на заседанията на специалната група, както и други политически събития (например призивът на лидерите на Г-7 от 17 юни 2026 г. за по-безопасно цифрово пространство за ненавършилите пълнолетие лица) подчертават необходимостта съпредседателите да уточнят терминологията, използвана в настоящия доклад.

Без да се засягат международните, европейските или националните правни актове, в настоящия доклад се използват следните термини и съответните им определения:

Социални медии и други цифрови услуги (накратко, социални медии+)

В обхвата на настоящия доклад термините „социални медии+“ и „социални медии и други цифрови услуги“ се използват за широко определяне на услуги, които могат да бъдат достъпни за ненавършили пълнолетие лица, но съдържат неподходящи за възрастта им и/или рискови характеристики (например водещи до пристрастяване и вредни характеристики, сред които безкрайно превъртане, автоматично възпроизвеждане, алгоритми за препоръки и постоянни уведомявания) и/или съдържание. Сред доставчиците на социални медии и други цифрови услуги са онлайн платформите, които служат като посредници за съдържание от трети страни, като например социални медии, както и магазини за приложения. Сред тях са и системите с ИИ, които пораждат рискове за безопасността и развитието на ненавършилите пълнолетие лица, включително ИИ (изкуствен интелект) придружители/приятели, видеоигрите, които излагат децата на вредни търговски практики или опасни контакти, както и платформите за споделяне на видеоклипове, които дават възможност за неподходящ за възрастта достъп на ненавършилите пълнолетие лица.

Ненавършили пълнолетие лица, деца и подрастващи

Без да се засяга законово определеното използване на термина „деца“ (например в Конвенцията на ООН за правата на детето), в настоящия доклад се изтъква необходимостта от подход, основан на етапите на развитие, за защита на ненавършилите пълнолетие лица в интернет, при който да се вземат предвид специфичните рискове и уязвимости, на които те са изложени на различна възраст. За целите на настоящия анализ авторите използват термина „ненавършили пълнолетие лица“, за да обозначат всички деца и подрастващи на възраст под 18 години (възрастта на пълнолетие). Терминът „подрастващи“ се прилага за всички ненавършили пълнолетие лица от 13 до 18 години. Терминът „деца“ се отнася до всички ненавършили пълнолетие лица на възраст под 13 години. В настоящия доклад терминът „права на децата“ се използва за обозначаване на правата на всички деца на възраст под 18 години, както са определени в правните текстове. Понятието „безопасност на децата онлайн“, както е посочено в мандата на специалната група, се използва като общо понятие за предоставяне на средства за защита и подкрепа на ненавършилите пълнолетие лица в цифровия свят.

ВЪВЕДЕНИЕ

Безопасно израстване в света на социалните медии+

Бързият напредък на цифровите технологии промени радикално начина, по който децата и подрастващите растат и взаимодействат със своите връстници, родители, учители и заобикалящия ги свят. В същото време дейностите извън интернет продължават да бъдат от решаващо значение за ученето, като спомагат за изграждането на значими взаимоотношения и преживявания, които оформят развитието на ненавършилите пълнолетие лица.

Социалните медии+ предлагат много възможности за децата и подрастващите да учат, да общуват, да участват и да творят. Ненавършилите пълнолетие лица обаче трябва да бъдат обучени и подготвени, за да могат да се възползват от тези възможности и да разгърнат пълния си потенциал.

Пространствата на социалните медии+ обаче крият и редица рискове за здравословното развитие и благосъстоянието на ненавършилите пълнолетие лица. Сред тях са рискове от прекомерна употреба поради характеристики, водещи до пристрастяване, заместване на благоприятни за развитието дейности, излагане на вредно съдържание и неподходящи контакти онлайн. Тези рискове се засилват от появата на нови технологии и за справянето с тях са необходими смели, но обмислени решения, за да се осигури защита на децата и подрастващите онлайн.

Поради широкото навлизане на социалните медии и другите цифрови услуги **създателите на политики и родителите са силно загрижени от заплахите, пред които са изправени децата и подрастващите онлайн**. Макар възрастовите ограничения за достъп до социалните медии и другите цифрови услуги да бяха посрещнати с критики, **те може да се окажат необходими предпазна мярка**, докато се докаже, че пространствата на социалните медии+ са безопасни за достъп от деца и подрастващи, или докато се появят безопасни алтернативи.

Въвеждането на възрастови ограничения не означава, че родителите и лицата, полагащи грижи, или самите деца и подрастващи ще носят основната отговорност за безопасността на ненавършилите пълнолетие лица онлайн. Нито пък става въпрос за това доставчиците „да си измият ръцете“. **Доставчиците на социални медии и други цифрови услуги продължават да носят основната отговорност за безопасността на услугите, които разработват и предоставят.**

Тежестта на доказване трябва да се носи от доставчиците, а не от регулаторните органи, родителите и децата. **Докато не докажат, че техните услуги са безопасни още при проектирането, доставчиците на социални медии и други цифрови услуги следва да имат ограничен достъп до деца на възраст под 13 години в ЕС.** В допълнение към ограниченията за целия ЕС гържавите членки могат да въведат допълнителни предпазни възрастови ограничения за подрастващи на възраст над 13 години.

Предпазните възрастови ограничения са незабавни мерки за постигане на дългосрочната цел да се гарантира, че пространствата на социалните медии+ са безопасни за ненавършилите пълнолетие лица, като се насърчава промяна в културата. Ранните резултати от гържавите, които са въвели общи възрастови забрани за достъп до социалните медии, показват, че повечето ненавършили пълнолетие лица намират начин да заобиколят тези политики. В същото време някои ненавършили пълнолетие лица са се оттеглили от рисковите социални медии и други цифрови услуги и сега разполагат с повече време за дейности извън интернет (като спорт и социални контакти лице в лице). Това показва, че постепенната промяна в нормите за използване на социалните медии+ от ненавършилите пълнолетие лица е възможна и трябва да бъде призната.

Промяната обаче отнема време. Например обществените нагласи по отношение на законодателната забрана на телесното наказание в образованието се променяха в продължение на повече от едно поколение (например в Германия и Швеция). Забраната на телесното наказание изясни очакванията към родителите, лицата, полагащи грижи, учителите и възпитателите и засили ангажираността на свидетелите, за да се гарантира ненасилственото възпитание на ненавършилите пълнолетие лица. Успехът на тази мярка е доказан от положителните тенденции и от постоянната оценка, извършвана от момента на нейното въвеждане.

За да бъдат ефикасни възрастовите ограничения, ще трябва също да се променят нагласите на обществото. Непрекъснатото оценяване и дългосрочният мониторинг могат да помогнат на създателите на политики да разберат дали навиците на ненавършилите пълнолетие лица, както и на техните родители, на лицата, полагащи грижи, и на възпитателите ще се променят с течение на времето.

Израствайки в днешния свят на социалните медии+, на децата и подрастващите трябва да бъдат осигурени средствата да водят здравословен и пълноценен живот и да се възползват

от възможностите, предоставяни от социалните медии и другите цифрови услуги. **Правата на децата важат в интернет точно както и извън него** — от правото на безопасност и защита от икономическа експлоатация и престъпления във всичките им форми (по-специално сексуално насилие) до правото на достъп до информация, образование и отгих.

Децата имат право да растат в безопасна среда, която благоприятства тяхното развитие както онлайн, така и офлайн. Подкрепата за ненавършилите пълнолетие лица извън интернет

„В продължение на десетилетия направихме реалния свят по-безопасен за децата и трябва да направим същото в цифровия свят. Положителните възможности, които предлагат технологиите, не може да са за сметка на безопасността, здравето или щастието на децата.“

— ПРЕДСЕДАТЕЛЯТ НА ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ
УРСУЛА ФОН ДЕР ЛАЙЕН

следва да продължи, но трябва също така да признаем, че онлайн средата се превръща във все по-важна част от ежедневието на ненавършилите пълнолетие лица. Ето защо защитата трябва да бъде гарантирана по подгряване във всички социални медии и други цифрови услуги.

Правата на децата трябва да бъдат в основата на мерките за безопасност на децата в интернет. Потенциалните възрастови ограничения трябва да се прилагат при пълно зачитане на правата на децата и да бъдат пропорционални и балансирани спрямо висшия интерес на децата. Средствата, използвани за постигането на тази цел, трябва да бъдат в крак с технологичното развитие.

Макар доставчиците на социални медии и други цифрови услуги да носят основната отговорност за безопасността на своите услуги, особено по отношение на ненавършилите пълнолетие лица, **е необходима цяла екосистема от участници, за да се предоставят средства за защита и подкрепа на децата и подрастващите в средата на социалните медии⁺**. Сред тези участници са регулаторните органи, които трябва да въведат необходимите мерки, доставчиците, които предлагат безопасни и съобразени с възрастта услуги, родителите, лицата, полагащи грижи, учителите и възпитателите, които играят съществена роля в надзора и предоставянето на насоки на ненавършилите пълнолетие лица относно ползването на интернет. Тъй като ненавършилите пълнолетие лица порастват и средата на социалните медии⁺ се променя бързо, **успехът на екосистемата зависи от взаимосвързаните действия на всички участници**, които споделят една и съща визия: децата и подрастващите да растат безопасно в съвременния цифров свят.

Графика 1: Екосистема за защита и подкрепа на ненавършилите пълнолетие лица онлайн

Нарастващ политически импулс за укрепване на безопасността на децата онлайн

Последните месеци показаха, че безопасността на децата онлайн се превръща в политически приоритет по целия свят. **Въвеждането, прилагането и непрекъснатата оценка на „по-късното запознаване със социалните медии“ от страна на Австралия предоставиха важни поуки на останалата част от света.** Други държави, като Обединеното кралство и Канада, последваха този пример с планирани законодателни предложения, докато Индонезия вече прие забрана.

В неотдавнашен доклад се посочва, че 92 % от европейците са на мнение, че укрепването на защитата на децата и младите хора онлайн следва да бъде приоритет за ЕС^а.

Европейските лидери също започнаха да разглеждат този въпрос. Декларацията от Ютланд^б от септември 2025 г. и резолюцията на Европейския парламент, в която се призовава за въвеждане на минимална цифрова възраст в целия ЕС^в, създадената от председателя Фон дер Лайен специална група по въпросите на безопасността на децата онлайн и неотдавнашните заключения на Европейския съвет^г са ясни признаци, че се засилва политическият импулс за предприемане на конкретни стъпки за справяне с нарастващите рискове, пред които са изправени децата онлайн.

През юни 2026 г. за първи път държавите от Г-7, включващи Канада, Франция, Германия, Италия, Япония, Обединеното кралство и Съединените щати, и Европейският съюз постигнаха съгласие на най-високо политическо равнище относно общи принципи за защита на ненавършилите пълнолетие лица от цифрови услуги, които представляват риск^д.

Освен това **няколко държави — членки на ЕС, приемат законодателни мерки за определяне на минимална възраст за достъп до социални медии и други цифрови услуги**, които могат да изложат децата и подрастващите на вреди. Например понастоящем Франция предлага въвеждането на възрастово ограничение от 15 години въз основа на черен списък с ограничени услуги. Гърция предвижда въвеждането на възрастово ограничение от 15 години за услугите за социалните мрежи. Дания обмисля въвеждането на ограничение за ненавършилите пълнолетие лица под 16 години, като е предвидена възможност за неговото намаляване със съгласието на родителите. Швеция предвижда въвеждането на ограничение въз основа на годината, през която детето навършва 15 години, като няколко вида услуги са освободени от това ограничение. Много други, от Португалия и Испания до Германия и Полша, обмислят приемането на законодателни мерки по този въпрос.

В този контекст разпокъсаността на европейския единен пазар на цифрови услуги представлява реален риск. С оглед на това много държави членки призовават въпросът да бъде разгледан на равнището на ЕС. Следва да се отбележи, че държавите членки имат различен културен и национален

- а.** Европейска комисия (2026 г.). [Digital decade – Eurobarometer report – February – March 2026](#) (Цифрово десетилетие — доклад на Евробарометър — февруари—март 2026 г.).
- б.** Датско председателство, Съвет на Европейския съюз (2026 г.). [The Jutland Declaration: Shaping a Safe Online World for Minors](#) (Декларация от Ютланд: Изграждане на безопасен онлайн свят за ненавършилите пълнолетие лица).
- в.** Европейски парламент (2025 г.). [Защита на малолетните и непълнолетните лица онлайн — Резолюция на Европейския парламент от 26 ноември 2025 г. относно защитата на малолетните и непълнолетните лица онлайн \(2025/2060\(INI\)\)](#).
- г.** Европейски съвет (2026 г.). [Заключения на Европейския съвет от 19 март 2026 г.](#)
- д.** G7 (2026 г.). [Leaders' call on a safer digital space for minors](#) (Призив на лидерите за по-безопасно цифрово пространство за малолетните и непълнолетните лица).

контекст по отношение на образованието, цифровата грамотност и защитата на ненавършилите пълнолетие лица. Разпокъсаността би могла да доведе до това ненавършилите пълнолетие лица да се ползват с различна степен на защита в рамките на ЕС. Това би означавало също така, че регулаторните органи ще се сблъскват с практически усложнения по отношение на правоприлагането, а доставчиците — с по-високи разходи за привеждане в съответствие. Това би могло да има верижен ефект върху разработването на по-безопасни социални медии и други цифрови услуги и върху ефективността на законите за онлайн безопасност.

ЕС вече предприе конкретни действия за защита на ненавършилите пълнолетие лица. Неотдавнашните решения, взети от Европейската комисия, само подчертаха необходимостта да се противодейства на заплахите, пред които са изправени децата и подрастващите онлайн, въз основа на конкретни доказателства. Ясни примери за това са предварителните констатации срещу Meta и TikTok за предполагаемо неспазване на високите стандарти за защита на ненавършилите пълнолетие лица онлайн, изисквани съгласно Акта за цифровите услуги, и за не предоставяне на леснодостъпни механизми за сигнализиране на съдържание със сексуално насилие над деца. Освен това неотдавнашните знакови решения на съдилищата в САЩ отбелязаха исторически поврат в дебата относно отговорността на платформите.

Кратка история на защитата на ненавършилите пълнолетие лица онлайн

Усилията за защита на децата и подрастващите онлайн са толкова стари, колкото и самият интернет, и датират от времето преди социалните медии, смартфоните и изкуствения интелект. Основите на днешните правила за защита на ненавършилите пълнолетие лица онлайн бяха положени през 90-те години на миналия век и началото на 21-ви век, когато бяха приети закони, предназначени да дадат възможност на услугите и предприятията да извършват дейност и да обменят информация през границите. Тези правила не са разработени единствено с цел защита на децата и подрастващите онлайн, но в тях са заложили много от принципите, които и до днес са в основата на действащото законодателство в три области.

Първо, с регулирането на медиите и цифровите услуги на вътрешния пазар бяха въведени общи правила за телевизионните услуги в цяла Европа, включително предпазни мерки срещу съдържание, което би могло да бъде вредно за ненавършилите пълнолетие лица. Първата хармонизирана рамка за онлайн услуги или „услуги на информационното общество“ (съгласно Директивата за електронната търговия) също допринесе за развитието на трансграничните онлайн услуги в рамките на ЕС.

Втората област са правилата за защита на данните и неприкосновеността на личния живот, въведени за първи път с общите стандарти на Директивата за защита на данните от 1995 г. за събирането и използването на лична информация във всички държави членки.

На трето и последно място, защитата на потребителите. Общите правила на ЕС са насочени към справяне със заблуждаващите и агресивните търговски практики. С тези правила се отчита фактът, че уязвимите потребители се нуждаят от допълнителна защита — принцип от съществено значение в цифровата среда. Това включва случаите, в които децата и подрастващите са изложени на търговски практики, които могат да ги засегнат по различен начин в сравнение с възрастните.

С все по-широкото навлизане на цифровите технологии в ежедневието ЕС продължава да актуализира тези правни рамки, за да се справи с новите предизвикателства. С Общия регламент относно защитата на данните (ОРЗД) бяха въведени конкретни мерки за защита на личните данни на деца-

та и за получаване на тяхното съгласие в интернет. Директивата за аудио-визуалните медийни услуги беше разширена, за да обхване новите форми на аудиовизуално съдържание и платформите за споделяне на видеоклипове. И накрая, с Акта за цифровите услуги бяха установени правила за посредническите онлайн услуги, включително с конкретната цел да се защитят ненавършилите пълнолетие лица.

Това развитие отразява по-широка тенденция: цифровите технологии вече не се вписват точно и лесно в една-единствена регулаторна или правна категория. Социалните медии и другите цифрови услуги съчетават елементи от медиите, комуникациите, търговията и обработката на данни, често в рамките на една и съща платформа. В резултат на това ефективният подход за защита на ненавършилите пълнолетие лица онлайн трябва да бъде цялостен и да се основава на инструменти от няколко области на правото на ЕС, включително регулирането на платформите, защитата на данните, защитата на потребителите и регулирането на аудио-визуалните медии.

С бързото развитие и внедряване на ИИ рисковете онлайн за ненавършилите пълнолетие лица се увеличават значително. Това е съчетано с непрекъснатото развитие на социалните медии и другите цифрови услуги, целящи да привлекат и задържат ангажираността на потребителите в днешната „икономика на вниманието“. Необходимостта регулаторните органи да се намесят, за да се засили защитата на ненавършилите пълнолетие лица и да им се предоставят средства да се ориентират безопасно в света на социалните медии+, е по-голяма от всякога.

Доказателства за рисковете и възможностите, пред които са изправени ненавършилите пълнолетие лица онлайн

Бързите технологични промени създадоха изключителни възможности за децата да общуват с връстници, да изразяват своята креативност и да имат достъп до знания и подкрепа. Децата обаче не са възрастни и средата на социалните медии+ ги излага на различни рискове за тяхното физическо и психично здраве и развитие в различните възрастови периоди. Социално-икономическите и индивидуалните фактори, като семейният произход и полът, както и замисълът, с който социалните медии и другите цифрови услуги са проектирани, също имат определящо влияние.

Наличието на солидни доказателства за това какви рискове и вреди са свързани със социалните медии и другите цифрови услуги е от решаващо значение за определянето на подходящи действия за защита и подкрепа на ненавършилите пълнолетие лица в онлайн среда. Специфичните характеристики, функционалности или формати, внедрени в социалните медии+, могат да бъдат вредни в различна степен в зависимост от социалното и личното положение на детето или подрастващия. Ненавършилите пълнолетие лица, принадлежащи към расови, етнически и религиозни малцинствени групи, членовете на общността на ЛГБТИК+, лицата със специални образователни потребности или вече съществуващи психични заболявания могат да бъдат особено уязвими на вреди онлайн. Тази уязвимост, разбира се, се усилва от социалните медии и другите цифрови услуги, които предлагат вредно, манипулативно или предизвикващо пристрастяване съдържание или са проектирани с такъв замисъл. С развитието на тези характеристики следва да се развиват също така научните изследвания и събирането на доказателства.

Големи са рисковете за физическото и психичното здраве, които социалните медии и другите цифрови услуги пораждат за ненавършилите пълнолетие лица. Що се отнася до физическото здраве, прекомерното време, прекарвано пред екран, замества игрите и спорта на открито и може

да се отрази на здравето, физическата форма и съня на децата. Използването на социални медии+ и устройства в ранна възраст измества практическото опознаване и социалните взаимодействия на живо. Това може да се отрази на социално-емоционалното развитие и податливостта към проблеми, свързани с психичното здраве. Продължителната употреба на електронни устройства може да предизвика също проблеми с упорно-двигателния апарат и умора на очите от екраните.

Значителни са рисковете за психичното здраве, породени от използването на социални медии и други цифрови услуги за децата. Рисковете от средата на социалните медии+, които вредят пряко на психичното здраве на децата, увеличават потенциала им да изострят съществуващи вече проблеми с психичното здраве, включително депресия и тревожност. И тук социалните и индивидуалните фактори определят степента, в която децата и подрастващите са изложени на рискове.

Като цяло честото използване на социални медии и други цифрови услуги сред децата и подрастващите е свързано с проблеми със съня и концентрацията, както и с повишени равнища на депресия и тревожност. Водещите до пристрастяване характеристики усилват тези ефекти, като насърчават натрапчивото проверяване, „страха от пропускане“ (FOMO) и засиленото социално сравняване. Това може да навреди на самочувствието на ненавършилите пълнолетие лица и да повиши стреса. Алгоритмичното усилване и системите за препоръчване на съдържание имат потенциала да засилят дезинформацията и словото на омразата. Уязвимите в интернет групи са особено засегнати от тези ефекти.

Значителни са рисковете ненавършилите пълнолетие лица да бъдат изложени на престъпно и незаконно съдържание в интернет. Както възрастните, така и ненавършилите пълнолетие лица целенасочено използват социалните медии и други цифрови услуги, включително платформи за игри, за да общуват с деца и подрастващи. Сред рисковете са излагане на материали, съдържащи сексуално насилие над деца, сприяетеляване с цел сексуална злоупотреба, кибертормоз, радикализация и подбуждане към извършване на незаконни, насилствени или терористични актове. Широкото използване на инструменти с ИИ създава сериозни заплахи за децата и подрастващите поради съставените с компютър материали, съдържащи сексуално насилие над деца (например убедителни фалшификати). Тези злоупотреби имат драстични последици за развитието на ненавършилите пълнолетие лица, за тяхното психично и физическо здраве, а в най-тежките случаи могат да отнемат живота им.

Доставчиците на социални медии и други цифрови услуги продължават да носят основната отговорност за безопасността на ненавършилите пълнолетие лица, когато предоставят своите услуги. Освен това родителите и лицата, полагащи грижи, играят важна роля да упражняват надзор над времето на децата и подрастващите, прекарвано онлайн, и да напътстват ненавършилите пълнолетие лица как заедно да се справят с рисковете, пред които са изправени, когато ползват средите на социалните медии+. Осигуряването на подходящи дейности извън интернет и на взаимодействия на живо е от решаващо значение във всяка възраст.

Въпреки многобройните потенциални вреди **светът на социалните медии+ предлага на децата и подрастващите много възможности.** Когато ненавършилите пълнолетие лица имат възможност да взаимодействат безопасно в интернет и притежават солидни цифрови умения, използването на социалните медии и други цифрови услуги може да допринесе за благополучието и социалната свързаност, да осигури мрежи за подкрепа от връстници, възможности за себеизразяване, гражданска ангажираност и самостоятелно учене. Целенасочените инициативи в областта на цифровите умения — като например инициативата на ЕС „По-добър интернет за децата“, центрове за по-безопасен интернет и включването на медийната грамотност в националните програми за образование и обучение — доказваха способността си да подобряват критичното мислене, устойчивостта към дезинформация и способността на ненавършилите пълнолетие лица да се ориентират безопасно в интернет.

Социалните медии и другите цифрови услуги, които са проектирани да бъдат безопасни, биха могли да допринесат за самостоятелността и участието на децата и подрастващите в интернет, като подкрепят придобиването на цифрови умения и медийна грамотност. Съобразеното с възрастта цифрово образование, предоставяно от училищата с подкрепата на родителите и лицата, полагащи грижи, би могло също да подготви ненавършилите пълнолетие лица да се възползват от възможностите на онлайн света и да управляват евентуалните рискове и вреди.

Необходимост да се намери решение за специфичните за възрастта рискове

Тъй като децата растат и стават по-независими, способността на родителите да упражняват надзор над онлайн дейностите им намалява. Нараства влиянието на връстниците. През юношеството, приближавайки пълнолетие, подрастващите стават все по-самостоятелни в използването на интернет и по-способни да разбират и да се справят с рисковете, на които са изложени онлайн. 3-годишните и 16-годишните естествено имат различни нужди. Това подчертава **важността на подхода към безопасността на децата онлайн, съобразен с етапите на тяхното развитие**, който приложихме в настоящия доклад, **както направихме разграничение между различните възрастови групи**:

В качеството си на пасивни ползватели на интернет **децата на възраст под 3 години** са изложени предимно на рискове, свързани с взимоотношенията, и на „технологично вмешателство“ (техноференция)^е. Рисковете произтичат до голяма степен от това, че лицата, полагащи грижи, заменят прякото взаимодействие с време, прекарано пред екрана, за да „успокояват“ или развличат малки деца. Това може да повлияе на способността на децата да се концентрират, на усвояването на езика и на социално-емоционалното им развитие.

Между 3 и 5 годишна възраст децата започват да използват интернет самостоятелно под надзор и стават все по-уязвими към рисковете, съществуващи в онлайн средите и свързани с по-честото излагане на екран. Социалните медии и другите цифрови услуги, които са оптимизирани за получаването на незабавно удовлетворение, повтарящо се възнаграждение и непрекъснато външно стимулиране, са абсолютно неподходящи за развиващите се способности на децата и могат да навредят на тяхното дългосрочно развитие.

Между 6 и 9 годишна възраст използването на социални медии и други цифрови услуги от деца се увеличава значително. Външната обратна връзка от онлайн света (например харесвания, резултати и класации) си взаимодейства с развиващото се самочувствие, основано на нарастващите компетенции в реалния свят. Това може да засили безпокойството относно собствените изяви и сравняването между връстници, като увеличава уязвимостта към кибертормоз, слово на омразата и тормоз от страна на връстници.

Между 10 и 12 годишна възраст достъпът на децата до пространствата на социалните медии⁺ се превръща в задължително условие за социално участие. На тази възраст децата се сблъскват с най-осезаемото съчетание между свързана с тяхното развитие чувствителност и нейното усиляване, предизвикано от платформите. Системите за алгоритмични препоръки засилват социалното сравняване и излагането на вредно или незаконно съдържание (включително материали, съдържащи сексуално насилие над деца, екстремистка пропаганда и дезинформация) и на модели, проектирани с цел да предизвикват пристрастяване, които засилват симптомите на депресия и тревожност. Неотдавнашно проучване показва, че придобиването на смартфон за първи път на

^е. Прекъсването на взаимодействията родител—дете поради технологиите.

12-годишна възраст (вместо на 13-годишна възраст) може да бъде свързано с по-голям риск от депресия и други проблеми с психичното здраве след една година ползване^{ж.} От този пример става ясно, че по принцип децата на възраст под 13 години са особено уязвими.

Между 13 и 15 годишна възраст подрастващите преминават от използване под надзор към все по-самостоятелно използване на социалните медии и другите цифрови услуги. На тази възраст традиционните форми на надзор, упражняван от лицата, полагащи грижи, и преподавателите в училище стават все по-неефективни. Рисковете все повече се оформят от структурите на социалните медии и другите цифрови услуги, а не само от индивидуалното поведение. Едно от основните предизвикателства е да се обърне внимание на алгоритмичните системи, които определят съдържанието, на което потребителите са изложени, и влияят върху поведението им, като същевременно функционират с ограничена прозрачност.

Преходът към самостоятелност е нормална част от израстването в днешния онлайн и офлайн свят. Следователно въпросът не е как да бъдат спрени подрастващите в прехода им към самостоятелност, а как да се ограничи излагането им на вреди в етап от развитието им, когато са най-уязвими. За да бъде защитата ефективна е необходим основан на развитието многопластов подход, съчетаващ регулиране на социалните медии и другите цифрови услуги, образователни намеси и подкрепа с цел саморегулиране и критично използване на медиите.

И накрая, **между 16 и 18 годишна възраст** подрастващите преминават през етап на засилваща се консолидация на идентичността и нарастваща самостоятелност. Увеличаващите се способности на подрастващите ги подготвят по-добре да разбират и да се справят с рисковете, пред които са изправени в интернет. Невробиологичното развитие обаче далеч не е приключило, а рисковете от пристрастяване, тревожност и проблеми с психичното здраве се изострят от използването на социалните медии и другите цифрови услуги. Подрастващите на тази възраст трябва да придобият необходимите умения (например критично мислене и оценка), за да се ориентират успешно и безопасно в цифровия свят и да се възползват от пълния му потенциал.

Шест ръководни принципа за защита и подкрепа на ненавършилите пълнолетие лица онлайн

Поради наличието както на рискове, така и на възможности за децата и подрастващите в средите на социалните медии⁺ е необходима всеобхватна политическа рамка, която едновременно да защитава и подкрепя самостоятелността на ненавършилите пълнолетие лица в интернет. Следните **шест ръководни принципа, разработени от съпредседателите, направляваха работата на специалната група** и са отразени в структурата на настоящия доклад. Мерките следва да се основават на солидни доказателства и анализ на предизвикателствата и възможностите, пред които са изправени децата онлайн. Ефективното изпълнение и ефективната оценка са от решаващо значение за постигането на резултати.

^{ж.} Болница за деца във Филаделфия (2026 г.). [Age Limits Alone Won't Fix Smartphone Risks, Suggests Children's Hospital of Philadelphia Study](#) (Само възрастови ограничения няма да премахнат рисковете, свързани със смартфоните, сочи проучване на болница за деца във Филаделфия). Последен достъп на 12 юли 2026 г.

ПРИНЦИП 1**Подход, съобразен с развитието (вж. глава 1)**

Осигуряване на съобразено с възрастта регулиране и диференцирани насоки. За различните етапи от развитието на децата и подрастващите е необходимо разработването и внедряването на мерки за защита срещу рисковете, пред които те са изправени в конкретни периоди от израстването си. Когато е възможно, в тези мерки следва да се вземе предвид личното и социалното положение на децата, което може да има комплексен ефект върху излагането им на риск.

ПРИНЦИП 2**Равенство и многообразие (вж. глава 2)**

Вземане в предвид на неравенствата по отношение на рисковете и излагането на онлайн вреди за различните възрасти и социално-икономически групи. Полът, сексуалността, расовият, етническият и религиозният произход, специалните образователни потребности и вече съществуващите проблеми с психичното здраве определят уязвимостта на ненавършилите пълнолетие лица към онлайн вреди. Тези фактори оказват влияние и върху ресурсите и възможностите на родителите и лицата, полагащи грижи, да подкрепят децата и подрастващите по пътя им към самостоятелност.

ПРИНЦИП 3**Защита на ненавършилите пълнолетие лица (вж. глава 3)**

Децата и подрастващите трябва да могат да се възползват от безопасни пространства на социални медии³. Защитата на ненавършилите пълнолетие лица от вредно съдържание, водещи до пристрастяване характеристики, цифрово пренебрегване³ и престъпления онлайн (например сексуално насилие) следва да бъде заложена още при проектирането на социални медии и други цифрови услуги. Ненавършилите пълнолетие лица следва да могат лесно да подават сигнали за всяко вредно съдържание или вредни характеристики. Тези сигнали следва да бъдат приоритизирани, а вредното съдържание или характеристики — бързо премахнати от доставчиците.

ПРИНЦИП 4**Отчетност на цифровите услуги и права на потребителите (вж. глава 3)**

Социалните медии и доставчиците на други цифрови услуги трябва да поемат основната отговорност да гарантират, че онлайн пространствата са безопасни за достъп и използване от ненавършилите пълнолетие лица. Стимули за цифровите услуги да включват мерки за „безопасност още при проектирането“ и бързо прилагане на регулиране, основано на съдържанието. Тежестта на доказване следва да пада върху доставчиците на социални медии и други цифрови услуги, за да докажат, че характеристиките на техните услуги не са вредни, преди те да достигнат до деца и подрастващи.

3. Многократното необръщане на подходящо за развитието внимание, липсата на реакция, надзор или защита от страна на лицето, полагащо грижи, тъй като цифровите технологии пречат на основните функции за полагане на грижи, заменят ги или ги подкопават.

ПРИНЦИП 5**Средства за подкрепа и медийно образование (вж. глава 4)**

Създаване на условия за родителите и лицата, полагащи грижи, учителите и възпитателите да подкрепят постепенния преход на децата и подрастващите към безопасно и самостоятелно използване на интернет. Предлагане на достатъчно възможности (например обучение по цифрова и медийна грамотност) и подходяща инфраструктура, за да могат родителите да се замислят за собствените си дейности и да напътстват взаимодействията в интернет на ненавършилите пълнолетие лица. Мерките трябва да бъдат съобразени с ролята на полагащите грижи лица и възпитателите, която се променя със съзряването на децата и подрастващите.

ПРИНЦИП 6**Права и участие на децата (вж. глава 4)**

Гарантиране на правото на децата на безопасно участие, взаимодействие и съвместно творчество в интернет и извън него. Правата на децата, както са определени в съответните международни правни уредби^и, следва винаги да са в основата на мерките за закрила на детето. Възрастовите ограничения трябва да зачитат правата на детето в интернет, да бъдат пропорционални, ограничени във времето и да вземат предвид висшия интерес на детето. Това подчертава също необходимостта от инвестиции и насърчаване на офлайн дейности за ненавършили пълнолетие лица от всички възрасти.

Специални съветници на председателя и съпредседателите на специалната група за безопасност на децата онлайн

Проф. д-р Йорг М. Фегерт

Директор по медицински въпроси на клиниката по детско-юношеска психиатрия, психосоматика и психотерапия към университетската болница в Улм

Д-р Мария Мелкиор

Директор по научни изследвания във Френския национален институт по здравеопазване и научни изследвания в областта на медицината (INSERM)

^и. По-специално Конвенцията на ООН за правата на детето и общите коментари на Комитета по правата на детето, Хартата на основните права на Европейския съюз и Стратегията на ЕС за правата на детето.

ШЕСТ РЪКОВОДНИ ПРИНЦИПА За защита и подкрепа на ненавършилите пълнолетие лица онлайн

БЕЗОПАСНОСТ НА ДЕЦАТА ОНЛАЙН

АНАЛИЗ НА СИТУАЦИЯТА

ПОДХОД СЪОБРАЗЕН С РАЗВИТИЕТО

Осигуряване на съобразени с възрастта регулиране и диференцирани насоки

РАВЕНСТВО И МНОГОООБРАЗИЕ

Отчитане на неравенствата по отношение на рисковете, излагането на тях и цифровите вреди във всички групи

ЗАЩИТА НА НЕНАВЪРШИЛИТЕ ПЪЛНОЛЕТИЕ ЛИЦА

Защита срещу вредно съдържание, водещи до пристрастяване характеристики, цифрово пренебрегване и престъпления (напр. сексуално насилие и тормоз)

ОТЧЕТНОСТ НА ЦИФРОВИТЕ УСЛУГИ И ПРАВА НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ

Включване на мерки за безопасност още при проектирането и прилагане на регулиране, основано на съдържанието

СРЕДСТВА ЗА ПОДКРЕПА И МЕДИЙНО ОБРАЗОВАНИЕ

Създаване на условия за родителите и лицата, полагащи грижи, да подкрепят цифровите умения и медийната грамотност на ненавършилите пълнолетие лица с цел отговорно ползване

ПРАВА И УЧАСТИЕ НА ДЕЦАТА

Гарантиране на правото на безопасно участие и съвместно творчество в интернет

МЕРКИ

ОЦЕНКА

Основни препоръки за защита и подкрепа на ненавършилите пълнолетие лица онлайн

Основната цел на препоръките в настоящия доклад, които се основават на съображения с развитието подход и отразяват шестте ръководни принципа, е да се постигне баланс между необходимостта от защита на децата и погростващите в интернет и правото им да участват и да се възползват от възможностите в света на социалните медии+.

Препоръки за съобразено с възрастта използване на социални медии и други цифрови услуги

МЕЖДУ 0 И 2 ГОДИШНА ВЪЗРАСТ

Избягване на екрани и социални медии+

Избягването на прекомерното излагане на екран през ранното детство не означава пълна забрана. То по-скоро отчита нуждите на децата, свързани с привързаността, сензорното и сетивното развитие и ранното усвояване на езика. Родителите и лицата, полагащи грижи, следва да отгават приоритет на взаимодействията лице в лице и да внимават, когато самите те използват цифрови устройства, за да предложат положителен модел за подражание и да избягват „технологично вмешателство“. Този подход е съобразен с препоръките на Световната здравна организация за предотвратяване на нарушения в невробιологичното и когнитивното развитие на децата и в създаването на емоционална привързаност, както и на физически проблеми (например засягащи зрението).

МЕЖДУ 3 И 12 ГОДИШНА ВЪЗРАСТ

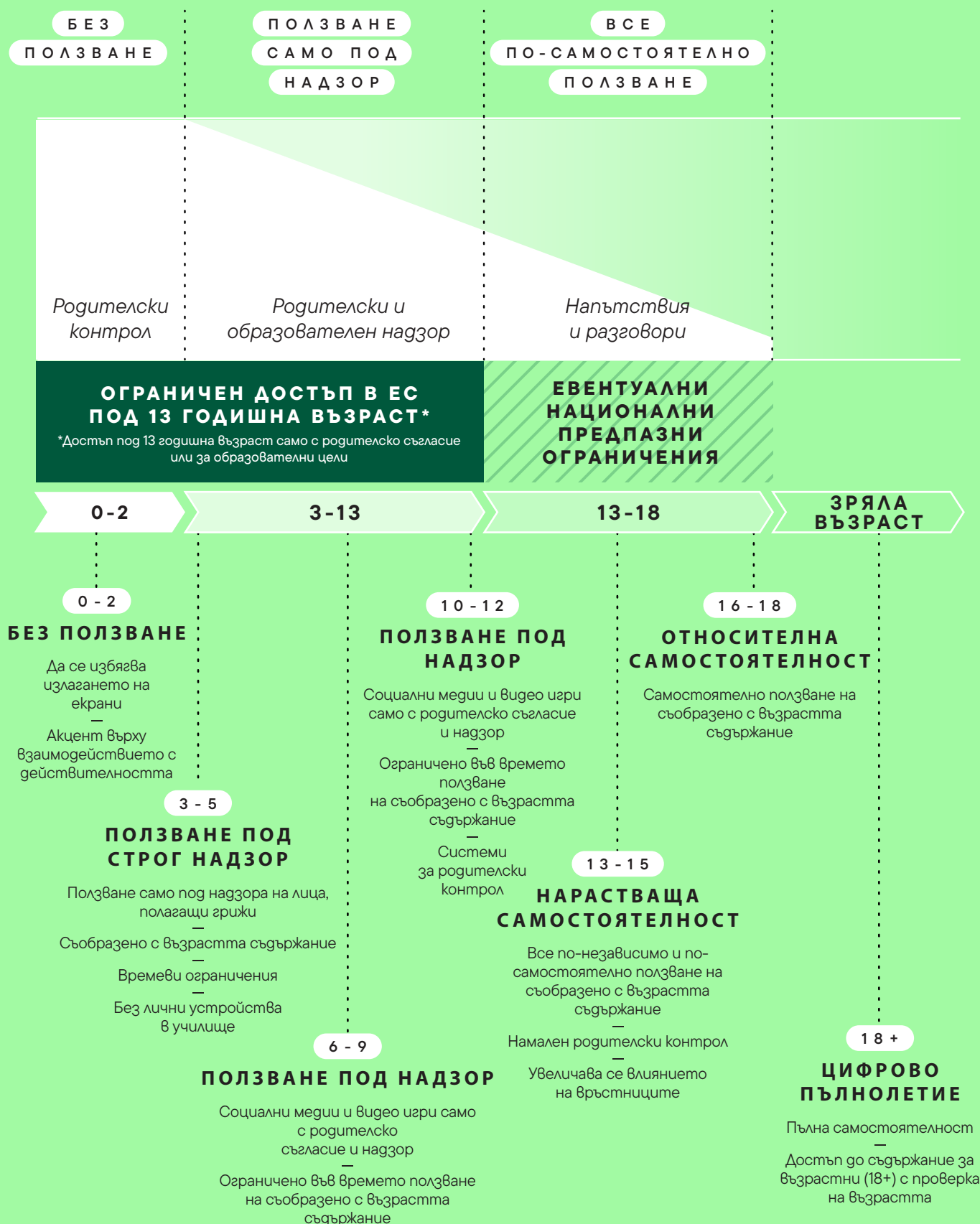
Използване на съобразени с възрастта социални медии+ и устройства под надзор

На децата не следва да се разрешава да използват без надзор устройства с възможност за връзка с интернет. Училищата следва да осигурят съоръжения за ограничено използване под надзор на устройства за образователни цели в подкрепа на цифровата и медийната грамотност, емоционалната устойчивост и критичната мисъл по отношение на рисковете. Родителите и лицата, полагащи грижи, следва да упражняват надзор и постепенно да подкрепят цифровата самостоятелност с подходящи за възрастта социални медии и други цифрови услуги. Те следва също така да провеждат редовни разговори с децата относно потенциалните ползи и рискове от взаимодействията на ненавършилите пълнолетие лица в интернет. Както лицата, полагащи грижи, така и възпитателите следва да продължат да насърчават децата на тази възраст да участват в интернет дейности.

МЕЖДУ 13 И 18 ГОДИШНА ВЪЗРАСТ**Все по-самостоятелно използване на съобразени с възрастта социални медии+**

От 13 г. до 18 г. подрастващите следва да имат достъп само до съобразени с възрастта и „безопасни по подраждане“ социални медии и други цифрови услуги, които активно са въвели ключови характеристики за безопасност (например ограничения за безкрайно превъртане и препоръчващи системи). Докато тези „безопасни по подраждане“ социални медии и други цифрови услуги не бъдат разработени, индивидуалният, съобразен с възрастта родителски контрол и надзор продължават да бъдат от съществена важност. Може да се обмислят допълнителни предпазни мерки от страна на регулаторните органи. Тъй като подрастващите на възраст над 16 години преминават към по-голяма цифрова самостоятелност, продължават да съществуват рискове, свързани с излагането на вредно съдържание онлайн. Поради това родителите и лицата, полагащи грижи, следва да продължат разговорите с децата относно техните преживявания в интернет. Подрастващите следва да разполагат с привилегирован достъп до услуги за подкрепа и системи за подаване на жалби, като същевременно се възползват от мрежи за подкрепа от връстници, с които се насърчава отговорното използване на социалните медии и други цифрови услуги.

Съобразено с възрастта ползване на социални медии+ от ненавършили пълнолетие лица

Препоръки за защита на децата и подрастващите онлайн

// **Да се предложи хармонизирано ограничение на достъпа в целия ЕС до социални медии и други цифрови услуги за деца на възраст под 13 години.**

Необходимо е хармонизирано ограничение на достъпа в целия ЕС до социални медии и други цифрови услуги, включително ИИ (изкуствен интелект) придружители/приятели, за деца на възраст под 13 години. Хармонизираното ограничение на достъпа би улеснило прилагането на пропорционално и зачитащо правата удостоверяване на възрастта и би насърчило изискванията за безопасност още при проектирането за доставчици на социални медии и други цифрови услуги. Децата на възраст под 13 години следва да имат ограничен във времето достъп до съобразени с възрастта социални медии+ само с разрешението на родителите и под техния надзор или в образователен контекст. От 13-годишна възраст юношите следва да се възползват от все по-самостоятелно използване на съобразени с възрастта и безопасни социални медии и други цифрови услуги.

Хармонизираните правила за минимална 13-годишна възраст в целия ЕС биха допринесли за правилното функциониране на единния пазар, като гарантират единна уредба за постигане на съответствие от доставчиците. Хармонизираните правила ще улеснят прилагането и надзора от страна на регулаторните органи както на национално равнище, така и на равнището на ЕС. Това ще гарантира също еднакво равнище на защита за всички ненавършили пълнолетие лица в интернет в целия ЕС, независимо от социално-икономическия, културния и националния контекст.

// **Въвеждане на ефективни системи за удостоверяване на възрастта, повишаване на безопасността още при проектирането и съобразени с възрастта подходи за защита и подкрепа на ненавършилите пълнолетие лица онлайн.**

Методите за удостоверяване на възрастта, трябва да бъдат пропорционални и да спазват минималните изисквания, по-специално по отношение на основните права на ползвателите, включително правата на децата и свързаните с тях гаранции. Всеки метод, използван за проверка на възрастта, следва да спазва най-високите стандарти за неприкосновеност на личния живот и защита на данните и не следва да води до обработване на документи за самоличност и биометрични данни за целите на определянето на възрастта. Следва да се прилагат технически стандарти, като например „доказателство с нулево познание“, за да се гарантира, че както платформата, необходима за преценка на възрастта, така и доставчикът на услуги за проверка на възрастта не получават никаква информация, която може да доведе до проследяване или разкриване на самоличността на потребителя.

Методите за удостоверяване на възрастта следва да бъдат точни при определянето на изискваната възраст или възрастови групи и лесни и надеждни за използване на практика в реални условия. Методите следва да бъдат надеждни, за да се избегнат заобикалянето и заплахите за киберсигурността, приобщаващи (и недискриминационни) и еднакво достъпни за всички, които трябва да ги използват. Доставчиците на социални медии и други цифрови услуги трябва да спазват задължението си да предотвратяват излагането на ненавършили пълнолетие лица на рискови услуги или на потребители, представящи се за деца и подрастващи.

// Разширяване и хармонизиране на правилата относно основните елементи за безопасност при проектирането на социалните медии и други цифрови услуги.

В социалните медии и другите цифрови услуги следва да бъдат въградени ясни предпазни механизми за безопасност още при проектирането и съобразени с възрастта предпазни механизми (например потенциални ограничения за безкрайното превъртане, автоматичното възпроизвеждане, насочените известия и проблемните персонализирани инструменти за препоръчване на съдържание). За борбата с пристрастяващ дизайн, тъмните модели, неописканите контакти и безкрайното преминаване от едно съдържание към друго, защитните настройки по подразбиране следва да бъдат неразделна част от социалните медии и другите цифрови услуги. Разширяването и хармонизирането на правилата относно основните елементи за безопасност би гарантирало сигурност и еднородност в средата на социалните медии+. Поради бързото развитие на технологиите всички правила относно ключовите елементи за безопасност следва да могат да се адаптират, така че да обхващат непрекъснато нови характеристики, проектирани да бъдат вредни.

// Прехвърляне на тежестта на доказване към доставчиците на социални медии и други цифрови услуги, за да се докаже, че техните продукти и услуги са безопасни за ненавършили пълнолетие лица.

Следва да се прилагат специфични възрастови ограничения, докато доставчиците на социални медии и други цифрови услуги не въведат ключови елементи за безопасност, защитаващи децата и подрастващите. Докато доставчиците не демонстрират безопасни и съобразени с възрастта характеристики, като по този начин спазват мерките на ЕС и националните мерки, те не следва да имат достъп до ненавършили пълнолетие лица. Когато съществува версия „безопасно по подразбиране“, неподходящите за възрастта характеристики (характеристики за възрастни) следва да се активират само след удостоверяване на истинската възраст.

// Укрепване на капацитета за правоприлагане и оценка.

Като се имат предвид множеството правила, които се прилагат понастоящем за безопасността на децата онлайн (Актът за цифровите услуги, ОРЗД, Актът за изкуствения интелект и т.н.), надзорните органи следва да засилят сътрудничеството и да обменят информация помежду си, придържайки се към правните рамки. Това е от ключово значение, за да се избегне непоследователността и да се гарантира съгласувана, предвидима и ефективна правна среда, основана на защитата на основните права. Европейската комисия следва да проучи механизмите, позволяващи безпроблемно сътрудничество между надзорните органи, за да се използват съществуващите структури за прилагане. Освен това е необходимо да се прецени дали са нужни допълнителни ресурси и реструктуриране за регулаторните органи, отговарящи за прилагането и оценяването. Следва да се обмислят действия за засилване на ролята на гражданското общество в прилагането и неговия принос към капацитета за прилагане, включително чрез съществуващите структури. Прилагането следва да има допълваща роля и да служи за избягване на противоречиви действия.

// Бързо приемане на мерки с цел да се гарантира, че доставчиците на социални медии и на други цифрови услуги имат ясни задължения да предотвратяват, откриват, сигнализират и блокират сексуалното насилие над деца онлайн, включително в междупersonностната комуникация.

Пропуските при безопасността на децата, които съществуват понастоящем поради изтичането на срока на действие на Временния регламент за определяне на правила за предотвратяване и борба със сексуалното насилие над деца (Временен регламент относно сексуалното насилие над

деца), трябва бързо да бъдат отстранени. Съзакондателите на ЕС следва бързо да приемат предложения дългосрочен регламент с цел предотвратяване и борба със сексуалното насилие над деца. Над 80 % от разследванията за сексуално насилие над деца тръгват от сигнали, подадени от доставчиците на социални медии и на други цифрови услуги. Децата често се страхуват да подадат сигнал за насилие. Откриването на материали, съдържащи сексуално насилие над деца, включително в междуличностна комуникация, често е единственият начин това насилие да бъде спряно.

// Държавите членки могат да въведат допълнителни предпазни ограничения на достъпа до социалните медии и други цифрови услуги над 13-годишна възраст.

Допълнителните предпазни ограничения на достъпа следва да допълват цялостното за ЕС ограничение на достъпа до социалните медии и други цифрови услуги за лица на възраст под 13 години. Подрастащите могат да имат достъп само до среда на социалните медии+, която е безопасна по отношение на съдържанието и характеристиките на дизайна, съобразена е с възрастта и е разработена с оглед на техните права и нужди. Държавите членки имат различен исторически и национален контекст и може да предпочетат да приемат по-висок възрастов праг от 13 години. Всички допълнителни предпазни национални ограничения на достъпа следва да подлежат на непрекъсната оценка и евентуално да бъдат преразгледани, когато социалните медии и другите цифрови услуги станат безопасни за децата и подрастащите по подразбиране.

// Подсилване на прилагането на правилата за достъпа на изследователите до данни и контрола на данните от тях.

С член 40 от делегирания акт, наречен „Акт за цифровите услуги“ (АЦУ), от юли 2025 г. по принцип бе открит нов начин за достъп на одобрени изследователи до данни от онлайн платформи. Тези данни могат да бъдат използвани за провеждане на научни изследвания, допринасящи за откриването, идентифицирането и разбирането на системни рискове, както и за оценяването на мерките за смекчаване на риска, насърчаващи безопасността на децата онлайн.

Успехът на тази идея зависи от това дали доставчиците на социални медии и на други цифрови услуги спазват правилата и дали регулаторните органи прилагат ефективно същите тези правила. Той се опира и на обсега на обхванатите услуги, както и на качеството и непрекъснатостта на предоставяните данни. Комисията следва да оцени оперативното изпълнение на изискванията за достъп до данни и контрол на данни по член 40, след като изследователите натрупат първоначален опит съгласно делегирания акт. Това е от ключово значение, за да се гарантира, че онлайн платформите предприемат действия по исканията за достъп до данни за целите на съответствието, оценката на риска и научните изследвания.

Задълженията за достъп до данни са не само ключов елемент от инструментариума за прозрачност на АЦУ, но са и част от по-широките отговорности на доставчиците на социални медии и на други цифрови услуги за смекчаване на риска. По-малките платформи също следва да бъдат насърчавани да предоставят на изследователите достъп до данните, като се имат предвид рисковете, които тези платформи пораждат за ненавършилите пълнолетие лица, и ролята на независимия контрол за отстраняването на тези рискове. Използването на FAIR принципите⁵ за управление и стопанисване на научни данни следва да бъде стандартът при изпълнението на член 40.

5. FAIR принципите за управление и стопанисване на научни данни бяха въведени през 2016 г. в публикация в списанието Scientific Data. Принципиите имат за цел да се подобри инфраструктурата, подпомагаща повторното използване на научни данни, чрез подобряване на способността на машините и физическите лица да намират и използват данни. Вж.: Wilkinson, M.D., et al. (2016 г.). [The FAIR Guiding Principles for scientific data management and stewardship](#). Scientific Data, 3.

Препоръки за подкрепа на децата и подрастващите онлайн

// Разширяване на безопасните възможности за ненавършилите пълнолетие лица да участват активно в оформянето на средата на социалните медии+.

Децата и подрастващите следва да имат значими възможности да допринасят активно за оформянето на законодателството, политиките и образователните инициативи, насърчаващи безопасността и предоставянето на средства за подкрепа на децата онлайн. Следва да се разшири използването на инструментите за участие на децата и младите хора с цел осигуряване на принос към тази дейност. По-конкретно децата следва да бъдат включени в съвместното разработване на политики за безопасност, програми за обучение, оценки и насоки. Мерките следва постоянно да се наблюдават и оценяват, за да се измери въздействието им върху безопасността и правата на децата.

Процесите на участие следва да гарантират, че децата получават ясна информация, разбират как ще бъде използван техният принос и получават обратна информация за резултатите. Следва да се положат специални усилия за включване на децата от групи в неравностойно положение, маргинализирани групи и уязвими групи. Всички дейности за участие, в които са включени деца, следва да бъдат съпътствани от подходящи предпазни мерки.

// Укрепване на механизмите за подаване на жалби и правата на потребителите за децата и подрастващите.

Сигналите и жалбите от деца и подрастващи следва да се разглеждат приоритетно в процедурите за модериране на съдържание от доставчиците на социални медии и на други цифрови услуги. Задълженията на доставчиците съгласно действащите нормативни уредби трябва да бъдат подсилени, за да се финансират по подходящ начин телефонните линии за помощ и механизмите за подаване на жалби. Тези механизми трябва да бъдат ефективни, съобразени с възрастта, лесни за ползване, достъпни и зачитащи неприкосновеността на личния живот.

// Интегриране на действия за цифрово образование и грамотност за ненавършилите пълнолетие лица, родителите и лицата, полагащи грижи, учителите и възпитателите.

Цифровото образование и грамотност следва да бъдат включени на всички равнища на образованието като ключово основно умение за ненавършилите пълнолетие лица, родителите и учителите. Цифровото благосъстояние следва да бъде интегрирано в цифровото образование за всички.

Образованието следва да даде възможност на децата и подрастващите да оценяват критично онлайн информацията и източниците и да разпознават техниките за манипулиране, включително дезинформацията, убедителните фалшификати и целенасочената реклама. То следва също така да развие разбиране сред ненавършилите пълнолетие лица, родителите и учителите за това как се създава и споделя цифрово съдържание и как алгоритмите определят това, което потребителите виждат и преживяват в света на социалните медии+.

Структурираното образование по онлайн безопасност следва да изгражда практически умения за защита на личните данни, управление на настройките за неприкосновеност на личния живот, поддържане на сигурна цифрова самоличност и идентифициране на рисковете, по-специално в социалните медии, средите за съобщения и средите за игри. Тези умения следва да се развиват постепено.

пенно, като се започне с основните навици за безопасност и се напредне към по-сложно разбиране на цифровите отпечатъци, съгласието и рисковете, пораждани от платформите. Здравословното използване на екрани следва да бъде разгледано чрез насоки за постигане на баланс, управление на вниманието и разпознаване на прекомерни или вредни модели на употреба.

// Създаване на повече възможности и подходяща инфраструктура в подкрепа на офлайн дейностите.

Държавите членки и местните органи следва да поддържат и разширяват достъпа до спорт, изкуства, младежки клубове, библиотеки и обществени пространства на достъпни цени, за да насърчат здравословните офлайн занимания и да създадат привлекателни алтернативи на прекомерното използване на екрани сред ненавършилите пълнолетие лица. Това следва да включва инвестиции в безопасна, приобщаваща и съобразена с възрастта среда, в която ненавършилите пълнолетие лица могат да общуват помежду си, да учат, да играят и да изграждат положителни отношения в рамките на своите общности.

// Насърчаване на съвместното създаване на насоки за родителите.

Заедно със сдруженията на родителите, ЕС и държавите членки следва да насърчават изготвянето на насоки за родителите. Насоките биха могли да предоставят ясни и достъпни съвети, за да се даде възможност на родителите и лицата, полагащи грижи, да подпомагат безопасното, отговорно и положително взаимодействие на ненавършилите пълнолетие лица със средата на социалните медии+. Насоките следва да дават практически съвети в ключови области, включително онлайн безопасността и неприкосновеността на личния живот, цифровото благосъстояние, етичното и отговорно използване и достъпа до подкрепа.

// Осигуряване на достатъчно публично финансиране и общи стандарти за организациите на гражданското общество и програми за съветване от връстници.

ЕС и държавите членки следва да гарантират, че централните за по-безопасен интернет и сходните организации на гражданското общество продължават да получават достатъчно финансови ресурси и че работата им се основава на общи стандарти, разработени от експерти. Това е от жизненоважно значение за поддържането и по-нататъшното развитие на техните дейности, включително повишаване на осведомеността, обучение и услуги за подкрепа. Публичното финансиране е от решаващо значение за гарантиране на независимостта и сближаването.

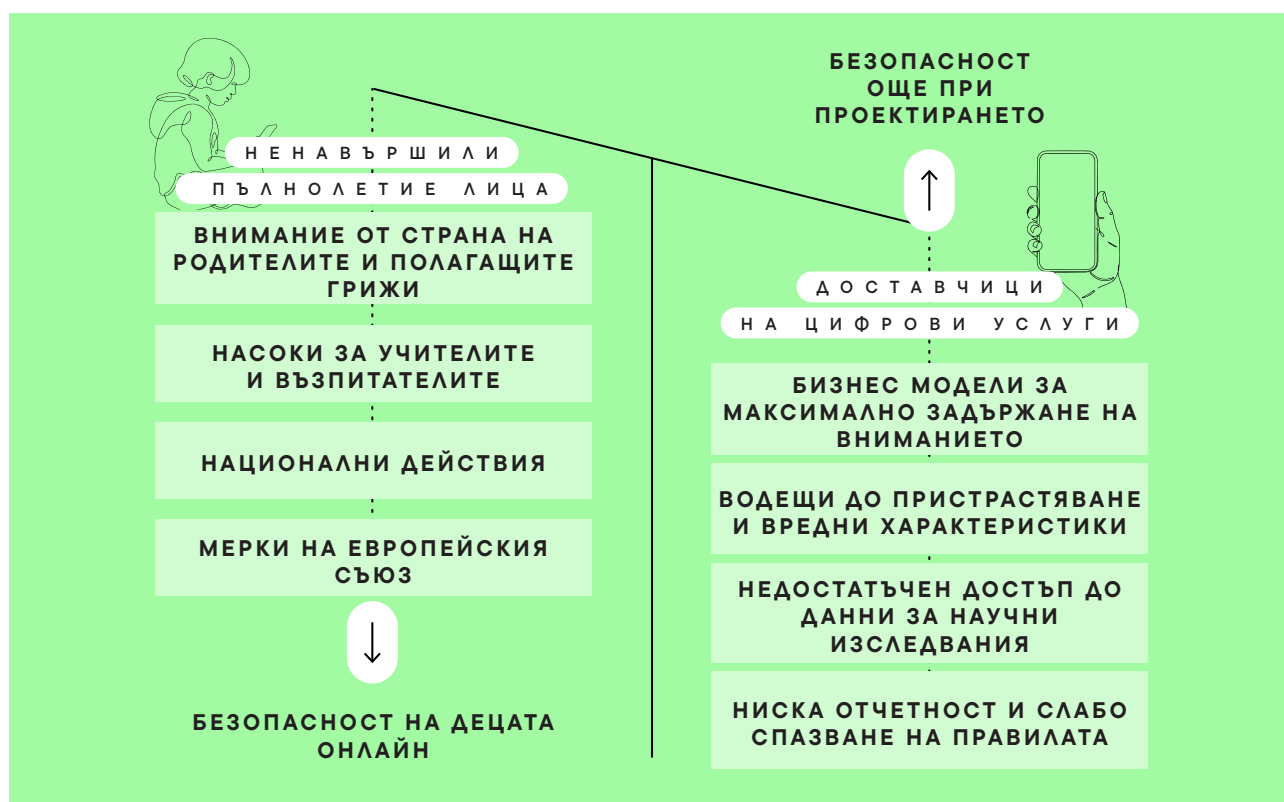
Финансирането следва също така да подкрепя по-нататъшното развитие на съветването от връстници, телефонните линии за помощ, горещите линии, образователните ресурси, кампаниите за повишаване на осведомеността и дейностите за изграждане на капацитет. Допълнителните инвестиции следва да се използват за повишаване на видимостта, достъпността и обхвата на тези средства, включително сред уязвимите ненавършили пълнолетие лица, и за подкрепа на инициативи за насърчаване на по-безопасна среда в социалните медии+.

// Предоставяне на дългосрочно финансиране за европейски широкомащабни лонгитудинални научни изследвания и продължаване на подкрепата за рандомизирани контролирани изпитвания.

Примери, като Северноамериканското проучване на когнитивното развитие на мозъка на подрастващите (ABCD)^к, биха могли да вдъхновят европейски широкомащабни лонгитудинални научни изследвания, свързани с безопасността на децата онлайн. Наличието на европейски широкомащабни данни от лонгитудинални изследвания (обхващащи десетгодишен или по-дълъг период) е важно, за да се подкрепи възприемането на подход, основан на аспектите на развитието и невробилогичните аспекти, към безопасността на децата онлайн. Това ще помогне да бъдат отстранени пропуските в голяма степен корелационните констатации в европейския контекст, що се отнася до въздействието на използването на социалните медии и други цифрови услуги върху развитието, физическото и психичното здраве на ненавършилите пълнолетие лица и излагането им на вреди онлайн.

Рандомизираните контролирани изпитвания са от ключово значение и за подсилване на доказателствената база, на която се опира политиката. Финансирането на научните изследвания следва изрично да подкрепя подходите, основани на развитието и психопатологията, изследващи податливостта на ненавършилите пълнолетие лица на онлайн рискове, повлияна от социални и индивидуални фактори в детска и юношеска възраст.

Фигура 2: Балансиране на екосистемата: безопасност още при проектирането на социалните медии+

к. Проучването ABCD е най-голямото дългосрочно изследване на развитието на мозъка и здравето на децата в САЩ. Проучването проследява поведенческото развитие на над 11 000 деца на възраст от 9 до 10 години през юношеството им и в ранна зряла възраст. Събраните данни ще позволят да бъдат създадени базови стандарти за развитието на мозъка на подрастващите и да бъде разгледано влиянието на пола, половата идентичност, съня, физическата активност и времето, прекарано пред екран, върху развитието на подрастващите. Констатациите от проучването ще помогнат също да бъде разбрано развитието на проблемите, свързани с психичното здраве, през юношеството и връзката им със злоупотребата с вещества.

Онлайн безопасност

СЪВЕТИ ЗА ДЕЦА И ЮНОШИ

Запознайте се с правата си — запомнете, че имате право на безопасност и уважение онлайн.

Бъдете мили с другите хора онлайн

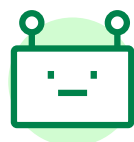
— социалните медии и игрите следва да бъдат положително преживяване за всички. Отнасяйте се към другите хора с уважението, с което искате и те да се отнасят към вас.

Помислете, преди да публикувате — снимките, видеоклиповете и коментарите могат да останат онлайн завинаги. Споделете сега само това, с което бихте се чувствали удобно, ако други хора го видят след години.

Защитете личните си данни — не споделяйте онлайн лични данни, като пълното си име, адреса, училището, телефонния си номер, пароли или местоположението в реално време.

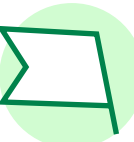

Не забравяйте, че ИИ е инструмент, а не истински човек — ИИ може да допуска грешки и да създава невярна информация, както и фалшиви изображения, видеоклипове, гласове и съобщения.

Проверете, преди да се доверите или да споделите

— не всичко онлайн е вярно. Винаги поставяйте под въпрос информацията, особено изненадващите истории, видеоклипове или съобщения, и проверявайте надеждни източници, преди да ги споделите.

Разпознавайте опасността — спрете и размислете над странните искания от „приятели на приятели“, прекалено привлекателните предложения или съобщенията, които се опитват да ви пришпорят да вземете решение.

Не приемайте снимки или искания за чат от непознати — ако се съмнявате в нечия възраст или самоличност, помолете възрастен да провери кой е този човек (или кажете на лицето, че „татко/мама е го мен“, и вижте как то ще реагира).

Използвайте настройките за неприкосновеност на личния живот и сигурност — пазете акаунтите си поверителни, използвайте силни пароли и когато е възможно, включвайте допълнителни защитни характеристики.

Не споделяйте лични изображения — никога не споделяйте интимни снимки или видеоклипове, дори ако някой ви притиска да го направите (особено ако сте на възраст под 18 години). В момента, в който бъдат споделени, губите контрол върху тях.

Блокирайте, подавайте сигнал и запазвайте доказателства — ако някой онлайн упражнява тормоз върху вас, ви мами, ви заплашва или ви кара да се чувствате неудобно, подайте сигнал за лицето и го блокирайте и запазете екранни снимки или съобщения.

Кажете на възрастен, на когото имате доверие, ако нещо ви притеснява — не си въобразявайте и няма да си създадете проблеми, ако помолите за помощ.

Помогнете за това интернет да се превърне в по-безопасно място — научете как функционират приложенията, игрите, уебсайтовете, алгоритмите и ИИ и помогнете и на други хора да се предпазят.

Нека се чуе гласът ви — участвайте и допринесете за определяне на бъдещето на цифровия свят.

Онлайн безопасност

СЪВЕТИ ЗА РОДИТЕЛИ И ПОЛАГАЩИ ГРИЖИ ЛИЦА

Помогнете на детето си да изгради здравословни навици пред екран — ограничете времето, прекарано пред екран — от забрана за ползване на екран за децата на възраст между 0 и 2 години до съобразени с възрастта времеви ограничения за децата на възраст до 10–12 години, под вашия надзор. За подрастващите на възраст от 13 до 18 години ограничаването на времето, прекарано пред екран, все пак трябва да бъде обсъждано, за да имат те достатъчно време да учат и да се срещат лично с приятели.

Проверявайте дали приложенията и игрите са подходящи за възрастта на децата ви.

За по-малки деца (до 12 години) **конзолите и устройствата следва да се използват само в присъствието на възрастен**

Не допусквайте да се ползват устройства в банята, в спалнята или по време на хранене.

Обръщайте внимание на тона на разговорите им онлайн и по време на игри. Внимавайте за предупредителни знаци.

Прекарвайте време заедно онлайн — помолете детето си да гледа любимото си съдържание с вас.

Не критикувайте „неговите неща“ — помогнете на детето си да развие собствена преценка (ще получите представа и за това какво предлага неговият алгоритъм).

Насърчете детето си да разговаря с вас, ако го притеснява нещо онлайн — уверете го, че ще му помогнете, няма да го вините, няма да го накажете и няма да му отнемате устройството.

Продължете разговорите за безопасността онлайн с напредването на възрастта на детето ви, включително когато то стане на 16–18 години и след това.

Избягвайте родителското споделяне — помислете внимателно, преди да споделите снимки или видеоклипове на своите деца или юноши онлайн. Непознати и ИИ могат да използват тази информация по най-различни начини.

Служете за пример — не бъдете залепени за устройството си, когато децата ви са наоколо. Обръщайте им вниманието, което заслужават, и не пропускайте важни моменти и разговори със своето дете.

Списък с всички препоръки по глави

ГЛАВА 1

Съобразен с развитието подход към безопасността на децата онлайн

- // Разработване и въвеждане на съобразени с възрастта онлайн мерки за защита на децата
- // Гарантиране на безопасни онлайн пространства за ненавършилите пълнолетие лица
- // Предоставяне на средства за подкрепа на ненавършилите пълнолетие лица и подкрепящите ги кръгове
- // (Възраст: от 0 до 2 години) — Повишаване на осведомеността на полагащите грижи лица за това колко важно е за развитието прякото, човешко взаимодействие, като се започне от ранна детска възраст
- // (Възраст: от 0 до 2 години) — Избягване на използването на социалните медии и други цифрови услуги и гарантиране, че излагането на екран е минимално, по-конкретно за децата под 3 години
- // (Възраст: от 0 до 2 години) — Ограничаване на разпространението на данни за децата чрез профилите в социалните медии
- // (Възраст: от 3 до 12 години) — Осигуряване на структурирано използване под надзор на интернет от децата
- // (Възраст: от 3 до 12 години) — Да се предлага на децата и подкрепящите ги кръгове качествено цифрово образование и образование за благосъстоянието
- // (Възраст: от 13 до 18 години) — Осигуряване на все по-самостоятелно използване на интернет от подрастващите

ГЛАВА 2

Доказателства за рисковете, пред които са изправени ненавършилите пълнолетие лица онлайн

- // Използване на доказателствата в недостатъчно проучени области с цел укрепване на основаното на факти създаване на политики
- // Социалните медии и другите цифрови услуги следва активно да включват независим академичен експертен опит в разработването на стратегии и инструменти за смекчаване на рисковете
- // Предоставяне на дългосрочно финансиране за европейски широкомащабни лонгитудинални научни изследвания и продължаване на подкрепата за рандомизирани контролирани изпитвания
- // Инвестиране в сигурна, споделена европейска научноизследователска инфраструктура, за да се осигури безопасен достъп до данните на ненавършилите пълнолетие лица
- // Подсилване на прилагането на правилата за достъп на изследователите до данни и контрола на данните от тях

ГЛАВА 3

Защита на ненавършилите пълнолетие лица в една бързо променяща се среда на социалните медии+

- // Предлагане на хармонизирано ограничение на достъп в целия ЕС до социалните медии и други цифрови услуги за ненавършилите пълнолетие лица на възраст под 13 години

- // Въвеждане на ефективни системи за удостоверяване на възрастта с цел тя да бъде проверена, укрепване на безопасността още при проектирането и съобразени с възрастта подходи за защита и предоставянето на средства за подкрепа на ненавършилите пълнолетие лица при ползването на интернет
- // Разширяване и хармонизиране на правилата относно основните характеристики за безопасност при проектирането на социалните медии и други цифрови услуги
- // Прехвърляне на тежестта на доказване към доставчиците на социални медии и други цифрови услуги, за да се докаже, че техните продукти и услуги са безопасни за ненавършили пълнолетие лица
- // Укрепване на капацитета за правоприлагане и оценка
- // Бързо приемане на мерки с цел да се гарантира, че доставчиците на социални медии и на други цифрови услуги имат ясни задължения да предотвратяват, откриват, сигнализират и блокират сексуалното насилие над деца онлайн, включително в междуличностната комуникация
- // Държавите членки могат да въведат допълнителни предпазни ограничения на достъпа до социалните медии и други цифрови услуги над 13-годишна възраст
- // Укрепване на политиките за защита на потребителите с цел защита на ненавършилите пълнолетие лица онлайн
- // Постоянно наблюдаване и оценяване на въздействието на прилаганите мерки
- // При обработването на данни на деца съгласно ОРЗД социалните медии и другите цифрови услуги следва да гарантират, че висшият интерес на децата е от първостепенно значение

- // Гарантиране на ефективно прилагане на Директивата относно отговорността за вреди от дефекти на продукти

ГЛАВА 4

Предоставяне на средства за подкрепа на ненавършилите пълнолетие лица да се ориентират безопасно в цифровия свят

- // Разширяване на безопасните възможности за ненавършилите пълнолетие лица да участват активно в оформянето на средата на социалните медии+
- // Укрепване на механизмите за подаване на жалби и правата на потребителите за децата и подрастващите
- // Финансиране и насърчаване на създаването и използването на основани на ценностите на ЕС социални медии и други цифрови услуги, при които ненавършилите пълнолетие лица могат безопасно да взаимодействат помежду си
- // Интегриране на действия за цифрово образование и грамотност за ненавършилите пълнолетие лица, родителите и лицата, полагащи грижи, учителите и възпитателите
- // Създаване на повече възможности и подходяща инфраструктура в подкрепа на дейностите извън интернет
- // Насърчаване на съвместното създаване на насоки за родителите
- // Гарантиране, че родителите и полагащите грижи лица получават постоянна подкрепа посредством най-съвременни и актуализирани инструменти за контрол и надзор
- // Осигуряване на достатъчно публично финансиране и общи стандарти за организациите на гражданското общество и партньорските консултации

- // Предоставяне на възможност на здравната система да диагностицира и лекува зависимости и други психични разстройства, свързани с използването на социалните медии и други цифрови услуги
- // Подкрепа за обучението на учителите, за да обхване цифровата и медийната грамотност, и участие на родителите
- // Насърчаване на грамотността в областта на ИИ като неразделна част от цифровото образование
- // Училищата следва да предоставят структурирани възможности за подобряване на психичното здраве и цифровото благосъстояние
- // В образователните отговори следва да се обърне специално внимание на уязвимите групи
- // Инвестиране в сигурна, превантивна, солидна и надеждна образователна цифрова инфраструктура

01

Съобразен с развитието подход към безопасността на децата онлайн

Детството като обособен етап от живота, който се ползва от закрила

Признаването на детството като обособен етап от живота е сравнително ново явление. През по-голямата част от историята децата не са се считали за коренно различни от възрастните.

В предмодерните и ранните индустриални общества това виждане е било тясно свързано с материалните условия, особено с „икономическата необходимост“ от детския труд. Определянето на децата като „малки възрастни“⁰¹ е прикривало техните специфични нужди и уязвимости и е възпрепятствало създаването на рамки за закрила на детето.

С развитието на съвременните научни дисциплини, като медицината на развитието и психологията, настъпи промяна в парадигмата. Данните показаха, че когнитивното, емоционалното и социалното развитие на децата следва различни траектории. Тези постижения спомогнаха за предефинирането на детството като обособен и уязвим етап от живота⁰².

Идеята беше подкрепена от познанията в областта на детската и юношеската психиатрия, които подчертаха дългосрочните последици от неблагоприятните преживявания в ранна възраст. Постепенно се утвърди представата за детството и юношеството като обособени етапи от живота, които изискват закрила и подкрепа⁰³.

Развитието на децата в етапи

През 20-и век това нарастващо осъзнаване положи основите на съвременните рамки за закрила на децата и младежите. Първоначално тези рамки се насочиха към закрилата на децата във физическия свят.

Конвенцията на Организацията на обединените нации за правата на детето е един ключов пример. Съгласно Конвенцията децата на възраст под 18 години^а се разглеждат като хомогенна група.

Въпреки бързото развитие на цифровите технологии и услуги, като социалните медии и другите цифрови услуги, и начините, по които те променяха живота на децата, много подходи към закрилата на децата все още разчитат имплицитно — или експлицитно — на идеята за „децата“ като хомогенна група.

Възприемането им по този начин е подвеждащо. Науката за развитието доказва, че развитието на децата преминава през качествено различни етапи, всеки от които се характеризира със специфични когнитивни, емоционални и социални способности. Тези способности определят начина, по който децата възприемат, взаимодействат и общуват в своята среда, включително онлайн.

Необходимост от закрила, съобразена с възрастта

Контактът на децата със света на социалните медии⁺ започва рано в живота им и нараства стабилно през цялото детство по отношение на интензивност, сложност и персонализация⁰⁴. Едно проучване показва, че децата на възраст под 2 години използват екрани средно по 49 минути на ден. До 8-годишна възраст това време се увеличава над три пъти — до около 3 часа на ден⁰⁵. Данните сочат, че цифровите технологии оказват всепроникващо и структуриращо въздействие върху развитието на децата и са част от сложната среда, в която децата и подрастващите се учат, формират чувство за себе си и изграждат взаимоотношения с другите.

Просто казано, развитието на децата влияе на техните взаимодействия онлайн, но и се влияе от тях. По този начин цифровият свят не може да се разглежда като нещо външно, а по-скоро като ключова част от развитието на децата, особено през по-късните етапи⁰⁶. Това гвупо-сочно взаимодействие подчертава необходимостта от мерки, съобразени с възрастта, с които се предоставят средства за защита и подкрепа на децата, за да се ориентират безопасно и уверено в интернет.

„За закрилата, съобразена с етапа на развитието, се взема предвид фактът, че когнитивният контрол, емоционалното регулиране и осъзнаването на риска при децата все още са в процес на узряване.“

— ПРОФ. Д-Р ЕВА МЪОЛЕР
РЪКОВОДИТЕЛ И МЕДИЦИНСКИ ДИРЕКТОР
НА КЛИНИКАТА ПО ДЕТСКО-ЮНОШЕСКА
ПСИХИАТРИЯ, УНИВЕРСИТЕТСКА
БОЛНИЦА СААРЛАНД

а. Съгласно Конвенцията детето се определя като „всяко човешко същество на възраст под осемнадесет години“, освен ако пълнолетие не е настъпило по-рано съгласно приложимото законодателство. Вж.: Организация на обединените нации (1989 г.) [Конвенция за правата на детето](#). Част 1, член 1.

Основни предизвикателства, свързани със съобразената с възрастта закрила

ТЕНДЕНЦИЯТА „ДЕЦАТА“ ДА СЕ РАЗГЛЕЖДАТ КАТО

ЕДНА-ЕДИНСТВЕНА ГРУПА

Съществуващите подходи към безопасността на децата онлайн често се основават на представата за децата като една група с еднакви нужди. Тази представа трябва да бъде актуализирана. Днес е ясно, че развитието на децата протича на етапи, които определят начина, по който децата (от 0 до 12 години) и подрастващите (от 13 до 18 години) взаимодействат със света на интернет, както и тяхната уязвимост към различни рискове.

Социалните фактори, полът и сексуалността, социално-икономическият произход, расовият и етническият произход, религията, миграционният произход и специалните образователни потребности също оказват важно влияние върху взаимодействията и уязвимостта на децата и подрастващите онлайн⁰⁷.

НЕСЪОТВЕТСТВИЕТО МЕЖДУ ВЪЗМОЖНОСТИТЕ НА

НЕНАВЪРШИЛИТЕ ПЪЛНОЛЕТНЕ ЛИЦА И СОЦИАЛНИТЕ МЕДИИ+

Цифровите услуги, включително социалните медии, осигуряват бърз и постоянен поток от информация, като използват силно оптимизирани архитектури за ангажираност, включително алгоритмични препоръчващи системи и безкрайно превъртане. Тези характеристики са специално проектирани да привличат максимално вниманието на потребителите⁰⁸.

В същото време способностите на децата и подрастващите се развиват постепенно и остават непълноценни до късна юношеска възраст⁰⁹. В резултат на това ненавършилите пълнолетие лица са все по-изложени на среди и съдържание в социалните медии+, с които не са подготвени да взаимодействат и които могат да им причинят сериозна вреда.

ЕВОЛЮИРАЩАТА САМОСТОЯТЕЛНОСТ НА НЕНАВЪРШИЛИТЕ

ПЪЛНОЛЕТНЕ ЛИЦА КАТО ОНЛАЙН ПОТРЕБИТЕЛИ

Както беше споменато по-горе и ще бъде разгледано по-подробно в следващите раздели, развиващите се способности на децата и подрастващите през целия им период на развитие определят (отчасти) доколко те са подготвени да сърфират безопасно и уверено онлайн на различна възраст.

С порастването си децата преминават от състояние на пълна зависимост от родителите и лицата, полагащи грижи, към частична самостоятелност и накрая към пълна самостоятелност като възрастни. Начинът, по който социалните медии и другите цифрови услуги са проектирани, оказва все по-голямо влияние върху развитието на ненавършилите пълнолетие лица. Колкото по-големи и независими стават децата, толкова по-ограничени стават възможностите на тяхната мрежа за подкрепа (родители и лица, полагащи грижи, учители и образователни специалисти) да осигурява защита, да упражнява надзор и да предлага напътствия във връзка с дейностите онлайн.

ПРЕПОРЪКИ

Разработване и въвеждане на съобразени с възрастта мерки за защита на децата онлайн

За различните етапи от развитието на децата и подрастващите е необходимо да бъдат разработени и внедрени мерки за защита, които са подходящи за техните развиващи се способности и отговарят на рисковете, на които са изложени на различните възрасти. За тези мерки следва да се вземат предвид личните и социални обстоятелства на ненавършилите пълнолетие лица, когато е възможно.

Гарантиране на безопасни онлайн пространства за ненавършилите пълнолетие лица

Доставчиците на социални медии и други цифрови услуги носят основната отговорност да гарантират, че техните услуги са безопасни за всички деца и подрастващи. Това включва внедряването на характеристики за безопасност още при проектирането. Доставчиците трябва да поемат основната отговорност да гарантират, че техните услуги са безопасни за достъп и използване от ненавършили пълнолетие лица.

Предоставяне на средства за подкрепа на ненавършилите пълнолетие лица и техните кръгове за подкрепа

За да бъдат ефективни, действията, насочени към защита и подкрепа на децата и подрастващите онлайн, трябва да вземат предвид техните развиващи се нужди и способности. Мерките трябва също така да бъдат адаптирани, за да подкрепят променящата се роля на родителите и лицата, полагащи грижи, учителите и образователните специалисти (кръгове за подкрепа) в осигуряването на защита, упражняването на надзор и предлагането на напътствия на ненавършилите пълнолетие лица, когато използват социалните медии и други цифрови услуги, докато растат.

Предизвикателства, специфични за възрастта

В предходния раздел бяха разгледани три основни предизвикателства и съпътстващите ги препоръки, предназначени да насочат разработването и прилагането на съобразен с развитието подход към безопасността на децата онлайн.

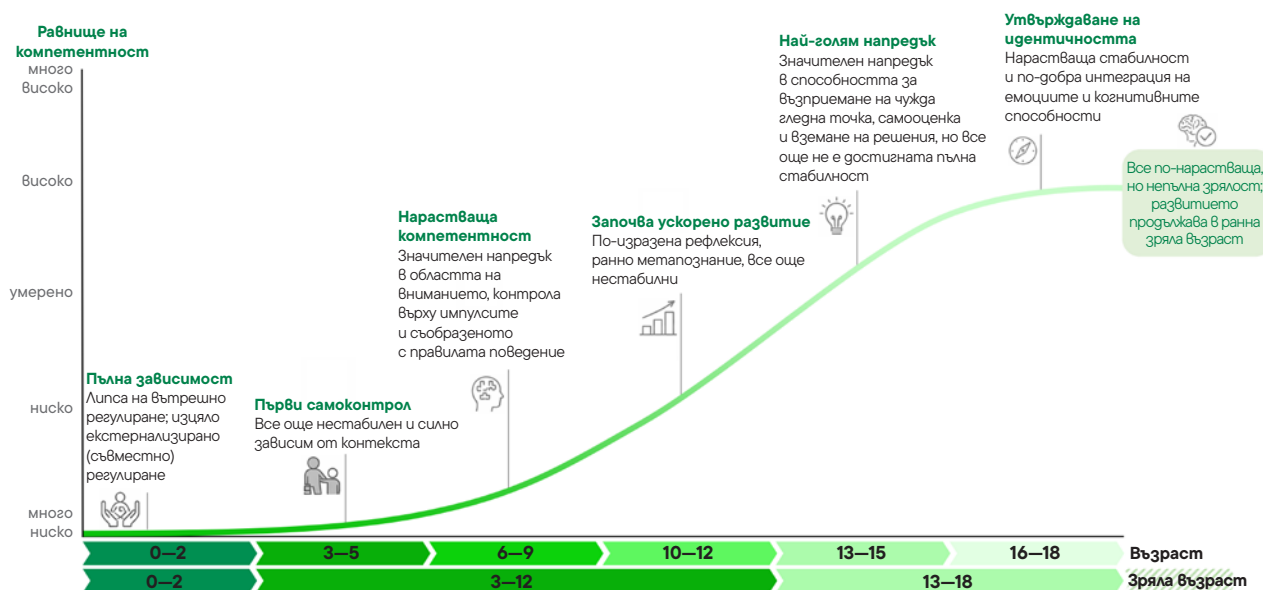
Въз основа на това в следващите раздели се разглеждат различните характеристики и уязвимости, които определят развитието на ненавършилите пълнолетие лица през трите основни етапа на развитие: 0—2 години (ранно детство); 3—12 години (детство); и 13—18 години (юношество).

Тези основни етапи обхващат както развиващите се способности на ненавършилите пълнолетие лица, така и променящата се роля на техните кръгове за подкрепа при предоставянето на средства за защита и подкрепа на децата и подрастващите онлайн:

- // **0–2 години:** ранното детство като специален етап от развитието, който се ползва със закрила;
- // **3–12 години:** детството като етап от развитието, през който се упражнява надзор;
- // **13–18 години:** юношеството като етап на нарастваща самостоятелност.

Фигура 1 – Поетапно развитие на основните компетентности

Саморегулация, преценка и критично мислене

В настоящия доклад се разглеждат рисковете за ненавършилите пълнолетие лица онлайн и се представят препоръки за справяне с тези рискове в съответствие с трите основни етапа на развитие, определени за целите на този анализ като ранно детство, детство и юношество.

В първата глава се очертава първият от шестте ръководни принципа, предложени от авторите, за насочване на действията, предназначени да предоставят средства за защита и подкрепа на децата и подрастващите в цифровия свят: необходимостта от съобразен с развитието подход към безопасността на децата онлайн.

За да се гарантира цялостен преглед на характеристиките и специфичните уязвимости на ненавършилите пълнолетие лица на различните етапи от развитието, основните етапи на тяхното развитие са разделени на вторични етапи (0–2 години, 3–5 години, 6–9 години, 10–12 години, 13–15 години и 16–18 години), които са разгледани подробно в настоящата глава.

Някои от препоръките, представени за всеки основен етап, не се отнасят изключително до етапа, в който са разположени, а се прилагат за всички етапи, както е посочено.

„Всички лица на възраст под 18 години имат специфични права на защита и на достъп до преживявания, подходящи за тяхната възраст.“

— МИЕ ЙОЛЕНШЛАГЕР,
НЕЗАВИСИМ ИЗСЛЕДОВАТЕЛ В ОБЛАСТТА
НА ИЗКУСТВЕНИЯ ИНТЕЛЕКТ, ЕТИКАТА
И ОБЩЕСТВЕНИЯ РЕД

0—2 години: Ранното детство като етап на развитието, който се ползва от специална закрила

Ранното детство, по-специално от 0 до 2 години, представлява етап на максимална зависимост и има основополагащо значение за развитието. През този период се полагат основните градивни елементи на емоционалната сигурност, социалното развитие, усвояването на езика и саморегулацията.

Ключови процеси, като формирането на привързаност, съвместното регулиране и разграничаването между „аз“-а и околната среда на детето, възникват чрез повтарящи се взаимодействия с отзивчиви лица, полагащи грижи. Саморегулацията все още не е вътрешно установено, но се развива постепенно чрез съвместно регулиране.

В този смисъл ранното съвместно регулиране също така поставя основите за развитие на по-късната автономност и самостоятелно функциониране. Постепенното вътрешно усвояване на емоционалното регулиране, комуникацията и социалното взаимодействие се осъществява чрез повтарящи се взаимоотношения, а не чрез изолирано излагане на цифрови стимули.

Развитието през този етап е фундаментално свързано с взаимоотношенията. Способностите за саморегулация, емоционалната стабилност и ранните когнитивни структури се подпомагат външно, преди да бъдат усвоени вътрешно.

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА, СПЕЦИФИЧНИ ЗА ВЪЗРАСТТА

Необходимостта от пряко човешко взаимодействие

Основно предизвикателство на този етап е да се гарантира, че малките деца получават достатъчно пряко човешко взаимодействие. Намалването на качеството на взаимодействието може да засегне процесите на изграждане на привързаност, да наруши ранното езиково развитие и основните комуникативни способности, като пряко повлияе на траекториите на развитие.

Осигуряването на последователни, емоционално съобразени взаимодействия представлява основно условие за безопасно развитие в среда с растяща степен на цифровизация. През този етап малките деца са почти изцяло зависими от външно регулиране.

Неврофизиологичните системи, участващи в регулирането на стреса, модулирането на възбудата и циклите на сън и бодърстване, все още са незрели и силно чувствителни към въздействието на околната среда. Това създава повишена уязвимост към свръхстимулация и нарушения в съня и регулирането на стреса.

Ученето на този етап се основава по-скоро на взаимодействието, отколкото на съдържанието. Малките деца усвояват смисъла чрез лично, реципрочно взаимодействие с родителите и с лицата, които се грижат за тях, а не чрез пасивно излагане на изображения на екрана.

Ранното усвояване на езика и развитието на комуникацията зависят основно от повтарящо се взаимодействие с родителите и с лицата, полагащи грижи. Отзивчивото вербално взаимодействие, споделяното внимание и емоционално съобразената комуникация представляват съществени условия за развитието на този етап.

Рискове от излагането на екрани

Съществуват доказателства, че повишеното излагане на екрани на тази възраст се свързва с по-кратка продължителност на съня, нарушени модели на стрес и по-ниски нива на взаимодействие и езиков принос между лицето, полагащо грижи, и детето¹⁰. Тези уязвимости могат да бъдат разграничени в биологични, психологически и свързани с развитието измерения.

От биологична гледна точка малките деца са силно податливи на свръхстимулация поради незрялите системи за саморегулация¹¹. От психологическа гледна точка развитието зависи от последователното и отзивчиво взаимодействие, което прави малките деца чувствителни към нарушения във вниманието и комуникацията. От гледна точка на развитието рисковете са свързани с изграждането на привързаност и появата на саморегулация.

На този етап по-продължителното излагане на екрани се свързва със социално-емоционални затруднения, поведенчески проблеми и забавяне в развитието на саморегулацията¹². Тези взаимоотношения често са двупосочни, тъй като малките деца с трудности при саморегулацията може също така да прекарват повече време пред екрана.

Излагане на цифрово съдържание с медиацията на лицата, полагащи грижи

От 0 до 2-годишна възраст достъпът до социални медии+ се осъществява изцяло с медиацията на лицата, полагащи грижи. Малките деца по принцип нямат контрол върху достъпа, продължителността или съдържанието. Използването на социални медии и други цифрови услуги се определя главно от практиките на родителите и лицата, полагащи грижи, от ежедневните навици и ситуационните нужди, като например успокояване или отвлечане на вниманието¹³.

През ранното детство цифровите рискове теоретично произтичат не толкова от прякото взаимодействие със съдържанието, колкото от начините, по които социалните медии и другите цифрови услуги реструктурират средата на полагане на грижи. Водещото понятие тук е „техноференция“ (технология + интерференция)⁶. На тази възраст дори кратки отклонения на вниманието на лицето, полагащо грижи, могат да намалят отзивчивостта, споделеното внимание и вербалното ангажиране¹⁴.

Използването на екрани от лицата, полагащи грижи, в присъствието на малки деца се свързва с по-неблагоприятни резултати в развитието. Това не се дължи предимно на съдържанието, а на реструктурирането на интерактивното пространство¹⁵. В този смисъл цифровият риск в ранното детство често е по-скоро междуличностен, отколкото индивидуален.

Изследванията върху семейното инфлуенсърство подчертават, че малките деца все по-често биват показвани онлайн и използвани за монетизация и извличане на данни дълго преди да могат сами да разберат или да повлияят на тези процеси. Това засилва необходимостта от силни външни защитни рамки през ранното детство.

6. „Техноференцията“ се определя като прекъсването на взаимодействията родител — дете поради технологиите.
Вж.: Zhang et al (2025 г.). [Родителска техноференция и проблемно използване на медиите от децата: Метаанализ](#)

Цифровизацията на ранното детство

Едно нововъзникващо и все по-значимо измерение се отнася до цифровизацията на средата в ранното детство отвъд традиционните взаимодействия чрез екрани. Все по-голям брой играчки, включително кукли и интерактивни предмети за игра, се обогатяват с цифрови характеристики и все по-често с изкуствен интелект (ИИ).

Това развитие на средата от типа социални медии¹⁵ е особено актуално, тъй като играчките с ИИ и устройствата с гласово управление могат да се възприемат от децата не просто като предмети, а като отзивчиви социални партньори. В ранното детство привързаността, съвместното регулиране, усвояването на езика и символичната игра зависят от конкретно човешко взаимодействие.

Тези системи пораждаат специфични опасения, свързани с развитието. Играчките с ИИ и устройствата с гласово управление могат да симулират отзивчивост, без да осигуряват истинската взаимност, емоционалната съпричастност или отговорността в отношенията, които са характерни за човешките взаимоотношения.

Играчките с ИИ също често включват и микрофони, камери, обработка на реч или персонализация чрез приложения. Това създава рискове за неприкосновеността на личния живот и защитата на данните на възраст, в която децата нямат способността да разберат, да дадат съгласие или да оспорят обработването на данни.

Изместване на прякото човешко взаимодействие

Взаимодействията на децата с цифровия свят пораждаат опасения относно потенциално изместване или изкривяване на процесите на учене чрез взаимодействие, както и относно нови форми на зависимост и свръхстимулация. Тези зависимости все още не са адекватно разгледани в съществуващите научни изследвания или регулаторни рамки.

Използването на социални медии и други цифрови услуги от родителите и лицата, които полагат грижи, може да намали времето, посветено на личното взаимодействие с децата, свободната игра, физическата активност и сън — всички те са от съществено значение за ранното развитие¹⁶. В най-тежките си форми изместването на взаимодействията с лицата, които полагат грижи, може да се равнява на „дигитално negliжиране“¹⁷.

Проблемите, свързани с изместването на личните взаимодействия между полагащото грижи лице и детето, се простират отвъд непосредствената свръхстимулация или разсейване до потенциални дългосрочни ефекти върху развитието на автономията, въображаемата игра, комуникацията и появата на вътрешно обусловени социални и емоционални способности.

В. Въз основа на установените форми на емоционално negliжиране и липса на надзор (Dubowitz et al., 1993 г.; Hildyard & Wolfe, 2002 г.) дигиталното negliжиране разширява тези концепции в цифровите среди. Когато родителите използват екрани интензивно в присъствието на децата си, взаимодействията намаляват, а отзивчивостта на родителите отслабва. Езиковото развитие на децата може да бъде нарушено. Това изместване може също да породи чувства на отхвърляне и емоционална дистанция у децата, като увеличи риска от депресия, тревожност и агресия.

Много ограничаващ подход към взаимодействието с цифрови технологии

Въпреки тези предизвикателства, не всички форми на използване на социални медии и други цифрови услуги през ранното детство са по своята същност вредни. При определени условия — особено когато родителите и лицата, полагащи грижи, гарантират, че съдържанието е подходящо за възрастта (с ниска степен на стимулация, с бавно темпо и т.н.) и е съчетано с активна медиация от страна на лицата, полагащи грижи — пространствата в социалните медии+ могат да подпомагат някои аспекти на ранното учене.

Съществуват доказателства, че съвместното ангажиране със социалните медии и други цифрови услуги (съвместно използване) може да улесни ученето, особено когато е съпроводено от вербално взаимодействие и подпомагане¹⁷. Тези ефекти обаче изглеждат ограничени и зависят от контекста.

Поддържането на преки взаимодействия с малките деца е важно не само за предотвратяване на вреди, но и за осигуряване на здравословно социално-емоционално, езиково и когнитивно развитие. Сигурната привързаност, отзивчивата комуникация и подражанието на лицето, полагащо грижи, представляват основни защитни фактори във все по-цифровизираната среда на ранното детство.

Като цяло, тези констатации подкрепят един много ограничаващ подход към използването на социални медии и други цифрови услуги в ранното детство, в съответствие с насоките на водещите педиатрични здравни органи¹⁸. Макар че тези препоръки може да не се спазват повсеместно, те предоставят важни нормативни насоки, съобразени с нуждите на тази възрастова група по отношение на развитието.

Полагащите грижи лица в центъра на онлайн взаимодействията

В центъра на безопасността на децата онлайн през ранното детство фундаментално стоят лицата, полагащи грижи. Тъй като малките деца не са самостоятелни потребители, отговорността за излагането им на въздействието на цифрови среди лежи предимно върху родителите и лицата, полагащи грижи.

Способността за родителска медиация е неравномерно разпределена. Социално-икономическият статус, психичното здраве на родителите и тяхното собствено ползване на социални медии+ оказват значително влияние върху моделите на излагане на въздействие на децата [както е обсъдено по-подробно в глава 2]. По-високите нива на стрес при родителите и използването на екрани са свързани с по-продължително и по-малко структурирано използване на цифрови услуги при много малки деца¹⁹. Поради това силно се препоръчва ползването на екрани да се избягва за тази възрастова група.

ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Безопасността онлайн през ранното детство не се състои предимно в регулиране на поведението на малките деца, а в структуриране на средата за грижи и контекста на взаимодействието. Защитата зависи от запазването на условията, необходими за привързаност, съвместно регулиране и развитие на саморегулацията. Тези условия формират основата за следващите етапи на развитие.

Полезни насоки може да даде информацията от утвърдените системи за възрастова класификация (например рейтинзите на филми и игри). Ако съдържанието е предназначено за тази възрастова група, то следва да бъде строго ограничено до формати с ниска степен на стимулация, бавно тем-

по и без сюжет, които подпомагат съвместното взаимодействие с лицата, полагащи грижи. Това включва прости визуални или слухови стимули, въградени в контексти на съвместно използване.

Съдържанието с бърз темп, силно стимулиращо или предизвикващо емоции — включително бързи сцени на сцените, интензивни аудиовизуални ефекти или емоционално натоварени разкази — следва да се счита за неподходящо от гледна точка на развитието. Излагането на въздействието на каквато и да е форма на насилствено, плашещо или сложно повествователно съдържание е явно неподходящо на тази възраст.

ПРЕПОРЪКИ (0—2 ГОДИНИ)

Повишаване на информираността на родителите и лицата, полагащи грижи, относно значението на прякото човешко взаимодействие за развитието, като се започне още в ранното детство

Да се подпомогнат родителите и лицата, полагащи грижи, чрез образователни кампании и програми за подкрепа на родителството относно значението на ранното детство за развитието на децата. Да се информират лицата, полагащи грижи, относно рисковете за малките деца, свързани с „техноференцията“, например собственото използване на социални медии и други цифрови услуги от страна на лицата, полагащи грижи. Да се насърчат лицата, полагащи грижи, да осмислят преките и косвените ефекти от своите онлайн взаимодействия върху ненавършили пълнолетие лица от всички възрасти, особено върху малките деца.

Рисковете от „дигитално negliжиране“ следва да бъдат признати в рамките на системите за закрила на детето. Родителите, училищата и социалните служби следва да бъдат информирани как да разпознават признаците на дигитално negliжиране при деца и подрастващи, като се започне още от ранното детство.

Избягване на използването на екрани и социални медии+ за деца под 3-годишна възраст

През първите 1 000 дни от живота нуждите на децата, свързани с развитието, са предимно свързани с привързаността, съвместното регулиране, сензорното развитие и ранното усвояване на езика. Избягването на излагането на въздействието на социални медии и други цифрови услуги и екрани през ранното детство обаче не означава абсолютна забрана.

При определени условия социалните медии и другите цифрови услуги могат да се използват в ограничена степен за общуване с малки деца, например като част от съвместни дейности (например разглеждане на семейни снимки или общуване с роднини чрез видеоразговори). Все пак използването на екрани като средства за „успокояване“ или заетост на малки деца за продължителни периоди следва строго да се избягва.

Като общ принцип родителите и лицата, полагащи грижи, следва да дават приоритет на личните взаимодействия с деца и подрастващи (като се започне още в ранното детство), за да подпомагат здравословното когнитивно, физическо и емоционално развитие на ненавършилите пълнолетие лица.

Ограничаване на разпространението на данни за деца чрез профили в социалните медии

Регулаторните рамки трябва да разгледат систематичното документиране и публичното разпространение на данни за деца (включително изображения и видеоклипове), особено що се отнася до деца на възраст под 3 години, чрез профили в социалните медии (например чрез „родителско споделяне“ (sharenting) и „семејно инфлуенсърство“ (family influencing). Децата на тази възраст нямат способността да дават съгласие за своето цифрово представяне или да разберат търговските контексти, в които се използват техните данни, както и бъдещите последици.

Доставчиците на социални медии и други цифрови услуги не трябва да насърчават създаването или разпространението на съдържание с участието на деца чрез структури за монетизация, алгоритмично усиление или характеристики на проектирането, насочени към ангажираност. Следва да се въведат задължения за социалните медии и другите цифрови услуги, които да подлежат на принудително изпълнение, вместо да се разчита единствено на доброволната отговорност на лицата, полагащи грижи. Полагащите грижи лица следва да получат ясни указания относно дългосрочните последици от ранното показване в цифрова среда за неприкосновеността на личния живот, достойнството и правото на информационно самоопределение на децата.

3—12 години: Детството като етап от развитието, през който се упражнява надзор

(3—5 ГОДИНИ): ЕТАП НА РАЗВИТИЕ ПОД СТРОГ НАДЗОР

Между 3 и 5-годишна възраст децата навлизат в етап на развитие, характеризиращ се с целенасочени дейности при постоянна външна структурираност. Децата започват да развиват целенасочени действия, символично мислене и по-съгласувано усещане за себе си.

От гледна точка на невроразвитието този етап се характеризира с продължаващо съзряване на системите, свързани с вниманието, изпълнителните функции и емоционалното регулиране, които все още са непълно развити и чувствителни към външна стимулация²⁹. Системите, свързани с възнаграждението, обаче вече са активни. Децата развиват във все по-голяма степен вътрешна мотивация, любознателност да разучават околния свят и ранни форми на автономно, целенасочено поведение.

Развитието през този етап зависи силно от възможностите за игра, изискваща въображение, самостоятелно иницирана дейност и взаимоотношения, които подпомагат развитието на компетентности. Това включва формирането на описателното „аз“, изразено например чрез езика и ролевите игри.

Децата на тази възраст могат да се съсредоточават върху дейности за ограничен период от време, но способността им да регулират вниманието, импулсите и емоциите все още зависи в голяма степен от външна подкрепа под формата на език, имитация и напътствия от страна на полагащите грижи лица. Следователно този етап може да се разглежда като преход от съвместно регулиране към напътствана саморегулация.

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА, СПЕЦИФИЧНИ ЗА ВЪЗРАСТТА

Уязвимост към незабавното удовлетворение

Тази разлика между продължаващото съзряване на детските системи, свързани с вниманието, изпълнителните функции и емоционалното регулиране, и вече активните системи за възнаграждение създава дисбаланс. Децата на тази възраст реагират силно на ярки стимули и незабавни възнаграждения, но имат ограничен инхибиторен контрол и толерантност към отлагане.

Това прави децата на възраст от 3 до 5 години особено уязвими към средите на социалните медии+, оптимизирани за незабавно удовлетворение, повтарящи се възнаграждения и непрекъсната външна стимулация. Експериментални данни сочат, че цифровите среди могат да попречат на развитието на толерантност към фрустрация, постоянство и вътрешно обусловена мотивация²¹.

Тази конфигурация на развитието създава ясно изразен профил на уязвимост. Обуславянето на системите за възнаграждение чрез бърза обратна връзка, повторение и периодично подсилване в резултат на онлайн взаимодействията на децата може да оформи очаквания за незабавно удовлетворение и да допринесе за формирането на модели на използване по навик²².

Прекомерното разчитане на външни структури за възнаграждение може също да повлияе на развитието на вътрешната мотивация. Използването на цифрови технологии от децата, което се характеризира с непрекъснато подсилване и незабавна обратна връзка, рискува да пренасочи поведението към модели на ангажираност, регулирани отвън, вместо към вътрешно мотивирано проучване и учене.

Това е особено актуално по време на етапите на развитие, когато автономията и компетентността все още са в процес на формиране. Изследванията показват, че тези уязвимости се влияят силно от контекстуални фактори, като семейна среда, родителска медияция и социално-икономически условия²³.

Рискове от излагането на екрани

По-високите нива на излагане на въздействието на екрани на този етап са свързани с по-ниско ниво на саморегулация, особено по отношение на вниманието и контрола на импулсите при децата²⁴. Както беше разгледано по-горе, използването на социални медии и други цифрови услуги може да измести критично важни за развитието дейности, като свободна игра, физическа активност, сън и взаимодействие лице в лице²⁵.

Тези ефекти все пак зависят от контекста и се смекчават от качеството на съдържанието, съвместното използване, времето и социалната среда, а не само от показатели като времето, прекарано пред екрана²⁶. Данните сочат, че онлайн взаимодействията на тази възраст могат да подпомогнат ученето, когато съдържанието е интерактивно, подходящо за възрастта и се осъществява с активната медияцията на лицата, полагащи грижи²⁷.

Наличието на безопасни офлайн алтернативи

Безопасността на децата онлайн не може да бъде напълно разбрана, без да се вземе предвид по-широката среда на ежедневието на децата. Когато образователните, развлекателните и социалните възможности за децата са ограничени в тяхното обкръжение, особено в селските или недостатъчно обслужваните райони, средите на социалните медии+ могат да се превърнат в основни пространства за взаимодействие.

Това може да изложи децата на опасност и да окаже отрицателно въздействие върху тяхното развитие. За да се ограничат потенциалните вредни ефекти от използването на социалните медии и други цифрови услуги върху развитието на децата, родителите и лицата, полагащи грижи, следва да осигуряват безопасни офлайн алтернативи още от ранното детство. Освен лицата, полагащи грижи, структурните условия и условията на средата извън цифровата сфера оформят моделите на излагане на риск и свързаните с тях опасности. Те включват достъп до безопасни обществени пространства, извънкласни дейности и социални инфраструктури за подкрепа.

Намалената способност за медиация на лицата, полагащи грижи

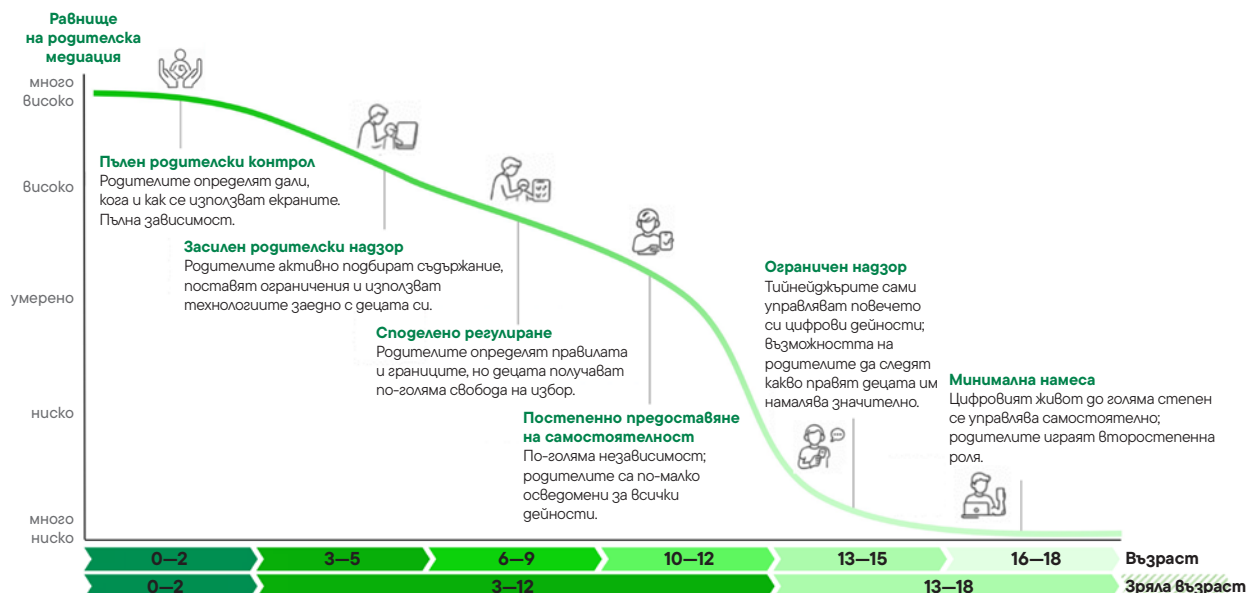
В периода от 3 до 5-годишна възраст медиацията на лицата, полагащи грижи, остава основен регулаторен механизъм, но претърпява качествена промяна. Родителите и лицата, полагащи грижи, преминават от пряк контрол към медиация под надзор, съвместно използване и подкрепа чрез тълкуване.

Все по-често иницирираните от децата дейности намаляват ефективността на чисто външния контрол, тъй като родителското влияние се конкурира с изключително ангажиращи цифрови системи. Съществуващите инструменти за родителски контрол често не успяват да подкрепят адекватно тази промяна, например поради фрагментация в пространствата на социалните медии+ и липса на практичност²⁸.

Доказано е, че активната медиация — обсъждане на съдържанието, структуриране на използването и предоставяне на обяснения — подпомага ученето и намалява рисковете. Изцяло ограничителните стратегии могат да се окажат по-малко ефективни без такова ангажиране²⁹. Медиацията на лицата, полагащи грижи, също е ограничена от фактори като цифрова грамотност, социално-икономически ресурси, родителски стрес и собственото използване на цифрови услуги от страна на лицата, полагащи грижи³⁰.

Фигура 2 — Намаляване на родителската медиация през различните етапи на развитието

С порастването на децата прякят родителски надзор естествено намалява успоредно с цифровата зависимост на децата

ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Този етап представлява критичен преход за безопасността на децата онлайн. Децата вече не са пасивно изложени на въздействие, а са все по-активни участници в цифровия свят, но все още им липсва стабилна способност за саморегулация. Излагането на въздействие се разширява, докато вътрешното регулиране не е напълно завършено.

В същото време отговорността започва да се прехвърля от чисто родителски контрол към по-разпределена система, включваща семействата и образователните институции. От гледна точка на политиката това означава намалена, но все пак важна роля за родителския надзор. Основното предизвикателство на тази възраст не е просто ограничаването на излагането на въздействие, а предотвратяването на утвърждаването на вредни модели на ползване в ранна възраст.

Мерките за защита на децата онлайн за тази възрастова група трябва да включват структурирана подкрепа от страна на средата и институциите. Това включва съобразено с възрастта проектиране на приложения и цифрово съдържание, предназначено за малки деца, като се обръща специално внимание на механизмите, основани на възнаграждане и привличане на вниманието.

Предвид бавното нарастване на самостоятелно иницираните дейности на децата, което започва на тази възраст, цифровото образование следва да бъде интегрирано в образованието в ранна детска възраст. Предвид продължаващата роля на лицата, полагащи грижи, да упражняват надзор напътствията на родителите и практиките за съвместно използване следва да се засият, особено в уязвими ситуации.

Настоящите регулаторни рамки често пренебрегват този етап от развитието, като се фокусират или върху много малки деца, или върху подрастващи. В резултат на това специфичните уязвимости на децата на възраст от 3 до 5 години остават недостатъчно разгледани. За безопасността на децата онлайн на тази възраст трябва да се постави акцент върху проектирането на среди,

които подкрепят, а не подкопават развиващата се саморегулация на децата, и дават възможност на лицата, полагащи грижи, да упражняват надзор върху използването на интернет от децата.

6—9 ГОДИНИ: ЕТАПЪТ НА КОНТРОЛИРАНО РАЗВИТИЕ

Между 6 и 9-годишна възраст децата навлизат в етап на развитие, характеризиращ се с нарастваща когнитивна компетентност, структурирано, целенасочено поведение и поява на самооценка, основана на компетентност. Децата вече са способни да се ангажират по-последователно в дейности, основани на правила, да поддържат вниманието си за по-дълги периоди и да преследват определени цели.

Централна задача в развитието е формирането на самооценка, основана на компетентността, при която самочувствието става все по-тясно свързано с постиженията и обратната връзка. По време на този етап развитието на компетентност и увереност в собствените сили става все по-важно за здравословното психологическо развитие. Децата развиват по-стабилна саморегулация, постепенно се учат да толерират фрустрацията и да проявяват постоянство при изпълнението на трудни задачи.

Децата също така започват да извличат удовлетворение от овладяването на умения и вътрешно преживяната компетентност, а не само от непосредствени външни възнаграждения. С постъпването в училище структурираните системи за оценяване и сравнението с връстниците придобиват централно значение, като оформят начина, по който децата интерпретират своите способности във връзка с външни стандарти.

От невробιологична гледна точка този етап се характеризира с нарастваща ефективност и специализация на мозъчните мрежи, особено в областите, свързани с изпълнителните функции. Системите за възнаграждение и стрес обаче остават чувствителни, създавайки състояние, при което децата са по-способни на саморегулация, но все още реагират силно на външни стимули.

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА, СПЕЦИФИЧНИ ЗА ВЪЗРАСТТА

Повишена чувствителност към външна оценка

Средата на социалните медии⁺ се пресича пряко с тези процеси. Социалните медии и другите цифрови услуги, които предоставят измерима обратна връзка, включително резултати, класации и постижения, са тясно свързани със самооценката, основана на компетентност.

Това може да формира мотивацията и самовъзприятието, като налага външни стандарти за успех³¹ вместо вътрешното усещане за овладяване на умения, любознателността и процесите на учене. На тази възраст системите за внимание остават чувствителни към силно стимулираща среда, която може да се конкурира с устойчивото внимание, необходимо за учене³².

Риск от ранна зависимост

На възраст от 6 до 9 години навиците на децата се стабилизират, тъй като моделите на използване на социалните медии⁺, вниманието и мотивацията стават по-устойчиви с течение на времето. На тази възраст стимулирането чрез възнаграждения, особено при игрите, може да допринесе за формирането на навици и модели на използване³³. Тези уязвимости се определят от контекстуални фактори, като семейна среда, родителска медияция и социално-икономически условия³⁴.

През тези години достъпът на децата до социалните медии и други цифрови услуги се разширява значително. С постъпването в училище и засилването на взаимодействието с връстниците децата получават по-чест и по-малко контролиран достъп до пространствата със социални медии³⁵. Това разширяване се съпътства от постепенен спад на прекия родителски контрол, въпреки че надзорът от страна на лицата, полагащи грижи, остава от жизненоважно значение.

На тази възраст родителската медиация все повече се ориентира към установяването на правила, осигуряването на наблюдение и предлагането на напътствия. Въпреки това неговата ефективност намалява с нарастването на самостоятелния достъп на децата и сложността на социалните медии и другите цифрови услуги³⁵. Отговорността за формирането на цифровата среда на децата се разпределя все повече между доставчиците на социални медии и други цифрови услуги, лицата, полагащи грижи, и образователните специалисти.

Рискове от излагането на екрани

Както и в по-ранните етапи, използването на интернет от децата рискува да измести дейности, които са от решаващо значение за развитието им в „реалния свят“, включително физическа активност, сън и взаимодействията лице в лице³⁶. Един често обсъждан пример е началното училище без телефони като целенасочен противовес на все по-цифровия живот на децата. Изследванията сочат, че ограничаването на използването на смартфони в училище може не само да подобри концентрацията и академичните постижения на децата, но и да засили социалното взаимодействие.

Научните обзори показват, че средата без смартфони може да подобри социалното благосъстояние и да намали конфликтите, като например кибертормоза³⁷. Данни от интервенции на системно ниво, например в страни като Нидерландия, също сочат, че ограничаването на използването на смартфони допринася за по-спокойна и благоприятна среда за учене³⁸. Проучванията последователно показват, че смартфоните носят значителен потенциал за разсейване в класната стая и могат да нарушат вниманието на децата³⁹.

При подходящи условия обаче използването на интернет на тази възраст може да подпомогне ученето и когнитивното ангажиране на децата, особено когато е структурирано и съобразено с етапа на развитие⁴⁰. Адаптивните системи за обучение и образователните приложения могат да подпомогнат индивидуализираните процеси на учене, да предоставят обяснения и да намалят зависимостта от подкрепата на лицата, полагащи грижи. Това може да допринесе за приобщаващото образование.

ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Безопасността на децата онлайн на този етап изисква многопластов подход. Това показва, че са необходими ясни стандарти за съобразено с възрастта проектиране на социалните медии и другите цифрови услуги, особено по отношение на системите за външна обратна връзка и механизмите за възнаграждение, които оказват влияние върху развиващите се у децата самооценка, саморегулация и вътрешна мотивация. Особено внимание изискват характеристиките за повтарящи се възнаграждения и за монетизация, които влияят върху вниманието и вътрешната мотивация.

Цифровото образование на децата следва да бъде засилено в рамките на училищните системи, като се набляга не само на техническите умения, но и на вниманието, саморегулацията и критичното ангажиране. Необходими са структурирани рамки за използване на онлайн пространствата, които балансират цифровото ангажиране с дейности извън интернет.

Началното училище без мобилни телефони може да се разглежда като подходяща за възрастта защитна и образователна мярка. По този начин се създават пространства, в които децата могат да развиват основни социални умения, като общуване лице в лице, разрешаване на конфликти и сътрудничество. Тези компетентности поставят основата за по-обмислено и отговорно ползване на интернет на по-късни етапи.

Такива мерки не следва да се възприемат като забрана на цифровите технологии, а като педагогически интегрирано и контролирано използване на интернет, което укрепва аналоговия опит на децата, като същевременно постепенно ги подготвя за медийна грамотност в средите на социалните медии+. Тези мерки не заместват ролята на родителите или лицата, полагащи грижи, чиято информирана медиация остава централен компонент на ефективната защита.

10—12 ГОДИНИ: ЕТАПЪТ НА РАЗВИТИЕ, ПРЕЗ КОЙТО

НАДЗОРЪТ НАМАЛЯВА

Възрастта от 10 до 12 години представлява критичен етап в развитието на децата, характеризира се с реорганизация на „аз“-а във връзка с другите. Самооценката става по-диференцирана, но и по-нестабилна, тъй като децата все повече изграждат своята идентичност чрез сравнение с връстниците, социално позициониране и възприятието им дали са приемани. Успоредно с това външната обратна връзка се превръща в централен организиращ принцип на самооценката.

Взаимоотношенията с връстниците придобиват съществено значение. Връстниците все повече служат като централни ориентири за норми, ценности и поведение. Процесите на влияние на социалната среда, като натиск за приспособяване, социално сравнение и имплицитни групови норми, значително оформят самовъзприятието и поведението на децата.

Мрежите от връстници изпълняват важни функции за осигуряване на подкрепа. Те осигуряват емоционално утвърждаване, социална ориентация и възможности за съвместно справяне с предизвикателствата на развитието. Подкрепата от връстници може да действа както като източник на устойчивост, така и като усилвател на рисковата динамика, в зависимост от обкръжението и преобладаващите групови норми.

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА, СПЕЦИФИЧНИ ЗА ВЪЗРАСТТА

Непрекъснат достъп до интернет

С напредването на възрастта тези процеси между връстници все повече се преместват в цифрова среда. Социалните медии и другите цифрови услуги позволяват непрекъснато, леснодостъпно и често безгранично взаимодействие на децата с техните връстници. Това позволява установяването и поддържането на социална свързаност и чувство за принадлежност извън физическото обкръжение.

За много деца на тази възраст достъпът до социални медии и други цифрови услуги вече се превръща в задължително условие за социално участие. Както и при предишния етап, използването на социални медии+ може да измести важни за развитието дейности, като физическа активност, сън и взаимодействия извън интернет⁴¹.

Засилено социално сравняване

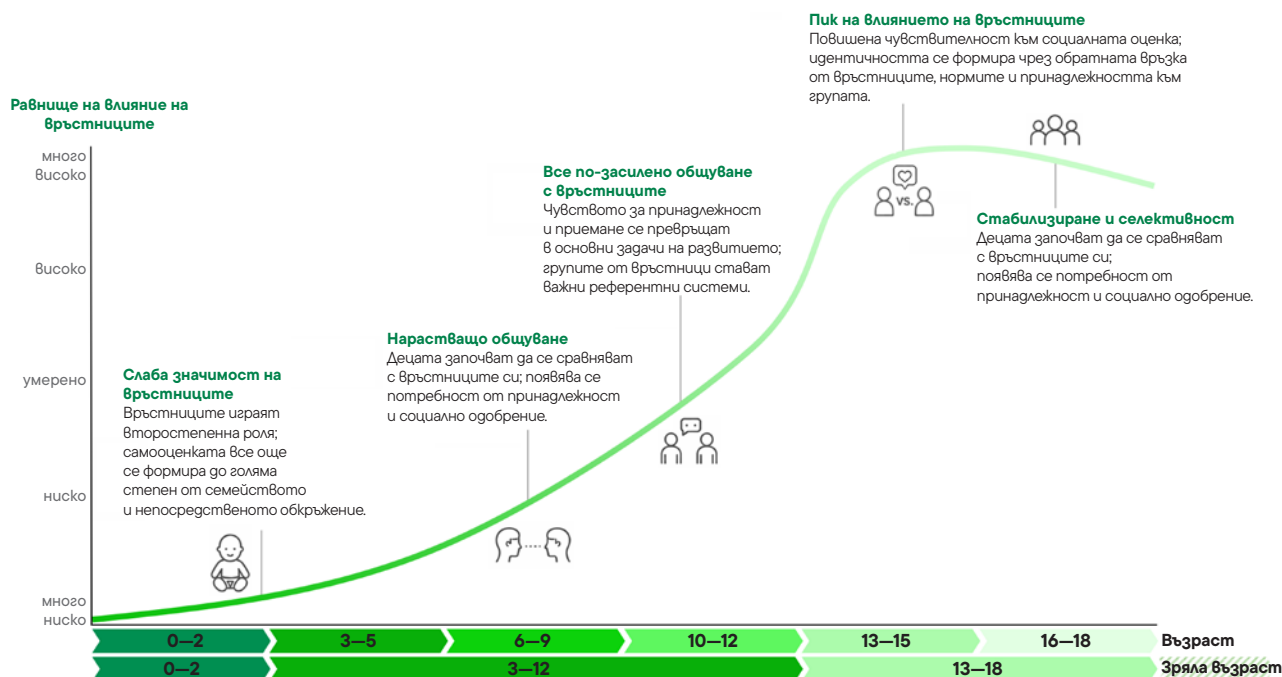
Структурните характеристики на социалните медии и другите цифрови услуги, особено трайният характер, видимостта и възможностите за разрастване на взаимодействията, засилват ефектите от влиянието на връстниците. Алгоритмично структурираните среди също могат да усилят тази динамика, като непрекъснато дават приоритет на емоционално значимо, социално удовлетворяващо или силно ангажиращо съдържание.

На тази възраст децата все по-често се оценяват в различни области, като външен вид, популярност и социална компетентност. Те също така започват да се ангажират с целенасочено самопрезентиране и експериментиране с идентичността, особено в цифрови среди.

Друг механизъм включва вътрешното усвояване на норми и поведения. Излагането на съдържание, изобразяващо рисково поведение или вредни норми, може да увеличи вероятността от подражание, особено на етап, в който нормативните рамки все още са в процес на формиране⁴². По-сериозните рискове, като принуда или експлоатация, са по-редки, но потенциално по-вредни.

Фигура 3 — Нарастване на влиянието на връстниците през различните етапи на развитието

С порастването на децата влиянието на връстниците се засилва, като достига своя пик през юношеството, когато чувството за принадлежност, социалната оценка и изразяването на идентичността заемат централно място.

Алгоритмично влияние върху формирането на идентичността

В етап от развитието, обелязан от зараждащо се формиране на идентичността и засилено общуване с връстниците, алгоритмичното усиление също може да допринесе за оформянето на мнения, социалната ориентация и самооценката по начини, които децата все още не могат напълно да разпознаят или да им се противопоставят.

Платформите на социалните медии+ предоставят инструменти за изграждане на идентичност и управление на впечатленията⁴³. Идентичността онлайн не само се преживява, но и непрекъснато се показва и оценява, като създава нова среда за развитието. За децата на тази възраст видимостта в социалните медии се превръща в значимо измерение на статуса сред връстниците⁴⁴.

Децата все по-често взаимодействат с персонализирани информационни среди, в които съдържанието се подбира според прогнозираното ангажиране, а не според това дали е подходящо за тяхното развитие. Това може да засили съществуващите интереси и уязвимости, като същевременно ограничава разнообразието на въздействието и създава цикли на обратна връзка на внимание и стимулиране⁴⁵.

В същото време формирането на идентичността остава нестабилно. Това прави децата на тази възраст особено податливи на външни влияния, като идеализирани представи и норми, основани на външния вид, особено във визуалните среди на социалните медии+.

Рискове за психичното здраве

Тъй като чувствителността към социалната оценка рязко се увеличава, започват да се наблюдават колебания в самочувствието и емоционалното благосъстояние на децата. Този етап се характеризира с появата на междуличностни рискове в интернет, включително кибертормоз, изключване и негативни взаимодействия с връстници. Поради повишената чувствителност към социалната оценка и трайния характер на цифровата комуникация подобни преживявания могат да имат силни емоционални последици.

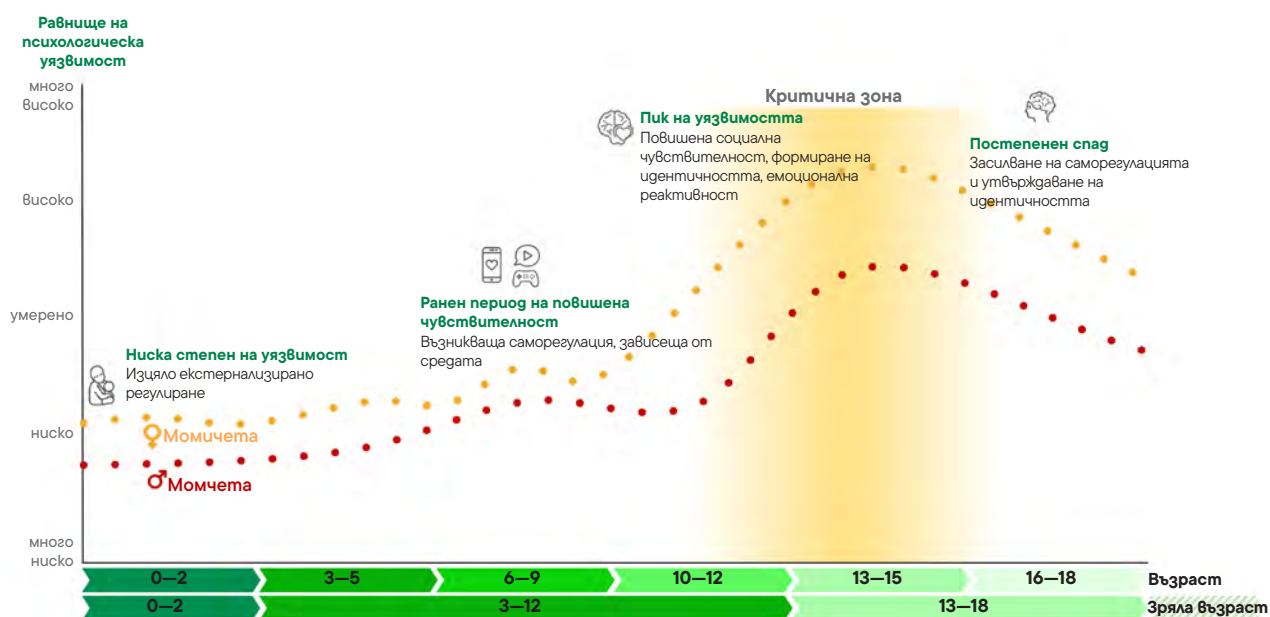
Що се отнася до използването на смартфони, проспективни лонгитудинални проучвания показват, че при децата на 12 години придобиването на смартфон може да бъде свързано с проблеми с психичното здраве и недостатъчен сън на 13-годишна възраст. Данните сочат, че придобиването на смартфон на 13 години, от друга страна, не е статистически свързано с депресия на 14-годишна възраст. На тези резултати оказва влияние и продължителността на използването. Предполага се, че на 13-годишна възраст децата са емоционално по-подготвени да притежават смартфон, да използват социални медии и други цифрови услуги и да се справят с потенциално негативните последици за психичното си здраве⁴⁶.

За много деца периодът от 10 до 12 години бележи ранен етап в развитието на проблеми, свързани с вътрешни преживявания, като тревожност и депресивни симптоми. Тези проблеми често се влияят двупосочно от използването на социални медии и други цифрови услуги⁴⁷. Динамиката не е равномерно разпределена. Данните сочат, че момичетата са особено уязвими към сравнения, основани на външния вид, и към социална оценка, опосредствана от платформите.

Архитектурите, специфични за социалните медии и другите цифрови услуги, допълнително определят излагането на риск. По-конкретно, излагането на идеализирано и фокусирано върху външния вид съдържание е свързано с неудовлетвореност от тялото и негативно самовъзприемане, особено сред момичетата⁴⁸. На тази възраст индивидуалните уязвимости, като например СДВХ, тревожност или социални затруднения, взаимодействат със средата на социалните медии+ по по-сложни начини, като често засилват проблемните модели на използване⁴⁹. Въздействието на средите на социалните медии+ върху психическото и физическото здраве на децата, както и социалните и индивидуалните рискови фактори, са разгледани по-подробно в Глава 2.

Фигура 4 — Психологическа уязвимост през различните етапи на развитието

Податливост към проблеми с психичното здраве и рискове, свързани с цифровите технологии

ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Възрастта от 10 до 12 години представлява критичен етап, в който се съчетават повишената чувствителност, свързана с развитието, намаляващият родителски надзор и използването на цифрови услуги. Цифровите рискове възникват от взаимодействието между тези фактори, а не само от индивидуалното използване. Като такъв, този етап бележи ключова точка на прелом за безопасността на децата онлайн. Основното предизвикателство е съчетанието на чувствителността, свързана с развитието, и механизмите за усилване, които повишават риска от нестабилност на самочувствието и проблемно използване.

Това изисква преход от подходи, фокусирани върху родителите, към структурно ориентирано и адаптивно към развитието регулиране. Достъпът до цифрови устройства на този етап следва да бъде внимателно регулиран. Използването следва да се осъществява предимно със съгласието и под надзора на родителите или в рамките на структурирана образователна среда (например чрез използване на приложения за учене под ръководството на учители в училище), а не чрез неограничено лично притежание на устройства. Този подход помага да се постигне баланс между ранното цифрово взаимодействие и установяването на необходимите защитни граници.

Институционалните мерки, особено в училищата, следва да подкрепят цифровите умения и грамотност, емоционалната устойчивост и критичното ангажиране. Надзорът от страна на лицата, полагащи грижи, остава от съществено значение, особено в контекста на използването за развлечение. Неговата ефективност обаче все повече се ограничава от зараждащата се самостоятелност на децата и сложността на социалните медии и другите цифрови услуги.

ПРЕПОРЪКИ (3—12 ГОДИНИ)

Осигуряване на използване на съобразени с възрастта социални медии+ и устройства под надзор

След 3-годишна възраст взаимодействията на децата онлайн следва да бъдат ограничени и да се извършват под надзор, като постепенно се адаптират към развиващите се способности на децата по структуриран начин. Следва да се избягва използването на устройства без родителско разрешение и надзор. Лицата, полагащи грижи, следва да продължат да дават предимство на личните взаимодействия и дейностите извън интернет, както и да гарантират, че децата получават достатъчно сън. В образователната среда използването от деца и подрастващи на устройства, предоставени от училището, следва да има ясно определена образователна цел. В началните училища устройствата следва да бъдат до голяма степен изключени, за да се защити развитието, социалните взаимодействия и ученето на децата.

Предоставяне на децата и техните кръгове за подкрепа на качествено образование в областта на цифровата грамотност и образованието за благосъстоянието

Децата и подрастващите следва да имат достъп до висококачествено образование по цифрова и медийна грамотност (включително грамотност в областта на изкуствения интелект) през целия период на училищното обучение, като се започне от ранна възраст. Ненавършилите пълнолетие лица могат да бъдат консултирани относно разработването на програмите за образование по цифрова и медийна грамотност. Образованието следва да въоръжи децата и подрастващите с необходимите знания и умения, за да разбират рисковете и да се ориентират безопасно онлайн.

Уменията за саморегулация следва да се поставят като приоритет още от най-ранните години на живота, а не само за децата в училищна възраст. Училищата следва да гарантират, че децата и подрастващите получават информация за благосъстоянието и качествено образование в областта на психичното здраве. Следва да се осигурят подходящи ресурси и специалисти, които да подпомагат децата, както и лицата, полагащи грижи, и образователните специалисти (кръгове за подкрепа) в тяхната роля да упражняват надзор. Кръговете за подкрепа трябва да могат да разпознават ранните признаци на дигитално negliжиране, вредно използване и злоупотреба онлайн и да знаят къде могат да получат подкрепа.

13—18: Юношеството като етап на развиваща се самостоятелност**13—15 ГОДИНИ: ПЪРВИ ЕТАП НА РАЗВИВАЩА****СЕ САМОСТОЯТЕЛНОСТ**

Юношеството на възраст между 13 и 15 години представлява централният етап от формирането на идентичността на ненавършилите пълнолетие лица, характеризиращ се със засилено изследване, нестабилност и търсене на съгласуваност в различните социални обкръжения. Взаимоотно-

шенията с връстниците се превръщат в основен ориентир за самооценка и чувство за принадлежност. Когнитивните способности се разширяват, което води до по-задълбочено абстрактно мислене, възприемане на чужда гледна точка и саморефлексия.

Вземането на решения и саморегулацията също се подобряват, но остават зависими от ситуацията, по-специално в емоционално или социално напрегнати ситуации. Развитието на идентичността все повече се разгръща в цифрово опосредствани среди, където самопрезентирането, обратната връзка и социалната оценка са непрекъснати, видими и мащабируеми⁵⁰.

От невробιологична гледна точка юношеството се характеризира с дисбаланс между силно активни емоционални системи и системи за възнаграждения и развиващи се системи за когнитивен контрол. Докато лимбичните процеси^г засилват емоционалната реактивност и чувствителността към социалната обратна връзка, префронталната мозъчна кора (отговорна за контрола на импулсите и саморегулацията) узрява по-постепенно. Хормоналните промени допълнително засилват емоционалното преживяване.

Това води до конфигурация на развитието, при която подрастващите са по-реактивни, по-чувствителни към социалната оценка и по-склонни към поемане на риск, особено в среда на връстници. Въпреки че способностите за саморегулация се подобряват, те често биват изпреварвани от интензивността на социално-емоционалната обработка⁵¹.

От психологическа гледна точка този етап се характеризира със засилено формиране на идентичността, емоционална променливост и зависимост от външна оценка. Самочувствието става нестабилно и зависи от социалната обратна връзка, а подрастващите все по-често се ангажират с целенасочено самопрезентиране. Средите на социалните медии⁺ осигуряват дадености, като възможност за редактиране, видимост и количествено измерима обратна връзка, които улесняват тези процеси⁵².

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА, СПЕЦИФИЧНИ ЗА ВЪЗРАСТТА

Рискове за психичното здраве

По време на този етап социалните медии и другите цифрови услуги се използват за емоционална регулация и справяне, което може да предложи краткосрочни ползи, но може да засили зависимостта от външна регулация⁵³. Използването на социални медии⁺ от подрастващите като стратегия за регулиране на настроението може да бъде свързано с по-чести случаи на депресия⁵⁴.

Юношеството на възраст от 13 до 15 години представлява пикът на уязвимостта към проблеми с психичното здраве, обусловен от взаимодействието между промените в развитието и влиянията на околната среда. Този етап е свързан с повишени равнища на разстройства, свързани с вътрешни преживявания, като депресия и тревожност⁵⁵. Повишената чувствителност към социалното сравняване, обратната връзка и изключването създава специфични пътища на уязвимост в средите на социалните медии⁺. Натискът, свързан със самопрезентирането и нестабилността на идентичността, може да допринесе за намалена яснота на представата за себе си.

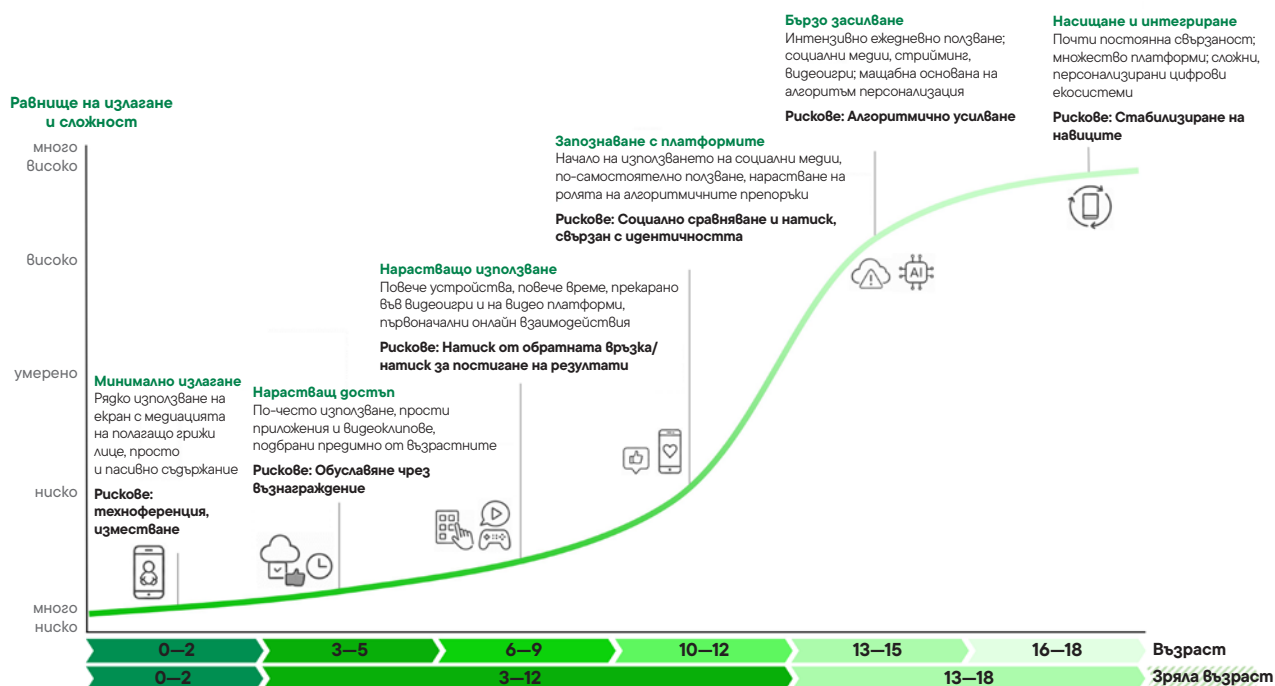
Поведението, свързано с поемане на риск, достига своя пик и се формира силно от динамиката в групата на връстниците. Това може да се усили чрез цифровата видимост и обратната връзка. Индивидуалните фактори и факторите на обкръжението, като вече съществуващи психични

г. Лимбичната система е съвкупност от мозъчни структури, участващи в емоционалната обработка, мотивацията и възнаграждението.

състояния и семеен стрес, взаимодействат със средите на социалните медии+, като често засилват уязвимостта с течение на времето⁵⁶. Данните от лонгитудинални проучвания сочат, че тези рискове не са еднакви. Особено силни и устойчиви отрицателни ефекти се наблюдават сред момичетата в юношеска възраст.

Фигура 5 — Излагане и сложност на цифровите технологии през различните етапи на развитието

Достъпът, интензивността и сложността на средата на социалните медии+ се увеличават

Рискове, свързани с изкуствения интелект, социалните медии и други цифрови услуги

Цифровите рискове в юношеството се засилват от съчетанието на самостоятелно ползване, чувствителност в периода на развитие и алгоритмично структурирани среди. Особено важен риск, специфичен за изкуствения интелект на този етап, се отнася до разговорните агенти и т. нар. „ИИ-спътници“. Подрастващите могат да използват такива системи не само за забавление или търсене на информация, но и за лични, емоционални или свързани с кризи разговори.

Тези взаимодействия често са проектирани така, че да бъдат утвърждаващи, с ниска степен на конфликтност и постоянно достъпни. Макар това да може да осигури форма на леснодостъпна подкрепа, то създава и рискове от едностранна привързаност и емоционална зависимост. Това може да доведе до по-ограничено излагане на двусмислието, разногласията и взаимната отговорност, които са характерни за човешките взаимоотношения.

Когато достъпът до такива системи е възможен без надеждна проверка на възрастта или адекватни предпазни мерки, възникват допълнителни рискове, свързани със сексуализирана комуникация, манипулация, сприяеляване с цел сексуална злоупотреба и съдържание, свързано с кризисни ситуации. ИИ спътниците представляват не просто поредната форма на цифрово съдържание, а нов тип

социално-емоционална среда, която изисква специфично внимание по отношение на развитието и регулаторно внимание.

Централен механизъм е алгоритмичното усиление. Препоръчващите системи дават приоритет на съдържание, което увеличи максимално ангажираността, като често усилят видимостта на материали, които са емоционално въздействащи и свързани с идентичността. С течение на времето това може да формира възприятията и поведението, като засили съществуващите уязвимости⁵⁷. Много социални медии и други цифрови услуги насърчават непрекъснатата социална оценка, излагайки подрастващите на постоянна обратна връзка и сравнения. Това може да увеличи емоционалната нестабилност и зависимостта от външно одобрение.

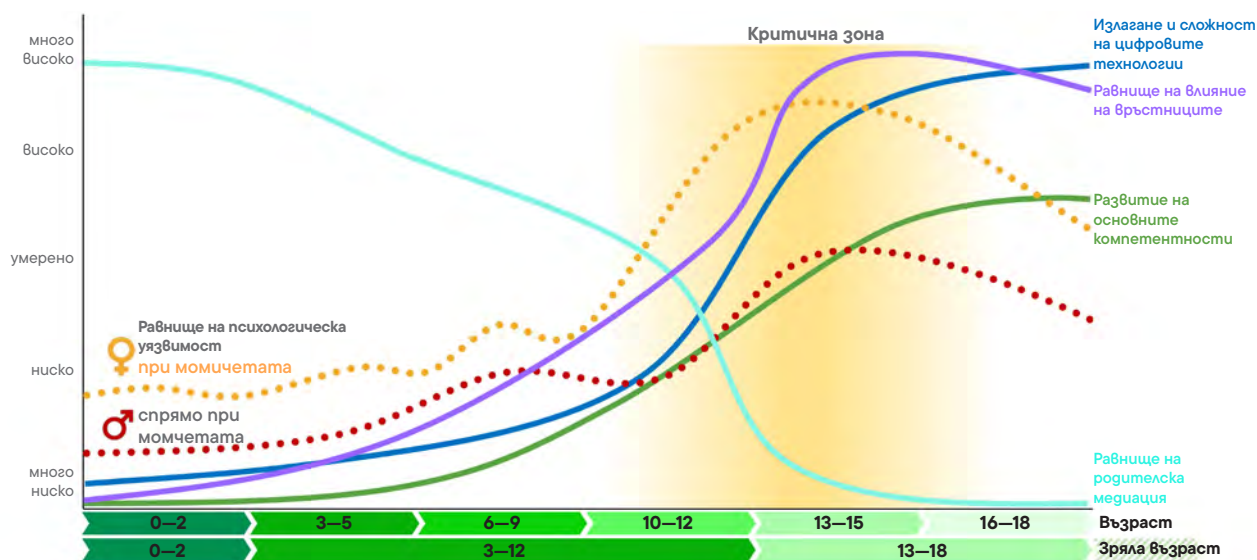
Рискове от пристрастяване

Характеристики на проектирането като променливи възнаграждения, безкрайно превъртане и постоянна достъпност допринасят за проблемно или компулсивно използване, като взаимодействат с повишената податливост на подрастващите към възнаграждения⁵⁸. Използването на социални медии и други цифрови услуги също се свързва с нарушения на съня, намалено благосъстояние и емоционален стрес, въпреки че ефектите обикновено са слаби и зависят от обкръжението⁵⁹.

Важно е да се отбележи, че тези рискове не са еднакви при всички услуги, нито са детерминирани. Те възникват от взаимодействието между уязвимости, свързани с развитието, и цифрови характеристики, което подчертава необходимостта да се излезе извън опростените модели за въздействието на цифровите услуги⁶⁰.

Фигура 6 — Несъответствие в етапите на развитие между излагането на цифрови технологии, уязвимостта и способността за саморегулация

Комбинираните криви показват, че излагането на цифрови технологии се увеличава бързо, докато родителската медиация намалява, а регулаторните компетентности се развиват по-бавно. Тази тенденция съвпада с пик на психологическата уязвимост по време на юношеството.

ЗАКЛЮЧЕНИЯ

От 13-годишна възраст подрастващите преминават от използване на интернет под надзор към използване с напътствия. подрастващите разполагат с по-голяма свобода да изследват възможностите, които предлага онлайн света, за да установяват връзки, да учат и да разгръщат своята креативност. Социалните медии и другите цифрови услуги предлагат на подрастващите възможност да развият своите увлечения и интереси и да ги споделят с другите.

Преходът към самостоятелност е нормална част от израстването в днешния онлайн и офлайн свят. Въпросът не е как да се възпрепятстват подрастващите в този преход, а как да се ограничи излагането им на потенциални рискове по време на етап, характеризиращ се с максимална уязвимост в развитието. Тази уязвимост се характеризира със съчетанието от формиране на идентичността, повишена социално-емоционална чувствителност и алгоритмично структурирани среди.

Рисковете, свързани с цифровите технологии, произтичат не просто от самото излагане, но и от интензивността и структурата на взаимодействие в социалните медии — платформи, проектирани с цел да увеличат максимално ангажираността във възраст на повишена уязвимост. Тези фактори превръщат юношеството в централен етап както за научните изследвания, така и за регулацията.

На тази възраст традиционните форми на надзор от страна на родители и образователни специалисти стават все по-неефективни и трудни за прилагане. Рисковете се определят все повече от социалните медии и други структури на цифрови услуги, а не само от индивидуалното поведение. Едно от основните предизвикателства е да се обърне внимание на алгоритмичните системи, които определят съдържанието, на което потребителите са изложени, и влияят върху поведението им, като същевременно функционират с ограничена прозрачност.

Регулаторните подходи трябва да балансират защитата с нуждата на подрастващите от автономия и участие онлайн. За ефективна защита се изисква многопластов подход, съобразен с етапите на развитие, който съчетава регулиране на социалните медии+, образователни интервенции и подкрепа за саморегулация и критично използване на цифровите услуги.

Последните проучвания сочат, че пълните забрани за използването на социалните медии и свързаните с тях услуги може да са по-малко ефективни, отколкото често се приема. Макар че такива мерки имат за цел да намалят излагането на цифрови технологии и свързаните с него рискове, доказателствата за тяхната ефективност към момента са ограничени, особено по отношение на подрастващите. Прекалено рестриктивните подходи могат да бъдат заобиколени или да прехвърлят рисковете към по-слабо регулирани среди.

На този фон като алтернатива, по-чувствителна към етапите на развитие, е предложен модел на регулирано участие, структуриран по възрастови групи — съчетаващ проверка на възрастта, съобразена със запазването на личните данни, въградена безопасност и медийно образование. Този подход съобразява мерките за защита с развиващите се способности на децата, като балансира безопасността, участието и правата на децата в рамките на интегрирана система за безопасност на децата онлайн.

16—18 ГОДИНИ: ВТОРИЯТ ЕТАП НА ВСЕ РАЗВИВАЩАТА**СЕ САМОСТОЯТЕЛНОСТ**

Краят на юношеството бележи етап на засилващо се утвърждаване на идентичността и нарастваща самостоятелност. По-рано проучваните роли, ценности и самооценки започват да се стабилизируют, което води до по-съгласувани и вътрешно интегрирани представи за себе си. В същото време когнитивните способности достигат по-високо ниво на сложност. Това включва абстрактно мислене, дългосрочно планиране и обмислено вземане на решения.

Тези промени подпомагат по-самостоятелното участие в социалните, образователните и икономическите системи. Социалните медии и другите цифрови услуги вече не са просто пространства за проучване, а са напълно интегрирани в ежедневието, като оформят комуникацията, участието и себеизразяването⁶¹. От невробιολοгична гледна точка мозъкът достига функционална зрялост, особено в префронталната мозъчна кора. Това води до подобрен самоконтрол, планиране и вземане на решения.

Емоционалните и когнитивните системи стават по-интегрирани, което позволява по-стабилно емоционално регулиране и по-добро предвиждане на дългосрочните последици. Все пак развитието още не е завършено, като съзряването продължава до ранна зряла възраст⁶². Това води до профил на повишена стабилност, съчетан с продължаваща чувствителност към силно стимулиращи среди.

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА, СПЕЦИФИЧНИ ЗА ВЪЗРАСТТА**Зависимост от влияещи в миналото фактори**

Въпреки нарастващата зрялост през тази възраст, уязвимостите остават. Трудностите с психичното здраве, възникнали по-рано, могат да продължат да съществуват, особено когато основните механизми остават неразгледани⁶³. Това подчертава необходимостта от защита на ненавършили-те пълнолетие лица от потенциална вреда не само през юношеството, но и от най-ранна възраст.

Саморегулацията, макар и подобрена, остава зависима от обкръжението и може да бъде застрашена от силно ангажиращи цифрови среди. Освен това утвърждаването на поведенческите модели води до зависимост от влияещи в миналото фактори, което прави утвърдените навици по-устойчиви на промяна. Цифровите рискове на тази възраст са свързани не толкова с появата, колкото със стабилизирането и затвърждаването.

Рискове от проблемно използване

Утвърдените модели на използване, включително проблемното и прекомерно ползване или зависимостта, се поддържат и укрепват от характеристики в социалните медии и групи цифрови услуги (например персонализирани препоръки, непрекъснати потоци от съдържание и ангажираност, основана на възнаграждения)⁶⁴. Алгоритмичните системи продължават да оформят излагането на цифрови технологии и поведението, често подсъзнателно⁶⁵. Накрая, уязвимостите продължават да се определят от структурни неравенства, като семейната среда и достъпа до ресурси⁶⁶.

Използването на социалните медии+ остава свързано с последици като проблеми със съня, емоционален стрес и социално сравняване. Но ефектите все повече се определят от дългосрочни модели, а не от остра чувствителност, свързана с развитието⁶⁷. Рисковете, свързани с експлоатацията на данни, търговското влияние и участието в цифровите икономики, стават все по-значими, тъй като подрастващите се ангажират все по-активно със социалните медии+.

ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Късната юношеска възраст представлява предизвикателство за безопасността на децата онлайн, като бележи прехода от защитено ненавършило пълнолетие лице към пълнолетен възрастен. Основното предизвикателство на тази възраст е съчетаването на нарастващата самостоятелност на подрастващите с продължаващите уязвимости, свързани с развитието.

Друг важен въпрос е появата на несъответствие. Лицата на възраст от 16 до 18 години често се третираат като напълно самостоятелни потребители, въпреки все още продължаващите процеси на развитие. Това подчертава необходимостта от регулаторни подходи, които да надхвърлят строгите възрастови прагове и да отчитат постепенните преходи в развитието.

Ефективната защита на този етап трябва да обхваща не само достъпа и съдържанието, но и структурните условия, които определят дългосрочното поведение, включително начина, по който социалните медии и другите цифрови услуги са проектирани, алгоритмичните системи и практиките за обработка на данни. подрастващите следва да бъдат подкрепяни в развиването на устойчиви и осъзнати практики по отношение на използването на социалните медии+, включително способността за саморегулация и критично осъзнаване на цифровите среди, по време на този етап на развиваща се самостоятелност.

Рисковете стават все по-кумулятивни, формирани от утвърдени навици и структурни влияния, а не от непосредствена чувствителност, свързана с развитието. Затова безопасността на децата онлайн трябва да обхване и този етап, за да се обърне внимание на прехода към самостоятелно участие, успоредно с продължаващите уязвимости, свързани с развитието. Мерките следва да насърчават развитието на устойчиви практики за ангажираност, които да насочват подрастващите към зрелостта.

ПРЕПОРЪКИ (13—18 ГОДИНИ)

Осигуряване на все по-самостоятелно използване на съобразени с възрастта социални медии+

От 13-годишна възраст подрастващите могат да започнат преход от използване на социалните медии+ под надзор към самостоятелно използване. Родителите и полагащите грижи лица, учителите и образователните специалисти запазват важна роля в насочването на онлайн взаимодействията на подрастващите. Кръговете за подкрепа на подрастващите следва да продължат да насърчават личните взаимодействия и дейностите извън интернет, включително осигуряването на достатъчен сън. В образователната среда използването на устройства следва да има ясно определена образователна цел.

Заключение

В настоящата глава бяха разгледани характерните особености и рисковете, свързани с използването на интернет от децата в три основни етапа от тяхното развитие: ранното детство (0—2 години), детството (3—12 години) и юношеството (13—18 години). Бяха представени общи препоръки, които да насочват доставчиците на социални медии и други цифрови услуги, регулаторните органи, полагащите грижи лица, и образователните специалисти при прилагането на подходящ за възрастта подход към безопасността на децата онлайн, в съответствие с техните съответни правомощия и отговорности.

Въз основа на анализ на наличните данни относно рисковете за здравето и благосъстоянието на ненавършилите пълнолетие лица през тези етапи на развитие беше съставен поетапен подход за насочване на взаимодействията на децата и подрастващите онлайн в три основни етапа:

- // 0—2 години: ранното детство като специален етап от развитието, който се ползва със закрила;
- // 3—12 години: детството като етап от развитието, през който се упражнява надзор;
- // 13—18 години: юношеството като етап на нарастваща самостоятелност.

Съществуващите рамки и инструменти за защита на децата онлайн са разгледани по-подробно в глава 3. В глава 4 са представени мерки, предназначени да предоставят средства за ползване на интернет на ненавършилите пълнолетие лица и да дават възможност на техните кръгове за подкрепа да насочват начина, по който децата и подрастващите използват социалните медии+. Следващата глава разглежда по-подробно рисковете за децата онлайн на различни етапи от тяхното развитие, включително във връзка с различни социални и индивидуални фактори.

02

Доказателства за рисковете, пред които са изправени ненавършилите пълнолетие лица онлайн

Както бе споменато в глава 1, безопасността на децата онлайн не може да се разглежда единствено от гледна точка на тяхното развитие. Фактори като социално-икономически произход и пол оказват значително влияние върху моделите на използване на интернет от децата и подрастващите и върху тяхната податливост към свързаните с това рискове⁶⁸. Сексуалната ориентация, расовият и етническият произход, религията, миграционният произход и специалните образователни потребности също оказват влияние върху излагането на ненавършилите пълнолетие лица на риск от вреди.

В настоящата глава се разглежда вторият от шестте ръководни принципа, предложени от съпребседателите като рамка за насочване на действията: равенство и разнообразие. В нея се очертава как неравенствата по отношение на рисковете и излагането на опасности онлайн за различните възрастови и социално-икономически групи се преплитат с нуждите на ненавършилите пълнолетие лица през целия им процес на развитие. В главата също така се оценява излагането на ненавършилите пълнолетие лица на различни рискове онлайн (например незаконно съдържание и вредни характеристики на проектирането на социалните медии и други цифрови услуги), които оказват влияние върху тяхното физическо и психично здраве.

Понастоящем **има значително повече доказателства (например, фокусирани върху кибертормоза и вредно съдържание) за потенциална отрицателна връзка между социалните медии и психичното здраве**, отколкото за техните положителни ефекти. Голяма част от доказателствата относно потенциала на социалните медии да навредят на здравето и благосъстоянието на ненавършилите пълнолетие лица са корелационни, поради което не могат да се направят заключения за причинно-следствена връзка. Същевременно те все пак предлагат достатъчно индикации, които да оправдаят предприемането на мерки за защита на ненавършилите пълнолетие лица онлайн.

Въпреки наличието на доказателства в определени области, някои пропуски в данните възпрепятстват извършването на всеобхватен анализ, който да включва социални и индивидуални рискови фактори от гледна точка на развитието. По-общо казано, липсата на прозрачност и достъп до

данни от социалните медии възпрепятства изследванията върху положителните и отрицателните ефекти от използването на социалните медии от ненавършилите пълнолетие лица⁶⁹.

Повече лонгитудинални проучвания и набори от данни на европейско равнище биха могли да помогнат за по-добро и подробно разбиране на последствията от рисковете, пред които са изправени децата и подрастващите в различните социални медии⁺. Всяко подробно проучване, свързано с ненавършили пълнолетие лица изисква внимание по отношение на изследователската етика⁷⁰.

Част от събраните доказателства също водят до някои погрешни схващания в открития дебат. Един пример са твърденията за „мозъчно гниене“, причинено от социалните медии, като някои доклади предполагат, че прекомерното ползване на социалните медии може да намали сивото вещество в човешкия мозък⁷¹. Такива твърдения са прекалено опростени и не се основават на медицински доказателства.

Настоящата глава има за цел да представи и подкрепи съществуващата доказателствена база. Наличието на солидни доказателства за това какви рискове и вреди са свързани с различните цифрови услуги, а не само със социалните медии, е от решаващо значение за определянето на подходящи действия за защита и подкрепа на ненавършилите пълнолетие лица онлайн. Възможностите за деца и подрастващи в цифровия свят са разгледани в глава 4.

Социални и индивидуални рискови фактори

ПОЛ И СЕКСУАЛНОСТ

Рискове за момичетата и момчетата

Младите жени и момичетата са особено изложени на редица специфични за пола вреди онлайн. Това включва тормоз от сексистки и женомразки характер, както и непропорционално излагане на риск от сексуални вреди⁷², като например разпространяването без съгласие в интернет на интимни снимки и убедителни фалшификати с открито сексуално съдържание⁷³.

В по-общ план проучванията сочат, че момичетата е по-вероятно да станат обект на кибертормоз, отколкото момчетата⁷⁴. Едно проучване показва, че цели 63 % от момичетата в Европа са съобщили, че са преживели някаква форма на онлайн тормоз в социалните медии⁷⁵.

Съществуват някои доказателства, че **вредите, на които младите жени и момичетата са изложени онлайн, се променят с възрастта**. Момичетата на възраст от 13 до 15 години е по-вероятно да преживеят изключване от групови чатове, подигравки за външния вид, к्लюки и публично унижение⁷⁶. Младите жени на възраст от 11 до 18 години, от друга страна, е по-вероятно да преживеят злоупотреби от сексуален характер или с цел контрол, включително принуда, убедителни фалшификати и сприяеляване с цел сексуална злоупотреба. Въпреки че момичетата на тази възраст са особено изложени на риск, момчетата също са изложени на тези опасности.

Все по-широкото разпространение на изкуствения интелект (ИИ) и неговата интеграция в онлайн приложенията и услугите увеличава рисковете.⁷⁷ Например, убедителни фалшификати могат да бъдат използвани злонамерено за кибертормоз над други хора⁷⁸. От появата им насам създаването на убедителни фалшификати нараства и те могат да се използват за извършването на сексуално насилие в интернет⁷⁹. Убедителните фалшификати въведоха ново измерение на вредата, която не само накърнява репутацията на дадено лице, но, подобно на други актове на кибертормоз, може потенциално да доведе и до психологически стрес.

Момичетата могат да бъдат по-изложени на вреди, свързани със социалното сравняване в интернет и имат по-голяма вероятност да развият негативен образ на собственото си тяло⁸⁰. Изследванията сочат, че натискът от връстниците по отношение на идеалите за външния вид може да се усилва от използването на интернет⁸¹.

Поради това момичетата може да са по-склонни да се присъединяват към или да популяризират онлайн общности, насърчаващи хранителни разстройства⁸². Данните показват връзка между онлайн взаимодействията на момичетата с цел самопрезентиране, включително използването на социални медии, и отрицателните последици за психичното здраве, включително депресия и тревожност⁸³. Момичетата на възраст между 10 и 12 години може да са особено изложени на риск.

Като обща тенденция момичетата прекарват повече време в социалните медии и в използването на онлайн чат функции, отколкото момчетата⁸⁴. Някои проучвания свързват умереното или интензивното ползване на цифрови услуги сред момичетата с по-висока честота на проблеми с психичното здраве и по-лошо благосъстояние⁸⁵.

Момчетата, от друга страна, по-често прекарват времето си в онлайн игри. Редица проучвания показват, че онлайн игрите са свързани с проблеми с психичното здраве, като депресия и тревожност. Въпреки това може да съществува по-силна връзка между използването на социалните медии и проблемите с психичното здраве, отколкото при игрите⁸⁶. Рискът от сексуални посегателства онлайн е по-висок за момчетата, отколкото в реалния свят. Тяхната уязвимост в тези ситуации често се подценява⁸⁷.

Накрая, момичетата и момчетата могат да се справят с вредите в интернет по различни начини. В случая с кибертормоза младите мъже може да са по-склонни да използват техники за справяне чрез избягване поради нормите, които ги насърчават да се справят сами с проблемите, вместо да търсят помощ от своите кръгове за подкрепа⁸⁸. Както за момичетата, така и за момчетата, проучванията свързват по-интензивното използване на социални медии с по-лошо психично здраве и благосъстояние⁸⁹.

ЛГБТИК+ общности

Деца и подрастващите с различна сексуална ориентация е по-вероятно да се сблъскат с омраза⁹⁰ и насилие онлайн, включително кибертормоз⁹¹ и сексуален тормоз⁹². Цифровите услуги могат също така да изложат младите ЛГБТИК+ ползватели на по-голям риск от сприятеляване с цел сексуална злоупотреба, сексуално насилие и от разкриване на идентичността им без тяхното съгласие⁹³.

На ниво население, сред хората, принадлежащи към ЛГБТИК+ общностите, 63 % съобщават, че са се сблъскали с насилствено онлайн съдържание и дезинформация, насочени към ЛГБТИК+ общностите⁹⁴. Данните сочат, че подрастващите, принадлежащи към ЛГБТИК+ общностите, може да са по-склонни да използват онлайн пространствата, за да изследват своята сексуалност и идентичност в интернет, да търсят информация за сексуалното здраве или да търсят подкрепа и връзка с връстници, без да се излагат на рискове при лични срещи⁹⁵.

Това може да увеличи излагането на деца и подрастващите от ЛГБТИК+ общностите на рискове и вреди в интернет. Въпреки многото аргументи в полза на потенциала на онлайн пространствата да предлагат на децата и подрастващите с различна сексуална ориентация възможност да установят връзка и да получат подкрепа от връстници, данните сочат, че взаимодействията

„лице в лице“ може да останат по-ефективни при предоставянето на подкрепа отколкото взаимодействията в интернет⁹⁶.

СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ ПРОИЗХОД

подрастващите от семейства в неравностойно социално-икономическо положение е по-вероятно да имат отрицателни преживявания онлайн, включително кибертормоз⁹⁷, прекомерно използване на устройства, пристрастяване към социалните медии⁹⁸ и проблемно ползване⁹⁹. Социално-икономическите фактори, включително по-ниските семейни доходи, могат също да увеличат равнището на вредни онлайн преживявания сред децата и подрастващите¹⁰⁰.

Семейната среда оказва важно влияние върху излагането на ненавършилите пълнолетие лица на риск в интернет. Децата и подрастващите, чиито родители имат ниска цифрова грамотност онлайн, могат да бъдат изложени на по-голям риск онлайн¹⁰¹. Данните сочат, че ненавършилите пълнолетие лица от по-малко облагодетелствани социално-икономически среди обикновено имат по-ниски нива на цифрова грамотност, която да им позволява да се ориентират безопасно онлайн и могат да се ангажират с по-рисково поведение в интернет¹⁰².

От друга страна по-привилегированите семейства може да разполагат с по-добри условия и да се ползват от повече ресурси, за да насочват по положителен начин взаимодействието на децата и подрастващите с цифровите технологии¹⁰³ и за да се справят с отрицателните последици. По този начин проблемното използване на цифровите услуги, включително социалните медии, може да засили съществуващите неравенства в здравето, академичната ангажираност и постиженията на подрастващите и младите хора.

Макар че животът в градска или селска среда може да не оказва пряко влияние върху риска от вреди за ненавършилите пълнолетие лица онлайн, при децата и подрастващите, живеещи в селските райони, е по-вероятно да се наблюдават механизми за справяне чрез избягване, които са по-тясно свързани с негативни последици за психичното здраве. Това подчертава необходимостта от разработване на програми за преодоляване на социалните неравенства, включително в селските и недостатъчно обслужваните райони, с цел да се намали вероятността ненавършилите пълнолетие лица да претърпят вреди онлайн¹⁰⁴.

РАСОВ И ЕТНИЧЕСКИ ПРОИЗХОД, РЕЛИГИЯ

И МИГРАЦИОНЕН ПРОИЗХОД

Подрастващите, принадлежащи към расови малцинства, е по-вероятно да се сблъскат с вреди онлайн, като кибертормоз, расова дискриминация и тормоз¹⁰⁵. Данните от Европа сочат, че речта на омразата в интернет често е насочена срещу хора поради техния расов или етнически произход, религия, националност или миграционен произход, като чернокожите, ромите, евреите и мюсюлманите са сред групите, които най-често стават мишена¹⁰⁶. Освен това расизмът, религиозната омраза, омразата на основата на сексуалната ориентация и сексизмът са едни от най-разпространените форми на реч на омразата онлайн¹⁰⁷.

Данните от Европейския съюз сочат също, че тези онлайн преживявания отразяват по-широки модели на дискриминация, засягащи малцинствените общности. Според Агенцията на Европейския съюз за основните права (FRA) почти половината (47 %) от анкетираните мюсюлмани в 13 държави — членки на ЕС са съобщили, че са били жертви на расова дискриминация през последните пет години. Това включва тормоз и дискриминация в образованието, заетостта и обществените

пространства. Мнозина също така съобщават, че са били обект на антимиюсюлманска враждебност в интернет¹⁰⁸. По подобен начин проучването на FRA сред хора от африкански произход установи, че почти половината от анкетираните са преживели расова дискриминация, като онлайн пространството е определено като важна среда, в която се случват расистки нападки¹⁰⁹.

Изглежда, че се наблюдава нарастваща нормализация и омаловажаване на речта на омразата в интернет. Европейската комисия срещу расизма и нетолерантността (ЕКРН) към Съвета на Европа подчертава нарастващите нива на речта на омразата в цяла Европа. Тя отбелязва, че етническият произход и религията са сред най-честите рискови фактори за омраза в интернет, и предупреждава, че ксенофобската, анти-миюсюлманската, антисемитската и античернокожата реторика стават все по-нормализирани в цифровите пространства¹¹⁰.

Освен това на ниво население данните сочат, че хората от малцинствени групи могат да бъдат непропорционално засегнати от ограниченията и мерките за премахване в системите за модерирание на съдържание в резултат на пристрастност в алгоритмите, използвани в тези системи¹¹¹. Това отразява по-широки опасения за предубеждения по отношение на етнически произход и пол в моделите за откриване и прогнозиране на реч, използвани от доставчиците на цифрови услуги за автоматично сканиране за вредно съдържание в интернет¹¹².

ДЕЦА СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ

Данните сочат, че младите хора със специални образователни потребности и увреждания е по-вероятно да бъдат изложени на вреди онлайн¹¹³, като реч на омразата, кибертормоз, киберзаплахи, тормоз, излагане на сексуално съдържание и сприяетеляване с цел сексуална злоупотреба¹¹⁴.

Фактори като комуникационни бариери и емоционална грамотност могат да засилят съществуващите уязвимости при децата и подрастващите с увреждания в онлайн пространствата¹¹⁵. Социалната изолация и чувството на уязвимост, които изпитват ненавършилите пълнолетие лица с увреждания, значително повишават риска от виктимизация¹¹⁶.

Данните сочат, че децата и подрастващите с увреждания може да се чувстват по-удобно да изразяват себе си в онлайн пространствата¹¹⁷. Освен това ненавършилите пълнолетие лица с увреждания използват интернет в по-голяма степен, за да споделят своите интереси и хобита, да играят игри с други хора и да търсят здравна информация и емоционална подкрепа, въпреки че са изложени на по-висок риск от вреди онлайн¹¹⁸.

По същия начин проучванията сочат, че децата и подрастващите със състояния, свързани с неврологичното развитие, включително синдром на дефицит на вниманието и хиперактивност (СДВХ), са по-изложени на проблемно ползване на интернет¹¹⁹. Освен това ненавършилите пълнолетие лица с характеристики на разстройства от аутистичния спектър, интелектуални нарушения и разстройство в развитието са все по-често обект на тормоз в интернет¹²⁰. Удълженото време пред екрана също може да бъде свързано със засилени симптоми СДВХ¹²¹.

Важно е да се отбележи, че социалните и индивидуалните рискови фактори за децата и подрастващите в интернет се пресичат. Например, ненавършилите пълнолетие лица с увреждания е по-вероятно да бъдат обект на реч на омразата в интернет, насочена срещу техния пол, сексуалност, раса или религия¹²². Това показва, че при разработването на мерки за насърчаване на безопасността на децата в интернет, е необходимо да се вземе предвид взаимодействието между разнообразни социални и индивидуални фактори и как те засилват излагането на определени социални групи на риск.

РИСКОВЕ ЗА ПСИХИЧНОТО ЗДРАВЕ

Според данни на Световната здравна организация едно на всеки седем деца на възраст от 10 до 19 години в световен мащаб изпитва проблем, свързан с психичното здраве¹²³. На европейско ниво проучването на Евробарометър от 2023 г. относно психичното здраве показва, че 59 % от младите хора са изпитвали емоционален или психосоциален проблем, като чувство на депресия или тревожност¹²⁴.

Сред подрастващите депресията, тревожността и поведенческите разстройства са сред водещите причини за заболявания¹²⁵. В световен мащаб самоубийството е водеща причина за смърт сред младите хора¹²⁶ (виж по-долу: Умишлено самонараняване и суицидни наклонности). На ниво население най-изложени на риск са уязвимите групи, включително хората, принадлежащи към ЛГБТИК+ общностите, и тези с миграционен или бежански произход¹²⁷.

Данните сочат, че момичетата са особено уязвими, например, към сравнения, основани на външния вид, и към социална оценка, опосредствана от платформите. За много ненавършили пълнолетие лица възрастта от 10 до 12 години бележи ранен етап в развитието на проблеми, свързани с вътрешни преживявания, като тревожност и депресивни симптоми. Проблемите с психичното здраве могат да продължат и през юношеството, което представлява пикът на уязвимостта, ако основните механизми останат нерешени.

Проблемите с психичното здраве не само имат сериозни преки последствия за благосъстоянието и развитието на децата и подрастващите, но и оказват влияние върху посещаемостта и успеха на ненавършилите пълнолетие лица в училище, а в по-късния им живот — върху шансовете им да бъдат наети на работа¹²⁸. Данните сочат широкообхватни ефекти от използването на цифрови услуги, по-специално на социалните медии, върху здравето и развитието на децата и подрастващите.

Едно проучване посочва, че прекомерното използване на социални медии — повече от три часа на ден — може да бъде свързано с отрицателни последици за психичното здраве, особено депресия и тревожност¹²⁹. По подобен начин резултатите от оценката PISA за 2022 г., обхващаща 22 държави — членки на ЕС, показаха, че очакваната вероятност 15-годишните да имат проблеми с психичното здраве нараства с времето, което прекарват в интернет¹³⁰.

ДОКАЗАТЕЛСТВА ЗА ДВУПОСОЧНА ВРЪЗКА МЕЖДУ ПРОБЛЕМИТЕ

С ПСИХИЧНОТО ЗДРАВЕ И ИЗПОЛЗВАНЕТО НА ЦИФРОВИ УСЛУГИ

Връзката между взаимодействието на децата и подрастващите със света на социалните медии+ и проблемите с психичното здраве е сложна. По отношение на социалните медии доказателствата сочат двупосочна връзка между онлайн взаимодействията на ненавършилите пълнолетие лица и разпространението на проблеми с психичното здраве¹³¹. Това означава, че взаимодействията на децата и подрастващите с онлайн пространствата могат да предизвикат, но и да засилят съществуващи проблеми с психичното здраве, включително депресия¹³².

Наличните доказателства подкрепят тезата, че негативните онлайн преживявания са силно разпространени сред подрастващите, които и без друго се борят с проблеми с психичното здраве¹³³. Подрастващите, страдащи от социална тревожност, може да са особено склонни да прекарват повече време в социалните медии или да развиват проблемни модели на използване¹³⁴. Хората, които изпитват социална тревожност понякога се обръщат към социалните медии, за да изграждат положителни онлайн взаимоотношения, като по този начин облекчават тревожността от личните взаимодействия, но насърчават избягващо поведение.

По същия начин излагането на ненавършилите пълнолетие лица на съдържание, което е неподходящо за тяхната възраст, включително съдържание, което изобразява или насърчава физическо самонараняване, хранителни разстройства и самоубийство, вероятно ще влоши вече съществуващи състояния.

За погроставащите в социалните медии качеството на средата извън интернет и личностните характеристики, включително интровертност или екстровертност, могат да действат като защитни или рискови фактори. Изследванията сочат, че използването на социални медии от екстровертни погроставащи с добро самочувствие и висококачествени приятелиства извън интернет може да засили взаимоотношенията в реалния живот и да увеличи подкрепата онлайн.

От друга страна, интровертните погроставащи с ниско самочувствие и по-слаби социални мрежи в реалния живот може да са по-склонни да търсят нови приятели онлайн. Това може да увеличи потенциалните рискове от излагане на нежелан контакт или съдържание¹³⁵.

„Разгледайте в по-широк план и по-внимателно различните технологии, които са свързани с това. [...] Да се фокусираме само върху социалните медии е твърде ограничено, тъй като други технологии, като например генеративния изкуствен интелект (GenAI), представляват сравними, ако не и по-големи рискове за ненавършилите пълнолетие лица.“

— ДЖУДИТ САЙМЪН,
ПРОФЕСОР ПО ЕТИКА
В ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ,
ХАМБУРГСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИИ ИНСТРУМЕНТИ И „ИИ СПЪТНИЦИ“ В СОЦИАЛНИТЕ МЕДИИ+

Последните технологични постижения ускориха използването на генеративен ИИ, чатботове с големи езикови модели и „ИИ спътници“ от деца и погроставащи. Тази промяна е съпътствана от нарастващи опасения относно последиците от тези технологии за психичното здраве и благосъстоянието на ненавършилите пълнолетие лица. Ето защо за настоящия доклад съпредседателите са избрали широкия термин „социални медии+“.

За разлика от по-ранните цифрови инструменти за психично здраве, включително приложения и виртуална реалност, които се сблъскаха с трудности при поддържането на ползването, чатботовете с изкуствен интелект вече се използват от милиони деца и погроставащи за търсене на информация (включително по въпроси, свързани с психичното здраве), взаимодействие и емоционална подкрепа. Някои ранни доказателства сочат ползи, като например потенциала на разговорните агенти с ИИ да спомогнат за намаляване на симптомите на депресия¹³⁶.

Изследванията също така сочат потенциални ползи от интерфейси, управлявани от ИИ, за общащащо образование сред ученици със зрителни, физически и когнитивни увреждания¹³⁷. Все пак въздействието на инструментите с ИИ върху образованието и развитието на уменията на ненавършилите пълнолетие лица трябва да бъде анализирано по-обстойно, за да се разберат потенциалните ползи и рискове¹³⁸.

В медийните репортажи и в ранните изследвания се появяват тревожни сигнали за възможностите за свързани с ИИ „психотични“ симптоми, парасоциална привързаност, модели на зависимост¹³⁹ и подбуждане към самоубийство¹⁴⁰. Доказателствата сочат, че ненавършилите пълнолетие лица често възприемат „ИИ спътниците“ като подобни на хора¹⁴¹. Те обаче може да не предоставят истинска емпатична подкрепа и могат да представляват рискове за психичното здраве на ненавършилите пълнолетие лица¹⁴².

Малките деца могат да бъдат особено податливи на емоционална привързаност към ИИ спътници, които те може да възприемат като отзивчиви социални партньори. Подрастащите, които използват тези инструменти за лични и емоционални взаимоотношения, също са изложени на рискове, свързани с привързаност и зависимост.

Неотдавнашно европейско проучване показва, че над 86 % от тийнейджърите в Ирландия, Франция, Германия и Швеция използват инструменти, базирани на изкуствен интелект. Сред тях повече от половината използват тези инструменти, за да обсъждат интимни теми и да решават лични проблеми¹⁴³. Проучването посочи, че подрастащите, които използват инструменти, базирани на ИИ, е по-вероятно да страдат от симптоми на тревожност.

Системите за ИИ могат да се възползват от уязвимостта на ненавършилите пълнолетие лица, като злоупотребяват с естествената им любознателност, желанието им за възнаграждения, податливостта им към натиск и склонността им към незабавно удовлетворение. Те могат също така да засилят въздействието на манипулативни техники на проектиране, като например поведенческото „побутване“¹⁴⁴.

Алгоритмичните и социалните предубеждения, заложили в данните за обучение на ИИ, също могат да насърчат дезинформацията, невярната информация и стереотипите, които ненавършилите пълнолетие лица могат да усвоят от ранна възраст¹⁴⁵. Последиците от експлоатацията чрез ИИ могат да бъдат тежки и дълготрайни за децата и подрастащите, включително пристрастяващо поведение, намалена концентрация и когнитивни способности, слаби учебни резултати и социални затруднения.

Децата на възраст от 6 до 12 години могат да бъдат особено изложени на риск от развитие на ранни пристрастяващи поведения, които могат да продължат в ранната юношеска възраст и след нея. Необходими са по-нататъшни изследвания, не само относно възможностите, които инструментите на ИИ предлагат на децата и подрастащите, но и за да се разбере как да се откриват вредите и да се гарантира, че човешкият надзор остава ключова част от подкрепата, опосредствана от ИИ.

Освен това функциите, задвижвани от ИИ (например в игрови среди, включително герои, управлявани от ИИ, генериране на персонализирано съдържание и чатботове в игрите), не са изцяло обхванати от съществуващата законодателна рамка, за да се осигури адекватна защита на ненавършилите пълнолетие лица онлайн.¹⁴⁶

САМОТАТА КАТО ПРИЧИНА ИЛИ СЛЕДСТВИЕ ОТ ИЗПОЛЗВАНЕТО НА СОЦИАЛНИТЕ МЕДИИ

За децата и подрастващите самотата може да бъде причина или следствие от използването на социалните медии¹⁴⁷. В случаите, когато самотата може да се счита за причина, чувството на изолация може да насърчи засиленото използване на социалните медии¹⁴⁸ с цел създаване на нови приятелства. Самотата в реалния живот също може да мотивира поведението, като например нерелативно представяне на себе си в интернет, което от своя страна може да засили чувството на самота¹⁴⁹.

В по-общ план преживяването на вреди онлайн може да насърчи ненавършилите пълнолетие лица да се оттеглят от социални дейности и училище, да загубят доверие в другите и да станат по-несклонни да участват в онлайн дейности, насърчаващи благосъстоянието (като общуване с приятели или ползване на услуги)¹⁵⁰. Важно е да се признае, че вредите онлайн, включително кибертормозът, често се припокриват с вредите във физическия свят.

ПАСИВНО СРЕЩУ АКТИВНО ИЗПОЛЗВАНЕ

Начинът, по който социалните медии+ са проектирани, е друг важен фактор за това как тези услуги влияят върху психичното здраве на децата и подрастващите. Автоматизирани пътеки, оптимизирани за търговски цели, могат да доведат до това на ненавършилите пълнолетие лица да се подава на пръв поглед безкраен поток от вредно съдържание, като графични изображения на самонараняване, хранителни разстройства и сексуални изображения¹⁵¹.

Изследванията показват, че начинът, по който децата и подрастващите взаимодействат със социалните медии, влияе върху ефектите, които те могат да окажат върху тяхното психично здраве и благосъстояние. Пасивното използване, като разглеждане и превъртане, може да бъде свързано с по-високи равнища на депресивни симптоми, самота и стрес¹⁵².

В същото време активното ползване, като публикуване, коментиране, изпращане на съобщения и харесване, обикновено корелира с по-добро благосъстояние, по-голяма удовлетвореност от живота (особено сред момичетата) и по-силно усещане за социална подкрепа. Въпреки това някои констатации показват противоречиви резултати по отношение на активното и пасивното използване и честотата на депресията¹⁵³.

ПРИТЕСНЕНИЯ ОТНОСНО ТЕЛЕСНИЯ ОБРАЗ

И ХРАНИТЕЛНИТЕ НАВИЦИ

Платформите на социалните медии предоставят на децата и подрастващите достъп до широк спектър от съдържание, свързано с хранителните навици, обхващащо както здравословни, така и нездравословни практики. Каналите, насърчаващи хранителни разстройства, пораждаат сериозни опасения и имат потенциал да подхранват дисфункционални хранителни навици, възпрепятстващи възстановяването¹⁵⁴.

Такива канали могат да използват постоянно променящи се хаштагове, за да избегнат откриването и ограничаване на обработването от платформите за социални медии, като популяризират слабото тяло, ниската самооценка и перфекционизма. Тези поведения са свързани с хранителни разстройства, засягащи по-специално тийнейджърките¹⁵⁵, като започват от 10-годишна възраст.

Широкото разпространение и нормализирането на „публикации за идеалното тяло“ и изображения на „идеала за слабост“, често чрез дейности, фокусирани върху снимки в социалните медии, могат допълнително да допринесат за неудовлетвореността от телесния образ и чувството за срам от тялото при децата и подрастващите.

Това излагане на въздействие може да доведе до засилена самообективизация, опасения относно телесния образ и дори до желание за козметична хирургия. Подрастващите, особено тийнейджърките, са изложени на специален риск от развитие на негативни възприятия за телесния образ, подхранвани от представянето в социалните медии на идеализирани стандарти за тялото¹⁵⁶.

ДЕЗИНФОРМАЦИЯ И НЕВЯРНА ИНФОРМАЦИЯ

Ненавършилите пълнолетие лица обикновено предпочитат социалните медии и онлайн платформите като източници на новини и информация пред традиционните медии¹⁵⁷. Това ги излага на широк спектър от дезинформация и невярна информация онлайн.

Още на 8-годишна възраст около половината от децата съобщават, че се сблъскват с невярна информация всяка седмица¹⁵⁸. Колкото по-големи са децата, толкова по-често съобщават, че се сблъскват с невярна информация¹⁵⁹. Едно проучване в Съединените щати показва, че над една трета от тийнейджърите са били подведени от фалшиво съдържание онлайн¹⁶⁰.

Децата и подрастващите може дори да не са запознати с понятията „невярна информация“ и „дезинформация“, което води до недостатъчно съобщаване на случаи и липса на осведоменост относно свързаните с това рискове. Това подчертава разликата между когнитивните и емоционалните способности на децата и рисковете, на които са изложени онлайн. Въпреки че около 70 % от младите хора в ЕС съобщават, че могат уверено да разпознават дезинформация в интернет¹⁶¹, отговорите им се влияят от разбирането им за това какво представлява дезинформацията и от други фактори (например пол, социално-икономически произход и др.).

С появата на все по-усъвършенствани технологии, способни да създават и разпространяват невярна информация и дезинформация, включително инструменти с изкуствен интелект¹⁶², за потребителите, особено за ненавършилите пълнолетие лица, става все по-трудно да разграничават ненадеждната от надеждната информация.

Ненавършилите пълнолетие лица могат не само да бъдат пряко засегнати от невярна информация и дезинформация, но и да я разпространяват сред своите връстници¹⁶³, например за да спечелят популярност или одобрение¹⁶⁴. Особено тревожна тенденция е нарастващото използване от страна на подрастващите на социалните медии за търсене на информация по въпроси, свързани с личното и (психичното) здраве, въпреки широкото разпространение на невярна информация по тези теми в интернет¹⁶⁵.

Едно медийно разследване през 2021 г. показва, че през първите 35 минути в една платформа на социалните медии на близо 90 % от потребителите е била показана невярна информация, свързана конкретно с ваксините срещу COVID-19¹⁶⁶. Тези констатации подчертават необходимостта от защитни мерки за ограничаване на разпространението на невярна информация и дезинформация в интернет.

В циклите за оценка и намаляване на риска на „много големите онлайн платформи“ (МГОП) и „много големите онлайн търсачки“ (МГОТ) съгласно Закона за цифровите услуги на ЕС както доставчиците, така и гражданското общество отбелязаха системни рискове за общественото здраве, произтичащи от широкомащабното разпространение на медицинска дезинформация и невярна информация. Доставчиците на онлайн пазари също отбелязаха системни рискове, произтичащи от продажбата на законни, но вредни вещества, както и на незаконни, несъответстващи на изискванията или нерегулирани медицински продукти на техните пазари. Съдържанието, свързано със самонараняване, хранителни разстройства и рискови практики за здравето, е друга област, която буди загриженост.

Това подчертава колко е важно децата и подрастващите, но също така и полагащите грижи лица и образователните специалисти, да придобиват цифрови умения и грамотност още от ранна възраст. Обществените служби, включително здравните служби, следва да обмислят как да осигурят онлайн достъп за децата, подрастващите и полагащите грижи лица до точна и подходяща за възрастта информация и насоки по въпроси, свързани с психичното, физическото и сексуалното здраве, както и с други аспекти на здравето¹⁶⁷.

УМИШЛЕНО САМОНАРАНЯВАНЕ И СУИЦИДНИ НАКЛОННОСТИ

Разпространението на умишленото самонараняване сред подрастващите е трудно да се установи поради ограничените данни за посещенията в болниците, но доказателствата сочат увеличение на случаите¹⁶⁸. Световната здравна организация (СЗО) посочва самоубийството като третата водеща причина за смърт сред лицата на възраст от 15 до 29 години в световен мащаб през 2021 г., като жените в тази възрастова група са особено уязвими¹⁶⁹.

Използването на социалните медии+ за достъп до и споделяне на съдържание, свързано с умишлено самонараняване, е обществен проблем. Такива дейности допринасят за нормализирането на самонараняващи поведения и намаляването на чувствителността към такива. Изследванията показват, че излагането на съдържание, свързано със самонараняване или самоубийство в социалните медии може да доведе до т.нар. „верижен ефект“ или „ефект на Вертер“¹⁷⁰. Взаимодействието със съдържание, свързано със самоубийство и самонараняване в социалните медии, може също да увеличи вероятността от виждане на подобно съдържание в бъдеще чрез алгоритмичното усилване¹⁷¹.

Подрастващите могат да публикуват съдържание, свързано със самонараняване, в социалните медии, за да изпитат чувство за принадлежност или да търсят одобрение и подкрепа. Въпреки това получената обратна връзка може да бъде трудна за управление. Макар че тя може да предложи положителна подкрепа, тя може също така неволно да засили самонараняващото или суицидното поведение¹⁷². Връзката между влиянието на социалните медии и суицидността е сложна и включва косвени и многостранни асоциации [вж. карето за случая „Белият тигър“].

Онлайн виктимизацията, включително кибертормозът, и потенциалът ѝ да засили чувството за изолация у децата и подрастващите са свързани с повишена честота на умишлено самонараняване и суицидни мисли¹⁷³. Ролята на социалните медии+ в тези контексти изисква внимателно обмисляне, за да се смекчат негативните последици и да се подкрепят ефективно уязвимите деца, подрастващи и техните кръгове за подкрепа.

Рискове за физическото здраве

Повечето ефекти върху физическото здраве, свързани със социалните медии и другите цифрови услуги, са свързани с използването на екрани от ненавършилите пълнолетие лица като цяло, а не с конкретни видове ползване, като например на социални медии. Подробно на социалните медии, времето, прекарано пред екрана, не води непременно само до отрицателни ефекти, а зависи силно от конкретната извършвана дейност. Основните теми на изследванията в тази област включват въздействието на времето пред екрана върху зрението, развитието на мозъка, употребата на алкохол и съня при децата и подрастващите¹⁷⁴.

Данните от Евробарометър относно въздействието на прекомерното време, прекарано пред екрана, и социалните медии върху психичното здраве на младите хора показват, че подрастващите от 13 до 18-годишна възраст прекарват средно 4,5 часа пред екрани в типичен учебен ден. През уикенда това време се увеличава до средно 6,1 часа на ден, като почти половината от подрастващите (46 %) прекарват повече от 6 часа. През уикендите 14 % от подрастващите прекарват повече от 10 часа дневно.

Фигура 1: Повече време, прекарано от подрастващите пред екрани през уикенда

Въпрос: Колко време прекарваш общо пред екрани (смартфон, компютър, таблет, телевизор, конзола за видеоигри)?^a

Източник: Европейска комисия (2026 г.). Въздействие на прекомерното време, прекарано пред екрана, и на социалните медии върху психичното здраве на младите хора — юни 2026 г. — проучване „Евробарометър“.

a. Забележка: Цифрите представляват средния брой часове, прекарани пред екрана на ден (през уикенда).

ЗРЕНИЕ И ФИЗИЧЕСКО ЗДРАВЕ

Признато е, че продължителното използване на екрани увеличава риска от болки в гърба, главоболие¹⁷⁵ и цифрово напрежение на очите (наричано още синдром на компютърното зрение). Рискът от поява на тези симптоми се увеличава при продължително време пред екрана, некоригирано зрение, малък шрифт, ниска резолюция, неправилна височина или разстояние на екрана и неподходящо осветление¹⁷⁶.

Деца са особено уязвими към проблеми със зрението, причинени от продължително време пред екрана, тъй като много от тях имат недиагностицирани зрителни нарушения или преминат през очни прегледи с ниско качество¹⁷⁷. Въпреки широко разпространените вярвания, няма убедителни доказателства, свързващи общото време прекарано пред екрана с развитието на късогледство.

Прекарването на прекалено много време в социалните медии+ може също да доведе до пропуснати ползи, когато децата и подрастващите не могат да се занимават с дейности извън интернет, включително физическа активност и игри извън мрежата, които са от решаващо значение за тяхното развитие и здраве.

СЪН

Други често срещани рискове за физическото здраве, свързани с използването на социални медии включват намалена физическа активност, по-малко време, прекарано на открито, и намаляване на продължителността на съня¹⁷⁸. Достатъчният сън е жизнено важен за развитието на децата и подрастващите, емоционалното регулиране, консолидацията на паметта, съзряването на мозъка и отделянето на растежен хормон¹⁷⁹. Въпреки това голяма част от подрастващите не спазват препоръките за сън, валидни за тяхната възраст¹⁸⁰.

Данните сочат, че използването на екрани от деца и подрастващи може да допринесе за намаляване и влошаване на качеството на съня, като измества съня, осигурява психологическа стимулация и потиска производството на мелатонин (особено чрез излъчването на синя светлина)¹⁸¹. Времето пред екрана може също да замести времето на открито, като оказва отрицателно въздействие върху съня¹⁸² и цялостното физическо и психично здраве на ненавършилите пълнолетие лица.

Проучванията показват висока степен на нощна активност сред подрастващите. Характерните за различните възрастови групи модели разкриват, че децата под 5 години са до голяма степен защитени от родителския контрол. Същевременно при децата от 6 до 12 години се наблюдава по-дълго време за заспиване и по-лошо качество на съня, докато тези на възраст от 13 до 15 години съобщават за по-бавно заспиване, намалено качество на съня и когнитивна възбуда преди сън¹⁸³.

„Повечето от рисковете, обсъдени по време на Специалната група по въпросите на безопасността на децата онлайн, включително прекаленото време пред екрана и използването на приложения с ИИ спътници, са от значение не само за децата и младите хора, но и за хора от всички възрасти.“

— АЛБЕРТО МОНГЕ РОФАРЕЛО,
АСИСТЕНТ ПО ЦИФРОВО
БЛАГОСЪСТОЯНИЕ И ЕТИЧНО
ПРОЕКТИРАНЕ НА ИИ, ПОЛИТЕХНИЧЕСКИ
УНИВЕРСИТЕТ В ТОРИНО

Общите мерки за намаляване на времето, прекарано пред екрана (например, ограничаване на използването на екрани преди лягане, след 21:00 ч.) са показали положителен ефект върху продължителността на съня¹⁸⁴ и бдителността на следващия ден¹⁸⁵. Изследванията, проучващи ефектите от продължителното излагане на екрани върху развитието на мозъка на ненавършилите пълнолетие лица, са предимно корелационни и не могат да установят причинно-следствена връзка.

Фигура 2: Засилване на симптомите при подрастващите в зависимост от времето, прекарано пред екрани

Въпрос: Коя от следните ситуации, ако изобщо е имало такава, ти се е случвала през последните 30 дни?⁶

Източник: Европейска комисия (2026 г.). Въздействие на прекомерното време, прекарано пред екрана, и на социалните медии върху психичното здраве на младите хора — юни 2026 г. — проучване „Евробарометър“.

6. Забележка: Цифрите представляват процента (%) на анкетиранияте, които съобщават за проблеми в зависимост от времето, прекарано пред екраните (през уикенда).

ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ПРОЕКТИРАНЕ, ПРЕДИЗВИКВАЩО ПРИСТРАСТЯВАНЕ, И „ТЪМНИ МОДЕЛИ“

Според данни на СЗО над една трета от подрастващите са посочили, че поддържат постоянен контакт с приятели онлайн. Един на всеки десет подрастващи показва признаци на проблемно поведение в социалните медии, характеризиращо се със симптоми, подобни на тези при пристрастяване¹⁸⁶.

Напоследък изследванията в областта на адиктологията пренасочиха фокуса си от индивидуалните фактори, които водят до пристрастяващо поведение в интернет или с които то се характеризира, към проучване и на начина, по който са проектирани социалните медии и другите цифрови услуги, които насърчават това поведение. Децата на възраст между 6 и 12 години могат да бъдат изложени на особен риск от развитие на ранни пристрастяващи поведения в резултат на използването на социалните медии+. Тези рискове продължават, особено в ранна юношеска възраст.

Техниките за проектиране, предизвикващо пристрастяване, и „тъмните модели“,¹⁸⁷ налични в някои социални медии+, (съзнателно или несъзнателно) изкривяват или намаляват способността на потребителите да правят автономни и информирани избори и решения. Характеристиките, предизвикващи пристрастяване, включват съдържание с автоматично възпроизвеждане, безкрайно превъртане, изгровизация и функции от типа „издърпай, за да обновиш“. Тъмните модели включват фалшиви таймери за обратно отброяване, уеб интерфейси, проектирани да подтикват потребителите към покупки, абонаменти или други избори, както и скрита информация¹⁸⁸.

Изследванията сочат, че и други характеристики, включително механизмът „харесвам“ и „насочени известия“, също могат да насърчават компулсивно поведение¹⁸⁹. Проучванията също така предполагат, че платформите, максимизиращи ангажираността, имат предимно отрицателно въздействие върху подрастващите¹⁹⁰. Подрастващите, поради характеристиките на своето развитие и важността на приемането от страна на връстниците при формирането на идентичността, са особено податливи на тези техники за привличане и задържане на вниманието¹⁹¹. Младите хора и възрастните с вече съществуващи проблеми с благосъстоянието също са особено уязвими¹⁹².

Проверката за пригодност относно справедливостта в областта на цифровите технологии на Европейската комисия за 2024 г.¹⁹³ установи, че потребителите в интернет много често се сблъскват с практики като „тъмните модели“. Установено е, че до 97 % от най-популярните уебсайтове и приложения, използвани от потребителите в ЕС, прилагат поне един „тъмен модел“. Проучването също така установи, че 31 % от потребителите харчат повече време и пари онлайн поради проектиране, предизвикващо пристрастяване.

Постигането на системна промяна изисква изместване на фокуса от индивидуалната отговорност към справяне с по-широкото въздействие на стратегиите за проектиране на социалните медии+. Изследователите проучват бизнес моделите на платформите на социалните медии, базирани на данни, които дават приоритет на ангажираността с цел печалба, и обсъждат алтернативни модели, които наблягат на етичното проектиране¹⁹⁴.

Това се посреща, в по-широк план, с призиви висшите интереси на децата да бъдат основното съображение при проектирането и управлението на цифровата среда¹⁹⁵ за подкрепа на тяхното цифрово благосъстояние.

РАЗСТРОЙСТВА, СВЪРЗАНИ С УПОТРЕБАТА НА АЛКОХОЛ

И НАРКОТИЧНИ ВЕЩЕСТВА

През последното десетилетие изследванията идентифицираха и проучиха връзката между използването на социалните медии и консумацията на алкохол сред подрастващите¹⁹⁶. Алкохолът е широко разпространен в социалните медии, но съществуват значителни разлики между различните цифрови услуги относно неговата разпространеност и представяне¹⁹⁷. Положителното представяне на алкохола в социалните медии оформя нагласите и възприеманите норми¹⁹⁸. Излагането на съдържание, свързано с алкохол, и споделянето му се свързват с по-висока консумация на алкохол, като се създава гвупосочна верига на подсилване¹⁹⁹.

Тази връзка се определя от индивидуалните различия, като личностни черти, социална среда и етап на развитие. Семейната среда може да смекчи тези ефекти, като негативната социализация по отношение на алкохола, произтичаща от родителите и връстниците, отслабва влиянието на онлайн съдържанието, свързано с алкохол²⁰⁰. Приоритетите за бъдещи изследвания включват разширяване на проучванията извън извадките от типа WEIRD^в, изясняване на времевата динамика и проучване на това как различните видове съдържание (положителни изображения, реклами и превантивни послания) взаимодействат с поведението на подрастващите по отношение на консумацията на алкохол.

Що се отнася до злоупотребата с психоактивни вещества, данните сочат, че в социалните медии е широко разпространено съдържание, което насърчава употребата на психоактивни вещества или активно я изобразява. Това може да повлияе на нагласите, поведението и възприемането на риска по отношение на употребата на психоактивни вещества, особено сред децата и подрастващите²⁰¹. Подобно на алкохола, проучванията сочат, че съдържанието в социалните медии, свързано с наркотици, е свързано с по-голяма вероятност от употреба на канабис и употреба на няколко психоактивни вещества едновременно²⁰².

ИЗЛАГАНЕ НА ПРЕСТЪПНО И НЕЗАКОННО СЪДЪРЖАНИЕ

В ИНТЕРНЕТ

Според Европол децата и подрастващите са изложени на редица престъпления, включително сприявяване с цел сексуална злоупотреба, сексуално насилие над деца, радикализация или вербуване за насилствени действия и тероризъм в интернет²⁰³. Тези рискове се увеличават с ангажираността на ненавършилите пълнолетие лица в онлайн пространствата²⁰⁴, както и с излагането им на вредно или обидно съдържание, включително достъп до порнография от много ранна възраст²⁰⁵.

Данните за средата в Германия сочат, че сексуалното склоняване и злоупотребата с деца онлайн са значително по-чести сред по-младите поколения. Това може да се дължи на засиленото излагане на цифрови среди, заедно с разпространението на социалните медии през последните десетилетия. Тези констатации подчертават необходимостта от спешни и целенасочено превантивни мерки за справяне с рисковете за децата и подрастващите онлайн²⁰⁶.

в. Демографска извадка от хора от групата „Западни, образовани, индустриализирани, богати и демократични общности“ (WEIRD).

МАТЕРИАЛИ, СЪДЪРЖАЩИ СЕКСУАЛНО НАСИЛИЕ НАД ДЕЦА

През последните десетилетия пространствата в социалните медии+ се превърнаха в основен фактор за разпространението на материали, съдържащи сексуално насилие над деца, както и за тяхното създаване, разпространение и потребление. През 2025 г. 63 % от всички уебстраници със сексуално насилие над деца, открити от Internet Watch Foundation, са хоствани в държави — членки на ЕС.

Според данни от 2025 г. на Националния център за изчезнали и експлоатирани деца (NCMEC) на САЩ, онлайн сприятеляването с деца с цел сексуална злоупотреба се разраства с тревожни темпове, като сигналите са се увеличили със 158 % през последните три години. Нарушителите систематично използват социалните медии, приложенията за съобщения и платформите за видеоигри, за да установят контакт с ненавършили пълнолетие лица и да участват в дейности за сприятеляване с цел сексуална злоупотреба. Тези онлайн взаимодействия често прерастват в експлоатация извън интернет, което показва силна връзка между онлайн сприятеляването с цел сексуална злоупотреба и извършването на свързани с това престъпления в реалния свят.

Технологичните разработки, включително генеративният изкуствен интелект, увеличават рисковете и ускоряват мащаба на възможните злоупотреби. Разпространението на ИИ доведе до експоненциално увеличение на генерираните от ИИ материали, съдържащи сексуално насилие над деца, като сигналите скочиха от 5 000 случая през 2023 г. до 1,3 милиона през 2025 г.²⁰⁷

Само между 2024 и 2025 г. видеоклиповете със сексуално насилие над деца, генерирани от ИИ, са се увеличили повече от 26 пъти. 65 % от тях са били класифицирани като материали от категория А — най-тежката форма на малтретиране. Тези данни подчертават заплахата, която представляват социалните медии+ и генеративният ИИ, като позволяват бързото разпространение на материали, съдържащи сексуално насилие над деца.

Консумацията на реалистичен синтетичен материал може да засили съществуващите сексуални интереси. Според проучване от 2021 г., проведено от Protect Children Finland, 44 % от 5 171 анкетирани заявяват, че преглеждането на материали, съдържащи сексуално насилие над деца, ги е накарало да обмислят да търсят контакт с ненавършили пълнолетие лица, като 37 % съобщават, че са търсили такъв контакт²⁰⁸.

Момичетата могат да бъдат особено изложени на риск. През 2025 г. 97 % от изображения, съдържащи сексуално насилие над деца, генерирани от ИИ и идентифицирани от Internet Watch Foundation, изобразяват момичета²⁰⁹. Момичетата в юношеска възраст между 12 и 18 години могат да бъдат особено уязвими.

Сексуалната експлоатация в интернет е тясно свързана и с трафика на хора. Цифровите услуги могат да улесняват вербуването, контрола и извличането на финансова изгода от жертвите, включително в мащабни операции, включващи злоупотреби, излъчвани на живо в интернет. Тази форма на експлоатация е една от най-бързо разрастващите се в световен мащаб, благодарение на анонимността. Увреждането на жертвите е тежко и дълготрайно.

Жертвите съобщават за дългосрочни психологически последици, включително тревожност, срам и постоянен страх да не бъдат разпознати²¹⁰. Продължаващото разпространение на материали в интернет удължава виктимизацията за неопределено време, което означава, че вредата не спира, след като първоначалното насилие приключи.

Вътрешно проучване на Съвместния изследователски център (JRC) на Европейската комисия установи, че макар платформите за социални медии да не са основните хостове на материали, свързани със сексуално насилие над деца, те могат да се използват за разпространението им, често чрез връзки към външни сайтове или криптирани канали.

Алгоритмичните системи, интегрирани в платформите за социалните медии, могат да засият разпространението на съдържание, свързано с материали за сексуално насилие над деца, като го правят по-лесно откриваемо и достъпно за потребителите, включително за извършителите и ненавършилите пълнолетие лица.

Друго съдържание, изобразяващо ненавършили пълнолетие лица, което се среща в платформите за социални медии, макар и да не е непременно материал, свързан със сексуално насилие над деца, може да бъде експлоатирано от извършители и да засили рисковете за децата и подрастващите. Рисковете за ненавършилите пълнолетие лица, причинени от излагането на материал, свързан със сексуално насилие над деца, включват емоционални и психологически вреди, тревожност, депресия и травма.

За децата и подрастващите, които вече са преживели сексуално насилие, онлайн средата може да допринесе за риска от повторна виктимизация²¹¹. Продължаващата достъпност и разпространение на материали, съдържащи сексуално насилие над деца, означава, че насилието може да бъде преживявано отново и отново дълго след като първоначалното престъпление е приключило²¹². За разлика от много форми на виктимизация извън интернет, цифровите материали могат да бъдат копирани, разпространявани и достъпни за неопределено време, като създават постоянен източник на стрес и несигурност за жертвите, които често са наясно, че изображенията или видеоклиповете на насилието над тях продължават да се разпространяват.

Доказателствата допълнително сочат, че жертвите на сексуално насилие в детството могат да бъдат особено уязвими към вредни преживявания онлайн²¹³. Сексуалното насилие в детството се свързва с повишена склонност към рискови поведения в интернет, по-голямо излагане на сексуално съдържание в интернет, по-високи нива на виктимизация от кибертормоз и повишен риск от повторна виктимизация, предизвикана от интернет²¹⁴. Тези уязвимости могат да отразяват дългосрочното въздействие на травмата върху психосоциалното развитие и сексуалната самооценка, а не само върху индивидуалното поведение²¹⁵.

Поради това повтарящото се излагане в интернет на сексуализирани или експлоататорски материали може да засили симптомите, свързани с травмата, да попречи на възстановяването и да увеличи вероятността от по-нататъшна виктимизация. Същевременно излагането на материали, свързани със сексуално насилие над деца, може да допринесе за нормализирането на експлоататорско сексуално поведение сред ненавършилите пълнолетие лица, като по този начин се увеличава рискът уязвимите деца да станат мишени на по-нататъшно насилие или принуда. Предотвратяването на разпространението на материали, свързани със сексуално насилие над деца, е от съществено значение не само за спирането на продължаващото насилие, но и за намаляване на риска от повторна виктимизация и за подпомагане на дългосрочното възстановяване на засегнатите деца и подрастващи²¹⁶.

Ненавършилите пълнолетие лица, които са изложени на този материал или са мишена на спрягане с цел сексуална злоупотреба в социалните медии⁺, са изложени на по-висок риск сами да бъдат експлоатирани или насилвани. Повторното излагане на материали, съдържащи сексуално насилие над деца, може да десенсибилизира ненавършилите пълнолетие лица към вредните му ефекти, което потенциално води до нормализиране на експлоататорското поведение.

Децата и подрастващите, които преди това са преживели сексуално насилие, са изложени на повишен риск от повторна виктимизация в интернет. Данните показват, че сексуално насилие, преживяно в детска възраст, се свързва с повишена уязвимост към подпомагано от технологии сексуално склоняване и насилие, което подчертава необходимостта от целенасочени защитни мерки за тази група²¹⁷.

Фигура 3: Подрастващите се сблъскват с все повече нежелано и незаконно съдържание, колкото повече време прекарват пред екраните

Въпрос: През последните 3 месеца случвало ли ти се е да видиш или да преживееш нещо от изброеното по-долу, докато използваш социалните мрежи?^г

Източник: Европейска комисия (2026 г.). Въздействие на прекомерното време, прекарано пред екрана, и на социалните медии върху психичното здраве на младите хора — юни 2026 г. — проучване „Евробарометър“.

РАДИКАЛИЗАЦИЯ И ВЕРБУВАНЕ ЗА НАСИЛСТВЕНИ

ДЕЙСТВИЯ И ТЕРОРИЗЪМ

Средите на социалните медии^г играят значителна роля в радикализирането и вербуването на ненавършили пълнолетие лица за извършване на терористични актове и насилнически екстремизъм. Социалните медии, услугите за криптирани съобщения и онлайн общностите се използват за разпространяване на пропаганда, за създаване на мрежи и за пряко взаимодействие с ненавършили пълнолетие лица.

Докладът на ЕС за състоянието и тенденциите в областта на тероризма от 2025 г. показва, че близо една трета от заподозрените лица, арестувани в ЕС през 2024 г. за престъпления, свързани с тероризъм, са били ненавършили пълнолетие лица или млади хора²¹⁸. От 133-мата млади заподозрени, за които е докладвано, 70 са били на възраст под 18 години. Повечето млади заподозрени са били свързани с джихадистки тероризъм, следван от десен тероризъм и насилнически екстремизъм.

Вербуването може да започне в много ранна възраст, като има документирані случаи с деца на възраст едва 8 или 9 години. Децата и подрастващите са особено уязвими към стратегиите за вербуване онлайн, прилагани от организираната престъпност и терористичните групи, които често използват среди за игри и онлайн форуми, за да примамват ненавършили пълнолетие лица към тези дейности.

Данните показват, че ненавършилите пълнолетие лица, осъдени за терористични престъпления в ЕС, могат да преминат през процес на саморадикализация онлайн, като съдържанието, управлявано от алгоритми, играе ключова роля в затвърждаването на радикалните идеи. Редовното излагане

г. Забележка: Цифрите представляват процента (%) на респондентите, които съобщават за рискове в зависимост от времето, прекарано пред екрани (през уикенда).

на съдържание, съдържащо насилие, в интернет може да доведе до опасно нормализиране и обща десенсибилизация спрямо човешкото страдание и нанасянето на вреди²¹⁹.

Случаят „Бял тигър“ [вж. [карето по-голу](#)] илюстрира как онлайн платформите могат да дават възможност на престъпни мрежи и лица да привличат ненавършили пълнолетие лица в мрежи за онлайн злоупотреби, като улесняват експлоатацията, сприятеляването с цел сексуална злоупотреба и психологическото насилие.

СЛУЧАЯТ „БЯЛ ТИГЪР“

Случаят „Бял тигър“ се отнася до заподозрян, арестуван в Германия през лятото на 2025 г., за когото се твърди, че е видна фигура в онлайн екстремистката група „764“, проповядваща насилие и нихилизъм. Действащо под псевдонима „Бял тигър“, заподозряното лице е обвинено в над 200 престъпления срещу повече от 30 деца и подрастващи^д. Заподозряното лице е било съответно на 16 и 19 години, когато е извършил предполагаемите престъпления.

Сред предполагаемите престъпления е подбуждането на 13-годишно момче от Съединените щати към самоубийство, излъчено онлайн на живо през 2022 г. Други случаи включват склоняване на деца на възраст от 11 до 15 години да се самонараняват онлайн пред зрители, както и създаването на материали със сексуално насилие над деца. Жертвите са установени в редица държави, предимно в Германия, Съединените щати, Обединеното кралство и Канада. Заподозреният е обвинен, че умишлено е търсил в интернет уязвими, изолирани или емоционално разстроени деца и подрастващи, включително лица, изследващи своята ЛГБТИК+ идентичност.

Твърди се, че заподозреният е установил чрез техники за бързо манипулиране силна емоционална зависимост с жертвите, като постепенно ги е откъснал от техните системи за подкрепа в реалния свят. След като са били изолирани, манипулацията е преминала в злонамерена форма на радикализация към идеологии на насилнически екстремизъм и психологически тормоз. Съдебният процес срещу заподозрения е започнал в Германия през 2026 г. Обвинението се сблъсква с трудности поради транснационалния и виртуалния характер на случая.

Мрежата „764“ използва жестоко изнудване, заплахи за разкриване на лични данни и газлайтинг, за да подкопае чувството за самостоятелност у жертвите. Извършителите систематично са използвали като оръжие широко разпространени цифрови услуги, популярни сред ненавършилите пълнолетие лица. Тийнейджърите са били принуждавани да изпълняват все по-опасни заповеди, да заснемат унижителни действия и да приемат нихилистичната идеология на групата като изкривена форма на утвърждаване.

Ключова характеристика е, че жертвите често биват изнудвани да се превърнат сами в извършители, принуждавани от мрежата да набелязват, подготвят и експлоатират други ненавършили пълнолетие лица. Тази динамика илюстрира припокриването между виктимизацията на деца и престъпленията, извършвани от деца, при което принудени ненавършили пълнолетие лица се използват за извършване на престъпления срещу други деца или за насърчаването им към самонараняване. Идеологическата променливост, смесването на онлайн вреди и постепенното засилване на самонараняването и насилието, свързани с частните онлайн пространства, затрудняват усилията за разкриване и изправяне пред съда на онлайн мрежи за насилнически екстремизъм.

д. Този съдебен процес все още е в ход. Представените обвинения са изградени върху предположения и по никакъв начин не предreshават изхода от съдебното производство.

(ЗЛО)УПОТРЕБАТА С ДАННИ НА НЕНАВЪРШИЛИ ПЪЛНОЛЕТИЕ ЛИЦА

Деца и подрастващите са изложени на редица рискове при използването на социалните медии^е по отношение на начина, по който се събират и използват личните им данни. Основна причина за безпокойство е профилирането на ненавършили пълнолетие лица. Поведението на потребителите в социалните медии и други цифрови услуги обикновено се проследява за различни цели чрез „бисквитки“ и подобни технологии за проследяване. Най-нарушаващата правото на неприкосновеност на личния живот цел на такова проследяване е проследяването между уебсайтове с цел персонализирана реклама. Много платформи за социални медии събират лични данни не само чрез „бисквитки“ на устройството, но и чрез използването на своите сървъри, в мащаб, който може да наруши правото на неприкосновеност на личния живот на ненавършилите пълнолетие лица. В някои случаи доставчиците на цифрови услуги и рекламодателите могат да събират данни от множество различни източници^ж.

Такива практики позволяват на доставчиците да изградят цялостна картина на поведението, предпочитанията, интересите, движенията и онлайн дейностите на ненавършилите пълнолетие лица^ж. Те могат също да разкрият лични аспекти от начина на живот или убежденията на детето или подрастващия/ата, дори ако ненавършилите пълнолетие лица не са предоставили пряко тази информация. Всеобхватното събиране на данни може да намали контрола на ненавършилите пълнолетие лица върху техните данни и да ги изложи на непредвидени рискове, включително натиск да извършват покупки в приложенията или да купуват допълнителни услуги.

Макар децата да могат да разчитат на безусловното право „да бъдат забравени“ съгласно ОРЗД²²⁰, това право трябва да бъде упражнено от ненавършилото пълнолетие лице, след като обработването вече е извършено. Естествено, за тази цел е необходимо също така децата да могат да разберат това право и как да го упражнят.

Във връзка с това ненавършилите пълнолетие лица са изложени на рискове при използването на социални медии и цифрови услуги, които могат да включват препоръчващи системи и алгоритми. Тези системи често разчитат на данни за поведението и търсенията, за да генерират персонализирани потоци от съдържание и реклами. Те могат също така да насочват ненавършилите пълнолетие лица към вредно или неподходящо съдържание, предназначено да насърчи продължително взаимодействие. Тези практики увеличават излагането на деца и подрастващи на риск и вероятността от развитие на компулсивно поведение или зависимост.

И в двата случая ненавършилите пълнолетие лица може да не осъзнават, че личните им данни се събират, какъв е мащабът на събирането и за какво се използват данните им. Такива практики затрудняват преценката дали съгласието на децата е било „дадено доброволно“ — основен принцип на понятието „съгласие“ съгласно Общия регламент за защита на данните.

Друга причина за загриженост е използването на данни за географското позициониране на ненавършилите пълнолетие лица, които могат да бъдат записвани от обичайни, ежедневни приложения като приложения за мобилност и за времето, и често се търгуват от глобални брокери на данни. Ако местоположението на дете или подрастващ/а може да бъде проследено или идентифицирано, съществува риск от злоупотреба с личните им данни, с потенциални отрицателни последици за тяхната физическа безопасност и благосъстояние както онлайн, така и извън него. Въпреки че

^е. Вж. например геломо Meta Platforms Inc./Bundeskartellamt (C252/21).

^ж. Meta Platforms Inc./Bundeskartellamt (C252/21).

за използването на данни за географското позициониране обикновено се изисква съгласие³, ненавършилите пълнолетие лица могат да дадат съгласие без надзор, например при настройката на приложение, изтеглено на телефона им, без съгласието им да бъде валидирано чрез проверка на възрастта им.

Накрая, нарушенията на сигурността на данните могат да имат редица неблагоприятни последици за ненавършилите пълнолетие лица, които могат да доведат до физически, материални или нематериални вреди²²¹. Това може да включва загуба на контрол от страна на децата върху личните им данни, ограничаване на правата им, дискриминация, кражба на самоличност или измама, финансови загуби и неразрешено премахване на псевдонимизацията. Може също да включва други значителни икономически или социални неблагоприятни последици.

ВИДЕОИГРИ

Видеоигрите не само предлагат на децата и подрастващите забавление, но и социални пространства, където те могат да се свързват и да общуват с други хора онлайн. Някои данни сочат, че видеоигрите могат да донесат ползи под формата на просоциално поведение²²², изграждане на общност и бягство от реалността²²³. Понастоящем се оценява, че 80 % от ненавършилите пълнолетие лица (на възраст между 2 и 18 години) прекарват 30 % от времето си за забавление в игри²²⁴.

Видеоигрите приемат много различни форми, което създава разнообразни рискове за ненавършилите пълнолетие лица. Някои от най-играните игри предлагат функции, подобни на тези на платформите. Откритата комуникация чрез тези услуги може да изложи ненавършилите пълнолетие лица на рискове, включително кибертормоз, сприятеляване с цел сексуална злоупотреба и радикализация²²⁵, както и достъп до вредно или неподходящо за възрастта съдържание. Така наречените „посреднически видеоигри“, например, позволяват на потребителите да играят и да създават свое собствено съдържание или игри. Създаването от потребителите съдържание увеличава риска ненавършилите пълнолетие лица да бъдат изложени на неподходящо за възрастта им съдържание.

3. За данните за географско позициониране, генерирани в контекста на традиционните телефонни услуги (мястото, от което е проведено мобилно телефонно обаждане или е изпратено SMS съобщение), това произтича от член 9 от Директива за правото на неприкосновеност на личния живот и електронни комуникации. За данни за географско позициониране, получени по друг начин (обикновено чрез функцията за GPS-локация на мобилното устройство), това би било предмет на ОРЗД и би могло да се основава на различни правни основания. Въпреки това, като се има предвид нарушаващият правото на неприкосновеност на личния живот характер на данните за географско позициониране, бившата Работна група по защита на данните по Член 29 и Европейският комитет за защита на данните считат, че съгласието е необходимо.

Някои платформи също разпространяват игри. Както видеоигрите, така и тези платформи могат да прилагат търговски практики, включително „лутбоксове“, плащане за напредък, покупки в приложението и виртуални валути, които могат да бъдат манипулативни, да причинят нежелани разходи, компулсивно поведение или зависимост²²⁶. През 2018 г. „разстройството, свързано с игри“ⁱⁱⁱ беше включено в 11-ото издание на Международна класификация на болестите (МКБ-11). Изглежда, че то е най-разпространено сред подрастващите и младите мъже на възраст между 12 и 20 години.

Едно проучване показва, че 12 % от подрастващите са класифицирани като изложени на риск от проблемно играене на игри²²⁷. Тези данни също така сочат, че момчетата на възраст между 11 и 15 години са изложени на по-висок риск от проблемно използване в сравнение с момичетата. Сред подрастващите разстройството, свързано с игри, се свързва с повишени нива на екстернализация (като антисоциално поведение и проблеми с гнева) и интернализация (например емоционален стрес и по-ниско самочувствие). подрастващите, страдащи от разстройство, свързано с игрите, могат да бъдат изложени на по-висок риск от постигане на незадоволителни резултати в училище, преждевременно напускане на училище, психосоциални проблеми и проблеми, свързани със съня.

През юни 2026 г. паневропейската система за възрастова класификация на видеоигрите PEGI добави нови категории към своите критерии за класификация, за да отговори на рисковете, свързани с онлайн взаимодействието във видеоигрите. Новопредставените игри вече се класифицират по по-широки критерии, които обхващат както съдържанието, така и функционалностите. Това включва покупки на съдържание в играта, платени случайни предмети, функции за комуникация и такива, които стимулират продължителната игра. Някои от тези функции вече са обвързани с конкретни възрастови категории, които могат да се използват за преценка дали дадена видеоигра се нуждае от по-висока възрастова категория.

Според представител на германската организация „Unterhaltungssoftware Selbstkontrolle“ (USK) поне един от новите критерии на USK е бил приложен към около 30 % от всички игри, подадени след актуализирането на системата. От тях приблизително една от всеки три е получила по-висока възрастова категория в резултат на това²²⁸.

iii. Разстройството, свързано с игрите, се дефинира като модел на поведение при игрите, характеризиращ се с „нарушен контрол върху игрите, все по-голямо предпочитание на игрите пред други дейности до степен, в която игрите вземат превес над други интереси и ежедневни дейности, както и продължаване или ескалация на игрите въпреки настъпването на негативни последици“. Вж.: Световна здравна организация (2020 г.). Зависимо поведение: Разстройство, свързано с игрите.

ОБЩИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА СОЦИАЛНИТЕ МЕДИИ+ И РИСКОВЕТЕ

Социалните медии и другите цифрови услуги се различават значително, но споделят набор от общи характеристики. ОИСР²²⁹ и изследователи разработват различни класификации на рисковете, на които могат да бъдат изложени децата и подрастващите онлайн. Класификацията „5-С“ помага на доставчиците на социални медии и други цифрови услуги, академичните среди и създателите на политики да разберат по-добре и да оценят рисковете за ненавършилите пълнолетие лица онлайн²³⁰.

Класификацията „5-С“ съдържа пет категории:

- // Рискове, свързани с поведението: рискове за ненавършилите пълнолетие лица да участват, да станат свидетели или да бъдат жертви на вредно поведение;
- // Рискове, свързани с контактите: рискове за ненавършилите пълнолетие лица да се сблъскат с или да станат мишена на злонамерени лица в интернет;
- // Рискове, свързани със съдържанието: рискове от срещане с вредно съдържание;
- // Рискове, свързани с договори: рискове за ненавършилите пълнолетие лица да сключат потенциално вреден договор;
- // Хоризонтални рискове (съкратено като „ХР“ в таблицата по-долу): рискове за здравето, неприкосновеността на личния живот и справедливото третиране (недискриминация) на ненавършилите пълнолетие лица.

Европейският център за алгоритмична прозрачност (ECAT)²³¹ е свързал общите характеристики с рисковете от класификацията „5-С“ в матрица за защита на ненавършилите пълнолетие лица онлайн, представена в таблицата по-долу. Важно е да се отбележи, че ненавършилите пълнолетие лица на различна възраст са изложени на различни нива на риск от тези характеристики.²³²

ОБЩИ ОНЛАЙН ХАРАКТЕРИСТИКИ И СВЪРЗАНИ С ТЯХ РИСКОВЕ ОТ КЛАСИФИКАЦИЯТА „5-С“

Характеристики	Описание	Рискове от класификацията „5-С“
Реклама	Рекламно съдържание, показано на потребители, често с цел популяризиране на продукти или услуги.	Съдържание, поведение, договор, хоризонтални рискове (ХР) за здравето, ХР за неприкосновеността на личния живот, ХР от дискриминация
Удостоверяване/ проверка на възрастта	Методи, използвани за потвърждаване на възрастта на потребителите, за да се гарантира, че отговарят на изискванията на платформата за възраст.	Съдържание, ХР за здравето, ХР за неприкосновеността на личния живот, ХР от дискриминация
Чатботове с ИИ	Автоматизирани системи, които симулират разговор с потребители чрез изкуствен интелект.	Съдържание, ХР за здравето
Филтри за красота	Инструменти, които подобряват или променят външния вид на потребителя на снимки или видеоклипове.	ХР за здравето
Коментари/мнения	Обратна връзка или изразяване на мнение относно съдържание или публикации.	Съдържание, поведение, договор, ХР за здравето, ХР за неприкосновеността на личния живот
Търговски практики	Стратегии и дейности, използвани от социалните медии+ за популяризиране и продажба на стоки и услуги	Поведение
Препоръки за контакти	Предложения към потребителите да се свързват с други потребители в социалните медии+.	Контакти, ХР за здравето, ХР за неприкосновеността на личния живот
Препоръки за съдържание	Предложения, предоставени на потребителите.	Съдържание, ХР за здравето, ХР за неприкосновеността на личния живот, ХР от дискриминация
Настройки по подраждане	Начални настройки на социалните медии+, които са активни, когато потребителят получи достъп до тях за първи път.	Съдържание, ХР за неприкосновеността на личния живот
Редакционно съдържание	Съдържание, създадено от професионални автори или редактори за онлайн платформа.	Съдържание
Генеративен изкуствен интелект	Генеративен изкуствен интелект, който създава ново съдържание или данни.	Поведение, Съдържание, ХР за здравето, ХР за неприкосновеността на личния живот
Географско позициониране	Използване на данни за определяне на физическото местоположение на потребител.	ХР за здравето, ХР за неприкосновеността на личния живот
Лутбоксове	Виртуални предмети, съдържащи случайни награди, които често се закупуват с реални пари.	Поведение, ХР за здравето
Пазари	Социални медии+, където потребителите могат да купуват и продават стоки или услуги.	Съдържание, Поведение, Договор, ХР за здравето
Уведомления	Сигнали или съобщения, които информират потребителите за дейности или актуализации на платформата.	ХР за здравето
Проектиран онлайн интерфейс	Оформление и характеристики на социалните медии+.	ХР за здравето
Родителски контрол	Инструменти за настойниците, с които да наблюдават и управляват онлайн дейностите на ненавършилите пълнолетие лица.	ХР за здравето, ХР за неприкосновеността на личния живот
Лични съобщения	Индивидуална комуникация между потребители, която не е публично видима.	Контакт, Договор
Докладване и защита	Механизми, чрез които потребителите могат да сигнализират за вредни проблеми на дадена платформа и да ги отстраняват.	Поведение, Съдържание, ХР за неприкосновеността на личния живот, ХР от дискриминация
Общи условия	-	Договор
Генерирано от потребител съдържание	Всеки вид съдържание — като текст, видеоклипове, изображения, отзиви или коментари — което се създава и споделя от потребителите в социалните медии+.	Поведение, Съдържание, ХР за здравето, ХР за неприкосновеността на личния живот

Източник: MANOLIOS, S., Матрица за защита на ненавършилите пълнолетие лица онлайн, CHAUDRON, S., SALA, A. и GOMEZ, E. (редактори), Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург, 2026 г., JRC147657.

Препоръки

Въпреки свързаните с това предизвикателства, политиките за насърчаване на безопасността на децата в интернет трябва да бъдат проектирани по начин, ориентиран към нуждите и съобразен с етапа на развитие, който отчита сложните и разнородни социални и индивидуални ситуации и произход на децата и подрастващите. В един все по-дигитализиран свят, независимо дали ненавършилите пълнолетие лица се считат за „активни потребители“ или не, те често биват пасивно излагани на социалните медии+ от основните полагащи грижи лица, още през първите дни от живота си.

Предизвикателството за политиците е да отразят тази сложност в целенасочени политики, като същевременно осигурят ефективно прилагане и оценка. Наличието на солидни доказателства за това какви рискове и вреди са свързани с различните социални медии и другите цифрови услуги е от решаващо значение за определянето на подходящи действия за защита и подкрепа на ненавършилите пълнолетие лица онлайн. Конкретни характеристики, функционалности или формати, внедрени в социалните медии+, могат да бъдат вредни в различна степен в зависимост от социалните и личните обстоятелства на детето или подрастващия/ата.

Ненавършилите пълнолетие лица, принадлежащи към расови, етнически и религиозни малцинствени групи, с мигрантски произход, членове на общността ЛГБТИК+, лицата със специални образователни потребности и увреждания или с вече съществуващи психични заболявания, могат да бъдат особено изложени на вреди в интернет. Това излагане се усилва от цифровите услуги, които интегрират вредно, манипулативно или предизвикващо пристрастяване съдържание или са проектирани с такъв замисъл. С развитието на тези характеристики следва да се развиват също така научните изследвания и събирането на доказателства.

За да се осъществи това изследване, един елемент е от ключово значение: надеждни данни, идващи директно от източника — самите доставчици. Единствено чрез достъп до съответните данни изследователите, образователните специалисти и политиците могат да разберат системните рискове, да следят възникващите заплахи и да разработват подходящи защитни мерки.

ЕС предприе съществени стъпки за улесняване на научните изследвания чрез смислен, пропорционален и ефективен достъп до данни от онлайн платформи, по-специално в рамките на Закона за цифровите услуги, който улеснява достъпа както до публични, така и до непублични данни с цел проучване на системните рискове, засягащи ненавършилите пълнолетие лица в интернет. Въз основа на тази съществуваща рамка и на мерките, които доставчиците следва да предприемат [Вж. също препоръките в глава 4], биха могли да бъдат разглеждани следните препоръки:

„Препоръките относно използването на социалните медии от деца и подрастващи следва да се основават на доказателства и да се базират на най-добрите налични научни изследвания.“

— ПРОФ. КРИСТОФ ПИЕ,
РЪКОВОДИТЕЛ НА КАТЕДРАТА ПО
ПСИХОСОМАТИЧНА МЕДИЦИНА
И ПСИХОТЕРАПИЯ, УНИВЕРСИТЕТ ЗА
ПРОДЪЛЖАВАЩО ОБРАЗОВАНИЕ В КРЕМС

ПРЕПОРЪКА 1**Надграждане на доказателствата в недостатъчно проучени области с цел укрепване на основаното на факти създаване на политики**

Изследователите следва да продължат да надграждат доказателствата относно рисковете и възможностите, свързани с използването на социалните медии+ от деца и подрастващи в недостатъчно проучени области. Ключовите области, които трябва да бъдат подсилени, включват разнородните въздействия от използването на социалните медии+ от ненавършили пълнолетие лица през целия им период на развитие, използването на пари от ненавършили пълнолетие лица в интернет (включително на онлайн пазари), инструментите за изкуствен интелект (включително ИИ спътници) и етичното проектиране на социалните медии+. Контролираните проучвания с потребители в конкретни социални медии и цифрови услуги са важни за изследване на въздействието на определени или характеристики на проектирането или група от такива. За да се изяснят причинно-следствените ефекти на определени характеристики, следва да се провеждат рандомизирани контролирани изпитвания (РКИ). Доставчиците носят важна отговорност за улесняването на такива проучвания, като предоставят достъп на независими изследователи.

Потенциалните положителни ефекти от използването на социалните медии+, например в структурирана среда за полагане на грижи или в образователни институции, са друга област, която следва да бъде проучена по-задълбочено. Социалните и индивидуалните фактори, които оказват влияние върху въздействието на използването на социалните медии+ върху развитието на ненавършили пълнолетие лица, както и взаимодействието между тези фактори, също следва да бъдат проучени по-задълбочено. Тези познания са необходими за предоставяне на информация и укрепване на основаното на факти създаване на политики, насърчаващи безопасността и средствата за подкрепа на децата онлайн.

ПРЕПОРЪКА 2**Доставчиците следва активно да привличат независими академични експерти при разработването на стратегии и инструменти за намаляване на риска**

Освен спазването на приложимите правила, доставчиците на социални медии и други цифрови услуги следва активно да включват независими експерти и ненавършили пълнолетие лица в разработването на своите стратегии и инструменти за намаляване на риска, както и при разработването на конкретни функции и услуги за ненавършили пълнолетие лица онлайн. Следва да бъде представена експертиза от широк спектър от дисциплини и чрез използване на разнообразни методологии, за да се гарантират солидни и добре обосновани изводи.

ПРЕПОРЪКА 3**Предоставяне на дългосрочно финансиране за европейски широкомащабни лонгитудинални научни изследвания и продължаване на подкрепата за рандомизирани контролирани изпитвания**

Примери, като Северноамериканското проучване на когнитивното развитие на мозъка на пограстващите (ABCD), биха могли да вдъхновят европейски широкомащабни лонгитудинални научни изследвания, свързани с безопасността на децата онлайн. Наличието на европейски широкомащабни данни от лонгитудинални изследвания (обхващащи десетгодишен или по-дълъг период) е важно, за да се подкрепи възприемането на подход, основан на аспектите на развитието и невробιологичните аспекти, към безопасността на децата онлайн. Това ще помогне да бъдат отстранени пропуските в голяма степен корелационните констатации в европейския контекст, що се отнася до въздействието на социалните медии+ върху развитието, физическото и психичното здраве на ненавършилите пълнолетие лица и излагането им на вреди онлайн.

Рандомизираните контролирани изпитвания са от ключово значение и за подсилване на доказателствената база, на която се опира политиката. Финансирането на научните изследвания следва изрично да подкрепя подходите, основани на развитието и психопатологията, изследващи податливостта на ненавършилите пълнолетие лица на онлайн рискове, повлияна от социални и индивидуални фактори в детска и юношеска възраст.

ПРЕПОРЪКА 4**Инвестиране в сигурна, споделена европейска научноизследователска инфраструктура, за да се осигури безопасен достъп до данните на ненавършилите пълнолетие лица**

Европейският съюз и неговите държави членки следва да инвестират в сигурна, споделена европейска научноизследователска инфраструктура, основана на принципите за управление на данни „FAIR“ [\[Виж по-долу\]](#), която да дава възможност на изследователите и политиците да имат достъп и до чувствителни, непублични данни относно защитата на ненавършилите пълнолетие лица в интернет, при пълно спазване на приложимите закони за неприкосновеността на личния живот и защитата на данните.

Споделената инфраструктура следва да интегрира FAIR принципите (лесно намиране, достъпност, оперативна съвместимост и повторно използване)¹¹ за управление, съхранение и поддръжка на научни данни, за да се гарантира устойчивостта, надеждността и възможността за повторна употреба на данните и научните изследвания. Следва да се сътрудничи с научната общност, за да се осигури непрекъснато подобряване и достъпност на данните, както и използването на методологични иновации.

11. FAIR принципите за управление, съхранение и поддръжка на научни данни бяха въведени през 2016 г. в публикация в списанието Scientific Data. Принципите имат за цел да се подобри инфраструктурата, подпомагаща повторното използване на научни данни, чрез подобряване на способността на машините и физическите лица да намират и използват данни. Вж.: Wilkinson, M.D., et al. (2016 г.). [Принципите за управление, съхранение и поддръжка на научни данни „FAIR“](#). Научни данни, 3.

Доставчиците на социални медии и други цифрови услуги следва да бъдат насърчавани да допринасят за развитието на споделена научноизследователска инфраструктура, за да се укрепи доказателствената база за мерките за защита на ненавършилите пълнолетие лица в интернет.

ПРЕПОРЪКА 5

Подсилване на прилагането на правилата за достъпа на изследователите до данни и контрола на данните от тях

С член 40 от делегирания акт, наречен „Акт за цифровите услуги“ (АЦУ), от юли 2025 г. по принцип бе открит нов начин за достъп на одобрени изследователи до данни от онлайн платформи. Тези данни могат да бъдат използвани за провеждане на научни изследвания, допринасящи за откриването, идентифицирането и разбирането на системни рискове, както и за оценяването на мерките за смекчаване на риска, насърчаващи безопасността на децата онлайн.

Успехът на тази идея зависи от това дали доставчиците на социални медии и на други цифрови услуги спазват правилата и дали регулаторните органи прилагат ефективно същите тези правила. Той се опира и на обсега на обхванатите услуги, както и на качеството и непрекъснатостта на предоставяните данни. Комисията следва да оцени оперативното изпълнение на изискванията за достъп до данни и контрол на данни по член 40, след като изследователите натрупат първоначален опит съгласно делегирания акт. Това е от ключово значение, за да се гарантира, че онлайн платформите предприемат действия по исканията за достъп до данни за целите на съответствието, оценката на риска и научните изследвания.

Задълженията за достъп до данни са не само ключов елемент от инструментариума за прозрачност на АЦУ, но са и част от по-широките отговорности на доставчиците на социални медии и на други цифрови услуги за смекчаване на риска. По-малките платформи също следва да бъдат насърчавани да предоставят на изследователите достъп до данните, като се имат предвид рисковете, които тези платформи пораждаат за ненавършилите пълнолетие лица, и ролята на независимата проверка при справянето с тези рискове. Използването на FAIR принципите за управление, съхранение и поддръжка на научни данни следва да бъде стандартът при изпълнението на член 40.

03

Защита на ненавършилите пълнолетие лица в една бързо променяща се среда на социалните медии+

В предходната глава бяха разгледани разнообразните рискове, на които са изложени децата и подрастващите чрез използването на социални медии и други цифрови услуги за тяхното психическо и физическо здраве и благосъстояние, както и как тези рискове се преплитат със социални и индивидуални фактори, за да увеличат излагането на ненавършилите пълнолетие лица на вреда.

В настоящата глава се разглежда как съществуващото законодателство и инструментите, с които разполагат в момента ЕС и неговите държави членки, се справят с тези рискове и повишават безопасността на децата онлайн.

Настоящият анализ се основава на третия и четвъртия стълб от Шестте ръководни принципа, представени от съпредседателите с цел насочване на усилията за повишаване на безопасността на децата онлайн: защита на децата, отговорност на доставчиците на социални медии и други цифрови услуги и права на потребителите. Настоящата глава започва с разглеждане на основните законодателни инструменти и средства, с които разполагат ЕС и държавите членки, като се подчертават примери за успешното им прилагане до момента.

Основните законодателни инструменти на ЕС в областта на безопасността на децата в интернет бяха една от ключовите отправни точки за размислите на съпредседателите относно начините за засилване на защитата на ненавършилите пълнолетие лица онлайн. Разбирането на съдържанието и обхвата на най-ефективните инструменти на равнище ЕС и установяването на пропуски в законодателството и/или при прилагането му също бяха сред основните теми, обсъдени на заседанията на Специалната група.

Широко се признава, че ЕС е създал мощна законодателна рамка, но технологиите се развиват бързо, моделите на стопанска дейност се адаптират, появяват се нови функции и регулаторите трябва да се приспособяват съответно, било то при прилагането на съществуващите правила или при запълването на пропуските. Защитата на ненавършилите пълнолетие лица в бързо променящата се среда на социалните медии и свързаните с тях услуги изисква постоянна оценка и внимание, за да се поддържа темпото.

В раздела „Незавършени задачи“ са набелязани няколко области, в които съществуващите инструменти и средства трябва да бъдат подсилени. Главата завършва с представянето на поредица от препоръки за това как да се засили прилагането на тези съществуващи инструменти и как по-ефективно да се противодейства на вредните практики, както и на характеристиките и функционалностите, използвани от социалните медии и другите цифрови услуги, с цел да се подсили защитата на децата в интернет.

Необходимост от съобразени с възрастта мерки за защита на децата онлайн

Както беше разгледано в глава 1, ефективният подход към безопасността на децата онлайн трябва да се основава на разбирането, че развитието на децата и подрастващите протича на етапи. В различни моменти по пътя им към зрелостта ненавършилите пълнолетие лица са особено изложени на специфични рискове. Развиващите се способности на децата и подрастващите определят отчасти степента, в която те са подготвени да се справят с тези рискове.

В този анализ за отправна точка са взети съответните международни и европейски рамки относно правата на детето^а. Мерките за насърчаване на безопасността на децата в интернет трябва да се основават на признаването на правата на децата. Променящите се роли на лицата, полагащи грижи, и на образователните специалисти при надзора върху използването на социалните медии и другите цифрови услуги от ненавършилите пълнолетие лица също трябва да бъдат по-добре отразени в инструментите за защита на децата.

Нарастващият политически импулс за ограничаване на достъпа и използването от деца и подрастващи на потенциално вредни социални медии и други цифрови услуги е стъпка в правилната посока към формиране на подход към безопасността на децата онлайн, който е по-чувствителен към тяхното развитие. Първите резултати от държави, които са въвели общи възрастови ограничения за достъп до социалните медии (например Австралия), показват, че повечето ненавършили пълнолетие лица намират начин да заобиколят тези правила²³³.

В същото време някои ненавършили пълнолетие лица са се оттеглили от рисковите социални медии⁺ и сега разполагат с повече време за дейности извън интернет (включително спорт и социални контакти лице в лице). Това показва, че постепенната промяна в нормите за използване на социални медии и други цифрови услуги от ненавършили пълнолетие лица е възможна и трябва да бъде призната.

Въпреки това остават няколко предизвикателства за успешното въвеждане на възрастови ограничения, които да засилят защитата на ненавършилите пълнолетие лица онлайн и да им позволят да се възползват от възможностите, предлагани от цифровия свят. Тези предизвикателства се разглеждат по-нататък в настоящата глава като част от раздела „Незавършени задачи“.

а. По-специално Конвенцията на ООН за правата на детето и общите коментари на Комитета по правата на детето, Хартата на основните права на Европейския съюз и Стратегията на ЕС за правата на детето.

Осигуряване на характеристики за безопасност още при проектирането на онлайн пространството

Налице е все по-голям обем доказателства, които сочат потенциално вредните последици от използването на социалните медии и други цифрови услуги от ненавършили пълнолетие лица, както е разгледано в глава 2. Рисковете, пред които са изправени децата и подрастващите в средата на социалните медии+, не са случайни. В много случаи те са резултат от съзнателни решения на доставчиците на социални медии и други цифрови услуги, които са проектирани с цел да се увеличи максимално ангажираността на потребителите, включително на ненавършилите пълнолетие лица, които имат лесен достъп до тях. Непрекъснатото развитие на социалните медии+ с цел привличане и задържане на ангажираността на потребителите се е превърнало в част от основните бизнес модели на много доставчици.

Все по-често се отправят призови към регулаторите да прилагат подход, основан на риска, и да се справят с присъщите рискове, включително пристрастяването или компулсивното използване, които определени характеристики и функционалности представляват за децата и подрастващите, за да се гарантира, че социалните медии и другите цифрови услуги са проектирани да бъдат безопасни. Въпреки многото примери за успешно прилагане на мерки за справяне с такива проблеми, регулаторите често се оказват „в отбранителна позиция“.

Понастоящем регулаторите обикновено трябва да докажат, че конкретни характеристики и функционалности са вредни, след като вече са били внедрени на единния пазар и потенциално са били използвани от милиони деца и подрастващи. Доставчиците на социални медии и други цифрови услуги следва да носят по-голяма отговорност да гарантират и докажат, че характеристиките в техните услуги не са вредни, преди да ги предоставят на ненавършили пълнолетие лица.

Поради това би могло да се превърне в правило, че доставчиците на социални медии и други цифрови услуги, които пускат, експлоатират или актуализират услуги, които могат да представляват риск за деца и подрастващи, трябва да докажат, че техните услуги или нови функции са безопасни за използване от ненавършили пълнолетие лица преди тяхното внедряване. Защитата на децата и подрастващите следва да бъде неразделна част от архитектурата на социалните медии+ и да представлява основен стандарт още в самото начало на тяхното разработване и проектиране.

„Нито една играчка, лекарство или превозно средство не достига до децата без независима оценка преди пускането им на пазара; цифровите продукти са очевидното изключение, което се проверява едва след като вредата вече е видима.“

— АЛЕКС КУНИ, ГЛАВЕН ИЗПЪЛНИТЕЛЕН
ДИРЕКТОР И СЪОСНОВАТЕЛ,
CYBERSAFEKIDS

Засилване на правоприлагането и оценка

Не на последно място, трябва да се засили прилагането на съществуващото законодателство на ниво ЕС и на национално ниво. ЕС разполага с един от най-модерните набори от законодателни инструменти в света, които може да използва, за да гарантира, че ненавършилите пълнолетие лица могат да се движат онлайн безопасно и с увереност. Ефективността на тези правила обаче се определя от тяхното прилагане. Пропуските в съществуващото законодателство трябва да бъдат запълнени, а сътрудничеството между регулаторите на ниво ЕС и на национално ниво — засилено.

Възможно е да са необходими допълнителни ресурси за подобряване на капацитета за прилагане. Оценката на съществуващите инструменти е от съществено значение, за да се гарантира, че законодателството и прилагането му дават резултати. Гражданското общество и изследователите имат важен принос в това отношение. Тяхната роля следва да бъде засилена, за да се гарантира, че законодателството се разработва и прилага ефективно, с цел децата и подрастващите да могат да растат безопасно онлайн.

Съществуващо законодателство на ЕС

В следващия раздел се разглеждат съществуващото законодателство на ЕС и инструментите, с които разполагат ЕС и държавите членки, за защита на ненавършилите пълнолетие лица⁶ онлайн. Този анализ се фокусира върху законодателството на ЕС, за което съпредседателите на Специалната група считат, че се нуждае от по-нататъшно укрепване или по-ефективно прилагане. Разбира се, има много важни инструменти, които не са разгледани подробно в настоящата глава, но съставляват съществена част от съществуващата политика на ЕС.

По-специално, те включват Рамковото решение от 2008 г. относно борбата с расизма и ксенофобията, Директивата относно борбата с насилието над жени и домашното насилие, Директивата относно процесуалните гаранции за децата, които са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство, Директивата за правата на жертвите на престъпления и Препоръката на Комисията относно интегрираните системи за закрила на детето.

Превантивните политики, като например цифрово образование и грамотност (включително грамотност в областта на изкуствения интелект), образование за благосъстоянието и подкрепа за ненавършили пълнолетие лица, полагащи грижи лица и образователни специалисти, се разглеждат в глава 4, в която се поставя акцент върху предоставянето на възможности на децата и подрастващите онлайн.

АКТ ЗА ЦИФРОВИТЕ УСЛУГИ (АЦУ) И НАСОКИ ОТНОСНО

ЗАЩИТАТА НА МАЛОЛЕТНИТЕ И НЕПЪЛНОЛЕТНИТЕ ЛИЦА

С Акта за цифровите услуги (АЦУ) се определят напълно хармонизирани правила за предоставянето на посреднически услуги с цел създаване на безопасна, предвидима и надеждна онлайн среда, която защита правата на потребителите, по-специално на ненавършилите пълнолетие лица. Актът за цифровите услуги беше приет през 2022 г. и влезе в пълна сила за много големите онлайн

6. Забележка: В следващите раздели на настоящата глава термините „деца“ и „ненавършили пълнолетие лица“ се използват в смисъла, в който са ползвани в конкретни законодателни актове.

платформи (МГОП) и много големите онлайн търсачки (МГОТ)^в на 25 август 2023 г. АЦУ влезе в сила за всички останали услуги, попадащи в обхвата му, на 17 февруари 2024 г.

На фона на разрастването на цифровите услуги, които са се превърнали във важна част от ежедневието ни в цифровата ера, АЦУ развива основните принципи, заложи в Директивата за електронната търговия от 2000 г., за да се справи с новите рискове и предизвикателства, пред които са изправени ненавършилите пълнолетие лица днес в интернет, и да насърчи отговорното поведение на доставчиците на цифрови услуги.

В крайна сметка АЦУ има за цел да създаде онлайн среда, в която всеки може да се ползва от своите основни права. Това включва налагането на задължения на онлайн платформите да осигуряват високо ниво на неприкосновеност на личния живот, безопасност и сигурност за ненавършилите пълнолетие лица онлайн²³⁴.

Обхват

По-конкретно, с АЦУ се регулират доставчиците на посреднически услуги. Това са цифрови услуги, които улесняват хостинга на съдържание на трети страни и взаимодействията в интернет. Определението за посреднически услуги обхваща доставчици, които просто предават информация (например доставчици на интернет услуги), услуги за „кеширане“ (предаване на информация с временно съхранение), включително мрежови оператори; и хостинг на данни по искане на потребителите (например доставчици на облачни услуги и онлайн платформи).

Като примери за посреднически услуги се посочват всички онлайн платформи, като например онлайн пазари, социални медии, онлайн игри или видеоигри, в които потребителите могат да играят и да създават свое собствено съдържание (освен ако тези функции не са само незначителни „допълнения“ към съществуваща видеоигра), магазини за приложения, сайтове за споделяне на видео-клипове и за стрийминг, както и онлайн платформи, където потребителите могат да разглеждат, публикуват и споделят съдържание.

Актът за цифровите услуги не се прилага за частни или директни (междупличностни) съобщения или функции, нито за цифрови услуги без посредническа функция^г. За да се гарантира пропорционалност, някои от задълженията, които АЦУ налага на онлайн платформите, не се прилагат за доставчиците на онлайн платформи, които се квалифицират като микро- или малки предприятия поради приходите и броя на персонала си. Това изключение не се прилага, ако тези услуги са определени като МГОП с оглед на броя на техните потребители.

Прилагане

АЦУ дава правомощия на Комисията да започва официални разследвания срещу най-големите платформи въз основа на широк спектър от рискове за ненавършилите пълнолетие лица, като същевременно запазва гъвкавост за реагиране на нови рискове и технологични развития. Разследванията трябва по всяко време да спазват принципа на справедлив процес и всички други необходими правни гаранции за предприятията.

в. Съгласно АЦУ, МГОП и МГОТ се дефинират като услуги с над 45 милиона активни потребители месечно в ЕС.

г. „Посредническа функция“ се отнася до услуги, които улесняват разпространението на съдържание на трети страни между различни получатели на тази услуга. Примери за услуги, които не изпълняват посредническа функция, са онлайн търговците на дребно, много видеоигри без взаимодействия с трети страни или създаване на съдържание, както и отделни уебсайтове или приложения.

Предвид напълно хармонизираните правила на АЦУ, който е пряко приложим регламент, държавите — членки на ЕС не могат да приемат или поддържат национално законодателство, което дублира АЦУ или налага задължения на доставчиците на посреднически услуги. Това включва налагането на задължения на онлайн платформите за проверка на възрастта.

Това би засегнало прякото и еднакво прилагане на правилата в целия единен пазар. Националното законодателство, в съответствие с правото на Съюза, може обаче да предвижда минимална възраст за достъп до определени продукти или услуги, както е посочено и в насоките на Комисията относно защитата на малолетните и непълнолетните лица.

Прилагането на АЦУ се основава на система от споделени правомощия за надзор и правоприлагане между националното и европейското равнище. По отношение на МГОП и МГОТ (вж. по-долу) Комисията има изключителни правомощия за надзор над тези доставчици.

МГОП и МГОТ

Съгласно АЦУ за много големите онлайн платформи (МГОП) и много големите онлайн търсачки (МГОТ)^д се прилагат допълнителни задължения предвид техния широк обхват и влияние. Тези задължения са в отговор на опасенията относно широко разпространените рискове, които тези услуги могат да причинят, като за целта се прилагат най-високите стандарти за дължима грижа.

Съгласно АЦУ²³⁵, МГОП и МГОТ трябва проактивно да идентифицират, оценяват и намаляват реалните и предвидими системни рискове, произтичащи от предоставянето на техните услуги, включително рискове, засягащи ненавършилите пълнолетие лица. За платформи с по-малко от 45 милиона потребители месечно националните органи в държавата — членка на ЕС, в която дружеството е установено, отговарят за прилагането на АЦУ.

МГОП и МГОТ трябва да въведат разумни, пропорционални и ефективни мерки за смекчаване на идентифицираните рискове. Това може да включва адаптиране на начина на проектиране, характеристиките и функционирането на техните услуги, както и адаптиране на алгоритмичните системи, използвани като част от техните услуги. МГОП и МГОТ трябва да предоставят на потребителите поне една опция за всяка от своите препоръчващи системи, която не се основава на профилиране.

Предвид необходимостта да се гарантира проверка от независими експерти, доставчиците на МГОП и МГОТ носят отговорност чрез независим одит за спазването на задълженията си съгласно АЦУ.

Насоки на АЦУ относно защитата на малолетните и непълнолетните лица

В насоките на АЦУ относно защитата на малолетните и непълнолетните лица се определя стандартът за прилагане, за да се гарантира, че всички онлайн платформи, достъпни за ненавършили пълнолетие лица, осигуряват висока степен на неприкосновеност на личния живот, безопасност и сигурност за ненавършилите пълнолетие лица, които използват техните услуги.

Основните препоръчани мерки в насоките включват:

д. За пълния списък на определените МГОП и МГОТ вж.: Европейска комисия (2026 г.). [Надзор над определените много големи онлайн платформи и търсачки съгласно АЦУ](#).

- // По подразбиране профилите на ненавършилите пълнолетие лица да бъдат настроени на най-високото ниво на поверителност, безопасност и сигурност, като например геолокация и препоръки на други профили.
- // Въвеждане на проверка на възрастта, когато определени продукти или услуги представляват висок риск за ненавършилите пълнолетие лица (например достъп до порнографско съдържание) и когато тези рискове не могат да бъдат намалени чрез по-малко ограничителни мерки. Ясно да се дефинира какво платформата счита за съдържание и поведение, които са вредни за ненавършилите пълнолетие лица. Това включва всяко съдържание и поведение, което е незаконно съгласно правото на ЕС или националното право. Да се предоставя информация относно тези стандарти и очаквания. Да се установят политики и процедури за модерирание, които определят как се откриват и модерират съдържанието и поведението с цел ограничаване на излагането на ненавършилите пълнолетие лица на тях.
- // Да се предотвратява контактът на неизвестни профили с ненавършили пълнолетие лица и да се скрива тяхната лична информация, данни и съдържание в социалните медии от профили, с които те не са свързани. Например, две определени МГОП автоматично са настроили профили на потребителите на възраст под 16 години като частни. Това означава, че видеоклиповете, които те качват, могат да се гледат само от хора, които те одобряват.
- // Да се забрани на потребителските профили да изтеглят или да правят екранни снимки на съдържание, публикувано от ненавършили пълнолетие лица, с цел предотвратяване на сексуално изнудване.
- // Да се модифицират препоръчващите системи, за да се намали рискът ненавършилите пълнолетие лица да се сблъскат с вредно съдържание или да попаднат в т.нар. „заешки дупки“, при които ненавършилите пълнолетие лица са изложени на продължителни вериги от съдържание, свързано с хранителни разстройства, самонараняване или самоубийство.
- // Да се въведат предпазни мерки за чатботовете с изкуствен интелект, интегрирани в онлайн платформите. Да се предупреждават ненавършилите пълнолетие лица, че взаимодействията с функции, задвижвани от изкуствен интелект, се различават от човешките взаимодействия и че информацията, предоставяна от такива функции, може да бъде фактически неточна или подвеждаща.
- // Да се въведат мерки за подобряване на инструментите за модерирание. Да се гарантира, че механизмите за докладване, обратна връзка и подаване на жалби от страна на потребителите са ефективни, видими,

„Направете Насоките по член 28 от Акта за цифрови услуги задължителни за доставчиците на цифрови услуги. Това би било ефективно, легитимно, в съответствие със съществуващото законодателство и регулиране и, най-важното, би било ключово средство за зачитане на правата на децата в цифровата среда.“

— СОНЯ ЛИВИНГСТЪН,
ПРОФЕСОР В ЛОНДОНСКОТО УЧИЛИЩЕ
ПО ИКОНОМИКА И ПОЛИТИЧЕСКИ НАУКИ
И ЧЛЕН НА МРЕЖАТА EU KIDS ONLINE

подходящи за деца и лесно достъпни. Да се гарантира, че тези механизми позволяват докладване и обратна връзка по всички относими елементи от преживяването на ненавършилите пълнолетие лица на платформата.

- // Да се въведат минимални изисквания за инструменти за родителски контрол. Тези инструменти следва да са подходящи за възрастта, лесни за използване, достъпни и лесни за активиране. Те следва също така следва да са оперативни съвместими, ефективни и да не ограничават непропорционално правата на ненавършилите пълнолетие лица на неприкосновеност на личния живот или достъп до услуги.
- // Да се въведат инструменти за подкрепа на потребителите. Това включва директно видими предупредителни съобщения, връзки към съответни линии за подкрепа или други източници, когато ненавършилите пълнолетие лица търсят, качват, създават, споделят и получават съдържание, което е потенциално незаконно. Могат да се внедрят и опции за запазване на контрол върху преживяването на ненавършилите пълнолетие лица чрез ограничаване на взаимодействията и контактите.
- // Да се осигури защита на ненавършилите пълнолетие лица срещу практики на икономическа експлоатация. ненавършилите пълнолетие лица не трябва да бъдат излагани на практики и техники, които могат да доведат до прекомерни или нежелани разходи или до пристрастяване (например платени „лутбоксове“).
- // Да се установят практики за управление, включително вътрешни политики, процеси, роли и отговорности, за да насърчават култура на безопасност за ненавършилите пълнолетие лица по отношения на услугата.
- // Да се гарантира, че цялата информация, предупрежденията и всяка друга комуникация са подходящи за деца, съобразени с възрастта, лесни за разбиране и достъпни за всички ненавършили пълнолетие лица, както и че са представени ясно и на съответното място на ползване. По-общо казано, съгласно АЦУ всички потребители, включително ненавършилите пълнолетие лица, са защитени чрез минимални изисквания (например, онлайн платформите трябва да представят своите общи условия на разбираем език на местния език в ЕС, така че потребителите, включително ненавършилите пълнолетие лица, да са запознати с общите условия, които приемат).

Подход, основан на риска

В насоките по АЦУ се възприема подход, основан на риска, тъй като различните онлайн платформи могат да представляват различни видове или нива на риск за ненавършилите пълнолетие лица. В насоките се признава, че тези рискове могат да варират в зависимост от размера, обхвата и вида на платформата, нейния характер, предвиденото или настоящото ѝ използване, характеристиките и потребителската ѝ база, въздействието ѝ върху правата на децата, както и върху други права и свободи. Платформите следва да вземат предвид тези фактори при прилагането на насоките.

В съответствие с този подход, основан на риска, в насоките се определя как доставчиците следва да изпълняват задълженията си за осигуряване на високо ниво на неприкосновеност на личния живот, безопасност и сигурност за ненавършилите пълнолетие лица по пропорционален и подходящ начин. Доставчиците следва да отчитат въздействието на предприетите от тях защитни мерки върху правата на детето и други права и свободи, като основават тези мерки на най-високите налични стандарти, както и на гледната точка и правата на децата. В този контекст принципът

на предпазливост следва да се прилага, когато има индикации, че дадена практика, характеристика или избор при проектирането представлява риск за децата, докато не се докаже, че те не са вредни.

Конкретни забрани съгласно АЦУ

По отношение на рекламата АЦУ забранява на доставчиците на онлайн платформи да представят реклами, основани на профилиране чрез използване на лични данни на ненавършили пълнолетие лица, когато те са наясно с разумна сигурност, че получателят на услугата е ненавършило пълнолетие лица.

В АЦУ също така се забраняват „тъмните модели“. Това се отнася до начина, по който онлайн интерфейсите са проектирани, за да убеждават или манипулират потребителите да правят определени избори в противоречие с техните интереси. Забраната за „тъмните модели“ се прилага в ситуации, които все още не са обхванати от потребителското право (Директивата за нелоялните търговски практики (UCPD) и правилата за защита на данните (Общият регламент за защита на данните (ОРЗД)).

Доверени податели на сигнали

АЦУ също така улеснява докладването на незаконно съдържание (като незаконна реч на омразата и материали, съдържащи сексуално насилие над деца) и стоки от страна на потребителите, като налага използването на лесни за ползване системи за докладване, включително за ненавършили пълнолетие лица. На организациите на гражданското общество, които са експерти в откриването на определени видове незаконно съдържание в интернет, може да бъде предоставен статут на „доверен подател на сигнал“.

Сигналите за незаконно съдържание, подадени от „доверени податели на сигнали“ към платформите, се разглеждат с приоритет. Към момента над 70 организации са определени като доверени податели на сигнали от координаторите за цифрови услуги, като те представляват области на експертиза, вариращи от защитата на ненавършили пълнолетие лица в интернет, измамите и мошенничествата до борбата срещу фалшифицираните продукти.

ОБЩ РЕГЛАМЕНТ ОТНОСНО ЗАЩИТАТА НА ДАННИТЕ (ОРЗД)

Общият регламент относно защитата на данните (ОРЗД) възприема подход, базиран на риска, при обработването на лични данни. Колкото по-голям е рискът, който обработването на лични данни представлява за правата и свободите на физическите лица, толкова по-строги са задълженията, наложени на администраторите на данни, и толкова по-силни са гаранциите, които трябва да бъдат въведени.

В ОРЗД изрично се предвижда, че децата заслужават специална защита. Когато децата ползват онлайн услуга, съществува изискване да се гарантира, че са въведени специфични мерки за защита на данните, за да се осигури подходящо ниво на защита срещу рисковете, свързани с ползването на услугата от тяхна страна. В Регламента се признава, че децата може да не осъзнават напълно рисковете и последиците от начина, по който ще бъдат използвани техните лични данни.

Важни принципи на защита на данните

Организациите, които обработват данни, са длъжни да спазват принципите за защита на данните, които са от голямо значение за защитата на децата онлайн. Например принципът за свеждане на данните до минимум изисква от организациите да сведат до минимум количеството събирани данни за деца и последващото им използване.

Принципът за ограничаване на целта изисква, когато данните на децата се събират за една цел, те да не се използват от организацията за никаква друга цел. Принципът за целостта и поверителността изисква организацията да предприеме подходящи мерки за сигурност, за да защити данните на детето от незаконно или неразрешено използване.

Друга важна мярка е задължението за организациите, които събират и използват лични данни, да спазват задължението за защита на данните на етапа на проектирането и по подразбиране²³⁶. За тази цел е необходимо мерките за защита на данните да бъдат вградени в услугата още при нейното проектиране и по подразбиране да се използват най-високите настройки за поверителност.

Тези изисквания налагат също така организацията да предприеме подходящи технически и организационни мерки за защита на ненавършилите пълнолетие лица. За да се спазва този принцип, може да са необходими различни мерки в зависимост от предлаганата услуга и риска за субекта на данните. Мерките могат да включват:

- // гарантиране, че личните данни на децата не се споделят систематично с трети страни;
- // гарантиране, че самоличността или данните за контакт на децата не се предоставят на други лица без съгласието на родител;
- // деактивиране на геолокацията по подразбиране;
- // избягване на техниките за „побутване“, които насърчават или стимулират децата да предоставят ненужна информация.

В Общия регламент относно защитата на данните (ОРЗД) също така се определят специфични изисквания за прозрачност по отношение на децата. В него се изисква, когато децата използват продукт или услуга, която обработва техните лични данни (например, ако имат профил в дадена услуга), да се предоставят леснодостъпни обяснения на ясен и разбираем език за това как ще бъдат използвани личните данни на детето.

Това е особено важно, тъй като някои деца не осъзнават какво се има предвид под „лични данни“ (например снимки и видеозаписи) и че техните данни могат да бъдат използвани за цели като персонализиране на целеви реклами и преживявания в приложенията.

Правно основание

Основна характеристика за безопасност на ОРЗД е, че организацията, която обработва лични данни (администраторът на лични данни), трябва да разполага с правно основание за това. Тя трябва да се позовава на едно от шестте правни основания, установени съгласно ОРЗД²³⁷. Не съществува йерархия между шестте предвидени правни основания. Администраторите на данни следва да изберат най-подходящото основание, като вземат предвид изискванията на всяко от различните правни основания.

Едно от тези правни основания е съгласието. Съгласието трябва да бъде дадено свободно, конкретно, информирано и недвусмислено, изразено чрез ясно утвърдително действие, и физическите лица трябва да могат да го оттеглят толкова лесно, колкото са го дали²³⁸. Съгласието не може да бъде дадено свободно, ако децата нямат реален избор или се чувстват принудени да дадат съгласие. За да бъде съгласието информирано, администраторът трябва да обясни на ясен и прост език, достъпен за деца, как възнамерява да обработва събраните данни²³⁹.

Когато „услуга на информационното общество“^е (като платформи за социални медии и видеоигри) се позовава на съгласието като правно основание, децата могат да дадат съгласие за обработване на личните си данни, след като навършат 16 години.

ОРЗД предоставя възможност на държавите членки да понижат тази възраст в рамките на диапазона от 13 до 16 години. Когато детето е на възраст под 16 години, обработването е законно, ако е дадено съгласие или е получено разрешение от лицето, което носи родителска отговорност.

Държавите членки са установили различни възрастови граници, когато услугите на информационното общество се основават на съгласие. Според данните, налични към края на 2025 г., 7 държави членки са определили 13 години като минимална възраст за даване на съгласие, 6 държави членки — 14 години, 5 държави членки — 15 години, а 9 държави членки — 16 години.

В съответствие с принципа на отчетността администраторът на данни трябва да може да докаже, че е спазил ОРЗД. Това включва гарантиране, че полученото от тях съгласие е валидно. Въпреки това на практика за администратора може да бъде трудно да гарантира, че съгласието, получено от носителя на родителска отговорност, когато е приложимо, е валидно. Може да е трудно да се потвърди, че лицето, даващо съгласие от името на детето, разполага с законното правомощие да го направи.

Освен това, в съответствие с принципа на минимизиране на данните, администраторът следва да обработва само данните, необходими за тази цел, и да избягва обработването на чувствителни лични данни (като документи, посочващи чувствителни схеми за грижи), за да докаже по подходящ начин наличието на валидно съгласие.

Въпреки това изискването за получаване на съгласието на носителя на родителска отговорност не се прилага, когато данните се обработват на друго правно основание, като договор или законен интерес (вж. по-долу). Това означава, че когато компания за социални медии се позовава на едно от тези основания за обработване на данни на деца (например за създаване на профил за достъп до услугата и за взаимодействията им в рамките на услугата), допълнителните гаранции, свързани с обработването на данни на деца въз основа на съгласие, не се прилагат.

Когато дадена организация обработва лични данни въз основа на договор, всяка държава членка сама определя възрастта, на която детето може да сключи договор.

Друго правно основание, на което се позовават онлайн услугите, е законният интерес. Това се отнася до обработването на лични данни на дете за целите на законните интереси на администратора или на трета страна, освен когато пред такива интереси преимущество имат интересите

^е. Повечето онлайн услуги се считат за услуги на информационното общество. Това включва приложения, търсачки, платформи за социални медии, услуги за онлайн съобщения или интернет-базирани гласови телефонни услуги, онлайн пазари, услуги за стрийминг на съдържание (например услуги за видео, музика или игри), уебсайтове за новини или образователни уебсайтове, както и всички уебсайтове, предлагащи други стоки или услуги на потребителите чрез интернет. Вж.: Член 4(25) от ОРЗД.

или основните права и свободи на физическото лице. Легитимният интерес не е „по подразбиране“ правно основание за обработване.

Когато администраторите се позовават на законен интерес за обработване на лични данни на деца съгласно ОРЗД, в съответствие с принципа на отговорност, те трябва да гарантират, че отговарят на всички изисквания на член 6, параграф 1, буква е) от ОРЗД, преди да започнат обработването^ж. Едно от тези изисквания е, че пред законните интереси на администратора не трябва да имат преимущество интересите или основните права и свободи на детето²⁴⁰.

Съдът на ЕС отбелязва, че когато администраторът извършва такава оценка, е необходимо да се обърне особено внимание на случаите, в които субектът на данните е дете. Той отбелязва, в съответствие със съображение 38 от ОРЗД, че децата заслужават специална защита. Освен това Съдът на ЕС заяви, че такава специфична защита следва да се прилага при обработването на лични данни на деца за маркетингови цели или за създаване на личностни или потребителски профили, или при предлагане на услуги, насочени пряко към деца²⁴¹.

Администраторите следва също така да вземат предвид степента и интензивността на всякаква намеса в правата и свободите на детето. Те следва да могат да докажат, че висшите интереси на децата са били взети предвид като съображения от първостепенна важност и че са въведени подходящи предпазни мерки²⁴². Висшите интереси на детето следва да бъдат съображения от първостепенна важност при претеглянето на противоречащи си интереси.

Администраторите следва също така да вземат предвид разумните очаквания на детето относно начина, по който ще бъдат използвани личните му данни. Очакванията на детето могат също така да варират в зависимост от възрастта му²⁴³. В зависимост от сложността на обработването, ограничената способност на детето да разбере обработването на данни увеличава риска от неочаквани или несъразмерни последици от обработването.

Отбелязва се, че Европейският комитет по защита на данните (ЕКЗД) счита, че определени видове операции по обработване на данни, като обширно профилиране и дейности по рекламно таргетиране²⁴⁴, при определени ограничени изключения, по принцип няма да са в съответствие със задължението за осигуряване на специфична защита на децата²⁴⁵.

Когато законните интереси на администратора влизат в конфликт с интересите или основните права и свободи на детето, интересите и правата на детето по принцип следва да имат предимство. Когато това не е възможно, администраторът следва да се позове на друго правно основание за обработване на данните или да преустанови обработването им.

Други приложими разпоредби

В ОРЗД също така се предвижда засилена защита за децата по отношение на правото на изтриване, като се има предвид, че детето може да не е било напълно наясно с рисковете, свързани с обработването, и по-късно да пожелае тези данни да бъдат изтрити²⁴⁶. В него също така се предвижда, че децата не следва да бъдат обект на профилиране или автоматизирано вземане на решения²⁴⁷, и се осигурява специфична защита за децата при насочването на маркетингови дейности към тях²⁴⁸.

ж. Както потвърди Съдът на Европейския съюз (ЕСС), в член 6, параграф 1, буква е) от ОРЗД са поставени три кумулативни условия, за да бъде обработването законно: „първо, преследването на законен интерес от страна на администратора на лични данни или на трето лице; второ, необходимостта от обработването на лични данни за целите на преследваните законни интереси; и трето, че интересите или основните свободи и права на [субекта на данните] нямат предимство“. Вж.: Дело C-252/21, Meta/Bundeskartellamt (ECLI:EU:C:2023:537), точка 106.

Европейският комитет по защита на данните (ЕКЗД) е постановил, че „организациите като цяло следва да избягват профилирането на деца за маркетингови цели [...] и че такова профилиране следва да бъде разрешено при много ограничени обстоятелства, като например когато е необходимо за защита на благополучието/благосъстоянието на детето“²⁴⁹.

В ОРЗД също така се определят обстоятелствата, при които се изисква оценка на въздействието върху защитата на данните. Това изисква от организациите да оценят рисковете, свързани с предложеното обработване на личните данни на потребителите, и при необходимост да намалят риска, на който са изложени потребителите, включително децата. В оценките на риска следва да се отчитат различните възрасти и нужди, свързани с развитието, на децата потребители.

Оценките на риска за деца следва също така да отчитат рисковете, произтичащи от обработването на лични данни на деца, за тяхното общо благосъстояние. Това включва всякаква физическа, психическа или финансова вреда, на която те могат да бъдат изложени в резултат на обработването. Принципът за висшите интереси на детето трябва да бъде един от основните инструменти за оценка на риска при извършването на оценка на въздействието върху защитата на данните, свързана с обработването на лични данни на деца.

Когато рискът остава висок след въвеждането на предложените мерки, организацията е длъжна да се консултира със своя орган за защита на данните (ОЗД). Органът е длъжен да предостави писмено становище и може също така да използва правомощията си, включително да наложи забрана за обработване, когато рисковете са твърде високи и не могат да бъдат подходящо смекчени²⁵⁰.

АКТ ЗА ИЗКУСТВЕНИЯ ИНТЕЛЕКТ (АКТ ЗА ИИ)

В допълнение към АЦУ, с Акта за изкуствения интелект (Акт за ИИ) се установява всеобхватна правна рамка за регулиране на изкуствения интелект (ИИ) в ЕС. Актът за изкуствения интелект играе важна роля в укрепването на защитата на правата на децата, като налага предпазни мерки за защита на здравето, безопасността и основните права при разработването и внедряването на ИИ. В Акта за изкуствения интелект се следва подход, основан на риска, и се въвеждат правила за системите за изкуствен интелект в зависимост от възможното ниво на риск, което те могат да представляват.

Няколко случая на използване на ИИ със значително въздействие върху правата на децата са класифицирани като високорискови съгласно Акта за ИИ, например когато се използват в областта на образованието и професионалното обучение. Високорисковите системи за ИИ трябва да отговарят на определени изисквания, за да се гарантира, че са безопасни и надеждни, като например управление на риска, прозрачност и човешки надзор. По-специално, системата за управление на риска на дадена високорискова система за ИИ трябва да вземе предвид дали съществува вероятност от неблагоприятно въздействие върху лица на възраст под 18 години.

При оценката на въздействието върху основните права от конкретното използване на високорискова система с ИИ³, определени оператори на такива системи трябва да вземат предвид категориите хора и групи, които вероятно ще бъдат засегнати от използването на системата, като сред тях могат да бъдат и деца. Европейската комисия публикува за обществена консултация проект на Насоки относно класифицирането на високорисковите системи с ИИ, които включват

3. Задълженията за високорискови системи с ИИ, както са договорени в сборния пакет относно ИИ, ще започнат да се прилагат през декември 2027 г. (за самостоятелни системи за ИИ, като например някои системи за ИИ в образованието) и през август 2028 г. (за системи за ИИ, вградени в регулирани продукти, например играчки).

примери за това кои практики попадат в приложното поле на Акта за изкуствения интелект и кои остават извън него²⁵¹.

Освен това, поради динамичния характер на системите за ИИ, съзаконодателите бързо постигнаха съгласие по Сборния пакет от мерки в областта на цифровите технологии за ИИ, за да засилят още повече правилата, които допринасят и за по-добрата защита на ненавършилите пълнолетие лица. По-конкретно, новите правила забраняват системите за изкуствен интелект, които генерират съдържание без съгласие, сексуално експлицитно и интимно съдържание или материали, съдържащи сексуално насилие над деца, като например приложенията с ИИ за „разголване“. Задълженията за високорискови системи с ИИ, както са договорени в сборния пакет относно ИИ, ще започнат да се прилагат през декември 2027 г. (за самостоятелни системи за ИИ, като например някои системи за ИИ в образованието) и през август 2028 г. (за системи за ИИ, вградени в регулирани продукти, като например играчки).

Забранени практики

Актът за изкуствения интелект забранява практики, свързани с ИИ, които манипулират, заблуждават или се възползват от уязвимостта на децата. Тези забрани имат за цел да предотвратят манипулирането на ненавършили пълнолетие лица от системи с ИИ или експлоатирането на когнитивни и други ограничения, които децата могат да имат при вземането на решения, които иначе не биха взели, както и да ги защитят от вредно неправомерно влияние, манипулация и експлоатация.

Тези забрани влязоха в сила на 2 февруари 2025 г. Комисията публикува насоки относно забранените практики в областта на изкуствения интелект, които включват примери за това кои практики попадат в приложното поле на Акта за изкуствения интелект и кои остават извън него²⁵².

Пример за забранена практика, свързана с ИИ, е приложение, базирано на ИИ, което насърчава ненавършилите пълнолетие лица да изпълняват все по-рисковани предизвикателства, като катерене по мебели, проучване на високи рафтове или боравене с остри предмети, в замяна на цифрови награди и виртуални похвали. Такива системи използват уязвимостите на децата, като злоупотребяват с естествената им любознателност и желанието им за възнаграждения, и крият риск да им нанесат сериозна вреда.

Друг пример за забранена практика в областта на ИИ са игрите, проектирани да бъдат силно пристрастяващи, като използват уязвимостите, присъщи на децата и подрастващите (включително липсата на самоконтрол). Такива игри използват ИИ за анализ на индивидуалното поведение и предпочитанията на децата, въз основа на което създават персонализирани и непредсказуеми възнаграждения чрез пристрастяващи схеми на подсилване и допаминови цикли. Това насърчава прекомерната игра и компулсивното използване.

Тези игри са проектирани така, че да бъдат (или да имат ефекта на) силно пристрастяващи, като използват присъщите на децата уязвимости. Това включва ограничената им способност да разбират дългосрочните последици, податливостта им на натиск, липсата на самоконтрол и склонността към незабавно удовлетворение.

Модели на ИИ с общо предназначение

За най-ефективните модели за ИИ с общо предназначение (GPAI), свързани със системен риск, Актът за ИИ налага конкретни задължения за оценка и смекчаване на риска. За да спазят тези пра-

вила, повечето водещи доставчици на модели на ИИ с общо предназначение са подписали Кодекса за добри практики за модели на ИИ с общо предназначение²⁵³.

Доставчиците на модели на ИИ с общо предназначение трябва да оценяват и да смекчават конкретни рискови сценарии. Това може да включва рискове, свързани с разпространението на незаконно, невярно или дискриминационно съдържание, произтичащи от незаконно, насилствено, побуждащо към омраза, радикализиращо или невярно съдържание, както и да докладват резултатите от този процес на управление на риска на Европейската комисия преди пускането на пазара.

Част от мерките за смекчаване на риска, които доставчиците на модели на ИИ с общо предназначение трябва да предприемат, са извършването на мониторинг и филтрирането на входните данни на модела. Това включва предотвратяването на генерирането на вредно съдържание. Задълженията относно моделите на ИИ с общо предназначение влязоха в сила на 2 август 2025 г.

Задължения за прозрачност

За да се избегнат измамите, измамите на основата на прилика и заблудите, Актът за ИИ налага задължения за прозрачност за доставчиците и операторите на определени системи с ИИ²⁵⁴. Съгласно Акта за ИИ доставчиците трябва да гарантират, че системите с ИИ, предназначени за пряко взаимодействие с хора (като чатботове), са проектирани и разработени по начин, при който съответните лица са информирани, че взаимодействат със система с ИИ, освен ако това не е очевидно. Това задължение се прилага във всеки случай за чатботове, които взаимодействат с деца.

Разкриването на тази информация не преодолява напълно рисковете от емоционална зависимост. Въпреки това интерактивният и често увлекателен характер на тези системи налага необходимостта потребителите изрично да бъдат уведомени, че взаимодействат със система с ИИ, програмирана да засили тяхното ангажиране, а не с човек.

Системи с генеративен изкуствен интелект

Задължение на доставчиците и операторите на системи с генеративен изкуствен интелект е да маркират и да позволяват откриването на случаи, в които съдържание, като например изображения, аудио или видео, е било изкуствено генерирано или манипулирано, както и да обозначават убедителни фалшификати и определени публикации по обществени въпроси, генерирани от изкуствен интелект.

Операторите на система за разпознаване на емоции или на система за биометрично категоризиране трябва да информират лицата, които са изложени на действието на системата. Европейската комисия улеснява спазването на тези задължения, наред с другото, чрез публикуването на Кодекс на практиката за маркиране и обозначаване на съдържание, генерирано от ИИ²⁵⁵, и насоки, които в момента са в процес на изготвяне, след като бяха публикувани за обществена консултация²⁵⁶. Задълженията, свързани с изискванията за прозрачност, ще влязат в сила от 2 август 2026 г.

ИИ спътници

ИИ спътниците придобиват все по-голяма популярност сред децата и са установени определени рискове, свързани с тяхното използване. Съгласно Акта класифицирането ИИ спътниците и подобните чатботове зависи предимно от предназначението, функционалността и контекста на използване.

В зависимост от тези фактори един ИИ спътник може да представлява забранена практика (например в случаи, свързани с използването на уязвимостите на децата по значително вредни начини). Те могат също така да се класифицират като високорискови системи с ИИ (например когато включват функции за разпознаване на емоции или в определени случаи на ползване в контекста на образованието). Накрая, те могат да подлежат на задължения за прозрачност, изискващи потребителите да бъдат информирани, че не взаимодействат с човек.

ИНСТРУМЕНТИ ЗА ЗАЩИТА НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ

Когато се разглеждат вредите, на които са изложени децата в цифровата среда, е важно да се отбележат подходите, свързани с наказателната отговорност, както и с гражданската отговорност и отговорността за продуктите.

Наказателната отговорност може да се насочи към забраната и наказанието на конкретни вредни поведения, като разпространението на материали, съдържащи сексуално насилие на деца, или онлайн сприятеляването с цел сексуална злоупотреба, и разчита на държавното преследване и наказателните санкции. Въпреки че е незаменяемо за най-тежките престъпления, наказателното преследване на престъпления е предимно реактивно. Обикновено то се извършва след настъпване на вредата, като идентифицира и се насочва към отделни нарушители, а не към системните условия, които позволяват нанасянето на вредата. Криминализирането на определени поведения обаче съдържа и важни превантивни и предвиждащи елементи.

От друга страна, подходът, основан на гражданската отговорност и отговорността за продуктите, би могъл да осигури превантивни и компенсаторни мерки между различни частни страни. Той се отнася до разпределението на права, задължения и отговорности между частните страни, включително компаниите, които проектират и управляват социални медии и други цифрови услуги, както и до осигуряването на средства за правна защита в случаите, когато тези задължения са нарушени.

Законодателството за защита на потребителите играе ключова роля в делата за гражданска отговорност и отговорност за продукти. Важно е да се отбележи, че тази гледна точка позволява на регулаторите и частните ищци да оспорят решенията на доставчиците на онлайн услуги при проектирането. Именно тази гледна точка, свързана с отговорността за продуктите, е движещата сила зад най-значимите скорошни правни развятия в САЩ.

В Съединените щати едно от последните дела относно платформи, проектирани да бъдат пристрастяващи, се основава на потребителското право. През март 2026 г. съдебен състав в Ню Мексико постанови, че Meta, в качеството си на оператор на своите онлайн платформи, умишлено е нарушила законите за защита на потребителите, и нареди на компанията да заплати 375 милиона щатски долара.

Делото беше заведено от главния прокурор на щата съгласно законодателството за нелоялни

„Платформите следва да растат заедно с детето. [...] Всяка препоръчваща система, предназначена за ненавършило пълнолетие лица, трябва да бъде оптимизирана с оглед благосъстоянието на детето, а не с цел ангажираност.“

— ГАБРИЕЛЕ БАТИМЕЛИ,
ПОСЛАНИК НА ВІК+ ОТ ИТАЛИЯ

практики, като беше насочено към проектирането на платформите и практиките за безопасност, включително препоръчващите системи, които излагат ненавършилите пълнолетие лица на онлайн хищници. Съдебният състав установи, че компанията е подвела потребителите относно безопасността на своите услуги, докато вътрешни документи доказаха, че тя е била наясно с нанасяните вреди.

Успоредно с това в Лос Анджелис първият прецедентен процес за „зависимост от социалните медии“ приключи с констатации на съдебния състав срещу Meta и YouTube по искове, включващи небрежност при проектирането и липса на предупреждения. Делото се основава на частното деликтно право. Съдът изрично посочи характеристики като безкрайното превъртане, алгоритмичните фийдове, автоматичното възпроизвеждане и механизмите за максимизиране на ангажираността като фактори, допринасящи за вредите, понесени от ненавършило пълнолетие лица. В решението се признава, че характеристиките на проектирането, предизвикващо пристрастяване могат да представляват дефекти на продукта, подлежащи на съдебно преследване, особено когато компанията са наясно с рисковете и не предприемат мерки за смекчаването им.

В ЕС законодателството за защита на потребителите се прилага към децата като категория уязвими потребители чрез няколко инструмента. То действа като хоризонтална „предпазна мрежа“, приложима към всички търговци, стоки или услуги, насочени към потребителите, включително в цифровата среда, независимо от бизнес модела или използваните технологии.

Съществуващите правила на ЕС за защита на потребителите, по-специално Директивата за неелоялните търговски практики (ДНТП), признават децата за уязвими потребители, които се нуждаят от засилена защита. В Директивата за неелоялните търговски практики се забраняват подвеждащи и агресивни търговски практики, които използват доверчивостта или липсата на опит у децата.

С нея също така се забранява призоваването на деца да купуват рекламирани продукти или да убеждават родителите си да им закупят тези продукти. Както се пояснява в Насоките относно Директивата за неелоялни търговски практики²⁵⁷, „тъмните модели“, характеристиките за максимално увеличаване на разходите или на вниманието (например неясни валути в приложенията) или неелоялният маркетинг чрез инфлуенсъри също могат да се считат за неелоялни търговски практики. Въпреки това, при Проверката за пригодност във връзка със справедливостта в областта на цифровите технологии²⁵⁸ бе установено, че потребителите като цяло, и в частност децата и подрастващите, се нуждаят от засилена защита онлайн.

Директивата за правата на потребителите (CRD) налага преддоговорни задължения, например прозрачност относно ценообразуването, самоличността на търговеца или правото на отказ. Маркар и да не е насочена конкретно към децата, тя се прилага за всички електронни транзакции (например покупката на виртуални валути в игри), включително тези, в които участват ненавършили пълнолетие лица.

Освен това Директивата относно неравноправните клаузи в потребителските договори определя като неравноправни и необвързващи договорните условия, които не са договорени индивидуално, ако те създават значителен дисбаланс в ущърб на потребителя. Това включва случаите, когато потребителят е ненавършило пълнолетие лице.

И накрая, с Регламента относно общата безопасност на продуктите (РОБП) се изисква всички потребителски продукти, попадащи в обхвата му, включително свързаните с интернет продукти, да бъдат безопасни. Обхватът на този регламент е широк, така че той да може да действа като предпазна мрежа за всички продукти, пуснати или предоставени на пазара на ЕС.

При оценяването на безопасността на продуктите производителите трябва да вземат предвид категориите потребители, които използват продукта, като проверяват риска за уязвими потребители, като например децата. Те трябва също така да предприемат съответни мерки за намаляване на риска. В Регламента се поставя фокус върху защитата както на физическото, така и на психическото здраве на потребителите, което може да бъде от значение например за приложения или чатботове, популярни сред ненавършилите пълнолетие лица.

ДИРЕКТИВА ОТНОСНО ОТГОВОРНОСТТА ЗА ВРЕДИ,

ПРИЧИНЕНИ ОТ ДЕФЕКТ НА СТОКА (ДОВДС)

Директивата относно отговорността за вреди, причинени от дефект на стока (ДОВДС), представя хармонизирана рамка за гражданска отговорност, която гарантира, че пострадалите от дефектни продукти могат да претендират за обезщетение от производителя в случай на вреда. Новата ДОВДС влезе в сила на 8 декември 2024 г. и трябва да бъде транспонирана от гържавите членки до 9 декември 2026 г.

Преразгледаната ДОВДС запазва основните елементи на първоначалната ДОВДС. От пострадалия се очаква да докаже, че продуктът е дефектен и че съществува причинно-следствена връзка между дефекта и конкретната претърпяна вреда. Преразгледаната ДОВДС изяснява обхвата на приложението, като го разширява, за да обхване софтуера, включително приложения, операционни системи и системи с ИИ, и уточнява правилата за отговорност в случай на съществено изменение на продуктите, което им дава „втори живот“.

В нея също така се уточнява, че щетите, подлежащи на обезщетение съгласно ДОВДС, могат да включват медицински признати психически вреди. ДОВДС също така адаптира правилата за отговорност към все по-сложните глобални вериги за създаване на стойност, като гарантира, че може да бъде идентифициран поне един отговорен икономически оператор, установен в ЕС (включително потенциално платформи).

Новата ДОВДС осигурява път за получаване на обезщетение в случаи, когато дефектни цифрови продукти причиняват вреда на деца. Например, дете, което развива депресия поради проектиране, предизвикващо пристрастяване на дадено приложение или което се самонаранява вследствие на опасни отговори от чатбот, вече може да има право на обезщетение съгласно Директивата относно отговорността за вреди, причинени от дефект на стока.

ДИРЕКТИВА ЗА АУДИОВИЗУАЛНИТЕ МЕДИЙНИ УСЛУГИ (ДАВМУ)

Директивата за аудиовизуалните медийни услуги (ДАВМУ) е основният елемент от законодателството на ЕС в областта на медиите, регулиращо аудиовизуалното съдържание. В нея се определят специфични за сектора задължения за аудиовизуалните медийни услуги и за платформите за споделяне на видео (VSP) с цел защита на ненавършилите пълнолетие лица от вредно аудиовизуално съдържание.

Съгласно ДАВМУ платформите за споделяне на видеоклипове, независимо от техния размер, трябва да включат стандартите на ЕС за медийно съдържание в своите общи условия. Това включва стандартите, насочени към защита на ненавършилите пълнолетие лица от съдържание, което може да навреди на тяхното физическо, умствено или морално развитие. От тях се изисква също така да предприемат подходящи мерки (например механизми за докладване или обозначение на вредно съдържание, проверка на възрастта, родителски контрол и системи за категоризиране

на съдържанието), за да предотвратят достъпа на ненавършилите пълнолетие лица до вредно аудиоvizуално съдържание. Най-вредният вид съдържание, като порнографията или безпричинното насилие, трябва да бъде обект на най-строги мерки, за да се предотврати гледането на вредно съдържание от ненавършили пълнолетие лица.

Текущата оценка и предстоящият преглед на Директивата за аудиоvizуалните медийни услуги, планирани за третото тримесечие на 2026 г., ще бъдат силно фокусирани върху защитата на ненавършилите пълнолетие лица като уязвими зрители в интернет. При тях ще бъде разгледана адекватността на настоящите правила и ще бъдат идентифицирани потенциални недостатъци в съществуващото законодателство. Това ще включва оценка на необходимостта от по-сериозни мерки, за да се гарантира, че зрителите, особено ненавършилите пълнолетие лица, са адекватно защитени, когато гледат аудиоvizуално съдържание онлайн. Това включва съдържание, предоставяно от инфлуенсъри, като се отчитат пазарните и регулаторните тенденции. Тези тенденции и променящите се навици на зрителите създават предизвикателства, които могат да изложат зрителите, и по-специално ненавършилите пълнолетие лица, на риск.

В онлайн средата се появиха нови заплахи и рискове, които доведоха до повишено излагане на ненавършилите пълнолетие лица на вредно аудиоvizуално съдържание, като кибертормоз, хранителни разстройства и подтикване към самоубийство или самонараняване. При прегледа ще се разгледа дали е необходимо по-подробно специфициране на понятието „вредно аудиоvizуално съдържание“ и какви мерки са необходими, за да се гарантира, че ненавършилите пълнолетие лица не гледат такова съдържание.

РЕГЛАМЕНТ ОТНОСНО ПОЛИТИЧЕСКАТА РЕКЛАМА (РПР)

Регламентът относно политическата реклама (РПР) установява задължения за прозрачност и дължима грижа при предоставянето на услуги, свързани с политическа реклама. С Регламента се въвеждат конкретни изисквания за използването на техники за таргетиране и показване на реклами в политическото рекламиране онлайн, които се основават на обработването на лични данни. В Регламента се насърчава защитата на ненавършилите пълнолетие лица, като същевременно се осигуряват равни условия за гласуващите за първи път.

От една страна, в РПР се забранява използването на профилиране, което включва обработването на лични данни на ненавършили пълнолетие лица, за които е известно, че са на възраст поне една година под възрастта за гласуване, установена в националните правила. От друга страна, Регламентът позволява прозрачната политическа реклама да достига до гласуващите за първи път, като им дава възможност да упражнят демократичния си избор по информиран начин.

ЗАЩИТА СРЕЩУ СЕКСУАЛНО НАСИЛИЕ И ЕКСПЛОАТАЦИЯ

НА ДЕЦА ОНЛАЙН

Сексуалното насилие и експлоатацията на деца онлайн са сред най-опасните рискове, с които децата и подрастващите могат да се сблъскат в цифровия свят. Извършителите са възрастни, но също и други ненавършили пълнолетие лица. Децата и подрастващите трябва да бъдат информирани за рисковете, включително обмен на съобщения със сексуално съдържание и сексуално изнудване, както и за потенциалните правни последици за извършителите.

Жертвите, експлоатирани от роднини и лица, полагащи грижи за тях, често се нуждаят от мерки за закрила на детето, основани на гражданското право, съчетани със социална работа и настаняване в безопасна среда. Много от жертвите може да се нуждаят от психотерапия.

Мерките за защита на децата срещу сексуално насилие и експлоатация в интернет са част от наказателноправния аспект на защитата на децата, който се намира на пресечната точка между компетентностите на ЕС и тези на държавите членки.

Чрез определянето на съдържание, което е незаконно само по себе си или е свързано с незаконна дейност, тези инструменти водят и до прилагането на съответните разпоредби за дължима грижа съгласно Акта за цифровите услуги. Те се отнасят до незаконното съдържание и осигуряват ефективна рамка срещу разпространението на такова съдържание.

Европейската комисия е предприела стъпки за предотвратяване и борба със сексуалното насилие над деца в интернет. През 2022 г. тя представи предложение за постоянна и всеобхватна регулаторна рамка на ЕС за предотвратяване и борба със сексуалното насилие над деца. Тя включва задължения за доставчиците на онлайн услуги да предотвратяват разпространението на материали, съдържащи сексуално насилие над деца, и сприяеляването с деца с цел сексуална злоупотреба чрез техните услуги. Единствено когато превантивните действия не са достатъчни, доставчиците на онлайн услуги биха могли да бъдат задължени да откриват, докладват, премахват или блокират случаи на сексуално насилие над деца в интернет.

Съгласно предложението компетентните национални органи ще имат правомощия да изискват издаването на разпореждания за откриване, премахване или блокиране от съдебни или независими административни органи. Разпорежданията ще се издават само след задълбочена оценка на тяхната необходимост и пропорционалност.

Предложението предвижда също така създаването на нов Център на ЕС по въпросите на сексуалното насилие над деца, който да подпомага доставчиците на цифрови услуги и компетентните органи при изпълнението на задълженията им съгласно Регламента. Преговорите по Регламента продължават. Европейската комисия подкрепя Европейския парламент и Съвета в постигането на споразумение, което да гарантира ефективна защита на децата при пълно зачитане на всички засегнати основни права, както и съгласуваност със съществуващото законодателство, по-специално Акта за цифровите услуги (АЦУ).

Успоредно с това неотдавнашното споразумение между съзаконодателите относно преработената версия на Директивата относно сексуалното насилие над деца допълнително укрепи рамката на ЕС за борба със сексуалното насилие и експлоатацията на деца, както онлайн, така и извън него. Преработените правила актуализират съществуващата рамка, за да се гарантира, че нови заплахи, като материали, съдържащи сексуално насилие над деца, генерирани чрез изкуствен интелект, сприяеляване с цел сексуална злоупотреба и сексуално изнудване, както и излъчването на живо в интернет на сексуално насилие над деца, се криминализират и ефективно преследват по съдебен път.

Преработените правила ще укрепят също така правната рамка за предотвратяване на сексуалното насилие над деца и за подпомагане на жертвите. Това ще бъде постигнато чрез въвеждане на цялостни проверки на лицата, работещи в близък и пряк контакт с деца, или чрез гарантиране, че жертвите могат да поискат наказателно преследване в рамките на достатъчен период след извършването на престъплението.

В допълнение към законодателните инициативи ЕС предприема и незаконодателни действия, като финансиране и улесняване на координацията и сътрудничеството. Например, Мрежата за превенция на сексуалното насилие над деца обединява петдесет експерти за обмен на най-добри практики, подпомагане на научните изследвания и подкрепа за разработването и прилагането на строго оценени превантивни мерки срещу сексуалното насилие над деца, включително в интернет.

Наказателното право е необходимо за борбата със сексуалното насилие над деца, но не може да бъде единственият инструмент за ефективно справяне с това ужасно престъпление. Защитата на децата от сексуално насилие и експлоатация изисква подход, обхващащ цялото общество. В него следва да участват публичните органи, правоприлагащите органи, съдебните органи, образователните институции, организациите на гражданското общество, семействата, общностите, както и доставчиците на социални медии и други цифрови услуги. Ефективната превенция и реакцията на тези престъпления не зависят единствено от строги законодателни мерки, а от координирани усилия и междусекторни, многопластови действия.

ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ НА РАДИКАЛИЗАЦИЯТА

Регламентът относно справянето с разпространението на терористично съдържание онлайн защитава уязвимите групи от населението, включително децата, от излагане на радикализиращо съдържание в интернет. С Регламента се изисква от доставчиците на хостинг услуги да премахват терористичното съдържание в рамките на един час от получаването на заповед за премахване от компетентен национален орган.

Това се допълва от няколко незаконодателни инициативи. Една такава инициатива е интернет форумът на ЕС. Форумът е публично-частна платформа, която обединява държавите — членки на ЕС, правоприлагащите органи, сектора на високите технологии и гражданското общество с цел координиране на мерките срещу злоупотребите. Това включва експлоатацията на онлайн платформи от терористи, насилствени екстремисти, както и други злонамерени лица, като например тези, които подмамват деца с цел сексуално насилие, трафик на наркотици, организирана престъпност, трафик на хора или незаконно превеждане на мигранти през границата.

Децата в ЕС са изложени на риск да станат жертви на престъпления или да бъдат вербувани за извършване на престъпления — както онлайн, така и офлайн. В момента Европейската комисия разработва план за действие за защита на децата от престъпления. Очаква се той да допълни съществуващите инструменти, като идентифицира оставащите пропуски и осигури по-съгласуван и координиран подход за подобряване на защитата на децата от престъпления, както в качеството им на жертви, така и в качеството им на извършители, в интернет и извън него.

ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ СРЕЩУ КИБЕРТОРМОЗА

Кибертормозът е нарастващ проблем за децата и подрастващите онлайн, който оказва съществено въздействие върху психичното здраве и благосъстояние, участието и развитието на децата.

За да се справи с тревожното му разпространение, през март 2026 г. Европейската комисия прие План за действие срещу кибертормоза²⁵⁹. Планът за действие има за цел да предотвратява кибертормоза, да улеснява докладването му и да осигурява ефективна подкрепа за жертвите. В рамките на Плана за действие държавите — членки на ЕС се насърчават да предприемат допълнителни действия на национално равнище.

Това включва разработването на национални стратегии за борба с тормоза, укрепването на превенцията и ранното откриване в училищата и другите места, където децата прекарват времето си. Подобряването на услугите за подкрепа на жертвите и осигуряването на системи за докладване, свързани с подходяща правна, социална, психологическа и образователна подкрепа, са други важни области за действие в рамките на Плана за действие.

Наред с това, в Препоръката на Комисията относно разработването и укрепването на интегрирани системи за закрила на детето във висшия интерес на детето²⁶⁰ се приканват държавите — членки на ЕС да предприемат всички подходящи законодателни, административни, социални и образователни мерки за предотвратяване на тормоза и за защита на децата от него, включително онлайн. Това включва разработването на всеобхватни планове за борба с тормоза.

РЕШЕНИЕ НА ЕС ЗА ПРОВЕРКА НА ВЪЗРАСТТА

Наред със съществуващото законодателство Европейската комисия е създава и разширява набор от оперативни инструменти за проверка на възрастта, с цел да защити децата и подрастващите в интернет и да ограничи излагането им на вредно съдържание. Този набор от инструменти предлага мрежи, платформи, технически решения и канали за защита и предоставяне на средства за подкрепа на ненавършилите пълнолетие лица онлайн.

Комисията разработи решение на ЕС за проверка на възрастта, което е надеждно, лесно за ползване и гарантира защитата на личните данни. За тази цел на държавите членки е предоставен подробен план, който те могат да адаптират и внедрят. След адаптирането му решението може да отчита различни възрастови групи. Държавите членки могат да публикуват решението като самостоятелно приложение и/или да го интегрират като функционалност за проверка на възрастта в своите европейски портфейли за цифрова самоличност. Решението е с отворен код, така че трети държави или участници на пазара също могат да го възприемат и да го доразвият.

Решението на ЕС за проверка на възрастта би могло да бъде подходящ инструмент за прилагане на възрастови ограничения на практика, ако е съпроводено от подходящи възможности за ненавършилите пълнолетие лица да докажат своята възраст. Държавите — членки на ЕС, прилагат различни подходи към използването и издаването на документи за самоличност или средства за електронна идентификация и не всяко ненавършило пълнолетие лице разполага със собствен паспорт. Поради това определянето на доверени доставчици на услуги за удостоверяване на възрастта, които могат да издават удостоверения за възраст за изискваната възрастова група, е от съществено значение за ефективното функциониране на проверката на възрастта в ЕС.

За да ускори този процес, Европейската комисия издаде Препоръка за създаване на обща рамка за технологиите за проверка на възрастта в целия ЕС. Като част от Препоръката Комисията определя Схема за проверка на възрастта в ЕС в сътрудничество с държавите членки. Схемата ще съдържа подробни изисквания относно модела на доверие, управлението и изискванията, които трябва да бъдат изпълнени от доставчиците на удостоверения с доказателства за възраст и решения за проверка на възрастта.

Препоръката насърчава държавите — членки на ЕС, да използват подробния план на ЕС за проверка на възрастта, да го адаптират към националния си контекст и да предоставят решения за проверка на възрастта до 31 декември 2026 г. въз основа на този подробен план.

Държавите членки бяха приканени също така до 30 юни 2026 г. да представят на Комисията план за изпълнение, в който да очертаят как възнамеряват да осигурят решение на ЕС за проверка на възрастта. Държавите членки се насърчават да си сътрудничат помежду си и да взаимодействат с Европейската комисия, изследователите и гражданското общество при внедряването на своите национални решения. Предизвикателствата относно проверката на възрастта, включително възможните рискове от нормативна разпокъсаност в целия ЕС, са разгледани по-нататък в настоящата глава в раздела „Незавършени задачи“.

Резултати от съществуващото прилагане

Действащото законодателство на ЕС е ефективно само доколкото се прилага. С АЦУ се въведе фундаментално нова архитектура за прилагане, централизирана в Комисията за най-големите платформи и съчетана с национално прилагане чрез координатори за цифровите услуги. Тази архитектура вече води до решения, производства и видими промени в спазването на изискванията, като започват да се очертават резултати.

Актът за ИИ залага на подобно адаптирана структура за прилагане, като прилагането е централизирано в Комисията за модели на ИИ с общо предназначение и за повечето системи с ИИ, базирани на модели на ИИ с общо предназначение, когато доставчикът на системата и модела с ИИ е един и същ (или принадлежи към едно и също предприятие). Сборният пакет към Акта за ИИ въвежда допълнителна иновация, като прилагането, свързано със системи с ИИ, определени или интегрирани МГОП или МГОТ съгласно АЦУ, също е централизирано в Комисията.

Общият регламент относно защитата на данните (ОРЗД) се прилага от независими национални органи за защита на данните. Те продължават да издават решения, налагайки значителни глоби и други корективни мерки, когато органите за защита на данните установят, че администраторите на данни са нарушили правилата за защита на данните.

Прилагането на Директивата за аудиовизуалните медийни услуги се осигурява от националните регулаторни органи и институции. С Директивата за аудиовизуалните медийни услуги се въведоха изисквания за осигуряване на институционалната и функционалната независимост на националните регулаторни органи и институции, които бяха подсилени от Европейския акт за свободата на медиите.

Прилагането на законите в областта на защита на потребителите, включително правилата, произтичащи от директивите и регламентите на ЕС, е предимно от компетентността на органите и съдилищата на държавите членки. Въпреки че в момента Комисията не разполага с преки правомощия за прилагане в областта на потребителското право, тя координира и подкрепя дейността на държавите членки по прилагането съгласно Регламента за сътрудничество в областта на защитата на потребителите. В него се установява рамка за трансгранично сътрудничество по прилагането за органите за сътрудничество в областта на защитата на потребителите на държавите членки, за да се справят съвместно с трансгранични и общоевропейски нарушения на потребителското право.

СТРУКТУРА ЗА ПРИЛАГАНЕ НА АЦУ

Структурата за прилагане на АЦУ включва пряка и централизирана компетентност на Комисията по отношение на МГОП и МГОТ, както и координация и сътрудничество с редица национални органи, по-специално в контекста на Европейския съвет за цифровите услуги, който разполага и със специална работна група за защита на ненавършилите пълнолетие лица.

Това е нова рамка за прилагане, която има предимството да централизира прилагането на ниво Комисия по отношение на най-големите платформи, които оперират безпрепятствено в трансграничен план. Някои от тези платформи са сред най-големите и най-добре финансираните компании в света, като приходите им често надвишават БВП на държави — членки на ЕС. Тази рамка също така насърчава последователното прилагане на правилата в целия ЕС и на национално равнище (например чрез насоките относно защитата на малолетните и непълнолетните лица и съдебната практика).

Възпиращият ефект е значителен, с едни от най-големите правомощия за налагане на глоби в света и временни мерки, които могат да доведат до бърза промяна в практиките на платформите, както показват поетите ангажменти от TikTok и оттеглянето на TikTok Lite в ЕС²⁶¹. В контекста на разследванията Европейската комисия разполага със солидни инструменти за прилагане на правилата и правомощия за провеждане на разследване. По-конкретно това включва възможността да се изискват подробни и чувствителни данни и информация, както и да се извършват проверки в помещенията на доставчиците. Това позволява безпрецедентен достъп до системите, проектите и решенията на доставчиците.

В крайни случаи, когато нарушението продължава и причинява сериозна и неотложна вреда, Комисията може да поиска от координатора за цифровите услуги на държавата членка, в която е установен доставчикът, да поиска от компетентния съдебен орган да разпорежи временно ограничаване на достъпа до услугата²⁶².

Мерките за прилагане на законодателството, предприети от Европейската комисия, изискваха значително изграждане на капацитет и в момента се ускоряват все повече. Постепенно те стават все по-ефективни от гледна точка на времето, както показват предварителните констатации относно TikTok във връзка с проектиране с потенциал да предизвика пристрастяване и относно Meta във връзка с проверката на възрастта. Критериите за съответствие, определени в насоките относно защитата на малолетните и непълнолетните лица, допринесоха за постигането на тази цел.

Първоначалното очертаване на очакванията на Комисията по ключови въпроси в действията по прилагане, включително предварителните констатации и поетите ангажменти, също следва да служи като насока и да се отразява от доставчиците в текущата практика на циклите за оценка и смекчаване на риска. Очаква се това да доведе до промени в услугите на платформите, още преди да се наложи започването на официални мерки за прилагане.

Предвид ресурсите, необходими за предприемане на правни действия срещу дружества, които са обект на правоприлагане от страна на Комисията, всяка рамка за правоприлагане следва да гарантира, че се отделя време и за осигуряване на спазването на процедурните изисквания и за вземане на всички възможни предпазни мерки, така че делата да издържат пред съда на всички инстанции.

Подходът на АЦУ, основан на риска и неутрален по отношение на технологиите, е основата за прилагане на мерки, подготвени за бъдещето. Той се развива благодарение на циклите на оценка на риска и одит на платформите, свързаните с тях ангажменти или други реакции на мерките за прилагане, както и на определянето на нови услуги. Неотдавнашното започване на разследване срещу X във връзка с неговата система с ИИ „Grok“ и споделянето без съгласие на интимни изображения (включително такива, генерирани от изкуствен интелект) показва как прилагането на АЦУ може бързо да обхване нови проблемни практики или характеристики, включени в онлайн платформите.

По същия начин неотдавнашното определяне на WhatsApp като МГОП показва как услугите могат да попаднат в обхвата на АЦУ, тъй като придобиват функциите и характеристиките на онлайн платформи.

РЕШЕНИЯ И ПРОИЗВОДСТВА ПО АЦУ

Европейската комисия и националните органи, в периода от влизането в сила на АЦУ, са започнали или приключили поредица от мерки за прилагане, свързани със защитата на ненавършилият пълнолетие лица. Посочените по-долу решения и производства поставиха началото на оперативния бенчмарк, спрямо който сега се оценява спазването на изискванията от страна на платформите.

Този бенчмарк ще продължи да се развива с напредъка на мерките за прилагане, например за да обхване други услуги и въпроси, и ще се основава на непрекъсната оценка и смекчаване на риска, както и на цикли на одит.

През февруари 2026 г. Европейската комисия прие предварителни констатации, че начинът, по който TikTok е проектиран, потенциално води до пристрастяване и не отговаря на стандартите за защита съгласно Акта за цифровите услуги. В тези заключения се посочва, че TikTok трябва да промени основния начин на проектиране на своята услуга, например чрез деактивиране на ключови водещи до пристрастяване характеристики, като „безкрайното превъртане“, въвеждане на ефективни „паузи за времето, прекарано пред екрана“ (включително през нощта) и адаптиране на препоръчващата си система²⁶³.

През март 2026 г. Комисията прие предварителни констатации срещу четири много големи порнографски платформи (Pornhub, XNXX, Stripchat и XVideos) заради това, че не са въвели ефективни инструменти за проверка на възрастта²⁶⁴. Това беше допълнено от координирано действие на Европейския съвет за цифрови услуги срещу по-малки платформи за порнографско съдържание²⁶⁵.

През април 2026 г. Европейската комисия също публикува предварителен доклад, в който се установява, че Meta е в нарушение, тъй като не предотвратява използването на Instagram и Facebook от ненавършили пълнолетие лица под 13 години²⁶⁶.

Продължават и мерките за правоприлагане срещу Snapchat с цел разследване на подозрения за неадекватна проверка на възрастта и настройки по подразбиране, недостатъчна защита на ненавършилите пълнолетие лица от сприятаване с цел сексуална злоупотреба или набиране за престъпни дейности, както и неефективни инструменти за модериране на съдържанието, които не предотвратяват разпространението на информация, насочваща потребителите към продажбата на незаконни продукти, включително наркотици, и стоки с възрастови ограничения²⁶⁷.

Сред приетите ангажименти AliExpress се съгласи да въведе система по подразбиране, която ограничава видимостта на продукти, предназначени за възрастни, включително автоматично замъгляване на изображения на продукти за възрастни чрез сканиране в реално време с помощта на ИИ²⁶⁸.

На национално равнище нидерландският регулатор — Агенцията за потребителите и пазарите (ACM) — разследва платформата за видеоигри Roblox във връзка с възможни рискове, пред които са изправени ненавършилите пълнолетие лица в платформата²⁶⁹.

Допълнителни производства относно проектиране, предизвикващо пристрастяване, препоръчващи системи, разпространение на незаконно съдържание (включително материали, съдържащи сексуално насилие над деца) и предпазните мерки на пазарите са образувани срещу Facebook, Instagram, X във връзка с Grok²⁷⁰, Shein²⁷¹, и Temu²⁷². По-ранно разследване на TikTok Lite доведе до решение за поемане на ангажименти от страна на Комисията и до трайното изтегляне на тази функция от пазара на ЕС.

Ефектите от предстоящите мерки за правоприлагане, свързани с посочените по-горе услуги и въпроси, ще изяснят конкретните очаквания на Комисията и ще поставят високи изисквания за съответствие. Това ще определи промените в предоставянето на услуги не само от страна на отделните онлайн платформи, които са обект на разследване, но и от всички други доставчици, попадащи в обхвата на АЦУ.

За да се използва пълният потенциал на АЦУ, сега, когато тази структура за прилагане вече функционира, може да се наложи тя да бъде допълнително укрепена, за да се гарантира, че случаите на

прилагане могат да се провеждат с необходимата бързина и спешност и да се постигне пълният ефект на АЦУ. За да се постигне това, всички органи, участващи в прилагането на национално и на равнище ЕС, следва постоянно да разполагат с подходящите ресурси за изпълнение на мандата си.

СТРУКТУРА ЗА ПРИЛАГАНЕ НА АКТА ЗА ИЗКУСТВЕНИЯ ИНТЕЛЕКТ

Структурата за прилагане на Акта за ИИ предвижда пряка и централизирана компетентност на Комисията за прилагане по отношение на моделите на ИИ с общо предназначение (включително модели на ИИ с общо предназначение, свързани със системен риск) и системите с ИИ, базирани на модели на ИИ с общо предназначение, когато моделът и системата са разработени от един и същ доставчик или от доставчик, който е част от едно и също предприятие.

Сборният пакет към Акта за ИИ въвежда допълнителна иновация, като прилагането, свързано със системи с ИИ, определени или интегрирани МГОП или МГОТ съгласно АЦУ, също е централизирано в Европейската комисия. Прилагането по отношение на групи системи с ИИ, попадащи в обхвата на Акта за ИИ, е отговорност на националните органи за надзор на пазара.

Правомощията на Службата по ИИ на ЕС и на националните органи за надзор на пазара за осигуряване на спазването ще влязат в сила на 2 август 2026 г. От тази дата Службата по ИИ ще прилага правилата относно моделите на ИИ с общо предназначение²⁷³, системите с ИИ с общо предназначение със системен риск²⁷⁴ и системите с ИИ, основани на модели на ИИ с общо предназначение, когато моделът и системата са разработени от един и същ доставчик или от доставчик, който е част от същото предприятие, както и за системи с ИИ, интегрирани в МГОП и МГОТ. Задължението за високорискови системи с ИИ, както са договорени в сборния пакет относно ИИ, ще започнат да се прилагат през декември 2027 г. (за самостоятелни системи за ИИ, като например някои системи за ИИ в образованието) и през август 2028 г. (за системи за ИИ, вградени в регулирани продукти, като например играчки).

СТРУКТУРА ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ОРЗД

ОРЗД се прилага от органите за защита на данните във всяка държава — членка на ЕС, които са упълномощени да разследват жалби, да извършват одити, да разпореждат корективни мерки и да налагат административни глоби за нарушения на законодателството за защита на данните.

Когато дадено дружество (администратор на лични данни) обработва лични данни в повече от една държава — членка, водещият Орган за защита на данните — а именно органът за защита на данните, в чиято юрисдикция се намира основното седалище на дружеството — отговаря за надзора върху това дружество.

Водещият надзорен орган си сътрудничи и координира действията си с надзорните органи за защита на данните на другите държави — членки на ЕС, в които обработването на данни има въздействие. Това се нарича механизъм за „обслужване на едно гише“.

Органите за защита на данните могат да започват разследвания въз основа на индивидуални жалби, задължителни уведомления за нарушения, медийни съобщения или свои собствени проверки. Организациите, за които се установи, че са нарушили правилата за защита на данните, могат да бъдат обект на забрани за обработване, разпореждания за привеждане в съответствие или глоби до 20 милиона евро или 4 % от глобалния годишен оборот, в зависимост от това коя от двете суми е по-висока.

Както е предвидено в Хартата на основните права на Европейския съюз и е потвърдено в ОРЗД, всички органи за защита на данните трябва да бъдат независими. Всички държави членки трябва да гарантират, че органите за защита на данните разполагат с човешките, техническите и финансовите ресурси за ефективното изпълнение на своите задачи и правомощия.

Европейският комитет по защита на данните (ЕКЗД) обединява всички надзорни органи, за да гарантира последователното прилагане на Общия регламент за защита на данните. Той изготвя насоки относно прилагането на ОРЗД. В момента ЕКЗД работи по насоки относно обработването на данните на деца. ЕКЗД също така насърчава сътрудничеството между органите за защита на данните.

ОРЗД е неутрален по отношение на технологиите и прилага подход, основан на риска. Това означава, че организациите трябва да въведат съответните технически и организационни мерки, пропорционални на риска, породен от техните дейности по обработване на данни.

В края на миналата година беше приет Процедурен регламент относно ОРЗД. С него бяха въведени нови правила за подобряване на сътрудничеството между националните органи за защита на данните при прилагането на Общия регламент за защита на данните (ОРЗД), с цел ускоряване на процеса по разглеждане на трансгранични жалби, свързани със защитата на данните. През май 2025 г. органите за защита на данните публикуваха Декларацията от Хелзинки за по-голяма яснота, подкрепа и ангажираност. В тази декларация те се споразумяха да подобрят последователността при прилагането и изпълнението на Общия регламент за защита на данните (ОРЗД).

ИЗБРАНИ ДЕЙСТВИЯ И ПРОЦЕДУРИ ПО ПРИЛАГАНЕ НА ОРЗД

ОРЗД е в сила от 2018 г. Оттогава на организации са наложени глоби в размер на над 7 милиарда евро за нарушаване на правилата за защита на данните²⁷⁵. Органите за защита на данните могат да използват правомощията си, за да изискват от дружествата да приведат дейностите си по обработване в съответствие. Това позволява на органите за защита на данните да влязат в диалог с администраторите, преди да започнат разследване, като по този начин се пестят време и ресурси.

Например през февруари 2023 г. Ирландската комисия за защита на данните се свърза с Meta във връзка с отбелязването в Instagram. Когато дете искаше да отбележи публичен профил, който не следва, то получаваше съобщението „Профилът не може да бъде отбелязан. Направете профила си публичен, за да отбелязвате други потребители, които не ви следват“²⁷⁶.

Това уведомление съдържаше и бутон „Отиди в настройките“, който пренасочваше потребителя към меню, където можеше да промени профила си от частен на публичен. Тази настройка не предупреждаваше децата за потенциалните последствия от тази промяна, нито ги пренасочваше към често задавани въпроси (ЧЗВ) или статия в центъра за помощ.

След обсъждания с администратора на лични данни бяха направени промени в потребителските уведомления. Уведомлението беше актуализирано и гласи: „Профилът не може да бъде отбелязан. Вашият профил е частен, така че можете да отбелязвате само своите последователи. Можете да управлявате поверителността на данните си в „Настройки“.

Бутонът „Към настройките“ беше заменен с бутон „Научете повече“, който пренасочва потребителите към статия в центъра за помощ, където могат да разберат как да превърнат потребителския си профил в частен по всяко време, какви са разликите между частните и публичните профили, как потребителите могат да управляват настройките за поверителност в Instagram,

както и информация за родителите относно това „кой може да вижда публикациите на моето дете — тийнейджър в Instagram“.

Органите за защита на данните са взели множество решения относно нарушения на ОРЗД, свързани с данните на деца. Те също така са наложили забрани за обработване, които не позволяват на администратора да обработва личните данни на субектите на данни, включително данните на деца, докато обработването им не бъде приведено в съответствие с изискванията на ОРЗД. По-году са посочени някои от тези действия.

Няколко органа за защита на данните започнаха разследвания срещу администратори за неспазване на принципа за защита на данните на етапа на проектирането и по подграждане. Например, Ирландската комисия за защита на данните наложи глоба от 345 милиона евро на TikTok, тъй като беше установено, че приложението нарушава няколко разпоредби на ОРЗД.

Това включваше защита на данните на етапа на проектирането и по подграждане, както и принципа за свеждане на данните до минимум. Комисията за защита на данните установи, че приложението TikTok е нарушило тези разпоредби, тъй като по подграждане е направило профилите на децата публично достъпни за всеки, независимо дали е потребител на TikTok или не.

Ирландската комисия за защита на данните също установи, че TikTok е използвало „тъмни модели“, за да подтиква децата да избират публични профили по подграждане. Това означаваше, че всеки може да разглежда съдържанието им, което нарушава принципа за защита на данните на етапа на проектирането и по подграждане, както и принципа за справедливост. Комисията също така установи, че TikTok не е гарантирало, че пълнолетните потребители, които упражняват надзор върху профила на дете чрез „семеино сдвояване“, са проверени като родител или настойник на детето²⁷⁷.

Освен това Ирландската комисия за защита на данните наложи глоба от 450 милиона евро на Instagram, тъй като установи, че платформата е нарушила принципа за защита на данните на етапа на проектирането и по подграждане. Приложението Instagram е позволявало на деца да създават бизнес профили, за които се изискваше да показват публично достъпни данни за контакт в профила си. Комисията за защита на данните установи, че приложението Instagram е нарушило този принцип, тъй като всички потребителски профили по подграждане са били настроени като публични. Това означаваше, че всеки може да вижда съдържанието на детето, освен ако то не промени настройката²⁷⁸.

Италианският орган за защита на данните наложи временна забрана върху дейностите по обработване на данни на TikTok поради опасения за безопасността на децата, по-специално предвид смъртта на 10-годишно италианско момиче. Забраната наложи незабавно ограничение върху дейностите по обработване на данни от страна на TikTok за потребители, чиято възраст не можеше да бъде установена със сигурност. Това доведе до повторна проверка на възрастта на италианските потребители от страна на платформата и закриване на над половин милион профили, за които се подозираше, че принадлежат на лица под 13-годишна възраст — възрастта, от която TikTok позволява на децата да използват услугата му²⁷⁹.

По-рано тази година Ирландската комисия за защита на данните започна разследване срещу X във връзка със създаването на сексуализирани изображения без съгласие, включително на деца, чрез използване на инструмента за изкуствен интелект Grok. Комисията за защита на данните ще разгледа спазването от страна на X на няколко члена, включително по отношение на свеждането на данните до минимум и защитата на данните на етапа на проектирането и по подграждане²⁸⁰.

ПРИЛАГАНЕ НА ДАВМУ И ЗАЩИТАТА НА НЕНАВЪРШИЛИТЕ

ПЪЛНОЛЕТНИЕ ЛИЦА В ИНТЕРНЕТ

Защитата на ненавършилите пълнолетие лица е приоритетна област за прилагане от страна на медийните регулатори. През 2024 г. Група на европейските регулатори за аудио-визуални медийни услуги (ERGA) направи оценка на мерките, приети от медийните регулатори по отношение на защитата на ненавършилите пълнолетие лица. Тя стигна до заключението, че е необходимо да се установят и прецизират критерии за класифициране на съдържание, което е вредно за ненавършилите пълнолетие лица.

Пример за прилагането на ДАВМУ по отношение на платформите за споделяне на видеоклипове (ПСТВ) във връзка със защитата на ненавършилите пълнолетие лица може да бъде намерен в Италия. AGCOM, италианският регулаторен орган в областта на комуникациите, отбелязва наличието в TikTok на видеоклипове с „френски белег“. В съответствие с регламента за ПСТВ, AGCOM започна процедура за намеса, която доведе до това TikTok, ПСТВ със седалище в Ирландия, да премахне видеоклиповете.

Германският регулатор DLM прие мерки срещу порнографски платформи, установени в Кипър и Чехия. Трансграничната процедура се основаваше на Директивата за електронната търговия, както е предвидено в ДАВМУ. Правното основание беше Междудържавният договор за защита на ненавършилите пълнолетие лица в медиите (JMStV), който транспонира ДАВМУ, а съответната разпоредба беше забраната за разпространение на порнография сред ненавършили пълнолетие лица и правилата за проверка на възрастта.

Европейският акт за свободата на медиите (EACM)²⁸¹, който установява трансгранична процедура за изискване на изпълнението на задълженията за ПСТВ, установени в друга държава членка, също беше активиран по отношение на няколко порнографски платформи, установени в Кипър. Това подтикна съответните платформи да спазват задълженията по ДАВМУ относно защитата на ненавършилите пълнолетие лица, включително проверка на възрастта. Кипърският регулатор в момента оценява отговорите, предоставени от съответните доставчици (Stripchat), относно начина, по който са внедрили проверката на възрастта в няколко държави, например в Германия.

МРЕЖАТА ПО РЕГЛАМЕНТА ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО В ОБЛАСТТА

НА ЗАЩИТА НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ

Както е посочено в Програмата за потребителите до 2030 г., Европейската комисия ще предложи преразглеждане на Регламента за сътрудничество в областта на защитата на потребителите (CPC), за да се засили още повече прилагането на законодателството в тази област. Това би могло да допринесе за централизиране на правомощията за пряко прилагане на законодателството в конкретни случаи на равнище ЕС.

Това би направило прилагането съгласно Регламента за защита на потребителите по-бързо и би имало по-силно възпиращо действие. Това също така би помогнало за по-добра защита на ненавършилите пълнолетие лица, които поради своята повишена уязвимост и липса на опит са изложени на висок риск от попадане под влиянието на нелоялни търговски практики онлайн.

ИЗБРАНИ ДЕЙСТВИЯ ПО ПРАВОПРИЛАГАНЕ НА МРЕЖАТА ЗА

СЪТРУДНИЧЕСТВО В ОБЛАСТТА НА ЗАЩИТАТА НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ

За цифровия сектор през март 2025 г. Европейската комисия публикува общата позиция на Мрежата по Регламента за защита на потребителите относно Star Stable Online²⁸². Мрежата констатира нарушения на Директивата за нелоялните търговски практики (ДНТП) и Директивата за правата на потребителите (ДПП), като например подтикване на деца да купуват или да убеждават възрастни да купуват за тях валута или предмети в игра; „тъмни модели“ (твърдения за недостиг по отношение на виртуалната валута или съдържанието в играта); липса на ясна и прозрачна информация, адаптирана за деца, относно закупуването и използването на виртуална валута в игрите, както и липса на разкриване на търговско съдържание от страна на инфлуенсъри. В момента Комисията улеснява диалога между мрежата по Регламента за защита на потребителите и компанията, за да се сложи край на тези нарушения на потребителското право на ЕС.

През март 2025 г. Комисията публикува ключовите принципи на Мрежата за сътрудничество в областта на защитата на потребителите относно виртуалните валути в игрите, които отразяват общото тълкуване от страна на органите за защита на потребителите на съществуващото законодателство на ЕС за защита на потребителите (главно ДНТП и ДПП). Тези ключови принципи имат за цел да насърчат прозрачността и справедливостта при използването на виртуални валути, които могат да се закупят, в индустрията на видеоигрите и да гарантират, че уязвимостта на потребителите, особено тази на децата, се защитава²⁸³.

Темата за маркетинга от инфлуенсъри представлява голям интерес за мрежата за сътрудничество в областта на защитата на потребителите, включително когато тези практики засягат деца. През 2023 г. националните органи за защита на потребителите от 22 държави членки проведоха едновременно проверка на публикациите на 576 инфлуенсъри, за да установят дали те разкриват своите рекламни дейности, както се изисква съгласно законодателството на ЕС в областта на защитата на потребителите. В резултат на мащабната проверка 62 % от проверените инфлуенсъри бяха определени за допълнително разследване²⁸⁴. Европейската комисия също така стартира Център за правни въпроси за инфлуенсъри (Influencer Legal Hub), където инфлуенсърите могат да намерят практическа информация относно спазването на законодателството на ЕС²⁸⁵.

През февруари 2022 г. беше предприета координирана акция на Мрежата за сътрудничество в областта на защитата на потребителите (Мрежата за СОЗП) срещу TikTok. Тя беше насочена към опасенията на органите за защита на потребителите, свързани със скрит маркетинг, агресивни рекламни техники, насочени към деца, и определени договорни условия в политиките на TikTok, които биха могли да се считат за подвеждащи и объркващи за потребителите.

През юни 2022 г. TikTok се ангажира да приведе практиките си в съответствие с правилата на ЕС относно рекламата и защитата на потребителите²⁸⁶. Органите за сътрудничество в областта на защитата на потребителите следят за спазването на изискванията от страна на TikTok, по-специално дали търговските му практики (например рекламата) са достатъчно прозрачни, за да могат децата да разберат същността им.

ОБРАЗОВАНИЕ НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ И СРЕДСТВА ЗА ПРАВНА ЗАЩИТА

С неотдавнашното приемане на Директива (ЕС) 2025/2647, която преразглежда Директивата за алтернативно разрешаване на спорове, потребителите могат да се обърнат към извънсъдебно разрешаване на спорове за разрешаване на спорове, свързани с цифрови услуги и съдържание, както и на спорове, свързани с преддоговорна информация, когато договорът вече е сключен.

Разширяването на обхвата на директивата направи извънсъдебното разрешаване на спорове подходящо за цифровата ера, като гарантира, че повече потребителски спорове могат да бъдат разрешени по този начин. Примери за това могат да бъдат спор, свързан с абонамент за видеоигра или с описанието, предоставено за продукт, насочен към ненавършили пълнолетие лица. Директивата относно представителните искове дава възможност на определени квалифицирани органи, като организации на потребителите и публични органи, да предявяват съдебни искове за защита на колективните интереси на потребителите. Това включва ненавършили пълнолетие лица, засегнати от незаконни търговски практики.

Исковите могат да целят прекратяване на незаконни практики и колективна защита на потребителите. Искове могат да бъдат предявени за прилагане на правата на потребителите, обхванати от повече от 70 акта на ЕС, изброени в приложение I към Директивата, като Директивата за нелоялните търговски практики, ОРЗД, Акта за цифровите пазари (АЦП), Акта за цифровите услуги (АЦУ) или Акта за изкуствения интелект. Когато законодателите на ЕС разглеждат нов правен акт на ЕС, който е от значение за защитата на колективните интереси на потребителите, той може да бъде добавен към приложението, което ще позволи неговото прилагане чрез модела на ЕС за колективна защита на потребителите.

Недовършени дела

ВЪПРОСЪТ С ПРОЕКТИРАНЕТО, КОЕТО ВОДИ ДО ВРЕДИ,

НЕ Е РАЗГЛЕДАН В ДОСТАТЪЧНА СТЕПЕН

Макар прилагането на съществуващото законодателство в много случаи да е все още в начален етап, при наличието на достатъчно време и ресурси се очаква то да доведе до промяна в бизнес модела на социалните медии и други доставчици на цифрови услуги, като определи кои елементи от този модел са в крайна сметка съвместими с основните права в ЕС, включително правата на детето.

Ясен пример за това е забраната за реклама, основана на профилиране на ненавършили пълнолетие лица. Подобно на забраната на рекламата, основана на профилиране чрез използване на специални категории чувствителни данни, тази забрана пряко отхвърля допустимостта на практика, която е в основата на бизнес модела на няколко платформи.

Друг пример са задълженията за оценка и смекчаване на риска, наложени на доставчиците на социални медии и други цифрови услуги. Тези задължения принуждават доставчиците да инвестират допълнително в разбирането на рисковете, които техните услуги пораждат за основните права, включително правата на детето, както и да предотвратяват и намаляват тези рискове.

Въпреки това остават няколко недостатъка. Първо, съществуващото законодателство на ЕС често се основава на изброени практики (например конкретни характеристики, предизвикващи пристрастяване). Това създава структурно изоставане. Подходът, основан на характеристики, може да доведе до регулаторни пропуски, тъй като цифровите услуги с времето се развиват отвъд характеристиките, които са конкретно изброени и уредени в законодателството. Тази еволюция може да се осъществи умишлено, за да се избегне прилагането на мерки от страна на регулаторите.

Освен това рисковете често са комплексни и не произтичат от една-единствена изолирана характеристика или функционалност, а от взаимодействието на множество характеристики или,

В по-широк смисъл, от начина, по който услугата е проектирана. Нека разгледаме новите форми на аудио-визуално съдържание. Потопящите среди, изградени върху технология за разширена реалност, и кратките видеоклипове с автоматично възпроизвеждане, например, създадоха рискове за децата, които не бяха предвидени при въвеждането на съответните законодателни инструменти.

Законодателството може да се адаптира по време на прилагането, както показват разследването на X/Grok по АЦУ и определянето на WhatsApp като МГОП. Тази адаптация обаче се извършва поотделно за всяка функция, след като вредата вече е била установена, и то със скоростта на официалните процедури по прилагане на закона.

Освен това съществуващото законодателство на ЕС регулира основната дейност на платформите по косвен начин, като предоставя рамка, основана на основните права, в рамките на която следва да функционира всеки бизнес модел. Като пример, доставчиците на МГОП и МГОТ трябва да спазват специфични изисквания за прозрачност и проектиране, свързани с препоръчващите системи²⁸⁷, а доставчиците на МГОП са длъжни да предлагат поне една опция за всяка от своите препоръчващи системи, която не се основава на профилиране²⁸⁸, но как конкретно те следва или не следва да проектират своите препоръчващи системи може да бъде определено в контекста на действия по правоприлагане.

Понастоящем регулаторите често се намират неизгодна позиция, опитвайки се да прилагат законодателството в бързо развиващата се среда на социалните медии и свързаните с тях услуги, която може да определя конкретни характеристики и функционалности, които продължават да се развиват, след като цифровите услуги вече са пуснати на пазара. Това потенциално излага милиони потребители, включително деца и подрастващи, на рискове от вреди. В някои случаи рисковете могат да се материализират или да станат ясни едва след пускането на услугите на пазара, например поради начина, по който тези характеристики или функционалности се използват на практика, или в зависимост от контекста. По отношение на правоприлагането, когато се оспорва пред доставчиците, че не са изпълнили задълженията си за дължима грижа, доказателствената тежест днес често може да пада върху ЕС и националните правоприлагащи органи, които трябва да докажат, че социалните медии и другите цифрови услуги са вредни чрез продължителни и скъпоструващи съдебни процеси срещу много добре обезпечени големи компании.

Поради това би могло да се превърне в правило, че доставчиците на социални медии и други цифрови услуги, които пускат, експлоатират или актуализират услуги, които могат да представляват риск за деца и подрастващи, трябва да докажат, че техните услуги или нови функции са безопасни за използване от ненавършили пълнолетие лица преди тяхното внедряване.

„Нашата цел не е да ограничим достъпа на децата, а да гарантираме, че цифровият свят се адаптира към тях, докато растат. Ако технологичните доставчици искат достъп до нашите деца, те ще трябва да докажат, че отговарят на изискванията.“

— ЛИАНДА БАРИНГТЪН-ЛИЙЧ,
ИЗПЪЛНИТЕЛЕН ДИРЕКТОР, ФОНДАЦИЯ
5RIGHTS

РАЗЛИЧНИ НАЦИОНАЛНИ ПОДХОДИ КЪМ ВЪЗРАСТОВИТЕ

ОГРАНИЧЕНИЯ И СЪГЛАСИЕТО НА ДЕЦАТА

Въпросът за възрастта е най-видимият пропуск в действащото законодателство. Следва да се разгледат два аспекта. Първо, в ОРЗД по принцип е определена 16-годишна възраст, на която децата могат да дават съгласие за обработване на личните им данни от „услуги на информационното общество“. ОРЗД предоставя възможност на държавите членки да понижат тази възраст в рамките на диапазона от 13 до 16 години. Когато детето е на възраст под 16 години (или друга възраст, предвидена от държава членка), обработването е законно само ако е дадено съгласие или е получено разрешение от лицето, което носи родителска отговорност.

Второ, няколко държави — членки на ЕС, сега приемат законодателни мерки или обмислят такива относно възрастовите ограничения за достъп на ненавършили пълнолетие лица до социални медии и други цифрови услуги, като някои от тях дори имат различен подход към праговете за съгласие, определени от ЕС и държавите членки. Подходите на държавите членки по отношение на минималната възраст се различават по обхват, възрастов праг, обхванати услуги и по това дали родителското съгласие може да отмени прага.

Разпространението на национални инициативи, въвеждащи възрастови ограничения за достъп до социални медии и други цифрови услуги, поражда рискове, свързани с фрагментирането на единния пазар и неравните нива на защита на ненавършилите пълнолетие лица в целия ЕС. Няколко държави членки, включително Австрия, Кипър, Дания, Франция, Люксембург, Гърция, Испания и Словакия, призовават за общ за целия ЕС подход към възрастовите ограничения за достъп до социални медии⁺.

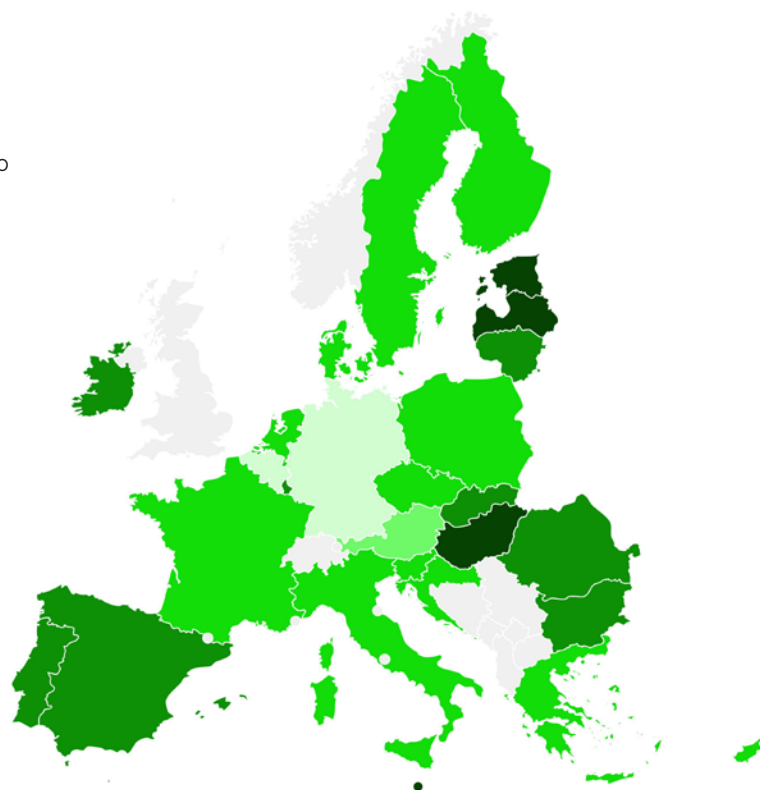
Декларацията от Ютланд, подписана през октомври 2025 г. от 25 държави членки по инициатива на датското председателство на Съвета, призова за по-безопасна цифрова среда за ненавършилите пълнолетие лица, включително чрез проверка на възрастта и оценки относно възрастта, на която на ненавършилите пълнолетие лица следва да се разреши достъп до социалните медии и други цифрови услуги. Заклученията на Европейския съвет от 23 октомври 2025 г. и заключенията на Европейския съвет от 19 март 2026 г. подчертават значението на защитата на ненавършилите пълнолетие лица онлайн.

Във всички държави членки се водят дебати — както в националните парламенти и правителствата, така и в гражданското общество — насочени към въвеждането на възрастови ограничения на различни нива. Предложените ограничения варират от 13 до 16 години, като понякога се допускат различни възрастови нива, с или без родителско съгласие. Италия, Франция и Гърция официално са уведомили Комисията за проектозаконови чрез Информационната система за техническите регламенти (TRIS).

Франция, Италия и Дания обмислят въвеждането на ограничения за лица под 15 години. Кипър и Румъния предлагат ограничение от 16 години, а Германия — от 13 години. Гърция и Дания предлагат двустепенна система с ограничен достъп за лица под 15 години и достъп само с родителско съгласие за лица от 12 до 15 години (13 до 15 години за Дания).

Фигура 1: Държави — членки на ЕС, които предлагат или обмислят възрастови ограничения за социални медии и други цифрови услуги

- 16-годишни
- 15-годишни
- 14-годишни
- 13-годишни
- Не е приложимо

Тъй като много държави — членки на ЕС, обмислят определянето на минимална възраст за социалните медии+ с различаващ се обхват и съпътстващи задължения, един хармонизиран подход на равнище ЕС би бил важен, за да се гарантира, че ненавършилите пълнолетие лица се ползват от еднакво ниво на защита онлайн в целия ЕС. За да се гарантира еднакво ниво на защита, е от решаващо значение също така да се обмисли как евентуалните възрастови ограничения могат да се съотнасят към мерките за безопасност, наложени по-специално от законодателството на ЕС, включително Акта за цифровите услуги.

Възрастовите ограничения, предложени от държавите членки, могат да се отнасят до или да имат за цел справяне със специфични рискове, породени от отделни видове социални медии и други цифрови услуги. За да се осигури еднакво ниво на защита на ненавършилите пълнолетие лица, хармонизираният подход към проверката на възрастта трябва да върви ръка за ръка с мерки за безопасност, ефективно прилагани от регулаторите, и характеристики за безопасност, внедрени от доставчиците на социални медии и други цифрови услуги (чрез подход на безопасност още при проектирането или по подразбиране).

„Ясно определена минимална възраст на ниво ЕС би подпомогнала родителите в краткосрочен план, би намалила натиска от връстници и обществото върху децата и би създала силен стимул за платформите да преработят своите услуги в съответствие с безопасността и благосъстоянието на децата.“

— ЛИЙС КРАЙНЕСТ,
ОСНОВАТЕЛ НА KIDSUNPLUGGED

ПОДХОДИ КЪМ ВЪЗРАСТОВИТЕ ОГРАНИЧЕНИЯ И СЪГЛАСИЕТО

Държава членка	Актуално състояние на обсъжданията на национално равнище и потенциални действия във връзка с възрастовите ограничения за цифровите услуги	Предложена или обсъждана минимална възраст	Възраст на децата за даване на съгласие за обработване на лични данни онлайн
Белгия	През април 2026 г. фламандското правителство одобри предварителен проект на указ, с който се въвежда законоустановена възрастова граница от 13 години за някои онлайн платформи, които могат да бъдат вредни за ненавършилите пълнолетие лица.	13	13
България	През май 2026 г. опозиционна политическа партия предложи изменения на Закона за закрила на детето с цел да се ограничи достъпът на деца под 16-годишна възраст до социалните медии. Достъпът може да бъде разрешен от 13-годишна възраст с родителско съгласие.	16	14
Чехия	Все още няма предложение. Управляващата партия ANO (PřF) планира още тази година да внесе законопроект за забрана на участието на деца под 15-годишна възраст.	15	15
Дания	Законодателното предложение е в процес на разработване. През ноември 2025 г. правителството обяви политическо споразумение за забрана на достъпа до социални медии за деца под 15 години, като достъпът ще бъде разрешен от 13-годишна възраст с родителско съгласие.	15	15
Естония	Като цяло — противопоставяне на идеята за въвеждане на възрастови ограничения в социалните медии.	Не е приложимо	13
Германия	До момента няма законодателно предложение. През ноември 2025 г. правителството обяви принципна подкрепа за евентуално регулиране и създаде експертна комисия, която публикува своя доклад на 24 юни. В него се предлага въвеждането на минимална възрастова граница от 13 години и ограничения на достъпа до пазара за услуги, които не са безопасни, и се призовава за подход на равнище ЕС. Политическите партии и НПО направиха различни предложения.	13	16
Ирландия	Все още няма законодателна инициатива. Заместник министър-председателят изрази подкрепа за ограничаване на достъпа до социалните медии за деца на възраст под 16 години. Съвместната комисия по изкуствата, медиите, комуникациите, културата и спорта не подкрепи такава забрана през май 2026 г.	16	16
Гърция	Очаква се законът да бъде гласуван през лятото на 2026 г. и да започне да се прилага от януари 2027 г.	15	15
Испания	През април 2025 г. испанското правителство внесе законодателно предложение за увеличаване на възрастта за изразяване на съгласие на децата за обработването на техните лични данни. През февруари 2026 г. председателят обяви, че Испания ще забрани достъпа до цифрови платформи за деца на възраст под 16 години.	16	14
Франция	Законодателно предложение е внесено през 2025 г. (двете камари на парламента приеха своите позиции, но все още трябва да постигнат съгласие по компромисния текст). Очаква се законът да влезе в сила през септември 2026 г. Франция предлага диференциран режим, при който за лица под 15-годишна възраст се въвежда забрана за ползване на определени социални мрежи, определени като вредни, а за достъп до други социални мрежи се изисква родителско съгласие.	15	15
Хърватия	През 2025 г. е внесено законодателно предложение, но е отхвърлено през март 2026 г.	15	16

Държава членка	Актуално състояние на обсъжданията на национално равнище и потенциални действия във връзка с възрастовите ограничения за цифровите услуги	Предложена или обсъждана минимална възраст	Възраст на децата за даване на съгласие за обработване на лични данни онлайн
Италия	Правителството планира законодателна инициатива, с която да се забрани достъпът до социалните мрежи на деца под 15 години. Успоредно с това през 2024 г. и 2026 г. бяха внесени две отделни парламентарни инициативи, но понастоящем те не напредват, тъй като министър-председателят обяви, че забраната може би не е най-подходящият вариант.	15	14
Кипър	Законодателна инициатива е обявена от правителството през 2026 г.	15	14
Латвия	Все още няма законодателно предложение. През март 2026 г. правителствената коалиция постигна споразумение да изготви наредба за ограничаване на достъпа до социалните медии за лица под определена възраст.	Не е приложимо	13
Литва	Законодателно предложение е внесено през 2026 г.	16	14
Люксембург	Резолюция на парламента (януари 2026 г.), в която се призовава за създаването на рамка на ЕС или за координиране на действията с Белгия, Германия и Франция.	16	16
Унгария	Все още няма предложение.	Не е приложимо	16
Малта	През февруари 2026 г. беше проведена обществена консултация относно реформата в социалните медии. Понастоящем тече следващият етап на процедурата.	Не е приложимо	13
Нидерландия	В плановете на коалицията (януари 2026 г.) се призовава за определянето на минимална възраст за достъп до социалните медии на равнище ЕС.	15	16
Австрия	Съобщение на федералното правителство; очаква се законодателно предложение през лятото на 2026 г.	14	14
Полша	Изявления на някои членове на долната камара на парламента (Сејм) и Министерството по цифровите въпроси.	15	16
Португалия	Изготвя се парламентарна законодателна инициатива през 2026 г. (етап на изслушване).	16	13
Румъния	През 2025 г. беше публикувано законодателно предложение относно възрастта за пълнолетие в цифровата среда. Други предложения също са в процес на обсъждане.	15–16 години	16
Словения	През февруари 2026 г. правителството обяви, че подготвя въвеждането на мерки за регулиране на използването на социалните медии от деца на възраст до 15 години.	15	15
Словакия	Законодателно предложение е обявено през 2026 г. от Министерството на инвестициите, регионалното развитие и информатиката.	16	16
Финландия	През ноември 2025 г. министър-председателят и неговата партия публикуваха документ, в който изразиха подкрепата си за забрана на достъпа до социалните медии за деца под 15 години. В националните препоръки е указано децата под 13 години да не използват социални медии.	15	13
Швеция	Правителството създаде комисия, която да проучи възможността за ограничаване на достъпа на деца под определена възраст до социалните медии. Тя предложи възрастовата граница за ползване на социалните медии да бъде 15 години.	15	13

ПРИЛАГАНЕ НА РЕШЕНИЕТО НА ЕС ЗА ПРОВЕРКА НА ВЪЗРАСТТА

ОТ ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ

Решението на ЕС за проверка на възрастта е технически на най-високо ниво, а неговият подробен план е готов за адаптиране от държавите членки и участниците на пазара. Ефективността на тези инструменти за засилване на защитата на децата онлайн обаче в крайна сметка ще се определя от тяхното реално прилагане от държавите членки, участниците на пазара и доставчиците на социални медии и други цифрови услуги.

Определянето на доверени доставчици на услуги за удостоверяване на възрастта също е от съществено значение за ефективното функциониране на решението на ЕС за проверка на възрастта. Въпреки многократните призови от страна на Европейската комисия, много държави членки все още не са предприели действия по определянето на доверени доставчици на услуги за удостоверяване на възрастта.

Хармонизираното ограничение на възрастта в ЕС за достъп до социални медии и други цифрови услуги не може да бъде приложено без екосистема за проверка на възрастта, която може да се използва за доказване на възрастта на ненавършилите пълнолетие лица. Настоящото решение на ЕС за проверка на възрастта може технически да бъде разширено от 18+ към други възрастови групи, включително например по-малки деца, в съответствие с националното законодателство.

Въпреки това, без доверени доставчици на услуги за удостоверяване на възрастта, които могат да издават удостоверения за самоличност на ненавършили пълнолетие лица, доставчиците на социални медии и други цифрови услуги рискуват да се върнат към други, по-малко надеждни (например лична декларация) и/или по-малко щадящи неприкосновеността на личния живот методи, а държавите членки може да изпитат затруднения при осигуряването на ефективна проверка на възрастта.

НУЖДИ, СВЪРЗАНИ С ПРИЛАГАНЕТО: КАПАЦИТЕТ,

СКОРОСТ И КООРДИНАЦИЯ МЕЖДУ РЕГУЛАТОРИТЕ

Досегашното прилагане показва, че съществуващите законодателни инструменти могат да доведат до решения и видими промени в спазването на изискванията. То също така извежда на преден план няколко предизвикателства.

Ефективното прилагане е от решаващо значение за гарантиране на безопасността на децата онлайн. Това изисква достатъчно правомощия и добре осигурени с ресурси органи. На практика противоречивите архитектури за правоприлагане могат да създадат редица проблеми. Те включват по-нататъшното разпиляване на ограничените ресурси, времето за въвеждане, повишената сложност и потенциално конкуриращи се или припокриващи се компетентности. Тези проблеми могат да демотивират спазването на изискванията или дори да предоставят възможни основания на доставчиците на социални медии и други цифрови услуги да избегнат или забавят спазването им.

Значително предизвикателство за регулаторите е поддържането на достатъчно персонал с необходимата квалификация. Тъй като дейността на доставчиците става все по-сложна, регулаторите трябва да гарантират, че разполагат с достатъчно подходящо квалифициран персонал, за да оценяват ефективно дали социалните медии и другите цифрови услуги спазват законодателството. Това важи както на равнище ЕС, така и на национално равнище.

В по-широк план, наличието и координацията на човешките и финансовите средства, разпределени за системите за закрила на детето (включително за подкрепа на прилагането на законодателството от страна на публичните органи), е друго предизвикателство²⁸⁹. Обръщането на тежестта на доказване при правоприлагането, както беше обсъдено по-горе, може да допринесе за укрепване на капацитета за правоприлагане и за постигане на по-добри резултати, без да се налага допълнително натоварване върху ограничените ресурси на регулаторите както на равнище ЕС, така и на национално равнище.

ПРОПУСКИ ОТНОСНО БЕЗОПАСНОСТТА НА ДЕЦАТА: СЕКСУАЛНО

НАСИЛИЕ И ЕКСПЛОАТАЦИЯ ОНЛАЙН

Временният регламент, приложен от 2021 г. до 3 април 2026 г., установи временни правила, героизиращи определени задължения по Директивата за правото на неприкосновеност на личния живот и електронни комуникации. Това даде възможност на доставчиците на определени услуги за междудуличностна комуникация да използват технологии за обработване на лични и други данни с цел откриване и докладване на материали, съдържащи сексуално насилие над деца, и спрителиване с деца с цел сексуална злоупотреба, както и за премахване на такива материали от своите услуги.

През декември 2025 г. Европейската комисия предложи удължаване на срока на действие на Временния регламент до 2028 г. като временно решение в очакване на приемането на дългосрочния регламент за предотвратяване и борба със сексуалното насилие над деца. Европейският парламент и Съветът обаче не постигнаха съгласие по предложението. В резултат на това Временният регламент престана да се прилага от 3 април 2026 г., което създаде правна несигурност на равнище ЕС.

Трябва да се намери решение възможно най-скоро в дългосрочния регламент за откриването на сексуално насилие над деца в частните комуникации, където се извършват по-голямата част от тези престъпления. Проактивното разкриване от страна на доставчиците на тези услуги е основният източник на разследвания за сексуално насилие над деца в продължение на повече от 15 години.

Обхватът на разкриването следва да обхваща не само известни материали, свързани със сексуално насилие над деца, за да се предотврати повторно превръщане в жертва, но и нови материали, свързани със сексуално насилие над деца, които често сочат продължаващо насилие, и включва материали, свързани със сексуално насилие над деца, генерирани чрез изкуствен интелект. Броят на последните се е увеличил експоненциално през последните години (от 5 000 сигнали през 2023 г. до 1,3 милиона сигнали през 2025 г.). Разкриването следва също да включва случаи на спрителиване с цел сексуална злоупотреба, за да се предотврати предстоящо насилие и да се спре продължаващо насилие, което също се е увеличило експоненциално (12 пъти през последните три години).

Други пропуски в настоящото законодателство са свързани с нововъзникващи форми на сексуално насилие и експлоатация на деца, свързани с технологични развития, като материали, показващи сексуално насилие над деца, генерирани от ИИ^{III}, онлайн спрителиване с цел сексуална злоупотреба, излъчване на живо в интернет на насилие, разпространение на инструкции за извършване на престъпления и експлоатация на онлайн услуга с цел сексуално насилие над деца. Тези въпроси се разглеждат в предложената редакция на наказателноправната рамка (Директива 2011/93/ЕС).

III. С цел осигуряване на по-голяма защита на правата на децата, Европейският парламент и Съветът се споразумяха в контекста на Сборния пакет от мерки относно ИИ да включат забрана на системи с ИИ, които генерират интимно съдържание без съгласие и материали, съдържащи сексуално насилие над деца. Тази забрана ще се прилага от 2 декември 2026 г.

Препоръки

ПРЕПОРЪКА 1

Внасяне на предложение за хармонизирано ограничение на достъпа в целия ЕС до социални медии и други цифрови услуги за деца на възраст под 13 години

Необходимо е хармонизирано ограничение на достъпа в целия ЕС до социални медии и други цифрови услуги, включително ИИ (изкуствен интелект) спътници/приятели, за деца на възраст под 13 години. Хармонизираното ограничение на достъпа би улеснило прилагането на пропорционално и зачитащо правата удостоверяване на възрастта и би насърчило изискванията за безопасност още при проектирането за доставчици на социални медии и други цифрови услуги. Децата на възраст под 13 години следва да имат ограничен във времето достъп до съобразени с възрастта социални медии+ само с разрешението на родителите и под техния надзор или в образователен контекст. От 13-годишна възраст пограстващите следва да се възползват от все по-самостоятелно използване на съобразени с възрастта и безопасни социални медии и други цифрови услуги.

Хармонизираните правила за минимална 13-годишна възраст в целия ЕС биха допринесли за правилното функциониране на единния пазар, като гарантират единна уредба за постигане на съответствие от доставчиците. Хармонизираните правила ще улеснят прилагането и надзора от страна на регулаторните органи както на национално равнище, така и на равнището на ЕС. Това ще гарантира също еднaкво равнище на защита за всички ненавършили пълнолетие лица в интернет в целия ЕС, независимо от социално-икономическия, културния и националния контекст.

ПРЕПОРЪКА 2

Въвеждане на ефективни системи за удостоверяване на възрастта, повишаване на безопасността още при проектирането и съобразени с възрастта подходи за защита и подкрепа на ненавършилите пълнолетие лица онлайн

Методите за удостоверяване на възрастта трябва да бъдат пропорционални и да спазват минималните изисквания, по-специално по отношение на основните права на ползвателите, включително правата на децата и свързаните с тях гаранции. Всеки метод, използван за проверка на възрастта, следва да спазва най-високите стандарти за неприкосновеност на личния живот и защита на данните и не следва да води до обработване на документи за самоличност и биометрични данни за целите на определянето на възрастта. Следва да се прилагат технически стандарти, като например „доказателство с нулево познание“, за да се гарантира, че както платформата, необходима за преценка на възрастта, така и доставчикът на услуги за проверка на възрастта не получават никаква информация, която може да доведе до проследяване или разкриване на самоличността на потребителя.

Методите за удостоверяване на възрастта следва да бъдат точни при определянето на изискваната възраст или възрастови групи и лесни и надеждни за използване на практика в реални условия. Методите следва да бъдат надеждни, за да се избегнат заобикалянето и заплахите за киберсигурността, приобщаващи (и недискриминационни) и еднaкво достъпни за всички, които трябва да ги използват. Доставчиците на социални медии и други цифрови услуги трябва да спазват задълже-

нието си да предотвратяват излагането на ненавършили пълнолетие лица на рискови услуги или на потребители, представящи се за деца и подрастващи.

За да се приложи на практика възрастово ограничение, хармонизирано на равнище ЕС, доставчиците ще трябва да могат да разчитат на ясни насоки и критерии относно използването на технологии за удостоверяване на възрастта с цел прилагане на възрастови ограничения. Освен това потребителите и доставчиците ще трябва да имат достъп до ефективни, зачитащи неприкосновеността на личния живот, сигурни, приобщаващи и лесни за ползване технологии за проверка на възрастта, за да ги прилагат на практика. В този контекст решенията на ЕС за проверка на възрастта, основаващи се на подробния план на ЕС за проверка на възрастта, биха могли да предоставят хармонизиран, съобразен с правото на неприкосновеност на личния живот, високотехнологичен и оперативно съвместим инструмент за прилагане на такива задължения на равнище ЕС.

За допълнително укрепване на тази рамка държавите членки, както и участниците на пазара, трябва да предоставят оперативни инструменти за проверка на възрастта, които са съобразени с или надграждат подробния план на ЕС за проверка на възрастта и следват Препоръката на Комисията относно установяването на обща рамка за технологии за проверка на възрастта в целия ЕС. Препоръката на Комисията определя схема, която ще дефинира изискванията за модела на доверие, управлението и задълженията за доставчиците на решения за проверка на възрастта и удостоверения с доказателства за възраст.

Държавите членки следва бързо да определят доверени доставчици на удостоверения с доказателства за възраст. За ефективна проверка на възрастта на ненавършилите пълнолетие лица те ще трябва също така да гарантират, че се предоставят и/или признават удостоверения за възраст за лица под 18 години. Това би включвало гарантиране, че всички ненавършили пълнолетие лица имат достъп до средства за доказване на възрастта си дори без национална лична карта.

Важно е в ЕС да се установи ясна правна основа за внедряването на решения за проверка на възрастта, за да се гарантира, че доставчиците на социални медии и други цифрови услуги приемат доверени доставчици на удостоверения с доказателства за възраст. Удостоверяването на възрастта е от ключово значение за добре функциониращите системи за подаване на жалби, които дават възможност на децата и подрастващите да упражняват правата си и да се движат безопасно онлайн.

ПРЕПОРЪКА 3

Разширяване и хармонизиране на правилата относно основните характеристики за безопасност при проектирането на социалните медии и други цифрови услуги

В социалните медии и другите цифрови услуги следва да бъдат въградени ясни предпазни механизми за безопасност още при проектирането и съобразени с възрастта предпазни механизми (например потенциални ограничения за безкрайното превъртане, автоматичното възпроизвеждане, насочените известия и проблемните персонализирани инструменти за препоръчване на съдържание). За борбата с проектирането на пристрастяващи характеристика, тъмните модели, непокисканите контакти и безкрайното преминаване от едно съдържание към друго, защитните настройки по подразбиране следва да бъдат неразделна част от социалните медии и другите цифрови услуги. Разширяването и хармонизирането на правилата относно основните характеристики за безопасност би гарантирало сигурност и еднородност в средата на социалните медии+. Поради бързото развитие на технологиите всички правила относно ключовите характеристики за безопасност

следва да могат да се адаптират, така че да обхващат непрекъснато нови характеристики, проектирани да бъдат вредни.

ПРЕПОРЪКА 4

Прехвърляне на тежестта на доказване към доставчиците на социални медии и други цифрови услуги, за да се докаже, че техните продукти и услуги са безопасни за ненавършилите пълнолетие лица

Следва да се прилагат специфични възрастови ограничения, докато доставчиците на социални медии и други цифрови услуги не въведат ключови характеристики за безопасност, защитаващи децата и подрастващите. Докато доставчиците не демонстрират безопасни и съобразени с възрастта характеристики, като по този начин спазват мерките на ЕС и националните мерки, те не следва да имат достъп до ненавършили пълнолетие лица. Когато съществува версия „безопасно по подразбиране“, неподходящите за възрастта функции (функции за възрастни) следва да се активират само след удостоверяване на истинската възраст.

ПРЕПОРЪКА 5

Укрепване на капацитета за правоприлагане и оценка

Като се имат предвид множеството правила, които се прилагат понастоящем за безопасността на децата онлайн (Актът за цифровите услуги, ОРЗД, Актът за изкуствения интелект и т.н.), надзорните органи следва да засилят сътрудничеството и да обменят информация помежду си, придържайки се към правните рамки. Това е от ключово значение, за да се избегне непоследователността и да се гарантира съгласувана, предвидима и ефективна правна среда, основана на защитата на основните права. Европейската комисия следва да проучи механизмите, които дават възможност за безпроблемно сътрудничество между надзорните органи, за да се използват съществуващите структури за прилагане. Освен това е необходимо да се прецени дали са нужни допълнителни ресурси и реструктуриране за регулаторните органи, отговарящи за прилагането и оценяването. Следва да се обмислят действия за засилване на ролята на гражданското общество в прилагането и неговия принос към капацитета за прилагане, включително чрез съществуващите структури. Прилагането следва да има допълваща роля и да служи за избягване на противоречиви действия.

ПРЕПОРЪКА 6

Бързо приемане на мерки с цел да се гарантира, че доставчиците на социални медии и на други цифрови услуги имат ясни задължения да предотвратяват, откриват, докладват и блокират онлайн сексуалното насилие над деца, включително в междуличностната комуникация

Пропуските при безопасността на децата, които съществуват понастоящем поради изтичането на срока на действие на Временния регламент за определяне на правила за предотвратяване и борба със сексуалното насилие над деца (Временен регламент относно сексуалното насилие над деца), трябва бързо да бъдат отстранени. Съзакондателите на ЕС следва бързо да приемат предложения дългосрочен регламент с цел предотвратяване и борба със сексуалното насилие над деца. Над 80 % от разследванията за сексуално насилие над деца тръгват от сигнали, подадени от дос-

таблиците на социални медии и на други цифрови услуги. Децата често се страхуват да подадат сигнал за насилие. Откриването на материали, съдържащи сексуално насилие над деца, включително в междумличностна комуникация, често е единственият начин това насилие да бъде спряно.

Заедно с преработения текст на Директивата относно сексуалното насилие над деца, наскоро съгласуван от законодателите, тези инструменти ще укрепят рамката на ЕС за борба със сексуалното насилие и експлоатацията на деца, както онлайн, така и извън него. Те ще подобрят превенцията, разследването и подкрепата за жертвите. Освен това онлайн платформите следва да засилят сътрудничеството в рамките на сектора по отношение на сериозните онлайн престъпления, засягащи деца, чрез споделяне на сигнали за вредно съдържание и злонамерени лица. Доставчиците на социални медии и други цифрови услуги следва да засилят сътрудничеството с интернет форума на ЕС за споделяне на информация относно възникващи заплахи и модели на злоупотреба. Това ще подпомогне ранното разкриване и докладване на подозрения за престъпления. Освен това е необходимо засилено прилагане на правните рамки за защита на децата, като Директивата относно правата на жертвите или Директивата относно борбата с насилието над жени и домашното насилие.

ПРЕПОРЪКА 7

Държавите членки могат да въведат допълнителни предпазни ограничения на достъпа до социалните медии и други цифрови услуги от 13

Допълнителните предпазни ограничения на достъпа следва да допълват цялостното за ЕС ограничение на достъпа до социалните медии и други цифрови услуги за лица на възраст под 13 години. Подрастващите могат да имат достъп само до среда на социалните медии+, която е безопасна по отношение на съдържанието и проектирани характеристики, съобразена е с възрастта и е разработена с оглед на техните права и нужди. Държавите членки имат различен исторически и национален контекст и може да предпочетат да приемат по-висок възрастов праг от 13 години. Всички допълнителни предпазни национални ограничения на достъпа следва да подлежат на непрекъсната оценка и евентуално да бъдат преразгледани, когато социалните медии и другите цифрови услуги станат безопасни за децата и подрастващите по подразбиране.

ПРЕПОРЪКА 8

Укрепване на политиките за защита на потребителите с цел защита на децата

Потребителското право играе важна роля като инструмент за защита на децата, обхващащ всички видове търговци — онлайн магазини за електронна търговия, стрийминг услуги на абонаментен принцип и цифрово съдържание и услуги, видеоигри и приложения — като гарантира, че нито един търговец, взаимодействащ с деца, не попада извън обхвата на изпълняемите задължения за защита на потребителите. Следва да се засилят мерките за защита на децата срещу подвеждащи, агресивни и вредни онлайн маркетингови практики, включително от страна на онлайн инфлуенсъри.

Защитната мрежа и правилата, уреждащи нейното прилагане, следва да бъдат засилени, за да се гарантира, че всяко дете, което взаимодейства с търговска цифрова услуга в Европейския съюз, се ползва от базова линия на защита на потребителите, независимо от вида на услугата, вида на търговеца или държавата членка, в която е установен търговецът.

Предстоящият Акт за справедливост в областта на цифровите технологии и редакцията на Регламента относно сътрудничеството в областта на защитата на потребителите са ключова възможност за утвърждаване на закрилата на децата и пограстващите в основата на потребителското право на ЕС.

ПРЕПОРЪКА 9

Извършване на постоянен мониторинг и оценка на въздействието на прилаганите мерки

Всички нови инструменти, предложени в съответствие с препоръките от настоящата глава, следва да включват механизми и подходи, основани на данни, за непрекъснато оценяване на тяхното въздействие и ефективност. Комисията следва също така да подобри координацията на усилията за прилагане и да рационализира процесите на оценка и мониторинг, специално по отношение на безопасността на децата в интернет.

Въз основа на модела, приложен за проследяване на прилагането на австралийския закон за социалните медии (включително непрекъснатото интегриране на знания и прозрения от експерти), въвеждането на ограничение на достъпа в целия ЕС следва да бъде съпътствано от всеобхватна оценка. Тя следва да се съсредоточи върху ефективността, въздействията и адаптациите на режима за минимална възраст, като се даде приоритет на участието на децата. Това би могло да се постигне чрез използване на съществуващи механизми като Платформата на ЕС за участие на децата и „По-добър интернет за децата“ (BIK+), както и чрез рационализиране на научните изследвания по този въпрос в целия ЕС и в различни области на науката, включително в рамките на структурните изследователски програми.

Тези оценки могат да се основават на текущата работа в рамките на Акта за цифровите услуги и на дейността на Европейския център за алгоритмична прозрачност. Центърът непрекъснато следи как се развива обстановката по отношение на безопасността на децата в интернет от гледна точка на възникващите тенденции, даденостите и използването на нови и нововъзникващи технологии. Това може да послужи като основа за създаване на система за структурирано и редовно събиране на данни от представителни извадки на ненавършили пълнолетие лица от съответните възрастови групи в целия ЕС.

Основният фокус на оценката е благосъстоянието на ненавършилите пълнолетие лица. Рамките за оценка следва да включват резултати, свързани с развитието, показатели за психичното здраве, показатели за благосъстоянието и резултати, свързани с устойчивостта, вместо да се фокусират изключително върху показатели за спазване на изискванията, излагане на риск или използване. Политиките за безопасност на децата в крайна сметка следва да се оценяват спрямо техния принос към здравословното развитие.

ПРЕПОРЪКА 10

При обработването на данни на деца съгласно ОРЗД социалните медии и другите цифрови услуги следва да гарантират, че висшият интерес на децата е от първостепенно значение

Когато социалните медии и другите цифрови услуги, в качеството си на администратори или обработващи лични данни, обработват лични данни на деца, те следва да гарантират, че се осно-

вават на най-подходящото правно основание съгласно Общия регламент за защита на данните. Органите за защита на данните оценяват дали администраторите обработват данни на деца на подходящо правно основание и дали са изпълнени съответните условия.

Ако администраторът избере да обработва лични данни на дете въз основа на съгласие, той следва да се увери, че е получил валидно съгласие от детето и, когато е необходимо, съгласието на лицето, което носи родителска отговорност.

Ако администраторът реши да се позове на законен интерес като правно основание за обработването на лични данни на деца, той следва да се увери, че всички изисквания на член 6, параграф 1, буква е) са изпълнени, преди да започне обработването. Едно от тези изисквания е пред законните интереси на администраторите да нямат преимущество интересите или основните права и свободи на съответния субект на данни. В това отношение следва да се обърне особено внимание, когато субектът на данни е дете.

Както е отбелязано в насоките на Европейския комитет по защита на данните (ЕКЗД) относно законния интерес, при извършването на тази оценка администраторите следва да вземат предвид обхвата и интензивността на всяка намеса в правата и свободите на детето. Те следва да вземат предвид основателните очаквания на детето относно това как ще бъдат използвани неговите лични данни. Освен това те следва да докажат, че висшият интерес на детето е взет предвид като съображение от първостепенно значение и че са въведени подходящи предпазни мерки. Висшият интерес на детето следва да бъде от първостепенно значение при балансирането на конкуриращите се интереси.

Когато законните интереси на администратора влизат в конфликт с интересите или основните права и свободи на детето, интересите и правата на детето по принцип следва да имат предимство. Ако това не може да бъде гарантирано, администраторът следва или да намери по-подходящо правно основание, или да не обработва личните данни на детето.

ПРЕПОРЪКА 11

Гарантиране на ефективно прилагане на Директивата относно отговорността за продуктите

Първоначално приета през 1985 г., Директивата беше актуализирана по време на последния мандат на Европейската комисия, за да отрази значителните технологични и икономически развития, както и развитието на съдебната практика. Целта беше да се гарантират еднакви условия на конкуренция, осигуряващи правна сигурност за предприятията, като същевременно се гарантира ефективна защита на жертвите. Редактираната директива влезе в сила на 8 декември 2024 г. и трябва да бъде транспонирана от държавите членки до 9 декември 2026 г.

Предвид нарастващия брой дела за отговорност за продукти срещу цифрови услуги по целия свят, е от решаващо значение да се осигури ефективното и навременно транспониране и прилагане на Директивата за отговорността за продуктите. Освен това регулаторите следва ефективно да популяризират сред гражданите правата, произтичащи от Директивата за отговорността за продуктите (например чрез популяризиране на актуализираните механизми за правна защита за лица, които желаят да предявят иск във връзка с използването на дефектен продукт, особено що се отнася до софтуер).

04

Предоставяне на средства за подкрепа на ненавършилите пълнолетие лица да се ориентират безопасно в цифровия свят

В предходната глава бяха разгледани съществуващото законодателство и инструментите, с които разполагат ЕС и държавите членки за защита на децата в интернет, бяха представени резултатите от текущото прилагане на законодателството и бяха набелязани области, в които законодателството и инструментите трябва да бъдат укрепени и допълнени, за да се повиши безопасността на децата в интернет.

Въпреки това светът на социалните медии^а и свързаните с тях услуги не може да се сведе само до рискове. Той представлява и пространство на възможности за творчество и участие. В настоящата глава се разглеждат доказателствата — макар и сравнително ограничени — относно възможностите, които предлага използването на социалните медии и други цифрови услуги от ненавършили пълнолетие лица. В нея са взети предвид мненията на представителката на младежта Марта Гонсалвеш, която участва в заседанията на специалната работна група и в дискусиите, довели до формулирането на препоръките от съпредседателите.

Настоящата глава продължава с преглед на избрани политики и инструменти на ЕС, насърчаващи средствата за подкрепа и участието на ненавършилите пълнолетие лица онлайн. Тя завършва с поредица от препоръки за това как да се подпомогнат децата и техните кръгове за подкрепа (родители и полагащи грижи лица, учители и образователни специалисти) да се възползват от възможностите, които предлага онлайн светът.

Настоящата глава се основава на пети и шести стълб от шестте ръководни принципа, представени от съпредседателите с цел насочване на усилията за укрепване на безопасността на децата онлайн: средства за подкрепа и медийно образование, както и права и участие на децата. В настоящия анализ за отправна точка са взети съответните международни и европейски рамки относно правата на детето^а.

^а. По-специално Конвенцията на ООН за правата на детето и общите коментари на Комитета по правата на детето, Хартата на основните права на Европейския съюз и Стратегията на ЕС за правата на детето.

За да бъдат ефективни, мерките за защита на децата онлайн трябва да вървят ръка за ръка с действия, насърчаващи предоставянето на средства за подкрепа и участието на ненавършилите пълнолетие лица. Мерките трябва да бъдат съобразени с възрастта и развиващите се способности на децата и подрастващите, както и да бъдат адаптирани към променящите се роли на лицата, полагащи грижи, и на образователните специалисти по пътя на ненавършилите пълнолетие лица към зрелостта.

Освен рисковете, следва да се признае, че цифровият свят предлага на децата и подрастващите и много възможности. Когато ненавършилите пълнолетие лица имат възможност да взаимодействат безопасно в интернет и притежават солидни цифрови умения, използването на социалните медии и други цифрови услуги може да допринесе за благосъстоянието и социалната свързаност, да осигури мрежи за подкрепа от връстници, възможности за себеизразяване, гражданска ангажираност и самостоятелно учене.

В следващия раздел се разглеждат потенциалните възможности, свързани с използването на социални медии+ от деца и подрастващи. Но първо, в настоящата глава се дава гумата на представител на младежта.

Изграждане на по-добър цифров свят

ПРИЗИВ ЗА ДЕЙСТВИЕ ОТ МАРТА ГОНСАЛВЕШ, ПОСЛАНИК

НА ИНИЦИАТИВАТА „ПО-ДОБЪР ИНТЕРНЕТ ЗА ДЕЦАТА“+ ОТ

ПОРТУГАЛИЯ

Израснах в свят, в който интернет никога не е бил отделен от ежедневието. За моето поколение пребиваването онлайн не е спорадична дейност. Цифровото пространство е мястото, където учим, творим, общуваме, изграждаме приятелства, откриваме възможности и развиваме своята самоличност. Ето защо предоставянето на средства за подкрепа на децата и младежите да използват социалните медии и други цифрови технологии безопасно не е просто въпрос на това да ги предпазим от вреди. Става въпрос за това да им се даде възможност да участват пълноценно в света, в който растат.

Твърде често дискусиите за цифровия живот на децата се провеждат без участието на самите деца. Правителства, компании, образователни специалисти и възрастни вземат решения от името на младежите, като рядко питат тези, които са най-засегнати, от какво всъщност имат нужда. Това е не само несправедливо, но и има обратен ефект. Не можем да изградим по-добра цифрова среда, като само предполагаваме какви са преживяванията на децата.

Чрез собствената си работа в областта на консултирането от връстници и представителството на младежта съм видяла невероятния потенциал на младите хора, когато им се гласува доверие и им се възлага отговорност. Децата и тийнейджърите могат да постигнат забележителни неща благодарение на своята креативност, емпатия, решителност и готовност да си помагат един на друг. Когато младежите се събират, те не просто използват технологиите като потребители. Те ги използват, за да учат, творят, решават проблеми и изграждат общности. Те се превръщат в примери за подражание за своите връстници по начини, по които възрастните не могат.

Младите хора са експерти по отношение на собствената си реалност. Те знаят кои възможности ценят, с какви предизвикателства се сблъскват и кои решения биха донесли истинска промяна. Значимото участие на младите хора не следва да се разглежда като символично упражнение, а да се признава като съществена част от разработването на цифрови политики, платформи и услуги, които наистина работят.

Процесът на Специалната група предложи убедителен пример за това как може да изглежда значимото участие на младежта. По време на трите срещи децата и младежите представители бяха напълно интегрирани в дискусиите, участваха редом с други експерти, споделяха своите гледни точки и изразяваха тревогите, които бяха най-важни за тях.

Освен това имах възможността да се включа в изготвянето на самия доклад, да напиша отделни раздели и да давам предложения по време на разработването на препоръките. Не просто проведоха консултации с мен, а бях пълноценно включена в процеса и допринесох със своите знания и опит, както е отразено в настоящата глава (вижте, например, раздела за консултиране от връстници). Участието в дискусиите, където се оформяха решенията, обменът на аргументи, изслушването на различни гледни точки и придобиването на нови прозрения затвърдиха ценността на включването на младежите през целия процес и на признаването на техния житейски опит като експертен.

Въпреки че основният фокус на Специалната група беше разработването на подход за осигуряване на безопасността на децата онлайн, аз бях също толкова ангажирана да допринеса за подчертаването на възможностите, които предлага цифровият свят.

Онлайн светът отвори врати, които предишните поколения едва ли биха могли да си представят. Той позволява на децата да изучават нови езици, да се научат да свирят на музикални инструменти, да откриват научни теми, да развиват артистични умения, да опознават нови култури и да се свързват с хора, които споделят техните страсти, независимо от географското им местоположение. За много младежи, особено за онези, които може да се чувстват изолирани в местните си общности, цифровите пространства се превръщат в места, където намират чувство за принадлежност, вдъхновение и увереност. Интернет може да създава възможности, които оформят живота, но само ако на децата се предоставят знанията и подкрепата, необходими за безопасното му ползване.

Опитът също ме е научил, че информираниите деца са по-уверени в себе си деца. Когато младежите разбират как функционират цифровите платформи, как да защитят своето право на неприкосновеност на личния живот, как да разпознават манипулации, невярна информация или вредно поведение, те стават по-уверени в способността си да разпознават кога нещо не е наред. Те са по-добре подготвени да търсят помощ, да подкрепят приятели и да допринасят за по-безопасни виртуални общности. Цифровата грамотност не означава да учим децата да се страхуват от технологиите. Става въпрос за това да им дадем увереността и знанията да ги използват критично, отговорно и позитивно.

Знанието е един от най-мощните инструменти, които можем да дадем на едно дете. Информацията дава възможност за вземане на информирани решения, изгражда устойчивост и създава независимост. Всяко дете заслужава достъп до ясни, подходящи за възрастта му насоки, които да му помогнат да разбере както възможностите, така и рисковете на цифровия свят. Колкото повече инвестираме в образование, участие и цифрова грамотност, толкова повече средства предоставяме на младежите да защитават себе си и другите онлайн.

Бъдещето на цифровия свят ще бъде оформено от днешните деца. Те не са просто бъдещи граждани, те вече са активни участници, чиито гласове, идеи и опит имат значение. Ако им предоставим средства за подкрепа днес, те не само ще се ориентират в цифровия свят. Те ще го преосмислят към по-добро.

Марта Гонсалвеш

Посланик на инициативата „По-добър интернет за децата“+ от Португалия

Marta Gonçalves

Възможности за ненавършилите пълнолетие лица в цифровия свят

СВЪРЗВАНЕ И СЕБЕИЗРАЗЯВАНЕ

Както вече беше споменато в глава 2, много деца и подрастващи използват социалните медии+, за да се свързват, взаимодействат и споделят интересите си с другите онлайн — и доказателствата потвърждават тези констатации²⁹⁰.

Социалните медии+ могат също така да дават възможност на подрастващите да споделят интересите си с връстници в интернет, да поддържат приятелства, започнати офлайн, и да поддържат връзка с близки приятели и семейство, живеещи далеч²⁹¹.

В по-широк смисъл използването на социалните медии и други цифрови услуги може да позволи на подрастващите да се забавляват заедно и да обсъждат общи преживявания онлайн, като проучванията сочат потенциални ползи за настроението и благосъстоянието на подрастващите²⁹².

Социалните медии+ също могат да осигурят пространства за подрастващите да изразяват себе си и да изследват своята идентичност²⁹³. Изследванията сочат, че онлайн пространствата могат да предлагат среда, възприемана като среда „с по-малък риск“ за селективно разкриване на лична информация²⁹⁴. Освен това някои ненавършили пълнолетие лица могат да използват частни профили в социалните медии по начин, подобен на офлайн дневниците²⁹⁵.

Подрастващите все по-често използват социалните медии+ именно като средство за творческо изразяване. Проучване от 2022 г. сред 1316 американски тийнейджъри установи, че 71 % разглеждат социалните медии като пространство за изразяване на своята креативност²⁹⁶. Такива начини на използване обаче могат да изложат подрастващите на риск.

Накратко, потенциалните ползи от използването на социалните медии и други цифрови услуги от ненавършилите пълнолетие лица за свързване и себеизразяване трябва да бъдат преценени от техните кръгове за подкрепа спрямо рисковете за безопасността, здравето и благосъстоянието

„Има спешна нужда от подход към младежите, основан на автономията. Децата са ограничавани от всички страни от тревожни родители, а социалните медии+ са бягство от това. Младежите трябва да бъдат включени във вземането на решения и дискусии относно онлайн пространствата, защото само тогава те ще спазват правилата и ще разполагат със средства да изградят устойчивост, като развият умения за критично възприемане и самоуправление, необходими за непредсказуемото цифрово бъдеще.“

— ЗУЗАНА,
17-ГОДИШНА ПРЕДСТАВИТЕЛКА НА
ПЛАТФОРМАТА ЗА УЧАСТИЕ НА ДЕЦАТА
В ЕС

на децата и подрастващите. Това включва рискове от нежелан контакт и излагане на неподходящо за възрастта съдържание в интернет, по-специално сприятеляване с цел сексуална злоупотреба и сексуално насилие над деца.

Воденето на открити разговори с ненавършилите пълнолетие лица за техните преживявания онлайн е от ключово значение, за да се гарантира, че децата и подрастващите се чувстват комфортно да съобщават на родителите или лицата, полагащи грижи за тях, по-специално за нежелани контакти или преживявания. Освен това лицата, полагащи грижи, и образователните специалисти трябва да разполагат с уменията да упражняват надзор върху (и при необходимост да ограничават) използването на социалните медии+ от ненавършилите пълнолетие лица и да знаят към кого да се обърнат за професионална помощ, когато е необходимо.

ПОДКРЕПА И ИНФОРМАЦИЯ

Много подрастващи използват социалните медии и други цифрови услуги, за да потърсят подкрепа по проблеми, с които се сблъскват онлайн. Някои изследвания сочат, че използването на социалните медии от подрастващите може да насърчи открити разговори и да им даде възможност да намерят помощ в интернет²⁹⁷.

Идея, която често се изразява сред ненавършилите пълнолетие лица, е, че онлайн пространствата предлагат „безопасни“ алтернативи за себеизразяване или по-достъпни източници на подкрепа в сравнение с „традиционните“ опции, включително разговори с родители или съветници²⁹⁸.

Както беше разгледано в глава 2, подрастващите с добро самочувствие и приятелства извън интернет могат да успеят да укрепят отношенията си в реалния свят и да намерят подкрепа онлайн. Но за тези с по-ниско самочувствие и по-слаби социални мрежи в реалния живот средата на социалните медии+ може да увеличи излагането на подрастващите на нежелан контакт и съдържание, неподходящо за тяхната възраст.

Уязвимите ненавършили пълнолетие лица, включително тези, принадлежащи към ЛГБТИК+ общностите, със специални образователни потребности, изпитващи проблеми с психичното здраве, хранителни разстройства или самонараняване, могат да бъдат особено склонни да използват социалните медии и други цифрови услуги, за да се свържат с други хора с подобни преживявания, или да потърсят подкрепа.

Ограничени изследвания сочат, че някои подрастващи могат да намерят утеха по отношение на проблемите, с които се сблъскват, не само чрез пряко взаимодействие онлайн, но и от осъзнаването, че и други преживяват подобни неща²⁹⁹.

Въпреки това използването на социалните медии+ от ненавършили пълнолетие лица с цел търсене на подкрепа може да изложи вече уязвимите лица на рискове като кибертормоз и социално изключване, с потенциални отрицателни последици за тяхното здраве и благосъстояние.

При наличието на подходящи предпазни мерки пространствата в социалните медии+ могат да предложат подкрепа на ненавършилите пълнолетие лица. Например, управляваните онлайн дискуссионни форуми, модерирани от специалисти в областта на здравеопазването, биха могли да представляват алтернатива за тези, които търсят помощ или информация в платформите на социалните медии+.

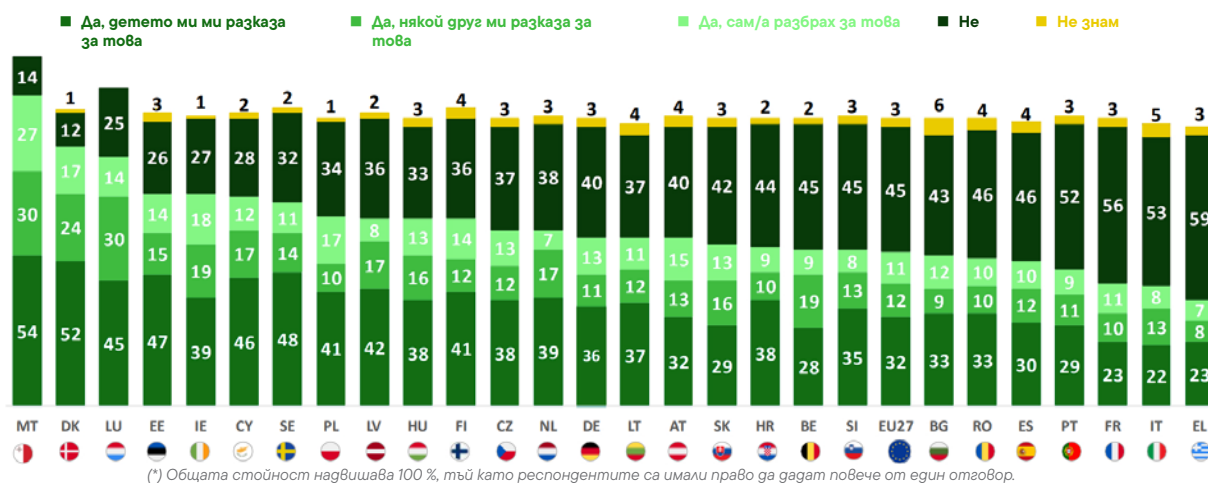
Някои доказателства показват, че ангажираността с този тип форуми може да помогне на подрастващите да преодолеят нежеланието си да търсят професионална помощ в „традиционни“

форми³⁰⁰. Това може също така да допринесе за разрешаването на проблеми, свързани с разпространението на дезинформация и невярна информация в интернет, например по отношение на медицински въпроси.

Лицата, полагащи грижи, образователните специалисти и обществените служби (включително доставчиците на здравно обслужване в областта на психичното и сексуалното здраве) следва да обмислят как най-добре да информират и подкрепят ненавършилите пълнолетие лица за безопасно използване на социалните медии и други цифрови услуги като източник на информация или подкрепа.

Фигура 1: Осведоменост на семейството за отрицателните преживявания на ненавършилите пълнолетие лица онлайн

Въпрос: Случвало ли се е детето Ви да дойде при Вас или Вие самите да разберете, че то е имало отрицателни преживявания онлайн?

Източник: Европейска комисия (2026 г.). Въздействие на прекомерното време, прекарано пред екрана, и на социалните медии върху психичното здраве на младите хора — юни 2026 г. — проучване „Евробарометър“.

ОБУЧЕНИЕ И РАЗВИТИЕ НА УМЕНИЯ

Проучванията относно използването на цифрови инструменти за учене сочат, че използването на цифрови инструменти и услуги може да има от слаб до умерено положителен ефект върху резултатите от ученето на децата в средното образование³⁰¹.

Цифровите технологии предоставят на учителите и учениците допълнителни възможности за преподаване и учене и изглежда са най-ефективни, когато се използват като допълнение, а не като заместител на традиционното обучение³⁰².

По предмети като природни науки, математика и езици, цифровите технологии могат да обогатят обучението чрез интерактивни преживявания. Това включва симулации, моделиране, анимации, електронни игри, мултимедийни ресурси и звукови ефекти. Тези подходи могат да повишат ангажираността на учениците и да помогнат абстрактните или сложните концепции да станат по-достъпни и разбираеми³⁰³.

Цифровите инструменти и услуги също могат да подпомогнат персонализираното обучение. Като позволяват на учениците да напредват със собствено темпо и да изследват теми от различни ъгли, те въвеждат по-голяма гъвкавост в процеса на учене. Това може да повиши мотивацията, особено при ученици, които извличат полза от упражнения за затвърждаване или самостоятелно проучване³⁰⁴.

Технологиите, базирани на ИИ, са допълнителен инструмент, който може да подпомогне индивидуализираното обучение. Тези инструменти дават възможност на учителите да коригират методите си според резултатите на учениците, да предоставят навременна обратна връзка и адаптация, както и да осигурят съответната индивидуална подкрепа³⁰⁵.

Изследванията показват, че използването на генеративен ИИ се е превърнало в неразделна част от академичното ежедневие на много ученици³⁰⁶. Въпреки че учениците признават рисковете за своето обучение и когнитивно развитие, те са склонни да се фокусират върху потенциалните възможности³⁰⁷, например спестеното време при използване на инструмент с ИИ.

Използването на платформи за учене в училищата може да предостави на учениците от началното и средното образование достъп до по-широко разнообразие от качествени учебни ресурси, като по този начин се дава възможност за самостоятелно учене, както и за самооценка и оценка от връстници³⁰⁸.

Тези възможности трябва да бъдат претеглени спрямо рисковете, включително потенциалът на цифровите устройства да отвлечат вниманието на децата и подрастващите от ученето, физическите рискове (например, свързани със зрението на ненавършилите пълнолетие лица) и рисковете, свързани със „свърхцифровизацията“ на образованието.

Въздействието на инструментите с ИИ върху образованието и развитието на уменията на децата и подрастващите трябва да бъде анализирано по-обстойно, за да се разберат потенциалните ползи и рискове, както е обсъдено в глава 2. По същия начин са необходими повече доказателства относно потенциалните положителни ефекти от използването на социални медии⁺ в образователна среда.

„Младешите се нуждаят от ясни права, разбираема информация, ефективни инструменти за докладване и реална възможност да изразяват мнението си при оформянето на цифровите пространства, които използват всеки ден. Интернет не е само място, което крие рискове. За много младежи това е и място за учене, свързване, творчество и подкрепа. Затова, вместо да го забраняваме или ограничаваме, нека го превърнем в място, което вдъхновява и е безопасно за всички. Ето защо моето послание е просто: изграждайте интернет заедно с нас, а не само за нас.“

— АЯТА,
15-ГОДИШНА ПРЕДСТАВИТЕЛКА НА
ПЛАТФОРМАТА ЗА УЧАСТИЕ НА ДЕЦАТА
В ЕС

Цифровото образование, включително медийната грамотност и грамотността в областта на изкуствения интелект, е от жизненоважно значение за предоставянето на средства на децата и подрастващите да се ориентират безопасно в онлайн света. Основният въпрос е как практически да се интегрира придобиването на цифрови умения и грамотност в учебните програми по начини, които са полезни за цялостното обучение и развитие на ненавършилите пълнолетие лица.

Културите и нагласите по отношение на използването на цифрови устройства и инструменти в учебната среда се различават значително на национално равнище в целия ЕС. Съществува обаче широко признаване на значението на повишаването на компетентностите на ненавършилите пълнолетие лица, полагащите грижи лица и образователните специалисти, на осигуряването на безопасни и подходящи за възрастта инструменти за учене, както и на необходимостта от включване на концепцията за цифрово благосъстояние в училищата.

ОГРАНИЧЕНИЯ ЗА СМАРТФОНИ В УЧИЛИЩАТА

Мобилните телефони са станали неизменна част от живота на децата и подрастващите в цяла Европа. Както беше разгледано в глава 1, използването на смартфони от ненавършили пълнолетие лица в училище може да отвлече вниманието от ученето, да застраши академичните резултати, да намали социалното взаимодействие и в същото време да увеличи риска от вреди, като кибертормоз и социално изключване.

За подрастващите използването на смартфон може да увеличи риска от проблеми с психичното здраве, включително тревожност и депресия. В по-широк план използването на смартфони от ненавършили пълнолетие лица в класната стая може да подложи учителите на „тревожност от наблюдение“ и допълнителен стрес, свързан с необходимостта да контролират използването на устройствата.

Тези идентифицирани рискове предизвикаха дебати в държавите — членки на ЕС, и извън тях относно това дали да се забрани използването на смартфони от деца и подрастващи в училище. Предложените мерки варират от пълна забрана по време на учебните часове до по-диференцирани политики за ограничаване, включващи условно или контролирано използване.

Към края на 2025 г. мнозинството от държавите — членки на ЕС, бяха въвели или планираха да въведат някаква форма на ограничение за мобилните телефони в училищата. Мерките варират от пълна забрана по време на учебния ден (Австрия, Белгия, Кипър, Франция, Унгария, Португалия и Словакия) — често включваща задължително събиране на устройствата — до ограничения, валидни само в класната стая, като оставят по-широките мерки на преценката на училището (Нидерландия, Румъния и Словакия). Някои държави (България и Швеция) преминават от препоръчителни рамки към правно обвързващи правила.

Забраните за целия ден са най-разпространеното решение, но прилагането им варира (например в Швеция 80 % от анкетираните са отговорили положително, докато 20 % са изпитвали затруднения при прилагането на забраните) ³⁰⁹.

Сред установените предизвикателства и нежелани последици от ограничителните мерки са натоварването на преподавателския персонал при събирането на устройствата, ефектите на заместване (ненавършилите пълнолетие лица заместват използването на смартфоните си, например с таблети или лаптопи), пренасянето на кибертормозата извън учебното време и прекомерното използване на смартфони вечер.

Политики и инструменти на ЕС

След като бяха разгледани възможностите за балансирано използване на социалните медии и другите цифрови услуги от деца и подрастващи с оглед на рисковете, които тези дейности представляват за здравето и благосъстоянието на ненавършилите пълнолетие лица, в следващия раздел са представени избрани политики и инструменти на ЕС, които насърчават предоставянето на средства за подкрепа и участието на ненавършилите пълнолетие лица в интернет.

Анализът се фокусира върху политики и инструменти, които според съпредседателите могат да бъдат допълнени или усъвършенствани с последващи действия.

СТРАТЕГИЯ НА ЕС ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО

През 2021 г. Европейската комисия прие Стратегията на ЕС за правата на детето като всеобхватна политическа рамка за защита на правата на децата във всички политики на ЕС и за гарантиране на сигурен достъп до основни услуги за уязвимите деца.

Стратегията е структурирана около шест стълба:

1. Участие на децата в политическия и демократичния живот, включително Платформата на ЕС за участие на децата;
2. Социално-икономическо приобщаване, здравеопазване и образование, включително Европейската гаранция за децата;
3. Борба с насилието срещу деца и осигуряване на закрила на децата;
4. Правосъдие, съобразено с интересите на детето;
5. Цифрова среда;
6. Световно измерение.

Цифровият стълб, който се ангажира с продължаване на подкрепата за центровете за по-безопасен интернет и инициативата „По-добър интернет за децата“, гарантира, че децата могат да се ползват от безопасна цифрова среда и равен достъп до цифрови инструменти.

В Стратегията се приканват държавите — членки на ЕС, да осигурят ефективен и равен достъп до цифрови инструменти, да подкрепят дейностите за медийна грамотност чрез образование, да развиват способността на децата да оценяват критично онлайн съдържанието и да разпознават дезинформация и материали с обидно съдържание.

Освен това в нея се приканват държавите членки да насърчават и подкрепят съфинансираните от ЕС центрове за по-безопасен интернет, горещите линии за помощ за деца и горещите линии за докладване. И накрая, в Стратегията се приканва държавите — членки на ЕС, да насърчават участието на децата (особено на момичетата) в образованието в областта на науките, технологиите, инженерството и математиката (НТИМ).

В Стратегията на ЕС за правата на детето Европейската комисия приканва компаниите в сектора на информационните и комуникационните технологии:

- // да гарантират, че правата на децата, включително неприкосновеност на личния живот, защита на личните данни и достъп до съобразено с възрастта съдържание, са включени в цифровите продукти и услуги на етапа на проектирането и по подрабаване, включително за деца с увреждания;
- // да осигурят на децата и родителите адекватни инструменти за контрол на прекараното време и поведението им пред екрана и защита от последиците от прекомерно използване и пристрастяване към онлайн продукти;
- // да засилят мерките за подпомагане на борбата с вредното съдържание и неподходящите търговски съобщения, като например чрез лесни за използване канали за подаване на сигнали и блокиране или ефективни инструменти за проверка на възрастта;
- // да продължат усилията си за откриване, докладване и премахване на незаконно онлайн съдържание от своите платформи и услуги, включително сексуално насилие над деца, доколкото тези практики са законни.

ПО-ДОБЪР ИНТЕРНЕТ ЗА ДЕЦАТА

Европейската комисия работи директно с децата, заедно с експерти, родители, лица, полагащи грижи, учители и други заинтересовани страни, за да гарантира, че при разработването и прилагането на политиките, свързани с цифровата среда, се вземат предвид разнообразни гледни точки.

Стратегията „По-добър интернет за децата“ (BIK+) предоставя всеобхватна рамка, насочена към защита, средства за подкрепа и зачитане на правата на ненавършилите пълнолетие лица в интернет, включително най-уязвимите. Стратегията подкрепя прилагането на законодателните инструменти на ЕС в тази област, като допълва задълженията с мерки за повишаване на осведомеността, изграждане на капацитет и подкрепа.

Платформата „По-добър интернет за децата“ предлага изчерпателна колекция от образователни ресурси, предназначени да подпомагат децата и младежите в развитието на цифровите умения, необходими за безопасно, отговорно и уверено участие в онлайн средата.

В платформата се възприема подход, включващ множество заинтересовани страни, като се предлагат специални учебни кълчета за деца и младежи, родители и полагащи грижи лица, както и учители и образователни специалисти. Това отразява ролята на полагащите грижи лица и образователните специалисти като част от кръговете за подкрепа на децата и подрастващите при надзора и напътстването на начина, по който ненавършилите пълнолетие лица използват социалните медии+.

Детски къл

Детският къл на платформата „По-добър интернет за децата“ е създаден, за да осигури средства на децата и младежите да се ориентират в цифровия свят, като им предоставя разнообразни увлекателни и интерактивни учебни материали. Те включват образователни игри, които затвърждават знанията и осведомеността относно безопасността на децата онлайн, отговорното поведение в интернет и предотвратяването на прекомерното ползване и злоупотребата с интернет.

В Детския кът се предлагат също така учебни материали, които запознават децата с дейността на ЕС и с възможностите за гражданско участие чрез инициативи като Платформата на ЕС за участие на децата (която ще бъде разгледана по-нататък в настоящата глава).

Кът за родители

Кътът за родители на платформата „По-добър интернет за децата“ подкрепя родителите, полагащите грижи лица и възрастните, носещи отговорност за деца, като предоставя практически насоки и образователни ресурси, основани на научни данни, по редица въпроси, свързани с преживяванията на децата онлайн.

В специални раздели се разглеждат теми като инструменти за родителски надзор, онлайн игри и управление на времето, прекарано пред екрани. Освен това платформата предлага поредица от обучителни модули и сесии за задълбочено изучаване, предназначени да засилят разбирането на родителите както за рисковете, така и за възможностите, които предлагат социалните медии и цифровите технологии.

Основните обучителни модули обхващат теми, включително киберсигурност, справяне с онлайн насилието, основано на пола, онлайн игри, манипулативни маркетингови практики в игрите, разбиране на невярна информация и дезинформация, обмен на съобщения със сексуално съдържание, кибертормоз и ролята на родителите в подкрепата и възпитанието на децата в цифровия свят.

Всеки модул включва обяснително съдържание, предложени дейности и допълнителни ресурси, които улесняват самостоятелното учене.

Кът на учителя

И накрая, Кътът на учителя предоставя на учители, образователни специалисти и други професионалисти, работещи с деца и младежи, набор от образователни ресурси, предназначени да подобрят капацитета им за справяне с безопасността на децата онлайн и цифровото гражданство в образователна среда.

Въвеждащите обучителни модули са насочени към основните аспекти на безопасността на децата онлайн и отговорностите на образователните специалисти при подкрепата на децата и младежите. Те засягат теми като основните рискове за безопасността в интернет, преподаването на медийна грамотност и цифрово гражданство в началните и средните училища, прилагането на цялостни училищни подходи към безопасността на децата в интернет, както и правата на децата в цифровия свят.

ЦЕНТРОВЕ ЗА ПО-БЕЗОПАСЕН ИНТЕРНЕТ

В сърцевината на стратегията „По-добър интернет за децата“ (BIK+) стои мрежа от Центрове за по-безопасен интернет, съфинансирани от ЕС.

Само през 2025 г. Центровете за по-безопасен интернет достигнаха до над 46,4 милиона европейци, организираха 448 000 посещения в училища и обучения и обработиха над 57 000 обаждания чрез горещите линии на Insafe³¹⁰.

Мрежата е и промотор, заедно с Европейската комисия, на ежегодния „Ден за по-безопасен интернет“ — световната кампания, която се отбелязва всяка година през февруари с цел повишаване на осведомеността относно безопасността в интернет.

Центровете за по-безопасен интернет предоставят набор от услуги, насочени както към превенцията, така и към подкрепата. Те предлагат обучителни сесии и достъпни за широката публика материали за семейства и училища, с цел укрепване на цифровата грамотност и насърчаване на отговорно поведение в интернет.

Много центрове за по-безопасен интернет в цяла Европа вече са определени като „доверени податели на сигнали“ съгласно Акта за цифровите услуги (АЦУ), което засилва защитата на ненавършилите пълнолетие лица в интернет, като позволява приоритетно докладване на незаконно съдържание, засягащо деца и младежи. Центровете играят решаваща роля в информирането на координаторите за цифровите услуги относно рисковете, засягащи децата и младежите, като подкрепят прилагането на АЦУ³¹¹.

Центровете също така поддържат горещи линии, които предоставят пряка подкрепа на деца и семейства, изложени на онлайн рискове, включително кибертормоз, както и горещи линии, които позволяват анонимно докладване на материали, за които се подозира, че съдържат сексуално насилие над деца.

Центровете за по-безопасен интернет провеждат кампании за повишаване на осведомеността на национално и европейско равнище, насърчаващи безопасността и предоставянето на средства за подкрепа на децата онлайн. Това включва целеви инициативи, като „DSA for YOUth“, в която по достъпен за младите хора начин се разяснява Актът за цифровите услуги (АЦУ) на ЕС и неговите насоки относно защитата на малолетните и непълнолетните лица.

В по-широк план кампаниите за повишаване на осведомеността помагат за предоставянето на информация на децата, полагащите грижи лица и образователните специалисти относно рисковете за ненавършилите пълнолетие лица онлайн и безопасните практики. Това включва инициативи, насочени към излагането на цифрови устройства в ранна детска възраст.

ЦИФРОВО ОБРАЗОВАНИЕ И ГРАМОТНОСТ

Държавите — членки на ЕС отговарят за организацията на националните системи за образование и обучение, училищните програми и предоставянето на образование и обучение. ЕС подкрепя сътрудничеството между държавите членки и обмена на добри практики и осигурява финансова подкрепа за инициативи в областта на образованието и обучението чрез програми на ЕС, включително „Еразъм+“.

През март 2025 г. Европейската комисия прие стратегията „Съюз на уменията“. „Съюзът на уменията“ има за цел да засили придобиването на основни и напреднали умения, включително цифрови умения, в целия ЕС чрез насърчаване на непрекъснатото учене през целия живот. Крайъгълен камък на стратегията е Планът за действие за основните умения, който се стреми да преодолее недостига в придобиването на основни умения, включително цифрови и граждански умения⁶.

Констатациите от Международното проучване за компютърна и информационна грамотност (ICILS) през 2023 г. показват, че 42,5 % от младежите на възраст 13–14 години не притежават основни умения за компютърна и информационна грамотност³¹². Социално-икономическият произход е силен предиктор за компютърната и информационната грамотност. Процентът на учениците с незадоволителни резултати, които имат поне един родител с висше образование, е с 16 про-

6. Гражданските умения се отнасят до способността да се действа отговорно и да се участва пълноценно в обществения живот, както и до умения като критично мислене (което е от значение за конструктивно взаимодействие с изкуствения интелект) и медийна грамотност.

центни пункта по-нисък от този при децата, чиито родители имат по-ниска квалификация (съответно 32,4 % и 48,6 %) ³¹³.

Освен това последните данни от Международното изследване за преподаване и учене (TALIS) на ОИСР показват, че едва 45,9 % от учителите в държавите — членки на ЕС се чувстват подготвени да използват цифрови ресурси и инструменти за преподаване ³¹⁴. Тези доказателства подчертават необходимостта не само от укрепване на цифровите умения и грамотност на учениците, но и на уменията на учителите и образователните специалисти чрез подобро първоначално и продължаващо обучение на учителите, за да се подпомогне предоставянето на средства за защита и подкрепа на децата и подрастващите онлайн.

На равнище ЕС инициативата „Европейско образователно пространство“ насърчава разработването на „системно-цялостен подход, обхващащ цялото училище“, за да се обърне внимание на психичното здраве и благосъстоянието в училищата и да се създаде положителна среда за учене. Държавите — членки на ЕС са признали важността на подкрепата за родителите, училищата и учителите при насърчаването на психичното здраве и благосъстоянието на децата ³¹⁵.

Консултациите с родители и лица, полагащи грижи, показват, че родителите често се чувстват претоварени и че „непрекъснато се опитват да наваксат“ с най-новите технологични разработки в средата на социалните медии⁺. Същевременно осведомеността относно това как да се подкрепят децата, когато се сблъскват с вредно или незаконно съдържание, често е ограничена ³¹⁶.

Държавите членки също така подчертаха необходимостта достъпчиците на социални медии и други цифрови услуги да се въздържат от прилагането на умишлени практики на проектиране, предизвикващо пристрастяване, насочени към деца, и да насърчават разработването на социални медии и други цифрови услуги, съобразени с възрастта на децата ³¹⁷.

„Да се утвърди обучението на учителите като законодателен стълб за безопасността на децата онлайн [...] Да се интегрира цифровото образование по цялостен начин в програмите за обучение на учители и да се предоставят средства на учителите да работят ефективно с родителите.“

— ЛУИЗ ХИЙРЪН ФЛИН,
АСИСТЕНТ ПО ПРОФЕСИОНАЛНА
ПОДГОТОВКА НА УЧИТЕЛИТЕ, ТРИНИТИ
КОЛИДЖ, ДЪБЛИН

ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ В ОБЛАСТТА НА ЦИФРОВТО ОБРАЗОВАНИЕ

Цифровото образование и грамотността са от основно значение, за да се предоставят на децата и подрастващите уменията, от които се нуждаят, за да се ориентират безопасно в онлайн света. Цифровите умения и грамотността на децата и подрастващите обаче изостават от темпото на технологичните промени в средата на социалните медии⁺, което противоречи на идеята, че днешните ненавършили пълнолетие лица са „цифрови експерти“.

Вграждането на цифрови умения и грамотност в националните образователни системи е от решаващо значение. Според проучване „Евробарометър“ от 2025 г. 92 % от европейците са съгласни, че цифровите умения следва да се преподават на всички нива на образование и че училищата следва да учат учениците как да управляват въздействието на цифровите технологии (включително социалните медии) върху тяхното психично и физическо здраве ³¹⁸.

За да подкрепи държавите — членки на ЕС, в предоставянето на висококачествено, приобщаващо и достъпно цифрово образование, Европейската комисия изпълнява Плана за действие в областта на цифровото образование (2021—2027 г.). Планът дава възможност на държавите — членки на ЕС да адаптират своите образователни системи към бързите технологични промени и нарастващото значение на цифровите умения.

Двата основни стратегически приоритета на Плана за действие в областта на цифровото образование са изграждането на силна европейска екосистема за цифрово образование и подобряването на цифровите умения и компетентности. Конкретно, Планът подкрепя подобряването на инфраструктурата и средата за цифрово обучение, интернет свързаността и цифровото обогатяване в училищата, осигуряването на висококачествено цифрово учебно съдържание и платформи, както и подготовката на учителите за използване на цифрови инструменти и педагогически методи.

Като част от Плана за действие в областта на цифровото образование, през март 2026 г. Комисията публикува четири комплекта насоки³¹⁹ в подкрепа на учителите и образователните специалисти по въпроси, включително справяне с дезинформацията и насърчаване на цифровата грамотност, етичното използване на ИИ и данни в образованието, висококачествено съдържание за цифрово образование и преподаване на информатика.

Насоките за учителите и образователните специалисти за справяне с дезинформацията и насърчаване на цифровата грамотност чрез образование и обучение предлагат ресурси за информирано и безопасно използване на социални медии, генеративен ИИ, предварително разобличаване⁸ и предоставят планове за уроци за учители за справяне с кибертормоза, наред с теми като стереотипи, свързани с пола и убедителни фалшификати³²⁰.

В рамките на плана за действие в областта на цифровото образование Европейският център за цифрово образование предоставя виртуална общност, която обединява образователни специалисти, създатели на политики, научни изследователи и други заинтересовани страни. Чрез центъра те споделят знания и добри практики и съвместно създават решения за цифрово образование. Центърът също така подкрепя учителите и образователните специалисти при осъществяването на връзки и участието в дейности, като например взаимно обучение, в областта на цифровото образование.

Освен това програмите „Еразъм+“ и „Европейски корпус за солидарност“, както и Европейската платформа за училищно образование (ESEP) и общността eTwinning предлагат допълнителна подкрепа за разширяване на възможностите на ненавършилите пълнолетие лица и образователните специалисти онлайн. Това включва възможности за неформално учене и ангажираност, както и подкрепа за пространства, в които училищните общности могат да си взаимодействат, да се развиват и да усъвършенстват своите умения.

В края на 2026 г. Европейската комисия ще стартира пакет в областта на образованието. Пакетът ще подкрепи подготовката на националните образователни екосистеми за бъдещето, като се насочи към структурните предизвикателства, включително необходимостта от сигурна, суверенна и надеждна европейска инфраструктура за цифрово образование. Пакетът ще помогне да се предоставят на децата и подрастващите основни умения за конструктивно взаимодействие с изкуствения интелект и цифровите технологии, като се стреми да интегрира цифровото благосъстояние и грамотност, както и онлайн безопасността, в националните образователни системи.

В. Предварителното разобличаване е превантивна мярка, която има за цел да подготви аудиторията да разпознава и да се противопоставя на информационните рискове, включително невярната информация и дезинформацията.

КАМПАНИЯ „ИИ ≠ ЧОВЕК — ГОВОРИ С ЧОВЕК“

Инициативите за повишаване на осведомеността на национално равнище, включително кампанията „ИИ ≠ Човек — Говори с човек“, илюстрират колко е важно да се подпомагат децата и подрастващите в разбирането на същността и ограниченията на инструментите, базирани на изкуствен интелект, включително чатботовете, както и в това как да използват тези инструменти по критичен и отговорен начин.

Такива инициативи отправят ясно послание към децата и подрастващите: въпреки че изкуственият интелект може да бъде полезен инструмент, когато се използва с подходящи предпазни мерки, той не може да замени човешките взаимоотношения.

Кампанията се проведе през пролетта на 2026 г. и беше разработена от Министерството на образованието, децата и младежта на Люксембург в сътрудничество с Центъра за по-безопасен интернет „BEE SECURE“, Центъра за психосоциална и училищна подкрепа (CePAS) и Люксембургската студентска асоциация (CNEL).

Тя насочи вниманието към редица потенциални рискове, свързани с некритичното или прекомерното използване на ИИ. Сред тях са възможността за засилена социална изолация, използването на ИИ като заместител на човешкото взаимодействие, както и намаляването на реалния диалог и комуникацията лице в лице.

Освен това в кампанията се обръща внимание на опасенията, свързани с „когнитивното разтоварване“, което се отнася до ситуации, в които потребителите все повече разчитат на системи с ИИ, за да структурират мислите си, да генерират отговори или да вземат решения. Това потенциално може да намали възможностите за независимо размишление и активно когнитивно ангажиране. В кампанията също така се обръща внимание на въпросите, свързани със защитата на личните данни и неприкосновеността на личния живот при използването на ИИ.

РАМКА ЗА ГРАМОТНОСТ В ОБЛАСТТА НА ИИ

През юни 2026 г. ОИСР и Европейската комисия представиха Рамка за грамотност в областта на ИИ за началното и средното образование³²¹. Инициативата насърчава общи подходи за развитие на грамотността в областта на ИИ в националните образователни системи.

Рамката подпомага учителите, образователните системи и училищата да предоставят на децата компетенциите, необходими за разбиране и критично взаимодействие с ИИ. Тя има за цел да даде възможност на децата да взаимодействат безопасно с изкуствения интелект, да управляват и оформят неговото развитие, както и да оценяват критично възможностите и рисковете, които тези инструменти представляват.

УЧАСТИЕ НА ДЕЦАТА

На децата и подрастващите трябва да се предоставят реални възможности за участие в демократичния живот и те трябва систематично да бъдат включвани в решенията, които засягат ежедневието им. Това включва разработването и прилагането на политики, насърчаващи предоставянето на средства за защита и подкрепа на ненавършилите пълнолетие лица онлайн.

Смисленото участие на децата се основава на взаимно уважение, прозрачност и доброволен характер на участието. Всяко участие, в което се включват деца, следва да предоставя ясна и съобразена с възрастта информация относно целите и процеса, свързани с тяхното участие, както и да очертава подходящи защитни мерки. Ненавършилите пълнолетие лица следва да бъдат ясно информирани за това как ще бъде използван техният принос.

Гарантирането, че ненавършилите пълнолетие лица се признават за заинтересовани страни в решенията, които определят живота им, е от основно значение за защитата на техните права както в реалния свят, така и онлайн. Първият стълб на Стратегията на ЕС за правата на детето признава значението на участието на децата, което се насърчава например чрез Платформата на ЕС за участие на децата.

Дейностите за участие на младите хора, включително Младежката проверка, диалозите по въпросите на младежта, Младежкия консултативен съвет към председателя и диалогът на ЕС по въпросите на младежта, също играят важна роля за засилване на участието на младежите в процеса на вземане на решения на равнище ЕС.

Чрез активното включване на децата и подрастващите в дискусии относно безопасността онлайн, създателите на политики не само изпълняват правни и етични задължения, но и използват уникалните гледни точки на ненавършилите пълнолетие лица за защита и спазване на техните права в интернет. Следва да се предприемат мерки, за да се гарантира, че участието на децата обхваща деца и подрастващи от различен произход и географски райони, за да се гарантират приобщаващият характер и ефективността на мерките, предназначени за предоставяне на средства за защита и подкрепа на ненавършилите пълнолетие лица онлайн.

Освен това е от решаващо значение децата и подрастващите да получат възможност да допринесат за осигуряването на безопасността на пространството на социалните медии⁺. Жалбите от ненавършили пълнолетие лица следва да се разглеждат приоритетно в процедурите за модериране на съдържание от доставчиците на социални медии и на други цифрови услуги.

Препоръката на Европейската комисия относно разработването и укрепването на интегрирани системи за защита на децата призовава държавите — членки на ЕС да осигурят участието на децата, да създадат последователна правна и политическа рамка за защита на децата, безопасни, поверителни и подходящи за децата механизми за подаване на жалби и докладване, както и качествени услуги и грижи в рамките на общността и семейството³²².

„Усилията за подобряване на безопасността на децата онлайн следва да бъдат насочени към създаване на цифрова среда, която е безопасна и подкрепяща, като същевременно се запазват възможностите на децата да учат, играят, участват, общуват и имат достъп до информация.“

— АЛЕКСАНДРА ВАЙЛЕНМАН,
ПРОФЕСОР ПО ДИЗАЙН НА
ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО, УНИВЕРСИТЕТ
В ГЬОТЕБОРГ

ПЛАТФОРМА НА ЕС ЗА УЧАСТИЕ НА ДЕЦАТА

Децата имат право свободно да изразяват мнението си и то да бъде взето под внимание по въпроси, които ги засягат³²³. За да приложи тези права на практика, Европейската комисия създаде Платформата на ЕС за участие на децата.

Платформата на ЕС за участие на децата предлага специално пространство, в което деца на възраст под 18 години могат да взаимодействат пряко с политици и лица, вземащи решения. Платформата осигурява безопасно пространство за деца и подрастващи, където те да споделят своите мнения и да обсъждат теми, които ги засягат. Платформата организира дейности, включително срещи, работни групи, обучения, онлайн и лични анкети, за да събере мненията на децата.

Чрез Платформата на ЕС за участие на децата Европейската комисия се консултира с хиляди деца, включително по въпроси като кибертормоз, онлайн безопасност и цифрово благосъстояние, както и по предстоящия Акт за справедливост в областта на цифровите технологии. Този процес доведе до създаването на „Призив за действие към лицата, вземащи решения в ЕС“³²⁴, в който се засягат въпросите, които са най-важни за децата.

Като част от тези консултации децата подчертаха желанието си да бъдат активно включени в оформянето на правилата, които засягат техните дейности онлайн. Мнозина също така ясно посочиха, че възрастните — а не децата — носят отговорност за това как е проектиран и функционира днес онлайн светът и социалните медии+, и че децата не трябва да бъдат „наказани“ за неговите недостатъци.

Посланието на децата е ясно: те искат онлайн светът да бъде по-безопасен, по-справедлив и по-лесен за разбиране, с по-строги правила в случаите, когато онлайн услугите могат да бъдат несправедливи, вредни или да предизвикват зависимост. Те призоваха също така за алтернативи на социалните медии+, включително извънкласни дейности и спорт, както и за това лицата, вземащи решения, да се заемат с въпросите, свързани с благосъстоянието и психичното здраве, произтичащи от използването на социалните медии от децата.

ПРЕПОРЪКИ ОТ ДЕЦАТА

От 16 до 18 април 2026 г. 20 деца и младежи от различни държави — членки на ЕС, се срещнаха в Берлин в рамките на учебното посещение на Платформата за участие на децата в ЕС, посветена на благосъстоянието и психичното здраве.

В продължение на два дни те обменяха опит, научиха нови неща и изготвиха препоръки за това как децата могат да се чувстват в безопасност, подкрепени, уважавани и изслушвани по въпроси, свързани с психичното здраве, както и как възрастните, училищата, семействата и службите могат по-добре да подкрепят благосъстоянието на децата.

Като част от учебното посещение децата направиха няколко препоръки относно това от какво се нуждаят, за да укрепят своето благосъстояние:

- // Следва да имаме свободата да останем в разговора или да го напуснем, да разполагаме с безопасно място, където да изразим мнението си, и да знаем с кого да говорим;
- // Имаме нужда от стабилни и надеждни системи за подкрепа, структури, които да ни изслушват, и общност, на която да разчитаме;

- // Следва да имаме достъп до „емоционални отдушници“: физически упражнения и спорт, хобита, водене на дневник, релаксация, безопасни пространства за игра и активност;
- // Училищата следва да нормализират разговорите за психичното здраве и да въведат редовни дни, посветени на психичното благосъстояние. Следва да се създадат безопасни среди, в които да се чувстваме комфортно да обсъждаме психичното си здраве, а учителите трябва да бъдат обучени да оказват подкрепа в тази област, точно както са обучени за оказване на първа помощ. Всяко училище следва да разполага с обучен психолог или съветник, който е наистина достъпен и се ползва с доверието на учениците;
- // Нуждаем се от ясна, открита и ефективна комуникация с възрастните;
- // Нуждаем се от ясни указания, за да разберем към кои възрастни можем да се обърнем за помощ в различни ситуации и по различни въпроси;
- // Здравните теми трябва да бъдат достатъчно добре застъпени в училищата, така че да не се налага да използваме онлайн пространствата, за да запълваме празнините^г.

Консултиране от връстници

Консултирането от връстници може да играе важна роля в насърчаването на благосъстоянието на децата и подрастващите както онлайн, така и в реалния свят, като създава подкрепяща среда за обсъждане на предизвикателствата с обучени връстници. Тъй като на децата често им е по-лесно да се доверят на някой, който е на тяхната възраст, консултирането от връстници може да насърчи ранното търсене на помощ и да спомогне за предотвратяване на ескалирането на проблемите, както и да гарантира наличието на безопасно пространство извън интернет, където те да общуват и да изграждат значими връзки, основани на споделени преживявания.

В контекста на безопасността на децата онлайн консултирането от връстници може да помогне за повишаване на осведомеността относно рисковете, включително кибертормоза, здравословното използване на екранни устройства и социални медии^г, дезинформацията, изкуствения интелект и важността на защитата на личните данни. Консултирането от връстници може да насърчи положително цифровото поведение, включително уважителна комуникация, емпатия, критично мислене и отговорно участие онлайн.

Тъй като подкрепата идва от връстници на сходна възраст, които споделят подобни преживявания, консултирането от връстници чес-

**„Истинската онлайн
безопасност надхвърля
рамките на регулирането.
Тя изисква цифрова
грамотност, достъпна
подкрепа и инвестиции
в пространствата извън
интернет.“**

— МАРТИНА ТОТОВА,
МЛАДЕЖКИ КОНСУЛТАТИВЕН СЪВЕТ КЪМ
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ, МЛАДЕЖКИ СЪВЕТ НА
СЛОВАКИЯ

^г В България например децата съобщават, че получават информация по здравни теми основно чрез инструменти с ИИ.

то се възприема като по-близко и достоверно, а също и като по-малко формално или плашещо за децата и подрастващите. То може да насърчи чувството за принадлежност, приобщаване и взаимна подкрепа в училищата или общностите, като дава възможност на ненавършилите пълнолетие лица да изграят активна роля в подкрепата, която си оказват един на друг, за да имат безопасни преживявания онлайн.

ПРИМЕРИ ЗА ДОБРИ ПРАКТИКИ ЗА КОНСУЛТИРАНЕ ОТ ВРЪСТНИЦИ

Референтен център за психосоциална подкрепа на Международната федерация на гружествата на Червения кръст и Червения полумесец (IFRC) разработи набор от инструменти „Психологическа първа помощ за млади връстници“, за да помогне на младите хора да подкрепят своите връстници в трудни моменти³²⁵.

Този набор от инструменти предоставя средства за подкрепа на младежите, като ги снабдява с уменията и знанията, необходими за подпомагане на техните връстници, като същевременно повишава осведомеността относно значението на грижата за себе си³²⁶. Общата цел на набора от инструменти е да укрепи устойчивостта на младите хора при сблъсък с неблагоприятни обстоятелства и кризисни събития, както и да ги снабди с познания и умения в областта на психологическата първа помощ³²⁷. Той включва наръчник, който представя концепцията за психологическа първа помощ и предлага практически примери за това как младите хора могат да я прилагат, за да помогнат на своите връстници³²⁸.

Наборът от инструменти включва и пакет за обучение за училища, младежки и спортни клубове и скаутски организации. Участниците научават кои предизвикателства засягат хората на тяхната възраст, какви са кризисните събития и реакциите при тях, как да прилагат основните принципи на психологическата първа помощ и практики за грижа за себе си³²⁹. Участниците също се учат да разпознават кога някой може да се нуждае от помощ, надхвърляща това, което те могат да предоставят³³⁰.

Друг пример за добра практика е португалската инициатива „Líderes Digitais“ (Цифрови лидери), разработена от Центъра за осведоменост SeguraNet³³¹. Чрез подход на обучение от връстници инициативата дава възможност на учениците да действат като „цифрови посланици“ в своите училища.

Участващите ученици преминават обучение по теми като цифрово гражданство, онлайн безопасност, кибертормоз, неприкосновеност на личния живот и защита на данните, невярна информация, медийна грамотност и отговорно използване на нововъзникващите технологии, включително изкуствения интелект. След това те споделят тези знания със своите връстници чрез дейности за повишаване на осведомеността, работни срещи, дискусии в клас и неформална подкрепа, допринасяйки за по-безопасна и по-позитивна цифрова култура в училищната общност.

Инициативите, водени от връстници, като „Líderes Digitais“, показват как децата могат да изграят активна роля в насърчаването на благосъстоянието онлайн и цифровата устойчивост. Като насърчават диалога между връстници, тези инициативи подпомагат положителните цифрови поведения, включително уважителна онлайн комуникация, критично мислене, емпатия и отговорно участие в цифрови среди, като същевременно укрепват чувството за принадлежност и взаимна подкрепа у децата.

Дългосрочният успех и възможностите за разрастване на инициативите за консултиране от връстници обаче зависят от устойчивото финансиране и институционалната подкрепа, за да се гарантира тяхната непрекъснатост и да могат повече училища и деца да извлекат ползи от тези инициативи. Ето защо е наложително да се признае тяхната стойност и да се инвестира в по-нататъшното им развитие, като се има предвид значителният им принос към онлайн безопасността и благосъстоянието на децата.

Препоръки

ПРЕПОРЪКА 1

Разширяване на безопасните възможности за децата да участват активно в оформянето на средата на социалните медии+

Децата и подрастващите следва да имат значими възможности да допринасят активно за оформянето на законодателството, политиките и образователните инициативи, насърчаващи безопасността и предоставянето на средства за подкрепа на децата онлайн. Следва да се разшири използването на инструментите за участие на децата и младите хора с цел осигуряване на принос към тази дейност. По-конкретно децата следва да бъдат включени в съвместното разработване на политики за безопасност, програми за обучение, оценки и насоки. Следва да се извършва постоянен мониторинг и оценка на мерките, за да се прецени въздействието им върху безопасността и правата на децата.

Процесите на участие следва да гарантират, че децата получават ясна информация, разбират как ще бъде използван техният принос и получават обратна информация за резултатите. Следва да се положат специални усилия за включване на децата от групи в неравностойно положение, маргинализирани групи и уязвими групи. Всички дейности за участие, в които са включени деца, следва да бъдат съпътствани от подходящи предпазни мерки.

ПРЕПОРЪКА 2

Укрепване на механизмите за подаване на жалби и докладване и правата на потребителите за децата и подрастващите

Сигналите и жалбите от деца и подрастващи следва да се разглеждат приоритетно в процедурите за модериране на съдържание от доставчиците на социални медии и на други цифрови услуги. Задълженията на доставчиците съгласно действащите нормативни уредби трябва да бъдат подсилени, за да се финансират по подходящ начин телефонните линии за помощ и механизмите за подаване на жалби. Тези механизми трябва да бъдат ефективни, съобразени с възрастта, лесни за ползване, достъпни и зачитащи неприкосновеността на личния живот.

ПРЕПОРЪКА 3**Финансиране и насърчаване на създаването и използването на основани на ценностите на ЕС социални медии и други цифрови услуги, при които ненавършилите пълнолетие лица могат безопасно да взаимодействат помежду си**

Подкрепа чрез публични инвестиции за създаването и включването на основани на ценностите на ЕС социални медии и други цифрови услуги, които са проектирани да бъдат безопасни и съобразени с възрастта. Такива услуги следва да осигуряват достъп до надеждна информация, като децата и подрастващите (но също и възрастните) получават възможност за безопасни онлайн взаимодействия, без да бъдат излагани на вредни характеристики.

ПРЕПОРЪКА 4**Интегриране на действия за цифрово образование и грамотност за ненавършилите пълнолетие лица, родителите и полагащите грижи лица, учителите и образователните специалисти**

Цифровото образование и грамотност следва да бъдат включени на всички равнища на образованието като ключово основно умение за ненавършилите пълнолетие лица, родителите и учителите. Цифровото благосъстояние следва да бъде интегрирано в цифровото образование за всички.

Образованието следва да даде възможност на децата и подрастващите да оценяват критично онлайн информацията и източниците и да разпознават техниките за манипулиране, включително дезинформацията, убедителните фалшификати и целенасочената реклама. То следва също така да развие разбиране сред ненавършилите пълнолетие лица, родителите и учителите за това как се създава и споделя цифрово съдържание и как алгоритмите определят това, което потребителите виждат и преживяват в света на социалните медии+.

Структурираното образование по онлайн безопасност следва да изгражда практически умения за защита на личните данни, управление на настройките за неприкосновеност на личния живот, поддържане на сигурна цифрова самоличност и идентифициране на рисковете, по-специално в социалните медии, средите за съобщения и средите за игри. Тези умения следва да се развиват постепенно, като се започне с основните навици за безопасност и се напредне към по-сложно разбиране на цифровите отпечатъци, съгласието и рисковете, пораждали от платформите. Здравословното използване на екрани следва да бъде разглеждано чрез насоки за постигане на баланс, управление на вниманието и разпознаване на прекомерни или вредни модели на използване.

Центровете за по-безопасен интернет следва да продължат да играят ключова роля в предоставянето на обучение, дейности за повишаване на осведомеността, ресурси и подкрепа за деца, родители, лица, полагащи грижи, и учители. Следва да се финансира разработването на леснодостъпни онлайн курсове за родители, учители и млади потребители.

Наред с безопасността, образованието следва да набляга на възможностите и средствата за подкрепа: как учениците могат да използват цифрови инструменти за учене, творчество, сътрудничество и гражданско участие.

ПРЕПОРЪКА 5**Създаване на повече възможности и подходяща инфраструктура в подкрепа на дейностите извън интернет**

Държавите членки и местните органи следва да поддържат и разширяват достъпа до спорт, изкуства, младежки клубове, библиотеки и обществени пространства на достъпни цени, за да насърчат здравословните онлайн занимания и да създадат привлекателни алтернативи на прекомерното използване на екрани сред ненавършилите пълнолетие лица. Това следва да включва инвестиции в безопасна, приобщаваща и съобразена с възрастта среда, в която ненавършилите пълнолетие лица могат да общуват помежду си, да учат, да играят и да изграждат положителни отношения в рамките на своите общности.

ПРЕПОРЪКА 6**Насърчаване на съвместното създаване на насоки за родителите**

Заедно със сдруженията на родителите, ЕС и държавите членки следва да насърчават изготвянето на насоки за родителите. Насоките биха могли да предоставят ясни и достъпни съвети, за да се даде възможност на родителите и лицата, полагащи грижи, да подпомагат безопасното, отговорно и положително взаимодействие на ненавършилите пълнолетие лица със средата на социалните медии+. Насоките следва да дават практически съвети в ключови области, включително онлайн безопасността и неприкосновеността на личния живот, цифровото благосъстояние, етичното и отговорно използване и достъпа до подкрепа.

ПРЕПОРЪКА 7**Гарантиране, че родителите и полагащите грижи лица получават постоянна подкрепа посредством най-съвременни и актуализирани инструменти за контрол и надзор**

Усилията за предоставяне на средства за подкрепа на ненавършилите пълнолетие лица следва да бъдат допълнени от непрекъснато подпомагане на родителите и лицата, полагащи грижи, не само по отношение на цифровите умения и грамотност, но и по отношение на инструменти, които дават възможност на лицата, полагащи грижи, да предлагат напътствия на ненавършилите пълнолетие лица относно използването на социалните медии и други цифрови услуги, без това да води до непропорционално ограничаване на правата на детето. Това включва предоставяне и популяризиране на практически инструменти за родителски надзор, допълнени от надеждна информация за рисковете, безопасните практики и начините за взаимодействие с децата. Повишаването на осведомеността сред родителите следва да се осъществява лице в лице (например при срещи с учители в училище, по време на педиатрични прегледи, бременност или родителски отпуск).

Инструментите за родителски надзор следва да бъдат ефективни, лесни за ползване, съвместими и подходящи за възрастта, в съответствие с развиващите се способности на ненавършилите пълнолетие лица, както и да са проектирани така, че да насърчават комуникацията, ученето и възползването от възможностите, а не контрола. Това е от ключово значение за насърчаване на постепенния път на ненавършилите пълнолетие лица към самостоятелно използване на социалните медии+. Тези инструменти следва да гарантират, че промени могат да се правят само при запазване на същия режим на разрешения, необходим за тяхното активиране, да се прилагат

независимо от устройството или операционната система и да включват защитни мерки, информирайки ненавършилите пълнолетие лица за потенциална злоупотреба от страна на родителите (например ясно уведомление за ненавършилите пълнолетие лица, когато инструментите за надзор са активирани).

ПРЕПОРЪКА 8

Осигуряване на достатъчно публично финансиране и общи стандарти за организациите на гражданското общество и консултирането от връстници

ЕС и държавите членки следва да гарантират, че централите за по-безопасен интернет и сходните организации на гражданското общество продължават да получават достатъчно финансови ресурси и че работата им се основава на общи стандарти, разработени от експерти. Това е от жизненоважно значение за поддържането и по-нататъшното развитие на техните дейности, включително повишаване на осведомеността, обучение и услуги за подкрепа.

Публичното финансиране е от решаващо значение за гарантиране на независимостта и сближаването. Финансирането следва също така да подкрепя по-нататъшното развитие на консултирането от връстници, телефонните линии за помощ, горещите линии, образователните ресурси, кампаниите за повишаване на осведомеността и дейностите за изграждане на капацитет. Допълнителните инвестиции следва да се използват за повишаване на видимостта, достъпността и обхвата на тези средства, включително сред уязвимите ненавършили пълнолетие лица, и за подкрепа на инициативи за насърчаване на по-безопасна среда в социалните медии+.

ПРЕПОРЪКА 9

Предоставяне на възможност на здравната система да диагностицира и лекува зависимости и други психични разстройства, свързани с използването на социалните медии и други цифрови услуги

Здравните системи следва да прилагат диагностичните стандарти на МКБ-11 за поведенчески зависимости, включително разстройство, свързано с игрите, и компулсивно ползване на социални медии+. Лечението на тези разстройства, основано на доказателства, следва да бъде достъпно в рамките на системата за здравеопазване. Медицинските специалисти и психотерапевтите следва да са наясно с потенциалните последици от вредите, причинени от „дигиталното неглижиране“ и неволна конфронтация с неподходящо за възрастта съдържание, кибертормоз, онлайн сприятеляване с цел сексуална злоупотреба, сексуално изнудване и други вреди.

Здравните системи следва да осигуряват лечение, основано на доказателства на посттравматично стресово разстройство (ПТСР) и други психопатологични последици. Освен това системите биха могли да интегрират оценката на цифровия риск в педиатричния скрининг и подходите за селективна превенция за уязвими ненавършили пълнолетие лица. Превенцията и поведенческите предизвикателства, включително „онлайн постене“ или „цифров детокс“, биха могли да насърчат преживяванията извън интернет и промяна в културата по отношение на използването на онлайн услуги от страна на ненавършилите пълнолетие лица.

ПРЕПОРЪКА 10**Подкрепа за обучението на учителите, за да обхване цифровата и медийната грамотност, и участие на родителите**

ЕС и държавите членки следва да гарантират, че първоначалната и продължаващата подготовка на учителите систематично интегрира цифровите умения и грамотността, включително грамотността в областта на ИИ, както и цифровото благосъстояние. Учителите трябва да бъдат подготвени да развиват критичното мислене и медийната грамотност на децата и погростващите, наред с компетентността по цифрови умения за безопасно използване на социалните медии+.

Учителите следва да бъдат запознати с риска от „прекомерна цифровизация“ в училищата. Новите цифрови инструменти, като например ИИ, следва да се използват за специфични педагогически цели, когато е уместно. Подготовката на учителите следва също така да включва тясно сътрудничество с родителите, за да се подпомогне по-добре здравословното и балансирано използване на екрани от ненавършилите пълнолетие лица, да се разбере как децата и погростващите взаимодействат със социалните медии и други цифрови услуги, както и да се разработят подходящи за възрастта стратегии за обсъждане на онлайн рисковете и преживяванията в класната стая и у дома.

ПРЕПОРЪКА 11**Насърчаване на грамотността в областта на ИИ като неразделна част от цифровото образование**

Грамотността в областта на ИИ следва да бъде включена в цифровото образование в училищата и другите институции за образование и обучение. ненавършилите пълнолетие лица следва да разбират възможностите, ограниченията и рисковете, свързани с технологиите с ИИ (напр. чатботове/спътници с ИИ, препоръчващи системи и генеративен ИИ), включително възможността за неточна информация, манипулация и синтетично съдържание.

Насърчаването на грамотността би могло да бъде вдъхновено от Рамката за грамотност в областта на ИИ за основното и средното образование, разработена от Европейската комисия и ОИСР. Ненавършилите пълнолетие лица не следва да бъдат излагани без надзор на антропоморфни ИИ спътници, които предполагат

ВЗАИМООТНОШЕНИЯ, НАПОДОБЯВАЩИ ЧОВЕШКИТЕ.**ПРЕПОРЪКА 12****Училищата следва да предоставят структурирани възможности за подобряване на психичното здраве и цифровото благосъстояние**

Училищата трябва да играят проактивна роля в смекчаването на рисковете от социалните медии+ и да подкрепят психичното здраве и благосъстоянието на децата и погростващите. Училищата следва да организират възможности за информация и обучение за родителите, както и за ненавършилите пълнолетие лица и техните родители, с цел информиране относно онлайн безопасността, психичното здраве и благосъстоянието.

Училищата следва да разширят достъпа до училищно консултиране и друга подкрепа за психичното здраве по въпроси, свързани с използването на социалните медии+ от ненавършили пълнолетие лица. Следва да се осигурят безопасни, свободни от стигматизация физически и онлайн пространства, където учениците да се чувстват способни да обсъждат трудностите (т.е. свързани с психичното здраве, благосъстоянието и др.) от своите онлайн преживявания в средата на социалните медии+. Училищата следва да имат достъп до квалифицирани специалисти по здравни и социални грижи, включително за поетапна грижа за психичното здраве. Медицинските специалисти по психично здраве следва да преминат специализирано обучение относно цифровото благосъстояние и вредите онлайн.

Училищата следва също така да създадат достъпни, поверителни и подходящи за деца механизми за докладване за ненавършили пълнолетие лица, които изпитват проблеми онлайн. За да се засили още повече защитата, училищата следва да разполагат с пътища за насочване към външни служби за закрила на детето, психично здраве и помощни образователни услуги.

ПРЕПОРЪКА 13

В образователните отговори следва да се обърне специално внимание на уязвимите групи

Ненавършилите пълнолетие лица, изправени пред социално-икономически неблагоприятни условия, специални образователни потребности, неблагоприятни преживявания в детството, дискриминация или трудности с психичното здраве, могат да бъдат изложени на повишени рискове в социалните медии+. Образователните и спомагателните мерки следва да бъдат приобщаващи, целенасочени там, където е необходимо, и разработени така, че да намаляват неравенствата както в социалните медии, така и в цифровото участие и благосъстоянието.

В училищата могат да бъдат въведени проактивни и целенасочени намеси за справяне с непропорционалното въздействие на вредите в интернет върху уязвимите и маргинализирани ненавършили пълнолетие лица, с цел защита и подкрепа на уязвимите групи. Следва да се разшири справедливият достъп до устройства, свързаност и помощни технологии, включително за деца с увреждания.

ПРЕПОРЪКА 14

Инвестиране в сигурна, превантивна, солидна и надеждна образователна цифрова инфраструктура

Училищата се нуждаят от сигурна, стабилна и надеждна цифрова инфраструктура и инструменти, за да укрепят цифровите умения на ненавършилите пълнолетие лица и да гарантират цифровия суверенитет на Европа. Европейските училища разчитат в голяма степен на приложения от трети държави, а въвеждането на решения, разработени в ЕС, продължава да среща предизвикателства. ЕС следва да даде приоритет и да подкрепи разработването и внедряването на безопасна и оперативно съвместима цифрова инфраструктура и инструменти за образованието, както и да намали стратегическите зависимости.

Благодарности

Нашата задача като съпредседатели и специални съветници беше да насочваме и ръководим този многопластов процес: събиране на знания чрез взаимодействие с експерти по време на заседанията на Специалната група, събиране на доказателства от експерти и поддържане на обмен и контакти с многобройни заинтересовани страни.

Този доклад дължи съществуването си на голям брой хора, ангажирани с осигуряването на това децата и подрастващите да могат безопасно да се ориентират в света на социалните медии+. Макар отговорността за препоръките да лежи изцяло върху нас, ние дължим много на приноса на други изтъкнати експерти, представители на родители и младежи, както и на Европейската комисия.

На първо място бихме искали да изкажем признателност на председателя на Европейската комисия Урсула фон дер Лайен за нейния постоянен интерес и подкрепа за нашата работа. Нейното присъствие и активно участие в заседанията на Специалната работна група подчертават нейната ангажираност към безопасността на децата в интернет и бяха високо оценени както от нас, така и от всички участници. Благодарим на председателя за дългогодишния ѝ интерес и всеотдайност към безопасността на децата, които направиха възможно осъществяването на тази работа и изготвянето на конкретни препоръки за благосъстоянието на децата и подрастващите в цяла Европа. Бихме искали също така да благодарим на ръководителя на кабинета на председателя Бьорн Зайберт, който съпровождаше целия процес от самото начало, и на Патриша Райли, член на кабинета на председателя, за нейната постоянна подкрепа.

Освен това бихме искали да благодарим на всички участници в заседанията на специалната група. Благодарни сме на всички, които споделиха с нас изключително много знания, опит и всеотдайност в полза на младежите в Европа. Бихме искали да изразим специална благодарност към Джули Инман Грант, комисар по електронна безопасност на Австралия, и Лукас Боргес, началник на отдела за регулиране в Бразилската агенция за защита на данните, за това, че ни предоставиха информация и поуки от своите страни относно безопасността на децата в интернет.

Изслушахме внимателно всички, но заключенията в този доклад остават наша отговорност.

БЛАГОДАРИМ НА УЧАСТНИЦИТЕ В СПЕЦИАЛНАТА РАБОТНА ГРУПА*:

**неизчерпателен списък*

// **Аяа**, 15-годишна представителка на Платформата за участие на децата в ЕС

// **Зузана**, 17-годишна представителка на Платформата за участие на децата в ЕС

- // **Кимо Алхо**, психолог и почетен професор, Университет в Хелзинки
- // **Мехди Арфауи**, социолог, Commission nationale de l'informatique et des libertés
- // **Лианда Барингтън-Лийч**, изпълнителен директор, фондация 5Rights
- // **Габриеле Батимели**, посланик на „По-добър интернет за децата+“ от Италия
- // **Оуен Бенет**, независим експерт по регулиране на цифровите технологии
- // **Елена Боцола**, педиатър и национален съветник на Италианското дружество по педиатрия
- // **Матиас Бранд**, професор и ръководител на катедра по обща психология, Университет в Дуйсбург
- // **Урс Буске**, старши юриконсулт, Европейско бюро на съюзите на потребителите (BEUC)
- // **Ана Кабайеро**, председател на Експертната група за подобряване на защитата на ненавършилите пълнолетие лица в цифровата сфера, Испания
- // **Алекс Кун**, главен изпълнителен директор и съосновател, CyberSafeKids
- // **Лийс Крайнест**, основател на KidsUnplugged
- // **Юта Крол**, председател на фондация „Stiftung Digitale Chancen“
- // **Мария дел Мар Еспаня Марти**, директор на Plataforma Control Z
- // **Сиге Ериксон**, председател, Национален съвет на шведските детски и младежки организации
- // **Марина Фернандес**, председател, Adolescència Lliure de Mòbils
- // **Луиз Флин**, асистент в Тринити Колидж Дъблин
- // **Тобиаш Бруно Галия**, Чешки съвет на децата и младежите
- // **Каталина Гоанта**, доцент по частно право и технологии, Утрехтски университет
- // **Константинос Карахалиос**, съветник на изпълнителния директор на IEEE и член на управителния съвет на фондация „5Rights“
- // **Майя Катковска**, ръководител на латвийския център за по-безопасен интернет
- // **Расмус Къедал**, директор, Børns Vilkår
- // **Петра Когелниг**, генерален секретар на Европейската асоциация на родителите
- // **Павел Кордик**, доцент, Чешки технически университет
- // **Марта Гонсалвеш**, посланик на „По-добър интернет за децата+“ от Португалия
- // **Бекет ЛьоКлер**, ръководител на отдел „Технологии“, фондация 5Rights
- // **Соня Ливингстън**, професор по социална психология в Лондонското училище по икономика

- // **Ейслинг Малони**, Национален младежки съвет на Ирландия
- // **Джована Маскерони**, професор в Католическия университет в Милано
- // **Хелън Мейсън**, изпълнителен директор, Child Helpline International
- // **Елвира Менцелиоти**, председател, Гръцки национален младежки съвет
- // **Ева Мьолер**, ръководител и клиничен лекар по детско-юношеска психиатрия, Университет в Саарланд
- // **Алберто Монге Рофарело**, асистент в Политехническия университет в Торино
- // **Тео Мухуг**, детски психиатър, Assistance Publique – Hôpitaux de Paris
- // **Серван Мутон**, лекар, невролог и невропсихолог
- // **Мие Оленшлагер**, независим изследовател и съветник по въпросите на ИИ, етиката и обществената политика
- // **Джеймс О'Хигинс Норман**, професор по образование и общество, Дъблински градски университет
- // **Мая Олшевска**, посланик на Стратежията за по-добър интернет за децата (BIK+) от Полша
- // **Брайън О'Нийл**, почетен професор, Технологичен университет в Дъблин
- // **Керстин Пашке**, специалист по детско-юношеска психиатрия и психотерапия, Университетска клиника Хамбург-Епендорф
- // **Лео Пеккала**, заместник-директор, Финландски аудиовизуален институт
- // **Мария Соледаг Пера**, доцент, Технологичен университет в Делфт
- // **Таня Петелин**, доцент, Университет в Поатие
- // **Кристоф Пие**, ръководител на Катедрата по психосоматична медицина и психотерапия, Университет за продължаващо образование в Кремс
- // **Джесика Пьотровски**, професор в Амстердамския университет
- // **Деклан Куолтър**, супервайзър по практическо обучение и докторант, Университетски колеж в Дъблин
- // **Кай Раненберг**, професор и ръководител на катедра „Мобилен бизнес и многостранна сигурност“, Университет „Гьоте“ във Франкфурт
- // **Анна Швабегер**, председател на Австрийския национален младежки съвет
- // **Юдит Симон**, професор по етика в информационните технологии, Хамбургски университет
- // **Лор Слийкс**, европейски младежки делегат, Фламандски младежки съвет
- // **Петер Словак**, доцент по взаимодействие човек-компютър, Кралски колеж в Лондон

- // **Елизабет Стаксруг**, професор, Департамент по медии и комуникации, Университет в Осло
- // **Софи Стала-Бурдилон**, ръководител на изследванията, изследователска група „Право, наука, технологии и общество“, VUB
- // **Аргирис Стрингарис**, клиничен изследовател и ръководител на катедра „Детска и юношеска психиатрия“, Университетски колеж Лондон
- // **Лиза Торел**, професор, Катедра по клинична невронаука, Каролински институт
- // **Хане-Мари Шиотц Торуг**, физиолог и професор, Университет на Югоизточна Норвегия
- // **Пьотр Точиски**, доцент, Академия за специална педагогика „Мария Гжегожевска“
- // **Антония Торенс**, председател на COFACE – Families Europe.
- // **Мартина Томова**, старши делегат, Младежки съвет на Словакия
- // **Димитрис Цалавос**, младежки посланик на „По-добър интернет за децата+“ от Кипър
- // **Лаура Вангенбош**, доцент и директор на Лабораторията по медийна психология, KU Leuven
- // **Сьорине Вест Расмусен**, съветник по правата на децата и технологичната политика, Børns Vilkår
- // **Мике Висер-Схурман**, директор по правата на детето и изграждането на капацитет, Eurochild
- // **Рареш Войку**, председател на Европейския младежки форум
- // **Александра Вайленман**, професор в Департамента по приложни информационни технологии, Университет в Гьотеборг
- // **Нилс Загема**, младежки представител на Нидерландия, Nationale Jeugdraad

За нас беше от решаващо значение да осигурим не само представителство на младежи като участници в срещите на специалната група, но и да включим младите хора в съвместното създаване на настоящия доклад. Ето защо бихме искали да благодарим на **Марта Гонсалвеш**, която не само се присъедини към групата като посланик на „Better Internet for Kids+“ от Португалия, но и допринесе за изготвянето на настоящия доклад.

Настоящият доклад не би бил възможен без подкрепата на много служители на Европейската комисия.

На първо място бихме искали да благодарим на IDEA и на нейния временно изпълняващ длъжността ръководител **Давид Мюлер** за гостоприемството и за осигурените отлични условия на работа.

Нашата работа се възползва значително от подкрепата на един отдаден екип в рамките на IDEA: Бихме искали да благодарим на **Ундин Руге** за надзора и подкрепата по време на процеса. Много дължим на **Асен Димитров**, който в качеството си на главен координатор на съпредседателите на специалната група по въпросите на безопасността на децата онлайн беше за нас незаменим партньор, като предоставяше помощ, съвети и подкрепа по отношение на процеса и съдържание-

то, както и насърчаваше реализацията на нашите планове, организираше всички срещи и обмен на информация и координираше работата по доклада в рамките на IDEA и — заедно с колеги от Генералния секретариат — също така и в Комисията.

Настоящият доклад нямаше да бъде изготвен без допълнителната подкрепа от IDEA: бихме искали да благодарим на **Томас Хопкинс**, който беше отличен редактор на английската версия на доклада; **Анна Магдалена Комплой**, която допринесе с експертните си познания, проучванията си и помогна по всички организационни въпроси, както и на **Куинлан Райкс**, който участва в разработването на визуалните елементи. Бихме искали също така да благодарим на **Александър Хемпфинг** за неговия анализ, както и на **И-Сол Чанг** и **Конрад Роуз** за тяхното участие.

Заедно с IDEA колегите от Генералния секретариат координираха работата, извършена в рамките на Комисията, и предоставиха ценни съображения както по отношение на процеса, така и по отношение на съдържанието. Затова благодарим на заместник-генералния секретар Нилс Бернхт за отделеното време и всеотдайността му, както и на **Нацира Булехуат**, **Иоана-Мария Глигор**, **Алесандра Фалчинели**, **Тарик Драйдж**, **Луи Данкур** и **Арманге Лоренц**.

Първоначално се заехме да разберем по-добре съществуващото законодателство и инструментите, с които разполагат ЕС и държавите-членки за защита на децата и подрастващите онлайн, както и прилагането му до момента. Този контекст ни послужи като основа за обсъждане с експерти на текущите пропуски и бъдещите действия. За това благодарим на ръководството на ГД „Съобщителни мрежи, съдържание и технологии“ (CNECT) и нейния генерален директор **Роберто Виола** и заместник-генералния директор **Ренате Николай**, както и на ГД „Правосъдие и потребители“ (JUST) и нейния генерален директор **Ана Галего Торес** и заместник-генералния директор **Хуберт Гамбс**.

Благодарим на експертите от ГД „Съобщителни мрежи, съдържание и технологии“, които предоставиха ценен експертен опит и информация: **Прахат Агарвал**, **Джулия Ван Бест**, **Мартин Харис Хес**, **Андреа Тониони**, **Манон Баерт**, **Ема О’Махони** и **Ирен Рош Лагуна**.

Благодарим на експертите от ГД „Правосъдие и потребители“, които също предоставиха ценен експертен опит и информация: **Мария-Мирто Канелопулу**, **Бенедикт Ван Ормелинген**, **Дениса Александрова**, **Каоиме Шеридан**, **Мари-Сесил Руйон** и **Марта Кулжон**.

Настоящият доклад се възползва от изследванията и приноса на експерти от различни дирекции на Европейската комисия (Съвместния изследователски център, ГД „Здраве“ (SANTE), ГД „Образование и култура“ (EAC), ГД „Вътрешни работи“ (HOME), ГД „Изследвания и иновации“ (RTD), ГД „Икономически растеж“ (GROW), Правната служба (SJ) и други): **Андреа Челия**, **Ив Пюни**, **Мариан Таки**, **Мартин Ингворсен**, **Франческа Малтауро**, **Марта Туйкова**, **Киара Колела**, **Марта Марковска**, **Леони Валман**, **Катажина Яницка-Павловска**, **Вероника Травизани**, **Алесия Дона**, **Ева Герхардс**, **Мария дел Пилар Гонсалес Панталеон**, **Амарилис Верховен**, **Филип Рунге**, **Лорна Армат** и **Пол-Джон Льовентал**.

Благодарим на всички за техния експертен опит и търпение при отговарянето на безбройните въпроси, както и за способността им да синтезират и направят разбираеми сложни правни и технически въпроси.

Бихме искали също да благодарим на експертите от ГД „Комуникации“ и Генералния секретариат, които предоставиха отлична подкрепа по комуникационните аспекти: **Клое Лахус Хуарез**, **Ангел Константинов Беремлийски**, **Емма Кристина Квенберг** и други. Също така, изключително креа-

тивните и търпеливи графични дизайнери и експерти по превод: **Лори Янсен, Камий Паланджиян** и **Бенедета Бенедето** и други.

Нашата работа не би била възможна без организационната подкрепа на много колеги в Комисията за заседанията на Специалната работна група, пътуванията и други срещи със заинтересовани страни: **Кармен Тресгерес, Розалия Петкова, Мартина Гунда, Нуриа Паредес, Александър Верин, Мариола Де Лас Херас Ойеда, Анн Катрин Луп, Маргарита Биачо Варела, Хафизе Балчи и Вайа Циампази.**

Ние, като съпрегсдатели, също се възползваме от подкрепата на нашите институции и нашите най-близки сътрудници в областта:

Екипът на проф. д-р Фегерт в университетската болница в Улм — **доц. д-р Франциска Кьолер-Даунер, асистент д-р Ан-Кристин Хааг, Емили Ситарски, Лена Петер, Карен Шлегел, Клаудия Рау, Анет Клаус и Ариане Сакарело.**

Екипът на д-р Мария Мелхиор от Института по обществено здраве към Сорбоната съвместно със Сорбонския университет и Френския национален институт по здравеопазване и медицински изследвания (INSERM): **Фабиеи Ел Хури, Камий Давис-Патюре, Хамид Масуми, Бертран Регоне и Мейс Кабакиби.**

Бележки

1. Aries, P. (1962). Centuries of childhood: A social history of family life. Knopf Doubleday Publishing Group.
2. Berk, L.E. (1994). Infants and Children Prenatal Through Early Childhood.
3. Kessler, R. C., Magee, W. J. (1993). Childhood adversities and adult depression: basic patterns of association in a US national survey. *Psychological Medicine*, 23(3), 679–690.
4. Taylor, G., Sala, G., Kolak, J., Gerhardstein, P., Lingwood, J. (2024). Does adult-child co-use during digital media use improve children's learning aged 0–6 years? A systematic review with meta-analysis. *Educational Research Review*, 44, 100614.
5. Rideout, V. (2020). The Common Sense Census: Media Use by Kids Age Zero to Eight.
6. Taylor, G., Sala, G., Kolak, J., Gerhardstein, P., Lingwood, J. (2024). Does adult-child co-use during digital media use improve children's learning aged 0–6 years? A systematic review with meta-analysis. *Educational Research Review*, 44, 100614.
Uhls, Y. T., Ellison, N. B., Subrahmanyam, K. (2017). Benefits and costs of social media in adolescence. *Pediatrics*, 140 (Supplement 2), S67–S70.
7. Odgers, C. L., Jensen, M. R. (2020). Annual research review: Adolescent mental health in the digital age: Facts, fears, and future directions. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 61(3), 336–348.
Nesi, J., Telzer, E. H., Prinstein, M. J. (2020). Adolescent Development in the Digital Media Context. *Psychological Inquiry*, 31(3), 229–234.
8. Montag, C., Lachmann, B., Herrlich, M., Zweig, K. (2019). Addictive features of social media/messenger platforms and freemium games against the background of psychological and economic theories. *International journal of environmental research and public health*, 16(14), 2612.
9. Steinberg, L. D. (2014). Age of opportunity: Lessons from the new science of adolescence. Houghton Mifflin Harcourt.
Casey, B. J., Getz, S., Galvan, A. (2008). The adolescent brain. *Developmental review*, 28(1), 62–77.
10. Li, C., Cheng, G., Sha, T., Cheng, W., Yan, Y. (2020). The relationships between screen use and health indicators among infants, toddlers, and preschoolers: A meta-analysis and systematic review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(19), 7324.
Teague, S., Somoray, K., Shatte, A. Miller, D., Moss, K., Crawford, A. et al. (2026). Digital Media Use and Child Health and Development. Deakin University. Journal contribution.
- Jing, X., et al. (2023). Effects of foreground screen media use on vocabulary development in young children: A meta-analysis. *Child Development*, 94(5), 1398–1415.
11. Johnston MV. Neurotransmitters and vulnerability of the developing brain. *Brain Dev.* 1995 Sep-Oct;17(5):301–6.
12. Ahmer, A., Raza, M., Azhar, M., Rahman, A., Das, J. K., Jafri, S. K. (2025). A systematic review and meta-analysis on the impact of screen-time on the social-emotional development of children under five years. *Journal of the College of Physicians and Surgeons Pakistan*, 35(3), 351–358.
Vasconcellos, R. P., Sanders, T., Lonsdale, C., Parker, P., Conigrave, J., Tang, S., Noetel, M. (2025). Electronic screen use and children's socioemotional problems: A systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 151(5), 513–543.
13. Boxer, P., Groves, C. L., Docherty, M. (2015). Video games do indeed influence children and adolescents' aggression, prosocial behavior, and academic performance: A clearer reading of Ferguson (2015). *Perspectives on psychological science*, 10(5), 671–673.
Coyne, S. M., Radesky, J., Collier, K. M., Gentile, D. A., Linder, J. R., Nathanson, A. I., Rogers, J. (2017). Parenting and digital media. *Pediatrics*, 140(Supplement 2), S112–S116.
14. Calvert, S. L. (2017). Parasocial relationships with media characters: Imaginary companions for young children's social and cognitive development. In *Cognitive development in digital contexts* (pp. 93–117). Academic Press. Mallawaarachchi S., Burley J., Mavilidi M., et al (2024). Early Childhood Screen Use Contexts and Cognitive and Psychosocial Outcomes: A Systematic Review and Meta-analysis. *JAMA Pediatr.* 2024;178(10):1017–1026.
15. Mallawaarachchi S., Burley J., Mavilidi M., et al (2024). Early Childhood Screen Use Contexts and Cognitive and Psychosocial Outcomes: A Systematic Review and Meta-analysis. *JAMA Pediatr.* 2024;178(10):1017–1026.
16. Calvert, S. L. (2017). Parasocial relationships with media characters: Imaginary companions for young children's social and cognitive development. In *Cognitive development in digital contexts* (pp. 93–117). Academic Press. Mallawaarachchi S., Burley J., Mavilidi M., et al (2024). Early Childhood Screen Use Contexts and Cognitive and Psychosocial Outcomes: A Systematic Review and Meta-analysis. *JAMA Pediatr.* 2024;178(10):1017–1026.
17. Taylor, G., Sala, G., Kolak, J., Gerhardstein, P., Lingwood, J. (2024). Does adult-child co-use during

- digital media use improve children's learning aged 0–6 years? A systematic review with meta-analysis. *Educational Research Review*, 44, 100614.
18. American Academy of Pediatrics (2024). Screen time guidelines. Center of Excellence on Social Media and Youth Mental Health.
19. Qian, H., Wang, C., Li, H. (2024). Parental risk factors and moderators of prolonged digital use in preschoolers: a meta-analysis. *Education and Information Technologies*, 29(13), 17601-17619. Jackson, D. B., Testa, A., Fox, B. (2021). Adverse childhood experiences and digital media use among US children. *American journal of preventive medicine*, 60(4), 462-470.
20. Li, C., Cheng, G., Sha, T., Cheng, W., Yan, Y. (2020). The relationships between screen use and health indicators among infants, toddlers, and preschoolers: A meta-analysis and systematic review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(19), 7324. Ahmer, A., Raza, M., Azhar, M., Rahman, A., Das, J. K., Jafri, S. K. (2025). A systematic review and meta-analysis on the impact of screen-time on the social-emotional development of children under five years. *Journal of the College of Physicians and Surgeons Pakistan*, 35(3), 351-358.
21. Bochicchio, V., Keith, K., Montero, I., Scandurra, C., Winsler, A. (2022). Digital media inhibit self-regulatory private speech use in preschool children: The "digital bubble effect". *Cognitive development*, 62, 101180.
22. Yang, C. C., Holden, S. M., Ariati, J. (2021). Social media and psychological well-being among youth: The multidimensional model of social media use. *Clinical child and family psychology review*, 24(3), 631-650. Vasconcellos, R. P., Sanders, T., Lonsdale, C., Parker, P., Conigrave, J., Tang, S., Noetel, M. (2025). Electronic screen use and children's socioemotional problems: A systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 151(5), 513-543.
23. Qian, H., Wang, C., Li, H. (2024). Parental risk factors and moderators of prolonged digital use in preschoolers: a meta-analysis. *Education and Information Technologies*, 29(13), 17601-17619. Jackson, D. B., Testa, A., Fox, B. (2021). Adverse childhood experiences and digital media use among US children. *American journal of preventive medicine*, 60(4), 462-470.
24. Madigan, S., Browne, D., Racine, N., Mori, C., Tough, S. (2019). Association between screen time and children's performance on a developmental screening test. *JAMA pediatrics*, 173(3), 244-250. Teague, S., Somoray, K., Shatte, A. Miller, D., Moss, K., Crawford, A. et al. (2026). Digital Media Use and Child Health and Development. Deakin University. Journal contribution.
25. Calvert, S. L. (2017). Parasocial relationships with media characters: Imaginary companions for young children's social and cognitive development. In *Cognitive development in digital contexts* (pp. 93-117). Academic Press. Marshall, S. J., Biddle, S. J., Gorely, T., Cameron, N., Murdey, I. (2004). Relationships between media use, body fatness and physical activity in children and youth: a meta-analysis. *International journal of obesity*, 28(10), 1238-1246.
26. Madigan, S., Browne, D., Racine, N., Mori, C., Tough, S. (2019). Association between screen time and children's performance on a developmental screening test. *JAMA pediatrics*, 173(3), 244-250. Mallawaarachchi S., Burley J., Mavilidi, M., et al (2024). Early Childhood Screen Use Contexts and Cognitive and Psychosocial Outcomes: A Systematic Review and Meta-analysis. *JAMA Pediatr.* 2024;178(10):1017-1026.
27. Korat, O., Shamir, A., Heibal, S. (2013). Expanding the boundaries of shared book reading: E-books and printed books in parent-child reading as support for children's language. *First language*, 33(5), 504-523. Taylor, G., Sala, G., Kolak, J., Gerhardstein, P., Lingwood, J. (2024). Does adult-child co-use during digital media use improve children's learning aged 0–6 years? A systematic review with meta-analysis. *Educational Research Review*, 44, 100614.
28. Kidron, B., Evans, A., Afia, J., Adler, J. R., Bowden-Jones, H., Hackett, L., Juj, A., Przybylski, A. K., Rudkin, A., Young Scot. (2018). Disrupted childhood: The cost of persuasive design. 5Rights Foundation. Stoilova, M., Bulger, M., Livingstone, S. (2024). Do parental control tools fulfil family expectations for child protection? A rapid evidence review of the contexts and outcomes of use. *Journal of Children and Media*. Chao, M., Lei, J., He, R., Jiang, Y., Yang, H. (2023). TikTok use and psychosocial factors among adolescents: Comparisons of non-users, moderate users, and addictive users. *Psychiatry Research*, 325, 115247.
29. Taylor, G., Sala, G., Kolak, J., Gerhardstein, P., Lingwood, J. (2024). Does adult-child co-use during digital media use improve children's learning aged 0–6 years? A systematic review with meta-analysis. *Educational Research Review*, 44, 100614. Zgambo, M., Anyango, E., Arabiat, D. H., Ngune, I., Mörelius, E., Zhang, M., Whitehead, L. C. (2025). Effect of Digital Safety Interventions on Parental Practices in Safeguarding Children's Digital Activities: Systematic Review and Meta-Analysis. *JMIR Pediatrics and Parenting*, 8(1), e70745.
30. Qian, H., Wang, C., Li, H. (2024). Parental risk factors and moderators of prolonged digital use in preschoolers: a meta-analysis. *Education and Information Technologies*, 29(13), 17601-17619. Jackson, D. B., Testa, A., Fox, B. (2021). Adverse childhood experiences and digital media use among US children. *American journal of preventive medicine*, 60(4), 462-470.
31. Yang, C. C., Holden, S. M., Ariati, J. (2021). Social media and psychological well-being among youth: The

- multidimensional model of social media use. *Clinical child and family psychology review*, 24(3), 631–650.
- Uhls, Y. T., Ellison, N. B., Subrahmanyam, K. (2017). Benefits and costs of social media in adolescence. *Pediatrics*, 140 (Supplement 2), S67–S70.
- 32.** Teague, S., Somoray, K., Shatte, A. Miller, D., Moss, K., Crawford, A. et al. (2026). Digital Media Use and Child Health and Development. Deakin University. Journal contribution.
- 33.** Vasconcellos, R. P., Sanders, T., Lonsdale, C., Parker, P., Conigrave, J., Tang, S., Noetel, M. (2025). Electronic screen use and children's socioemotional problems: A systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 151(5), 513–543.
- 34.** Qian, H., Wang, C., Li, H. (2024). Parental risk factors and moderators of prolonged digital use in preschoolers: a meta-analysis. *Education and Information Technologies*, 29(13), 17601-17619.
- Jackson, D. B., Testa, A., Fox, B. (2021). Adverse childhood experiences and digital media use among US children. *American journal of preventive medicine*, 60(4), 462-470.
- 35.** Qian, H., Wang, C., Li, H. (2024). Parental risk factors and moderators of prolonged digital use in preschoolers: a meta-analysis. *Education and Information Technologies*, 29(13), 17601-17619.
- Zgambo, M., Anyango, E., Arabiat, D. H., Ngune, I., Mörelus, E., Zhang, M., Whitehead, L. C. (2025). Effect of Digital Safety Interventions on Parental Practices in Safeguarding Children's Digital Activities: Systematic Review and Meta-Analysis. *JMIR Pediatrics and Parenting*, 8(1), e70745.
- 36.** Calvert, S. L. (2017). Parasocial relationships with media characters: Imaginary companions for young children's social and cognitive development. In *Cognitive development in digital contexts* (pp. 93-117). Academic Press. Marshall, S. J., Biddle, S. J., Gorely, T., Cameron, N., Murdey, I. (2004). Relationships between media use, body fatness and physical activity in children and youth: a meta-analysis. *International journal of obesity*, 28(10), 1238-1246.
- 37.** Böttger, T., Zierer, K. (2024). To ban or not to ban? A rapid review on the impact of smartphone bans in schools on social well-being and academic performance. *Education Sciences*, 14(8), 906.
- 38.** Boztas, S. (2025, July 4). Smartphone bans in Dutch schools have improved learning, study finds. The Guardian.
- 39.** Wedekind, K. (2026, March 11). So abgelenkt sind Schüler, wenn es kein Handyverbot gibt. n-tv.
- 40.** Korat, O., Shamir, A., Heibal, S. (2013). Expanding the boundaries of shared book reading: E-books and printed books in parent-child reading as support for children's language. *First language*, 33(5), 504-523.
- 41.** Calvert, S. L. (2017). Parasocial relationships with media characters: Imaginary companions for young children's social and cognitive development. In *Cognitive development in digital contexts* (pp. 93-117). Academic Press. Marshall, S. J., Biddle, S. J., Gorely, T., Cameron, N., Murdey, I. (2004). Relationships between media use, body fatness and physical activity in children and youth: a meta-analysis. *International journal of obesity*, 28(10), 1238-1246.
- 42.** Purba, A. K., Thomson, R. M., Henery, P. M., Pearce, A., Henderson, M., Katikireddi, S. V. (2023). Social media use and health risk behaviours in young people: systematic review and meta-analysis. *bmj*, 383.
- 43.** Nesi, J., Telzer, E. H., Prinstein, M. J. (2020). Adolescent Development in the Digital Media Context. *Psychological Inquiry*, 31(3), 229-234.
- Uhls, Y. T., Ellison, N. B., Subrahmanyam, K. (2017). Benefits and costs of social media in adolescence. *Pediatrics*, 140 (Supplement 2), S67–S70.
- 44.** Schwartz, D., Zhang, M., Troop-Gordon, W., Taylor, L. M., Chung, J. (2025). Are social media use and popularity in the peer group linked during adolescence? A meta-analytic review. *Journal of Adolescence*, 97(3), 575-592.
- 45.** Madigan, S., Browne, D., Racine, N., Mori, C., Tough, S. (2019). Association between screen time and children's performance on a developmental screening test. *JAMA pediatrics*, 173(3), 244-250.
- Teague, S., Somoray, K., Shatte, A. Miller, D., Moss, K., Crawford, A. et al. (2026). Digital Media Use and Child Health and Development. Deakin University. Journal contribution.
- 46.** Children's Hospital of Philadelphia (2026). Age Limits Alone Won't Fix Smartphone Risks, Suggests Children's Hospital of Philadelphia Study. Accessed on 12 July 2026.
- 47.** Vasconcellos, R. P., Sanders, T., Lonsdale, C., Parker, P., Conigrave, J., Tang, S., Noetel, M. (2025). Electronic screen use and children's socioemotional problems: A systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 151(5), 513–543.
- Teague, S., Somoray, K., Shatte, A. Miller, D., Moss, K., Crawford, A. et al. (2026). Digital Media Use and Child Health and Development. Deakin University. Journal contribution.
- 48.** Nesi, J., Choukas-Bradley, S., Prinstein, M. J. (2018). Transformation of adolescent peer relations in the social media context: Part 1 – A theoretical framework and application to dyadic peer relationships. *Clinical child and family psychology review*, 21(3), 267-294.
- Uhls, Y. T., Ellison, N. B., Subrahmanyam, K. (2017). Benefits and costs of social media in adolescence. *Pediatrics*, 140 (Supplement 2), S67–S70.
- 49.** Werling, A. M., Kuzhippallil, S., Emery, S., Walitza, S., Drechsler, R. (2022). Problematic use of digital media in children and adolescents with attention-deficit/hyperactivity disorder compared to controls: A meta-analysis. *Journal of Behavioral Addictions*, 11(2), 305–325.
- 50.** Nesi, J., Telzer, E. H., Prinstein, M. J. (2020). Adolescent Development in the Digital Media

- Context. *Psychological Inquiry*, 31(3), 229–234.
- Uhls, Y. T., Ellison, N. B., Subrahmanyam, K. (2017). Benefits and costs of social media in adolescence. *Pediatrics*, 140 (Supplement 2), S67–S70.
51. Orben, A., Przybylski, A. K. (2019). The association between adolescent well-being and digital technology use. *Nature Human Behaviour*, 3, 173–182.
52. Orben, A., Meier, A., Dalgleish, T., Blakemore, S. J. (2024). Mechanisms linking social media use to adolescent mental health vulnerability. *Nature Reviews Psychology*, 3(6), 407–423.
53. Vasconcellos, R. P., Sanders, T., Lonsdale, C., Parker, P., Conigrave, J., Tang, S., Noetel, M. (2025). Electronic screen use and children's socioemotional problems: A systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 151(5), 513–543.
54. Keles, B., McCrae, N., Grealish, A. (2020). A systematic review: The influence of social media on depression, anxiety and psychological distress in adolescents. *International Journal of Adolescence and Youth*, 25(1), 79–93.
- Liu, M., Kamper-DeMarco, K. E., Zhang, J., Xiao, J., Dong, D., Xue, P. (2022). Time spent on social media and risk of depression in adolescents: A dose-response metaanalysis. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19.
55. Orben, A., Meier, A., Dalgleish, T., Blakemore, S. J. (2024). Mechanisms linking social media use to adolescent mental health vulnerability. *Nature Reviews Psychology*, 3(6), 407–423.
56. Vasconcellos, R. P., Sanders, T., Lonsdale, C., Parker, P., Conigrave, J., Tang, S., Noetel, M. (2025). Electronic screen use and children's socioemotional problems: A systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 151(5), 513–543.
- Qian, H., Wang, C., Li, H. (2024). Parental risk factors and moderators of prolonged digital use in preschoolers: a meta-analysis. *Education and Information Technologies*, 29(13), 17601–17619.
57. Yang, C. C., Holden, S. M., Ariati, J. (2021). Social media and psychological well-being among youth: The multidimensional model of social media use. *Clinical child and family psychology review*, 24(3), 631–650.
58. Vasconcellos, R. P., Sanders, T., Lonsdale, C., Parker, P., Conigrave, J., Tang, S., Noetel, M. (2025). Electronic screen use and children's socioemotional problems: A systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 151(5), 513–543.
59. Pagano, M., Bacaro, V., Crocetti, E. (2023). "Using digital media or sleeping... that is the question". A meta-analysis on digital media use and unhealthy sleep in adolescence. *Computers in Human Behavior*, 146, 107813.
- Orben, A., Przybylski, A. K. (2019). The association between adolescent well-being and digital technology use. *Nature Human Behaviour*, 3, 173–182.
60. Orben, A., Meier, A., Dalgleish, T., Blakemore, S. J. (2024). Mechanisms linking social media use to adolescent mental health vulnerability. *Nature Reviews Psychology*, 3(6), 407–423.
61. Uhls, Y. T., Ellison, N. B., Subrahmanyam, K. (2017). Benefits and costs of social media in adolescence. *Pediatrics*, 140 (Supplement 2), S67–S70.
62. Orben, A., Meier, A., Dalgleish, T., Blakemore, S. J. (2024). Mechanisms linking social media use to adolescent mental health vulnerability. *Nature Reviews Psychology*, 3(6), 407–423.
63. Vasconcellos, R. P., Sanders, T., Lonsdale, C., Parker, P., Conigrave, J., Tang, S., Noetel, M. (2025). Electronic screen use and children's socioemotional problems: A systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 151(5), 513–543.
- Teague, S., Somoray, K., Shatte, A., Miller, D., Moss, K., Crawford, A. et al. (2026). *Digital Media Use and Child Health and Development*. Deakin University. Journal contribution.
64. Vasconcellos, R. P., Sanders, T., Lonsdale, C., Parker, P., Conigrave, J., Tang, S., Noetel, M. (2025). Electronic screen use and children's socioemotional problems: A systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 151(5), 513–543.
65. Madigan, S., Browne, D., Racine, N., Mori, C., Tough, S. (2019). Association between screen time and children's performance on a developmental screening test. *JAMA pediatrics*, 173(3), 244–250.
- Teague, S., Somoray, K., Shatte, A., Miller, D., Moss, K., Crawford, A. et al. (2026). *Digital Media Use and Child Health and Development*. Deakin University. Journal contribution.
66. Qian, H., Wang, C., Li, H. (2024). Parental risk factors and moderators of prolonged digital use in preschoolers: a meta-. *Education and Information Technologies*, 29(13), 17601–17619.
67. Pagano, M., Bacaro, V., Crocetti, E. (2023). "Using digital media or sleeping... that is the question". A meta-analysis on digital media use and unhealthy sleep in adolescence. *Computers in Human Behavior*, 146, 107813.
68. Odgers, C. L., Jensen, M. R. (2020). Annual research review: Adolescent mental health in the digital age: Facts, fears, and future directions. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 61(3), 336–348.
- Sala, A., Porcaro, L., Gómez, E. (2024). Social Media Use and adolescents' mental health and well-being: An umbrella review. *Computers in Human Behaviours Report*, volume 14.
69. Sala, A., Porcaro, L., Gómez, E. (2024). Social Media Use and adolescents' mental health and well-being: An umbrella review. *Computers in Human Behaviours Report*, volume 14.
70. Staksrud, E., Livingstone, S. (2009). Children and online risk. *Information, Communication and Society*, 12 (3).

71. Fegert, J.M. (2026). European child and adolescent psychiatry in a digital world. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 35, 309–315.
72. WeProtect (2021). Estimates of childhood exposure to online sexual harms and their risk factors, p.5.
73. European Commission (2026). Action Plan against Cyberbullying.
74. Hamm, M. P., Newton, A. S., Chisholm, A., Shulhan, J., Milne, A., Sundar, P., Ennis, H., Scott, S. D., Hartling, L. (2015). Prevalence and effect of cyberbullying on children and young people: A scoping review of social media studies. *Journal of the American Medical Association Southeast Asia. Supplement. Pediatrics*, 169, 770–777.
Ronis, S., Slaunwhite, A. (2017). Gender and Geographic Predictors of Cyberbullying Victimization, Perpetration, and Coping Modalities Among Youth. *Canadian Journal of Psychology*, 34 (1).
75. European Commission (2021). Study to support the preparation of the European Commission's initiative to extend the list of EU crimes in Article 83 of the Treaty on the Functioning of the EU to hate speech and hate crime. Final report.
76. European Institute for Gender Equality (EIGE). 2026. Growing up online: how violence follows girls across platforms. Accessed on 29 June 2026.
77. Abendroth Dias, K., Arias Cabarcos, P., Bacco, F.M., Bassani, E., Bertoletti, A., et al. (2025). Generative AI Outlook Report – Exploring the Intersection of Technology, Society and Policy. Navajas Cawood, E., Vespe, M., Kotsev, A., van Bavel, R. (editors). Publications Office of the European Union, Luxembourg, JRC142598.
78. Ofcom. (2024). A deep dive into deepfakes that demean, defraud and disinform. Accessed on 29 June 2026.
79. Rousay, V. (2023). Sexual Deepfakes and Image-Based Sexual Abuse: Victim-Survivor Experiences and Embodied Harms. Master's thesis, Harvard University Division of Continuing Education.
80. Cataldo, I., Lepri, B., Neoh, M. J. Y., Esposito, G. (2021). Social Media Usage and Development of Psychiatric Disorders in Childhood and Adolescence: A Review. *Frontiers in Psychiatry*, 11.
81. McCrae, N., Gettings, S., Pursell, E. (2017). Social media and depressive symptoms in childhood and adolescence: A systematic review. *Adolescent Research Review*, Vol. 2, pp. 315–330.
82. Cataldo, I., Lepri, B., Neoh, M. J. Y., Esposito, G. (2021). Social Media Usage and Development of Psychiatric Disorders in Childhood and Adolescence: A Review. *Frontiers in Psychiatry*, 11.
83. Svensson, R., Johnson, B. Olsson, A. (2022). Does gender matter? The association between different digital media activities and adolescent well-being. *MC Public Health*, 10 (22), 273.
84. Svensson, R., Johnson, B. Olsson, A. (2022). Does gender matter? The association between different digital media activities and adolescent well-being. *MC Public Health*, 10 (22), 273.
85. Twenge J.M., Martin G.N. (2020). Gender differences in associations between digital media use and psychological well-being: Evidence from three large datasets. *Journal of Adolescence*, 79, 91–102.
86. Svensson, R., Johnson, B. Olsson, A. (2022). Does gender matter? The association between different digital media activities and adolescent well-being. *MC Public Health*, 10 (22), 273.
87. Dreßing, H., Hoell, A., Scharmann, L., Simon, A. M., Haag, A. C., Dölling, D., Meyer-Lindenberg, A., Fegert, J. M. (2025). Sexual Violence Against Children and Adolescents: A German Nationwide Representative Survey on Its Prevalence, Situational Context, and Consequences. *Deutsches Ärzteblatt International*, 122(11), 285.
88. Ronis, S., Slaunwhite, A. (2017). Gender and Geographic Predictors of Cyberbullying Victimization, Perpetration, and Coping Modalities Among Youth. *Canadian Journal of Psychology*, 34 (1).
89. Sala, A., Porcaro, L., and Gómez, E. (2024). Social Media Use and adolescents' mental health and well-being: An umbrella review. *Computers in Human Behaviours Report*, 14.
90. eSafety Commissioner (2025). How common are experiences of seeing online hate among children in Australia? Accessed 16 June 2026.
91. Kowalski, R.M., Limber, S.P., McCord, A. (2019). A developmental approach to cyberbullying: Prevalence and protective factors. *Aggression and Violent Behavior*, 45.
92. 5Rights Foundation (2020). Why digital platforms must be designed with LGBTQ children in mind. Accessed on 29 June 2026.
93. 5Rights Foundation (2020). Why digital platforms must be designed with LGBTQ children in mind. Accessed on 29 June 2026.
94. FRA (2024). LGBTIQ equality at a crossroads: Progress and challenges, p.72.
95. 5Rights Foundation (2020). Why digital platforms must be designed with LGBTQ children in mind. Accessed on 29 June 2026.
96. Ybarra, M.L., Mitchell, K.J., Palmer, N.A., Reisner, S.L. (2015). Online social support as a buffer against online and offline peer and sexual victimization among U.S. LGBT and non-LGBT youth. *Child Abuse Neglect*, 39.
97. Ronis, S., Slaunwhite, A. (2017). Gender and Geographic Predictors of Cyberbullying Victimization, Perpetration, and Coping Modalities Among Youth. *Canadian Journal of Psychology*, 34 (1).

98. Koch, T., Laaber, F., Florack, A. (2024). Socioeconomic status and young people's digital maturity: The role of parental mediation. *Computers in Human Behaviour*, 154.
Li, H., Luo, M., Duan, B., Kawulia, A., Su, M., Di, H. (2024). Family socioeconomic status and young children digital addiction: a moderated mediation model. *Frontiers in Psychology*, 27 (5).
99. Lu, Z. (2026). Mapping adolescent problematic social media use patterns across 41 countries/ regions: A multilevel latent class analysis with social determinants. *Addictive Behaviors*, 172.
Gracia, P., Fernandez-Urbano, R., Rubio-Cabañez, M., Celik, S., Cineli, B. (2026). World Happiness Report 2026. Chapter 7: Problematic social media use and adolescent wellbeing: the role of family socioeconomic status across 43 countries. Helliwell, J.F., Layard, R., Sachs, J. D., De Neve, J.-E., Aknin, L. B., Wang, S. (editors). Wellbeing Research Centre, University of Oxford.
100. Prkno, D., Grafe, N., Schulz, M.S., Kiess, W., Poulain, T. (2025). Children's and adolescents' negative internet experiences and the association with quality of life and behavioural difficulties: a cross-sectional study. *BMJ Paediatrics Open*, 17:9 (1).
101. Ofcom. (2022). Research into risk factors that may lead children to harm online.
102. Koch, T., Laaber, F., Florack, A. (2024). Socioeconomic status and young people's digital maturity: The role of parental mediation. *Computers in Human Behaviour*, 154.
103. World Happiness Report (2026). Chapter 7: Problematic social media use and adolescent wellbeing: the role of family socioeconomic status across 43 countries.
Lu, Z. (2026). Mapping adolescent problematic social media use patterns across 41 countries/ regions: A multilevel latent class analysis with social determinants. *Addictive Behaviors*, 172.
104. Ronis, S., Slaunwhite, A. (2017). Gender and Geographic Predictors of Cyberbullying Victimization, Perpetration, and Coping Modalities Among Youth. *Canadian Journal of Psychology*, 34 (1).
105. Hong, J.S., et al. (2016). Understanding the correlates of face-to-face and cyberbullying victimization among U.S. adolescents: A social-ecological analysis. *Violence and Victims*, 31(4), 638–663.
Thomas, A., Yeqing, L. (2025). Helping teens navigate online racism – study shows which parenting strategy works best.
106. FRA (2023). Online content moderation – Current challenges in detecting hate speech.
107. Bermudez-Villalva, A., Mehrnezhad, M., Toreini, E. (2025). Measuring Online Hate on 4chan using Pre-trained Deep Learning Models. *IEEE Transactions on Technology and Society*, 6 (2), June 2025.
108. FRA (2024). Being Muslim in the EU – Experiences of Muslims.
109. FRA (2023). Being Black in the EU – Experiences of people of African descent.
110. Council of Europe (2026). Hate speech levels across Europe alarming, stronger action needed. Accessed on 25 June 2026.
111. United Nations (2021). Report of the Special Rapporteur on minority issues, Fernand de Varennes. Human Rights Council, Forty-sixth session, 22 February–19 March 2021.
112. FRA (2022). Bias in Algorithms – Artificial Intelligence and Discrimination.
113. Ofcom. (2022). Research into risk factors that may lead children to harm online. p. 27.
114. eSafety Commissioner, 2023. A new playground: The digital lives of young people with disability. Childlight Global Safety Institute (2023). The nature of online CSEA among children living with disabilities.
115. WeProtect (2025). How do we protect disabled young people from abuse and exploitation in digital spaces?
116. Childlight Global Safety Institute (2023). The nature of online CSEA among children living with disabilities.
117. eSafety Commissioner (2023). Young people with disability more likely to express themselves online despite higher rates of abuse.
118. eSafety Commissioner (2023). A new playground: The digital lives of young people with disability.
119. Werling, A.M., Kuzhippallil, S., Emery, S., Walitza, S., Drechsler, R. (2022). Problematic use of digital media in children and adolescents with a diagnosis of attention-deficit/hyperactivity disorder compared to controls. A meta-analysis. *Journal of Behavioral Addictions*, 11 (2).
120. Villar Onrubia, D., Barreda Angeles, M., Cachia, R., Economou, A., Lopez Cobo, M., (2025). Cyberbullying: Insights from science, policy and legislation. Publications Office of the European Union, Luxembourg, JRC144335.
121. Shou, Q., Yamashita, M., Mizuno, Y. (2025). Association of screen time with attention-deficit/hyperactivity disorder symptoms and their development: the mediating role of brain structure. *Translational Psychiatry*, 15:447.
122. eSafety Commissioner (2023). A new playground: The digital lives of young people with disability.
123. World Health Organization (2025). Mental health of adolescents. Accessed on 29 June 2026.
124. European Commission (2023). Flash Eurobarometer 530: Mental health.

125. World Health Organization (2025). Mental health of adolescents. Accessed on 29 June 2026.
126. World Health Organization (2025). Over a billion people living with mental health conditions – services require urgent scale-up. Accessed on 29 June 2026.
127. World Health Organization (2025). Suicide. Accessed on 16 June 2026.
128. OECD (2021). *Fitter Minds, Fitter Jobs: From Awareness to Change in Integrated Mental Health, Skills and Work Policies*. OECD Publishing, Paris.
129. Bertoni, E., Centeno, C., Cachia, R. (2025). Social media usage and adolescents' mental health in the EU. European Commission, Joint Research Centre (JRC), Ispra.
130. Bertoni, E., Centeno, C., Cachia, R. (2025). Social media usage and adolescents' mental health in the EU. European Commission, Joint Research Centre (JRC), Ispra.
131. Beullens, K., Bozzola, E., Cataldo, I., Hale, L., Kent, M., Montag, C., Nivins, S., O'reilly, M., Rubæk, L., Schiøtz Thorud, H.-M., Sterpenich, V., Vandenbosch, L. (2025). Minors' health and social media: an interdisciplinary scientific perspective. Manolios, S., Sala, A., Sundorph, E., Chaudron, S., Gomez, E. (editors), Publications Office of the European Union, Luxembourg. P.8.
132. Vidal, C., Lhaksampa, T., Miller, L., Platt, R. (2020). Social media use and depression in adolescents: A scoping review. *International Review of Psychiatry* (Abingdon, England), 32(3), 235-253.
133. Prkno, D., Grafe, N., Schulz, M.S., Kiess, W., Poulain, T. (2025). Children's and adolescents' negative internet experiences and the association with quality of life and behavioural difficulties: a cross-sectional study. *BMJ Paediatrics Open*, 17;9 (1).
134. Sarmiento, I., Olson, C., Yeo, G., Chen, Y., Toma, C., Brown, B., Bellmore, A., Mares, M. L. (2020). How does social media use relate to adolescents' internalizing symptoms? Conclusions from a systematic narrative review. *Adolescent Research Review*, 5, 381-404.
135. Sala, A., Porcaro, L., Gómez, E. (2024). Social Media Use and adolescents' mental health and well-being: An umbrella review. *Computers in Human Behavior Reports*, Vol 14. McCrae, N., Gettings, S., Pursell, E. (2017). Social media and depressive symptoms in childhood and adolescence: A systematic review. *Adolescent Research Review*, Vol 2, 315-330.
136. Li, H., Zhang, R., Lee, Y.C., et al. (2023). Systematic review and meta-analysis of AI-based conversational agents for promoting mental health and well-being. *NPJ Digital Medicine*, 6, 236.
137. Kooli, C., Chakraoui, R. (2025). AI-driven assistive technologies in inclusive education: benefits, challenges, and policy recommendations. *Sustainable Futures*, 10.
138. Unicef (2025). Guidance on AI and Children. Accessed on 29 June 2026.
139. Hudon, A., Stip, E. (2025) Delusional Experiences Emerging From AI Chatbot Interactions or "AI Psychosis". *JMIR Mental Health*, 3 (12). European Parliament (2026). The spread of AI companions and the challenges they generate. European Parliamentary Research Service (EPRS). Nature (2025). Can AI chatbots trigger psychosis? What the science says. Accessed on 16 June 2026.
140. Vice (2023). 'He Would Still Be Here': Man Dies by Suicide After Talking with AI Chatbot, Widow Says. Accessed on 16 June 2026.
141. Kurian, N. (2024). 'No, Alexa, no!': designing child-safe AI and protecting children from the risks of the 'empathy gap' in large language models. *Learning, Media and Technology*, 50.
142. Kurian, N. (2023). AI's empathy gap: the risks of conversational artificial intelligence for young children's well-being and key ethical considerations for early childhood education and care. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 26(1), 132-139.
143. Commission nationale de l'informatique et des libertés (CNIL) (2026). L'impact des usages de l'AI sur la santé mentale des jeunes européens.
144. Ganapini, M., Panai, E. (2023). An Audit Framework for Adopting AI-Nudging on Children. Tech Ethics Lab.
145. Kurian, N. (2024). 'No, Alexa, no!': designing child-safe AI and protecting children from the risks of the 'empathy gap' in large language models. *Learning, Media and Technology*, 50.
146. Fegert, J. M. (2026). European child and adolescent psychiatry in a digital world. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 35, 309-315.
147. Sala, A., Porcaro, L., Gómez, E. (2024). Social Media Use and adolescents' mental health and well-being: An umbrella review. *Computers in Human Behavior Reports*, Vol. 14.
148. Cataldo, I., Lepri, B., Neoh, M. J. Y., Esposito, G. (2021). Social Media Usage and Development of Psychiatric Disorders in Childhood and Adolescence: A Review. *Frontiers in Psychiatry*, 11.
149. Liu, L. (2024). Research on the relationship between virtual social interaction and the degree of loneliness based on algorithm matching technologies: A quantitative analysis on the SOUL APP-A virtual social software for strangers. *PLoS One*, 3:19.
150. eSafety Commissioner (2025). Online risks for children in your community. Accessed on 17 June 2026.
151. 5Rights Foundation (2021). Pathways: How digital design puts children at risk. p.5.

152. Cataldo, I., Lepri, B., Neoh, M. J. Y., Esposito, G. (2021). Social Media Usage and Development of Psychiatric Disorders in Childhood and Adolescence: A Review. *Frontiers in Psychiatry*, 11.
Bottaro, R., Faraci, P. (2022). The use of social networking sites and its impact on adolescents' emotional well-being: A scoping review. *Current Addiction Reports*, 9, 518–539.
153. Keles, B., McCrae, N., Grealish, A. (2020). A systematic review: The influence of social media on depression, anxiety and psychological distress in adolescents. *International Journal of Adolescence and Youth*, 25 (1), 79–93. Ivie, E. J., Pettitt, A., Moses, L. J., Allen, N. B. (2020). A meta-analysis of the association between adolescent social media use and depressive symptoms. *Journal of Affective Disorders*, 275, 165–174.
154. Cataldo, I., Lepri, B., Neoh, M. J. Y., Esposito, G. (2021). Social Media Usage and Development of Psychiatric Disorders in Childhood and Adolescence: A Review. *Frontiers in Psychiatry*, 11.
155. Bozzola, E., Spina, G., Agostiniani, R., Barni, S., Russo, R., Scarpato, E., Di Mauro, A., Di Stefano, A. V., Caruso, C., Corsello, G., Staiano, A. (2022). The use of social media in children and adolescents: Scoping review on the potential risks. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19.
156. Course-Choi, J., Hammond, L. (2021). Social media use and adolescent well-being: A narrative review of longitudinal studies. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 24, 223–236.
157. Consumer Science and Analytics (2022). Les adolescents et l'info. Research by Milan Presse and YouTube. Notley, T., Zhong, H.F., Dezuanni, M., et al. (2023) Comparing children's and teens' news engagement practices and affective news experiences. *Journal of Youth Studies*, 26 (7): 878–893.
158. University of Southern Denmark (2025). Children and misinformation on social media. Accessed on 25 June 2026.
159. University of Southern Denmark (2025). Children and misinformation on social media. Accessed on 17 June 2026.
160. Calvin, A., Lenhart, A., Mann, S., and Robb, M. (2025). Teens, Trust, and Technology in the Age of AI: Navigating Trust in Online Content. *Common Sense Media*.
161. European Parliament (2025). Youth survey 2024.
162. Ali, S., DiPaola, D., Lee, I., et al. (2021). Children as creators, thinkers and citizens in an AI-driven future. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 2.
163. Howard, P.N., et al. (2021). Digital Misinformation / disinformation and children. UNICEF.
Melchior, C., Oliveira, M. (2024) A systematic literature review of the motivations to share fake news on social media platforms and how to fight them. *New Media and Society*, 26 (2): 1127–1150.
164. Howard, P.N., et al. (2021). Digital Misinformation / disinformation and children. UNICEF.
165. Ma, I., Mubashir, S., Kozyreva, A., van den Bos, W. (2025). Understanding the impact of misinformation on adolescents. *Nature Human Behaviour*, 10, 18–28.
166. NewsGuard (2021). Toxic TikTok: Popular social-media video app feeds vaccine misinformation to kids within minutes after they sign up. Accessed on 17 June 2026.
167. Ludwig-Walz, H., Bujard, M., Fegert, J.M., et al. (2025). Integrating European contexts and needs into WHO guiding principles on online mental health content for young people: Five recommendations. *European Child and Adolescent Psychiatry*, Vol. 34, 1221–1224.
168. Moss, C., Wibberley, C., Witham, G. (2023). Assessing the impact of Instagram use and deliberate self-harm in adolescents: A scoping review. *International Journal of Mental Health Nursing*, 32, 14–29.
169. World Health Organization (2025). Suicide worldwide in 2021: Global health estimates.
170. Arendt, F., Scherr, S., Romer, D. (2019). Effects of exposure to self-harm on social media: Evidence from a two-wave panel study among young adults. *New Media and Society*, Vol. 21 (11-12).
Nesi, J., et al. (2022). Social Media Use and Self-Injurious Thoughts and Behaviors: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Clinical Psychology Review*, 8;87.
171. Nesi, J., et al. (2022). Social Media Use and Self-Injurious Thoughts and Behaviors: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Clinical Psychology Review*, 8;87.
172. Memon, A. M., Sharma, S. G., Mohite, S. S., Jain, S. (2018). The role of online social networking on deliberate self-harm and suicidality in adolescents: A systematized review of literature. *Indian Journal of Psychiatry*, 60 (4).
173. Nesi, J., et al. (2022). Social Media Use and Self-Injurious Thoughts and Behaviors: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Clinical Psychology Review*, 8;87.
174. Beullens, K., Bozzola, E., Cataldo, I., Hale, L., Kent, M., Montag, C., Nivins, S., O'reilly, M., Rubæk, L., Schiøtz Thorud, H.-M., Sterpenich, V., Vandenbosch, L. (2025). Minors' health and social media: an interdisciplinary scientific perspective. Manolios, S., Sala, A., Sundorph, E., Chaudron, S., Gomez, E. (editors), Publications Office of the European Union, Luxembourg.
175. Yue, C., Wenyaoy, G., Xudong, Y., Shuang, S., Zhuying, S., Yizheng, Z., Linlin, Z., Jinxin, C., Xingqi, W., Yujia, L. (2023). Dose-response relationship between daily screen time and the risk of low back pain among children and adolescents: A meta-analysis of 57831

- participants. *Environmental Health and Preventive Medicine*, 28, 64–64.
176. American Optometric Association. (Undated). Computer vision syndrome (Digital eye strain). American Optometric Association. Accessed 29 June 2026.
Thorud, H.-M. S., Aurjord, R., Falkenberg, H. K. (2021). Headache and musculoskeletal pain in school children are associated with uncorrected vision problems and need for glasses: A case-control study. *Scientific Reports*, 11(1). Thorud, H.-M. S., Mork, R., Bjørset, C. O., Gilson, S. J., Hagen, L. A., Langaas, T., Pedersen, H. R., Svarverud, E., Vikesdal, G. H., Baraas, R. C. (2022). Labouring reading and musculoskeletal pain in school children – the role of lifestyle behaviour and eye wear: A cross-sectional study. *BMC Pediatrics*, 22(1).
Thorud, H.-M. S., Mudvari, P. R., Falkenberg, H. K. (2024). Academic performance and musculoskeletal pain in adolescents with uncorrected vision problems. *BMC Pediatrics*, 24(1).
 177. Bozzola, E., Irrera, M., Hellmann, R., Crugliano, S., Fortunato, M. (2024). Media Device Use and Vision Disorders in the Pediatric Age: The State of the Art. *Children (Basel, Switzerland)*, 11(11).
 178. Morningstar, B., Clayborne, Z., Wong, S.L., Roberts, K.C., Prince, S.A., Gariépy, G., Goldfield, G.S., Janssen, I., Lang, J.J. (2023). The association between social media use and physical activity among Canadian adolescents: a Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) study. *Canadian Journal of Public Health*, 114(4): 642–650. Foreman, J., Salim, A.T., Praveen, A., Fonseka, D., Ting, D.S.W., Guang He, M., Bourne, R.R.A., Crowston, J., Wong, T.Y., Dirani, M. (2021). Association between digital smart device use and myopia: a systematic review and meta-analysis. *Lancet Digit Health*, 3(12).
Ahmed, O., Walsh, E.I., Dawel, A., Alateeq, K., Espinoza Oyarce, D.A., Cherbuin, N. (2024) Social media use, mental health and sleep: A systematic review with meta-analyses. *Journal of Affective Disorders*, 15;367: 701–712.
Purba, A.K., Thomson, R.M., Henery, P.M., Pearce, A., Henderson, M., Katikireddi, S.V. (2023) Social media use and health risk behaviours in young people: systematic review and meta-analysis. *BMJ*, 383.
 179. Czeisler, C. A. (2015). Duration, timing and quality of sleep are each vital for health, performance and safety. *Sleep Health*, 1(1), 5–8.
Matricciani, L., Paquet, C., Galland, B., Short, M., Olds, T. (2019). Children's sleep and health: A meta-review. *Sleep Medicine Reviews*, 46, 136–150.
Short, M. A., Blunden, S., Rigney, G., Matricciani, L., Coussens, S., M Reynolds, C., Galland, B. (2018). Cognition and objectively measured sleep duration in children: A systematic review and meta-analysis. *Sleep Health*, 4(3), 292–300.
 180. Wheaton, A. G., Claussen, A. H. (2021). Short Sleep Duration Among Infants, Children, and Adolescents Aged 4 Months–17 Years – United States, 2016–2018. *MMWR. Morbidity and Mortality Weekly Report*, 70(38).
Gariépy, G., et al. (2020). How Are Adolescents Sleeping? Adolescent Sleep Patterns and Sociodemographic Differences in 24 European and North American Countries. *Journal of Adolescent Health*, 66 (6) Supplement.
 181. Chang, A.M., Aeschbach, D., Duffy, J. F., Czeisler, C. A. (2015). Evening use of light-emitting eReaders negatively affects sleep, circadian timing, and next-morning alertness. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 112(4), 1232–1237.
Hale, L., Guan, S. (2015). Screen time and sleep among school-aged children and adolescents: A systematic literature review. *Sleep Medicine Reviews*, 21, 50–58.
 182. Tähkämö, L., Partonen, T., Pesonen, A.K. (2019). Systematic review of light exposure impact on human circadian rhythm. *Chronobiology International*, 36(2): 151–170.
 183. Lund, L., Sølvhøj, I. N., Danielsen, D., Andersen, S. (2021). Electronic media use and sleep in children and adolescents in western countries: A systematic review. *BMC Public Health*, 21(1), 1598.
 184. Mammeri, K., Riontino, L., Schwartz, S., Sterpenich, V. (2025). Influence of parental rules about screen electronic device use in the evening on sleep in adolescents. *Discover Public Health*, 22:517
 185. Perrault, A. A., Bayer, L., Peuvrier, M., Afyouni, A., Ghisletta, P., Brockmann, C., Spiridon, M., Hulo Vesely, S., Haller, D. M., Pichon, S., Perrig, S., Schwartz, S., Sterpenich, V. (2019). Reducing the use of screen electronic devices in the evening is associated with improved sleep and daytime vigilance in adolescents. *Sleep*, 42(9).
Bartel, K., Scheeren, R., Gradisar, M. (2019). Altering Adolescents' Pre-Bedtime Phone Use to Achieve Better Sleep Health. *Health Communication*, 34(4), 456–462.
 186. World Health Organization. Regional Office for Europe (2024) A focus on adolescent social media use and gaming in Europe, central Asia and Canada: Health Behaviour in School-aged Children international report from the 2021/2022 survey.
 187. Digital Services Act.
 188. European Commission (2023). Consumer protection: manipulative online practices found on 148 out of 399 online shops screened.
 189. Flayelle, M., et al. (2023). A taxonomy of technology design features that promote potentially addictive online behaviours. *Nature Reviews Psychology*, 2: 136–150.
Perales, J.C., et al. (2020). Learning to lose control: A process-based account of behavioral addiction. *Neuroscience and biobehavioural reviews*, 108: 771–780.
 190. van der Wal, A., Beyens, I., Janssen, L.H.C., Valkenburg, P.M. (2025). Diverse platforms, diverse effects:

- Evidence from a 100-day study on social media and adolescent mental health. *Current Psychology*, 45 (36).
191. Owenz, M., Freed, R. (2021). The ethics of persuasive design in technology used by children and adolescents. *Ethical Human Psychology Psychiatry*, 23, 89–99.
 192. Andreassen, C.S., et al. (2016). The Relationship between Addictive Use of Social Media and Video Games and Symptoms of Psychiatric Disorders: A Large-Scale Cross-Sectional Study. *Psychology of Addictive Behaviors*. 30(2): 252–62.
 193. European Commission (2024). Commission Staff Working Document Fitness Check on EU consumer law on digital fairness.
 194. Saura, J.R., Palacios-Marqués, D., Iturricha-Fernández, A. (2021). Ethical design in social media: Assessing the main performance measurements of user online behavior modification. *Journal of Business Research*, 129.
 195. United Nations (2021). General comment No. 25 (2021) on children's rights in relation to the digital environment. Committee on the Rights of the Child. European Commission (2025). Guidelines on measures to ensure a high level of privacy, safety and security for minors online, pursuant to Article 28(4) of Regulation (EU) 2022/2065.
 196. Curtis, B. L., Lookatch, S. J., Ramo, D. E., McKay, J. R., Feinn, R. S., Kranzler, H. R. (2018). Meta-Analysis of the Association of Alcohol-Related Social Media Use with Alcohol Consumption and Alcohol-Related Problems in Adolescents and Young Adults. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 42(6), 978–986. Vannucci, A., Simpson, E. G., Gagnon, S., Ohannessian, C. M. (2020). Social media use and risky behaviors in adolescents: A meta-analysis. *Journal of Adolescence*, 79(1), 258–274.
 197. Beullens, K., Schepers, A. (2013). Display of alcohol use on Facebook: A content analysis. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*, 16(7), 497–503. Vanherle, R., Hendriks, H., Beullens, K. (2023). Only for Friends, Definitely Not for Parents: Adolescents' Sharing of Alcohol References on Social Media Features. *Mass Communication and Society*, 26(1), 47–73. Vranken, S., Kurten, S., Beullens, K. (2024). Time to 'Wine': A Content Analysis Investigating How Social Media Influencers Refer to Alcohol Use in Instagram's Feed Posts and Stories. *Mass Communication and Society*, 27(6), 1468–1494.
 198. Geusens, F., Beullens, K. (2018). The Association Between Social Networking Sites and Alcohol Abuse Among Belgian Adolescents: The Role of Attitudes and Social Norms. *Journal of Media Psychology*, 30(4), 207–216. Geusens, F., Beullens, K. (2021). Triple spirals? A three-wave panel study on the longitudinal associations between social media use and young individuals' alcohol consumption. *Media Psychology*, 24(6), 766–791. Vanherle, R., Hendriks, H., Beullens, K. (2023). Only for Friends, Definitely Not for Parents: Adolescents' Sharing of Alcohol References on Social Media Features. *Mass Communication and Society*, 26(1), 47–73.
 199. Geusens, F., Beullens, K. (2018). The Association Between Social Networking Sites and Alcohol Abuse Among Belgian Adolescents: The Role of Attitudes and Social Norms. *Journal of Media Psychology*, 30(4), 207–216. Geusens, F., Beullens, K. (2019). A Longitudinal Examination of the Moderating Influence of Peer and Parental Socialization on Alcohol-Related Social Media Self-Effects Among Late Adolescents. *Media Psychology*, 22(2), 273–297. Geusens, F., Beullens, K. (2021). Triple spirals? A three-wave panel study on the longitudinal associations between social media use and young individuals' alcohol consumption. *Media Psychology*, 24(6), 766–791. Vanherle, R., Hendriks, H., Beullens, K. (2023). Only for Friends, Definitely Not for Parents: Adolescents' Sharing of Alcohol References on Social Media Features. *Mass Communication and Society*, 26(1), 47–73.
 200. Geusens, F., Beullens, K. (2019). A Longitudinal Examination of the Moderating Influence of Peer and Parental Socialization on Alcohol-Related Social Media Self-Effects Among Late Adolescents. *Media Psychology*, 22(2), 273–297.
 201. Rutherford, B.N., et al. (2025). #Turntrending: a systematic review of substance use portrayals on social media platforms. *Addiction*, 8;118 (2).
 202. Liu, J., Charmaraman, L., Bickham, D. (2024). Association between social media use and substance use among middle and high school-aged youth. *Substance Use and Misuse*, 59 (7).
 203. Europol (2025). Europol coordinates operation against terrorist content online targeting minors. Accessed on 29 June 2026.
 204. Europol (2026). 2025 Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA): The changing DNA of serious and organised crime.
 205. Smahel, D., Machackova, H., Mascheroni, G., Dedkova, L., Staksrud, E., Ólafsson, K., Livingstone, S., Hasebrink, U. (2020). EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries. EU Kids Online. Dreßing, H., Hoell, A., Scharmann, L., Simon, A. M., Haag, A. C., Dölling, D., Meyer-Lindenberg, A., Fegert, J. M. (2025). Sexual Violence Against Children and Adolescents: A German Nationwide Representative Survey on Its Prevalence, Situational Context, and Consequences. *Deutsches Ärzteblatt International*, 122(11), 285.
 206. Chauviré-Geib, K., et al. (2025). The increase in online child sexual solicitation and abuse: Indicator 16.2.3 of the UN Sustainable Development Goals

- (SDG) documents a hidden and growing pandemic. Population-based surveys fail to capture the full picture. *Child Abuse and Neglect*, 164.
- Dreßing, H., Hoell, A., Scharmann, L., Simon, A. M., Haag, A. C., Dölling, D., Meyer-Lindenberg, A., Fegert, J. M. (2025). Sexual Violence Against Children and Adolescents: A German Nationwide Representative Survey on Its Prevalence, Situational Context, and Consequences. *Deutsches Ärzteblatt International*, 122(11), 285.
- 207.** Internet Watch Foundation (2026). 2025 Internet Watch Foundation Annual Data and Insights Report.
- 208.** Insoll, T., Ovaska, A., Vaaranen-Valkonen, N. (2024). CSAM Users in the Dark Web: Protecting Children Through Prevention. *Protect Children*.
- 209.** Internet Watch Foundation (2026). 2025 Internet Watch Foundation Annual Data and Insights Report.
- 210.** Our Voice (2025) Survey for survivors of sexual violence in childhood – voices of the Nordic survivors.
- 211.** Haag, A. C., Bonanno, G. A., Chen, S., Herd, T., Strong-Jones, S., S. S., Noll, J. G. (2023). Understanding posttraumatic stress trajectories in adolescent females: A strength-based machine learning approach examining risk and protective factors including online behaviors. *Development and Psychopathology*, 35 (4).
- 212.** Chauviré-Geib, K., Fegert, J. M. (2023). Victims of Technology-Assisted Child Sexual Abuse: A Scoping Review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 25(2).
- 213.** Haag, A. C., Bonanno, G. A., Chen, S., Herd, T., Strong-Jones, S., S. S., Noll, J. G. (2023). Understanding posttraumatic stress trajectories in adolescent females: A strength-based machine learning approach examining risk and protective factors including online behaviors. *Development and Psychopathology*, 35 (4).
- 214.** Chauviré-Geib, K., Fegert, J. M. (2023). Victims of Technology-Assisted Child Sexual Abuse: A Scoping Review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 25(2).
- 215.** Haag, A. C., Bonanno, G. A., Chen, S., Herd, T., Strong-Jones, S., S. S., Noll, J. G. (2023). Understanding posttraumatic stress trajectories in adolescent females: A strength-based machine learning approach examining risk and protective factors including online behaviors. *Development and Psychopathology*, 35 (4).
- Chauviré-Geib, K., Fegert, J. M. (2023). Victims of Technology-Assisted Child Sexual Abuse: A Scoping Review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 25(2).
- 217.** Chauviré-Geib, K., Gerke, J., Haag, A. C., Sachser, C., Finkelhor, D., Rassenhofer, M., Fegert, J. M. (2025). The increase in online child sexual solicitation and abuse: Indicator 16.2.3 of the UN Sustainable Development Goals (SDG) documents a hidden and growing pandemic. *Child Abuse Neglect*, 164.
- 218.** Eurostat (2025). EU Terrorism Situation and Trend Report.
- 219.** Krahé, B., Möller, I., Huesmann, L.R., Kirwil, L., Felber, J., Berger, A. (2011). Desensitization to Media Violence: Links With Habitual Media Violence Exposure, Aggressive Cognitions, and Aggressive Behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 100(4).
- 220.** Article 17 GDPR.
- 221.** European Data Protection Board (2022). Guidelines 9/2022 on personal data breach notification under GDPR, Version 2.
- 222.** Schlegel, L., (2022). Playing Against Radicalization: Why extremists are gaming and how P/CVE can leverage the positive effects of video games to prevent radicalization.
- 223.** European Commission (2023). Understanding the value of a European video games society – Final report. Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology (DG CNECT), ECORYS and KEA, section. 5.1.2.
- Kowert, R., et al. (2026). Editorial: Extremism in games. *Frontiers in Psychology*, Vol. 16, p. 12.
- 224.** European Commission (2025). The European media industry outlook – September 2025. Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology (DG CNECT), p. 99.
- 225.** Radicalisation Awareness Network (2021). Digital Grooming Tactics on Video Gaming & Video Gaming Adjacent Platforms: Threats and Opportunities – Conclusion paper.
- 226.** Brooks, G.A., Clark, L. (2019). Associations between loot box use, problematic gaming and gambling, and gambling-related cognitions. *Addictive Behaviors*, 96.
- 227.** Boniel-Nissim, M., Marino, C., Galeotti, T., Blinka, L., Ozoliņa, K., Craig, W., et al. (2024). A focus on adolescent social media use and gaming in Europe, central Asia and Canada. Health Behaviour in School-aged Children international report from the 2021/2022 survey. Volume 6. WHO Regional Office for Europe.
- 228.** PEGI (2026). PEGI expands age rating criteria with interactive risk categories. Accessed on 17 June 2026.
- 229.** OECD (2021). Children in the digital environment – Revised typology of risks.

- 230.** Livingstone, S., Stoilova, M. (2021). The 4Cs: Classifying Online Risk to Children (1.0.0). [\(AI\) practices, as defined by the AI Act](#). Accessed on 2 July 2026.
- 231.** European Commission, Joint Research Centre
- 232.** Beullens, K., Bozzola, E., Cataldo, I., Hale, L., Kent, M., Montag, C., Nivins, S., O'reilly, M., Rubæk, L., Schiøtz Thorud, H.-M., Sterpenich, V., Vandenbosch, L. (2025). Minors' health and social media: an interdisciplinary scientific perspective. Manolios, S., Sala, A., Sundorph, E., Chaudron, S., Gomez, E. (editors), Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- 233.** Bursztyń, L., Duckworth, A., JiménezDurán, R., Leonard, A., Milojević, F., Roth, C., Sunstein, C. R. (2026). Why bans fail: Tipping points and Australia's socialmedia ban. (BFI Working Paper No. 202657). Becker Friedman Institute for Economics.
- 234.** Article 28 DSA.
- 235.** Articles 34 and 35 DSA.
- 236.** Article 25 GDPR.
- 237.** Article 6(1) GDPR.
- 238.** Article 4(11) GDPR.
- 239.** [EDPB Guidelines 05/2020 on consent under Regulation 2016/679](#), pp. 62.
- 240.** Case C-252/21, Meta v. Bundeskartellamt (ECLI:EU:C:2023:537), paragraph 106.
- 241.** CJEU C-252/21 Bundeskartellamt, paragraph 111.
- 242.** [EDPB guidelines on legitimate interest](#), para 96.
- 243.** [EDPB Guidelines 1/2024 on processing of personal data based on Article 6\(1\)\(f\) GDPR](#), §54. Case C-252/21, Meta v. Bundeskartellamt (ECLI:EU:C:2023:537), paragraph 111.
- 244.** [EDPB Guidelines 8/2020 on the targeting of social media users](#), paragraph 16.
- 245.** [EDPB guidelines on legitimate interest](#), paragraph 95.
- 246.** Article 17 and recital 65 GDPR.
- 247.** Article 22 and recital 71 GDPR.
- 248.** Recital 38 GDPR.
- 249.** [Article 29 Data Protection Working Party Guidelines on Automated individual decision-making and Profiling for the purposes of Regulation 2016/679](#).
- 250.** Article 35 and 36 GDPR.
- 251.** European Commission (2026). [Draft Commission guidelines on the classification of high-risk AI systems](#).
- 252.** European Commission (2025). [Commission publishes the Guidelines on prohibited artificial intelligence](#)
- 253.** European Commission (2026). [The General-Purpose AI Code of Practice](#).
- 254.** Article 50 AI Act.
- 255.** European Commission (2026). [Code of Practice on marking and labelling of AI-generated content](#).
- 256.** European Commission (2026). [Draft of the guidelines on the implementation of the transparency obligations for certain AI systems under Article 50 of the AI Act](#).
- 257.** European Commission (2021). [UCPD Guidelines](#).
- 258.** [Digital Fairness Fitness Check](#)
- 259.** European Commission (2026). [Action Plan against Cyberbullying](#).
- 260.** European Commission (2024). [Commission Recommendation on developing and strengthening integrated child protection systems in the best interests of the child](#).
- 261.** European Commission (2024). [TikTok commits to permanently withdraw TikTok Lite Rewards programme from the EU to comply with the Digital Services Act](#). Accessed on 2 July 2026.
- 262.** Article 82 DSA.
- 263.** European Commission (2026). [Commission preliminarily finds TikTok's addictive design in breach of the Digital Services Act](#). Accessed on 2 July 2026.
- 264.** European Commission (2026). [Commission preliminarily finds Pornhub, Stripchat, XNXX and XVideos in breach of the Digital Services Act for allowing minors to access their services](#). Accessed on 2 July 2026.
- 265.** European Commission (2025). [The European Board for Digital Services launches a coordinated action to reinforce the protection of minors as regards pornographic platforms](#). Accessed on 2 July 2026.
- 266.** European Commission (2026). [Commission preliminarily finds Meta in breach of Digital Services Act for failing to prevent minors under 13 from using Instagram and Facebook](#). Accessed on 2 July 2026.
- 267.** European Commission (2026). [Commission investigates Snapchat's compliance with child protection rules under the Digital Services](#). Accessed on 2 July 2026.
- 268.** European Commission (2025). [Commission accepts commitments offered by AliExpress under the DSA and takes further action](#). Accessed on 2 July 2026. European Commission (2026). [Commission launches investigation into Shein under the Digital Services Act](#). Accessed on 2 July 2026. European Commission (2025). [Commission](#)

- preliminarily finds Temu in breach of the Digital Services Act. Accessed on 2 July 2026.
- 269.** Authority for Consumers and Markets (2026). ACM launches investigation into Roblox in connection with risks that minors are facing. Accessed on 2 July 2026.
- 270.** European Commission (2026). Commission investigates Grok and X's recommender systems under the Digital Services Act. Accessed on 2 July 2026.
- 271.** European Commission (2026). Commission launches investigation into Shein under the Digital Services Act. Accessed on 2 July 2026.
- 272.** European Commission (2024). Commission opens formal proceedings against Temu under the Digital Services Act. Accessed on 2 July 2026.
- 273.** Article 53 AI Act.
- 274.** Article 55 AI Act.
- 275.** DLA Piper (2026). DLA Piper GDPR Fines and Data Breach Survey: January 2026.
- 276.** Data Protection Commission (2023). Annual Report 2023.
- 277.** Data Protection Commission (2023). Irish Data Protection Commission announces €345 million fine of TikTok. Accessed on 2 July 2026.
- 278.** Data Protection Commission (2022). Data Protection Commission announces decision in Instagram Inquiry. Accessed on 2 July 2026.
- 279.** Garante per la Protezione dei Dati Personali (2021). Provvedimento del 22 gennaio 2021.
- 280.** Data Protection Commission (2026). Data Protection Commission opens investigation into X (XIUC). Accessed on 2 July 2026.
- 281.** Art 15 EMFA.
- 282.** European Commission (undated). Social media, online games and search engines. Accessed on 24 June 2026.
- 283.** European Commission (undated). Social media, online games and search engines. Accessed on 24 June 2026.
- 284.** European Commission (undated). Sweeps. Accessed on 24 June 2026.
- 285.** European Commission (undated). Influencer Legal Hub. Accessed on 24 June 2026.
- 286.** European Commission (undated). Social media, online games and search engines. Accessed on 24 June 2026.
- 287.** Article 37 DSA.
- 288.** Article 38 DSA.
- 289.** FRA (2025). Towards Integrated Child Protection Systems - Challenges, promising practices and ways forward, p.79.
- 290.** Popat, A., Tarrant, C. (2023). Exploring adolescents' perspectives on social media and mental health and well-being – A qualitative literature review. Special Issue: Social Media and Mental Health, 28 (1), p. 329.
- 291.** Singleton, A., Abeles, P., Smith, I.C. (2016). Online social networking and psychological experiences: The perceptions of young people with mental health difficulties. Computers in Human Behavior, vol. 61.
- 292.** Sala, A., Porcaro, L., and Gómez, E. (2024). Social Media Use and adolescents' mental health and well-being: An umbrella review. Computers in Human Behavior Reports, vol. 14, p. 8.
- 293.** Sala, A., Porcaro, L., and Gómez, E. (2024). Social Media Use and adolescents' mental health and well-being: An umbrella review. Computers in Human Behavior Reports, vol. 14, p. 8.
- 294.** Sala, A., Porcaro, L., and Gómez, E. (2024). Social Media Use and adolescents' mental health and well-being: An umbrella review. Computers in Human Behavior Reports, vol. 14, p. 8.
- 295.** Sala, A., Porcaro, L., and Gómez, E. (2024). Social Media Use and adolescents' mental health and well-being: An umbrella review. Computers in Human Behavior Reports, vol. 14, p. 8.
- 296.** Anderson, M., Vogels, E.A., Perrin, A., Lee, R. (2022). Connection, Creativity and Drama: Teen Life on Social Media in 2022. Pew Research Center. As cited in: Manolios, S., Chaudron, S., Fortuna, P., Sala, A., Gomez, E. (2026). Opportunities for young users on social media. European Commission, Joint Research Centre (JRC), Seville, JRC147510.
- 297.** Sala, A., Porcaro, L., and Gómez, E. (2024). Social Media Use and adolescents' mental health and well-being: An umbrella review. Computers in Human Behavior Reports, vol. 14, p. 8.
- 298.** Shankleman, M., Hammond, L., Jones, F.W. (2021). Adolescent Social Media Use and Well-Being: A Systematic Review and Thematic Meta-synthesis. Adolescent Research Review, vol. 6.
- 299.** Shankleman, M., Hammond, L., Jones, F.W. (2021). Adolescent Social Media Use and Well-Being: A Systematic Review and Thematic Meta-synthesis. Adolescent Research Review, vol. 6.
- 300.** Popat, A., Tarrant, C. (2023). Exploring adolescents' perspectives on social media and mental health and well-being – A qualitative literature review. Special Issue: Social Media and Mental Health, 28 (1), p. 329.
- 301.** Hillmayr, D., Zierwald, L., Reinhold, F., Hofer, S.I., Reiss, K.M. (2020). The potential of digital tools to enhance mathematics and science learning in secondary schools: A context-specific meta-analysis. Computers & Education, vol. 153.

- 302.** Timotheou, S., Miliou, O., Dimitriadis, Y., Villagrà Sobrino, S., Giannoutsou, N., Cachia, R., Martínez Monés, A., Ioannou, A. (2022). Impacts of digital technologies on education and factors influencing schools' digital capacity and transformation: A literature review. Education and Information Technologies, vol. 28.
- 303.** Forsström, S., Njå, M., Munthe, E., Houldsworth, L., Álvarez-Galván, J.-L. (2025). Key findings and integration strategies on the impact of digital technologies on students' learning: Results from a literature review. OECD Education Working Paper No. 336.
Barrot, J.S. (2022). Social media as a language learning environment: A systematic review of the literature (2008-2019). Computer Assisted Language Learning, 35 (9).
Zachos, G., Paraskevopoulou-Kollia, E.-A., Anagnostopoulos, I. (2018). Social Media Use in Higher Education: A Review. Education Sciences, 8 (4), Article 4.
- 304.** Forsström, S., Njå, M., Munthe, E., Houldsworth, L., Álvarez-Galván, J.-L. (2025). Key findings and integration strategies on the impact of digital technologies on students' learning: Results from a literature review. OECD Education Working Paper No. 336.
- 305.** Villar Onrubia, D., Cachia, R., Rietz, C., Feltrero, R., Niemi, H. et al. (2025). Generative Artificial Intelligence in secondary education – Uses and perceptions from the perspective of early adopters across five EU Member States. Luxembourg, JRC144345.
Forsström, S., Njå, M., Munthe, E., Houldsworth, L., Álvarez-Galván, J.-L. (2025). Key findings and integration strategies on the impact of digital technologies on students' learning: Results from a literature review. OECD Education Working Paper No. 336.
- 306.** Villar Onrubia, D., Cachia, R., Rietz, C., Feltrero, R., Niemi, H. et al. (2025). Generative Artificial Intelligence in secondary education – Uses and perceptions from the perspective of early adopters across five EU Member States. Luxembourg, JRC144345.
- 307.** Villar Onrubia, D., Cachia, R., Rietz, C., Feltrero, R., Niemi, H. et al., (2025). Generative Artificial Intelligence in secondary education – Uses and perceptions from the perspective of early adopters across five EU Member States. Luxembourg, JRC144345.
- 308.** Timotheou, S., Miliou, O., Dimitriadis, Y., Villagrà Sobrino, S., Giannoutsou, N., Cachia, R., Martínez Monés, A., Ioannou, A. (2022). Impacts of digital technologies on education and factors influencing schools' digital capacity and transformation: A literature review. Education and Information Technologies, vol. 28.
- 309.** Crêteur, S., Dunajeva, J., Frydman, B., Berg Mulvik, I., Del Cogliano, D., Nada, C., Siarova, H., Sankalaite, S. (2026). Mobile phone bans in schools across the EU: ENESET analytical report. European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture (DG EAC).
- 310.** European Commission (2026). Better Internet for Kids: Review of the year 2025. Accessed on 2 July 2026.
- 311.** European Commission (2026). Better Internet for Kids: Review of the year 2025. Accessed on 2 July 2026.
- 312.** European Commission (2024). International Computer and Information Literacy Study (ICILS) in Europe, 2023: Main findings and educational policy implications. Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture (DG EAC).
- 313.** European Commission (2025). Education and Training Monitor: Comparative Report. Chapter 2 – Young people's basic skills.
- 314.** European Commission (2026). The teaching profession in the EU – A comparative analysis building upon the TALIS 2024 results. Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture (DG EAC).
- 315.** Council conclusions on promoting and protecting the mental health of children and adolescents in the digital era.
- 316.** COFACE Families Europe (2026). Towards digital safety and well-being for children and their families: Moving beyond social media age restrictions as the sole solution.
- 317.** Council conclusions on promoting and protecting the mental health of children and adolescents in the digital era.
- 318.** European Commission (2025). Flash Eurobarometer survey: Future needs in digital education.
- 319.** European Commission (2026). New guidelines to help teachers lead Europe's digital education. Accessed on 1 July 2026.
- 320.** European Commission (2026). Guidelines for teachers and educators on tackling disinformation and promoting digital literacy through education and training. Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture (DG EAC).
- 321.** OECD / European Union (2026). Empowering Learners for the Age of AI: An AI Literacy Framework for Primary and Secondary Education. OECD Publishing, Paris.
- 322.** Commission Recommendation (EU) 2024/1238 of 23 April 2024 on developing and strengthening integrated child protection systems in the best interests of the child.

- 323.** Article 24 Charter of Fundamental Rights of the European Union.
- 324.** European Commission (2025). Call to Action: from children to EU decision-makers. Accessed on 1 July 2026.
- 325.** O'Connell, R. (2021). Psychological first aid for Young Peers. Training manual. IFRC Reference Centre for Psychosocial Support, Copenhagen.
- 326.** O'Connell, R. (2021). Psychological first aid for Young Peers. Training manual. IFRC Reference Centre for Psychosocial Support, Copenhagen.
- 327.** O'Connell, R. (2021). Psychological first aid for Young Peers. Training manual. IFRC Reference Centre for Psychosocial Support, Copenhagen.
- 328.** O'Connell, R. (2021). Psychological first aid for Young Peers. Training manual. IFRC Reference Centre for Psychosocial Support, Copenhagen.
- 329.** European Commission (Undated). Promising practices – Summary. Denmark – Psychological First Aid for Young Peers.
- 330.** European Commission (2024). Best Practices Portal – Psychological First Aid for Young Peers. Accessed on 1 July 2026.
- 331.** Seguranet (2026) Digital Leaders | SeguraNet. Accessed on 7 July 2026.

